

శ్రీరస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

కాలేశజ్జక్రీయాపరనామధేయం

సామన్యనిరుక్తికోడపత్రం ప్రారభ్యతే.

తత్రానుమితిపదం అనుమితినిష్ఠకార్యతానిరూపకసం

బంధితేనానుమితితత్కారణాన్యతరపరమితి శిరోమణిః ॥

* నిరూపకత్వంచ యదిప్రతియోగిత్యం తదాకార్యస్య కార్యతాప్రతియోగిత్యాభావాదనుమిత్యసంగ్రహః ॥ అతస్సంబంధిపదం సంబంధిత్వయ సాధారణస్య తత్సాక్షాత్కారజనక సాక్షాత్కారవియత్వాత్క నిరూపకత్వస్యలాభాయ । అత్ర పర్యతోపహ్నిమాన్స్పృహ్యతేభేత్వాదిసమూహంబనానుమితివిరోధిగ్రహవిషయహృదనిష్ఠపహ్నుభావాదిరూపబాధాదేహివ్యతాదౌ ధూమాదినా పహ్నోదిసాధనై దోషతాప్రసంగఇత్యాదిరూపణం ద్వితీయకల్పానుసరణబీజముక్తం ఘటాచార్యేణ * అత్రైవంచంతయామః ॥ అథ సాప్తవచ్ఛేదకత్వస్యసిరూపితకారణతానచ్ఛేదకత్వాన్యతరసంబంధేన ప్రకృతపక్ష మేతుసాధ్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతావిశిష్టం యద్విషయిత్యం తదపచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానివేశేనైషదోషఇతిపూర్వకల్పస్తేన నిర్దోషత్వై కల్పాంతరానుసరణం వ్యర్థమితిచెన్న ॥ ఏవమప్యేకత్రస్వయమితిరీత్యా పహ్నివ్యాప్యధూమఘటవాన్ప్రవృత్తఇత్యాకారకపరామర్శవిరోధిజ్ఞానవిషయే ఘటాభావవత్ప్రవృత్తే పహ్నివ్యాప్యధూమఘటాభావయాభావవత్ప్రవృత్తేచాతివ్యాప్త్యావత్తైరితి ॥ నచ నిరుక్తాన్యతరసంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టాన్యవిషయతామన్యజ్ఞానీయత్వస్య ప్రతిబద్ధ్యతానిశేషణత్వేనోక్తిదోషఇతివాచ్యం ॥ పరామర్శాన్యనహితౌ తరత్వస్య

కార్యతావచ్ఛేదకత్వే పక్షసాధ్యదివిషయితాయాః ప్రయోజనవిరహే
 ణ కార్యతావచ్ఛేదకోటావప్రవేశేన బాధాదెరసంగ్రహపత్తయైః ॥ బాధ
 నిశ్చయప్రతిబద్ధతాయాం తాదృశవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వాభావాది
 తి ॥ ఏతేన పరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టవిషయితావచ్ఛిన్న
 త్వం ప్రతిబద్ధతాయాం నివేశ్య భట్టాచార్యోక్తదోషవారణమిత్యపివ
 రాస్తం ॥ యత్పక్షకయత్సాధ్యకస్తలే ఏకనైవలింగేనానుమితిస్తత్యప్రకృ
 తపరామర్శావ్యవహితోత్తరత్వస్యాపి కార్యతావచ్ఛేదకకోటావప్రవేశే
 న వ్యభిచారాదావవ్యాప్తైశ్చ ॥ నచ ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబ
 ద్ధత్వం యత్ యచ్చ ప్రకృతపక్షసాధ్యపాతుకపరామర్శత్వవ్యాపక
 ప్రతిబద్ధత్వమేతదన్యత్రప్రతిబద్ధతానిరూపితప్రతిబంధకతాయానివేశ
 శేన కొపి దోషశ్చిత్తావ్యం ॥ వ్యాపకత్వాదేద్విధా నివేశే గౌరవాది
 త్యాలోచ్య ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్యపాతుప్రకారకసమూహ
 లంబనానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబద్ధతానివేశ్య కల్పాంతరమనుస్మతం దీ
 ధితీకృతా ॥ నచ తత్కల్పేపి వహ్నివ్యాప్యభావవద్ధృవాదావతివ్యా
 ప్తిః । తస్య పాతుమత్తాగ్రహవిరోధితయా న్వరూపాసిద్ధ్యనాత్మకత్వాది
 తివాద్యం ॥ తస్యాపి వ్యాప్యత్వాసిద్ధితేన లక్ష్యతాయా అసిద్ధిగ్రంథేమ
 ధురానాథేన లిఖితత్వాత్ ॥ ఆచార్యమతమవలంబితానిరాసాచ్చ
 యత్తు ॥ ప్రకృతసాధ్యపాతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతాసాక్షాత్కార
 తావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపితజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావద్విషయితావ
 చ్ఛిన్నత్వం ప్రతిబద్ధతాయాం నివేశనీయం ॥ అతఃపూర్వకల్పేష్యతివ్యా
 ప్త్యనవకాశేన కల్పాంతరానుసరణం నిర్విజమితి ॥ తన్న ॥ తథావిధకా
 ర్యతాసాక్షాత్కారతావచ్ఛిన్నప్రతి అనుమిత్యాత్మకసంబంధివ్యక్తీసా
 క్షాత్కారత్వేన పరామర్శాత్మకసంబంధివ్యక్తీసాక్షాత్కారత్వేనచ జనక
 త్యాభావేనానుమిత్యాదివిషయితాయాః తథావిధకార్యతాసాక్షాత్కార
 జనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్త్యాభావాత్తాదృశవిషయితావద్విషయితావ

చ్చిన్నప్రతిబధ్యతాకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితాశూన్యత్వాద్బా
ధాదావన్యాప్రితాదవస్థాత్ ॥ కించానుమిత్యాదివిషయితాయాస్తథావి
భసాత్కాత్కారజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్సేవ్యకల్ప ద్వయమితిరీత్యా
ప్రాగుక్తజ్ఞానమాదాయ ఘటాభావనత్పర్యతాదావతివాన్యప్రితాదవస్థాన్య
చ్చ ॥ నచ తథావిధసాత్కారజనకతావచ్ఛేదకవిషయితాన్యభావనద్విష
యితాశూన్యజ్ఞానీయప్రతిబధ్యతానివేశేన కోపి దోషఇతివాచ్యం ॥ ఏవ
మపి పరామర్శవిషయితాల్వేన ఘటాదివిషయితాన్వగాహినోనిరుక్తసం
బద్ధిద్వయసాత్కారస్యాపి తథావిధకార్యతాసాత్కారజనకలయా
ఘటాదివిషయితాయాలపి తాదృశజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్సేవనఘ
టాభావనత్పర్యతాదావతివాన్యప్రేరితి కృతంపల్లవితేన ॥ ❖❖❖❖❖

* స్వస్వధికరణప్రకారావచ్చిన్నాయా యా విషయితా తత్తదనిరూ
పకత్వరూపం సర్వాంశేభ్యమభిన్నత్వం వివక్షితంభట్టాచార్యేణ*అథాత్ర
సాన్విధికరణాన్యత్తిత్వం స్వనిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకసంబంధేన వాచ్యం
అన్యథా సంయోగేన వహ్నిమాన్త్రిదశత్యాదిజ్ఞానస్యాపి ప్రమాతావప
త్తైః । వహ్నిదేఃకాలికసంబంధేన హృదవృత్తిత్వాదితి ॥ ఏవంచ గుణోగు
ణాన్యత్వవిశిష్టసత్తావానిత్యాదిజ్ఞానస్య సంయోగేన గుణో గుణవానిత్యాది
జ్ఞానస్యచ ప్రమాతావపత్తిః ॥ ఆద్యే విశేష్యవృత్తిపదార్థస్య విశిష్టాను
యోగికాభావానఘృపగమేన సత్తావృత్తిగుణవృత్తిత్వాభావస్య విశిష్టసత్తా
యామసత్తావత్ ॥ ద్విశీయేచ స్వనిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకసంయోగ
సంబంధేన గుణవృత్తిత్వాప్రసిద్ధిరితి ॥ నచ స్వనిరూపితత్వసాన్విచ్ఛేదకీ
శూతధర్మసంబంధావచ్చిన్నాభావనద్వృత్తిలైవీతమభయసంబంధేనప్రకా
రతావిశిష్టవిశేష్యత్వానిరూపకత్వమేవ సర్వాంశే భ్యమభిన్నత్వం వా
చ్యం ॥ అతానోక్తదోషఇతివాచ్యం ॥ ఏవమపి రంగే స్వరూపతారజత
త్వప్రకారకం రజతమిత్యాద్యాకారకజ్ఞానస్య భ్యమభిన్నత్వావత్తైః ॥
తత్ర సాన్విచ్ఛేదకధర్మాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన రజతత్వప్రకారతాయాధర్మ

కాశీశబరీయనామకం

మశక్యత్వాత్ । నచ సావనచ్చేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసావచ్ఛిన్నప్రతి
యోగితాకాభావనద్వైత్తిత్వస్వనిరూపితత్వాభయసంబంధేన ప్రకారతా
విశిష్టవిశేష్యత్వానిరూపకత్వమేవ సర్వాంశై భ్రమభిన్నత్వంవాచ్యం ॥
గుణాదౌ విశిష్టసత్తాత్వవిశిష్టవైశిష్ట్యవగాహిబోధస్యతన్నియామకీభూత
విశిష్టనిరూపితసమవాయరూప సావనచ్చేదకసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
తాకాభావనద్వైత్తిత్వఘటిత దర్శితోభయసంబంధేనవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛి
న్నప్రకారతావిశిష్టవిశేష్యతాకలైవన భ్రమత్వనిర్వాహః ॥ రంకేస్వరూ
పతా రజతత్వప్రకారకజ్ఞానస్యాపి దర్శితోభయసంబంధేన తాదృశప్రకా
రతావిశిష్టవిశేష్యతాశాలితావద్భ్రమత్వనిర్వాహఇతివాచ్యం ॥ తావతా
పి విషయితాసంబంధేన ప్రకారత్వేన ఘటత్వానవగాహిఘటత్వలైవన ఘ
టత్వానవగాహిజ్ఞానధర్మకస్య విషయితయా ఘటత్వలైవన ఘటత్వప్రకార
కజ్ఞానస్య సావనచ్చేదకీభూతవిషయిత్వసంబంధావచ్ఛిన్నసావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితాకాభావనద్వైత్తిత్వఘటితదర్శితోభయసంబంధేన ప్రకారతా
విశిష్టవిశేష్యతాశాలితావద్భ్రమత్వావలై ॥ ఏవం విషయితయా ప్రకా
రత్వేన ఘటత్వానవగాహిజ్ఞానవిషయితాసంబంధేనప్రకారత్వావచ్ఛిన్నా
భావానలైవన తద్ధర్మకస్య విషయితాసంబంధేన స్వరూపతా ఘటత్వాది
ప్రకారకభ్రమస్య దర్శితోభయసంబంధేన ప్రకారతా విశిష్టవిశేష్యతా
శూన్యత్వేన యాథాథ్యావలైశ్చ ॥ మైవం ॥ సావనచ్చేదకసంబంధావ
చ్ఛిన్న సావనచ్చేదకావచ్ఛిన్నాభావనద్వైత్తిత్వస్వనిరూపితత్వాభయ
సంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టవిశేష్యతాశూన్యత్వేనతి స్వనిరూపితత్వసావి
శ్రయనిష్ఠాధికరణతాత్వవత్త్వాభయసంబంధేనవిశేష్యతావిశిష్టనిరవచ్ఛిన్న
ప్రకారతాశూన్యత్వస్య సామాన్యతాభ్రమభిన్నత్వపదేనవిషయితత్వాత్
తాదృశాధికరణతాత్వనత్వంచ ॥ స్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావ
చ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వ

సంబంధేన గ్రాహ్యం ॥ స్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
త్వంచ సావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసావశ్యయనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్ననిరూపక
తాకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వ
సంబంధేన గ్రాహ్యం ॥ స్వరూపతా ఘటత్వానవగాహిఘటత్వత్వైన ఘ
టత్వానవగాహిజ్ఞానధర్మకస్యవిషయితయాఘటత్వత్వైన ఘటత్వప్రకారకజ్ఞా
నస్య ప్రమాత్వసంపాదనాయ ప్రకారతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వనివేశః ॥
ప్రకారత్వైన ఘటత్వానవగాహిజ్ఞానధర్మకస్య విషయితయా స్వరూపతా
ఘటత్వప్రకారకభ్రమస్య ప్రమాత్వాపత్తివారణాయ సంబంధఘటకనిరూ
పకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వనివేశః ॥ ❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀

* అథ యమూపపదేన కింధర్తవ్యం ॥ యది సామానాధికరణ్యసంబ
ధైన వహ్నుభావవిశిష్టహృదత్వముచ్యతే ॥ తదా ధర్మితావచ్ఛేదకవిధ
యా హృదత్వానవగాహిని సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నుభావవ
ద్ధృతత్వవానిత్యాదిజ్ఞానైః యమూపావచ్ఛిన్నవిషయితాయాస్స త్వేనా
నుమితిప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తిత్వాదసంభవః ॥ యదిచ వహ్నుభావహృ
దత్వోభయముచ్యతే ॥ తదా ఏకత్ర్యద్యయమితిరీత్యా తదుభయవగాహి
జ్ఞానే తదుభయవిశిష్టనిరూపితవిషయితాయాస్స త్వేనానుమితిప్రతిబంధక
తాతిరిక్తవృత్తిత్వేనాసంభవస్సాన్యోఽతి ॥ అత్రకెచిత్ ॥ యమూపావచ్ఛి
న్నవిషయిత్యం యదృశయాదృశధర్తావచ్ఛిన్నానిరూపితం తాదృశతాదృ
శధర్తావచ్ఛిన్నవిషయిత్యాభావకూటనజ్ఞానీయస్వరూపసంబంధరూపప్ర
తిబంధకతావచ్ఛేదకతావత్ యమూపావచ్ఛిన్నవిషయిత్యం ప్రతిబంధకతా
నతిరిక్తవృత్తితమూపవత్త్వం లక్షణం ॥ యమూపపదేన వహ్నుభావహృ
దత్వోభయమేవ ధర్తవ్యం ॥ ఏకత్ర్యద్యయమితిరీత్యా జ్ఞానే యద్విషయిత్యం
తన్న స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావదితితద్వ్యవహారః ॥ వహ్నుభా
వరూపైకదేశేపి నానివ్యాప్తిః ॥ వహ్నుభావతావచ్ఛిన్నవిషయిత్యే
వహ్నుభావహృదత్వోభయవచ్ఛిన్నానిరూపితత్వం వత్తత్యతి తాదృశా

షయావద్భిన్ననిరూపితవిషయతావభావవద్యైః-వలవహ్నైభావవిషయ
కం జ్ఞానం తదీయవిషయతాయాంస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వాభా
వాత్ ॥ ఏవంచ జాతిమాన్వహ్నైభావనానిజ్ఞానవారణాయావ్యాపకీభూ
తవిషయతాశూన్యత్వమపి స్వతంత్రంనాస్తి ॥ పాషాణమయత్వవత్పర్వతే
ఽతివ్యాప్తివారణాయానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశితత్వాహుః॥తదనల్ ॥గోత్వా
భావో గోత్వవానితిభిమాత్కకజ్ఞానీయవిషయతామాదాయ గోత్వాభావే
ఽతివ్యాప్తేః । గోత్వాభావతావవద్భిన్నవిషయతాయాంగోత్వాద్యనిరూ
పితత్వానంత్రాల్ ॥ పరెతు ॥ హృదాద్యంశే హృదత్వావద్భిన్నానుయోగి
తాకత్వవిశిష్టస్వరూపసంబంధేన వహ్నైభావఘటితం వహ్నైభావవద్భి
దత్వమేవ యమూపపదేన ధర్తవ్యం । ఏకత్రద్యయమితిరీత్యాజ్ఞానైచ హృ
దత్వావద్భిన్నానుయోగితాకత్వవిశిష్టస్వరూపస్య సంసగత్యం నసీక్రి
యతే॥కింతుహృదత్వాదిధర్మికావచ్ఛేదకకజ్ఞానవీచేతినదోషఇతిప్రాహుః॥
కైదిత్తు ॥ వహ్నిధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నాభావతావవద్భిన్నధర్మితావచ్ఛేద
కతాపన్నహృదత్వమేవ యమూపపదేన ధర్తవ్యమిత్యపి వదంతి ॥ త
న్న ॥ తథానతి వహ్నిధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నాభావతావవద్భిన్నధర్మితా
వచ్ఛేదకతాపన్నవర్వితత్వమాదాయ భిన్నవిషయైఃఽతివ్యాప్త్యవత్తైః ॥
యదిచ తాదృశధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నం యదవహ్నైభావవద్భిదత్వా
ఘికం తదేవ యమూపపదేనోచ్యతే ॥ తదా నదోషఇతిధ్యేయం ॥ న
వ్యాస్తు ॥ ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావృత్తిరూపావద్భిన్నానుయోగి
తాకపర్యాప్తికనిరూపకతాక విషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాశ్రయరూ
పమేవ యమూపం తాదృశరూపవత్త్వంవాసముదితార్థః॥ ప్రతిబంధకతా
వృత్తిత్వంచసావవద్భిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తికనిరూపకతాకవిషయత్వ
సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధావద్భిన్నస్వనిష్ఠా
వచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన బోధ్యమితిప్రాహుః ॥

* యద్విషయక తేన ॥ యాదృశవిశిష్టవిషయక తేన ॥ తేనానుమితి

ప్రతిబంధకపక్షవిశేషకభ్రమవిషయసాధ్యాభావాదౌ సద్దైత్యాదినిష్ఠా
 కాలిప్రసంగఇతిశిరోమణిః * యత్సంబంధావచ్ఛిన్నయన్నిష్ఠప్రకారతాత
 త్వేనానుమితిప్రతిబంధకత్వం తేనసంబంధేన తదవత్వస్యదుష్టతావ్యవహా
 నియామకత్వాపగమే పర్వతవిశేషణకవహ్నిభావాదిజ్ఞానస్య విశేషణ
 కావిశేషావచ్ఛిన్నాధేయతా సంసర్గావచ్ఛిన్నపర్వతాదినిష్ఠప్రకారతా
 త్వేన విరోధితాత్వతత్సంబంధేన పర్వతాదిమత్తాయాపర్వతమహాసా
 ధ్యతరత్వాదిరూపసద్దైతా సత్వేపి ప్రసిద్ధధూమాదిహేతావసత్త్వాత్ త
 ద్దుష్టతావ్యవహారావత్తైరయోగఇతి తదనురోధేన పక్షవిశేషకత్వక్త
 మితి గాదాధరీ * అథ యత్సంబంధావచ్ఛిన్నయన్నిష్ఠప్రకారతాత
 త్వేనానుమితిప్రతిబంధకత్వం తేనసంబంధేన తదవత్వస్య దుష్టతావ్యవహా
 నియామకత్వాపగమే ధూమత్వవాన్పర్వతావహ్నిమాధూమాదిత్వా
 దౌ ధూమాదెద్దుష్టతానుపపత్తిః || స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నధూమత్వా
 భావప్రకారతాత త్వేనానుమితిప్రతిబంధకతయా తేన సంబంధేన ధూమ
 త్వాభావాదేర్ధూమేనసత్త్వాత్ || సదధూమత్వే పర్వతావృత్తిత్వప్రకా
 రకజ్ఞానస్యాపి విరోధితయాసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నపర్వతవృత్తిత్వా
 భావాదేస్సర్వరూపసంబంధేన ధూమాదౌ సత్త్వాన్నతత్ర దుష్టతానుపప
 త్తిరితివాచ్యం || తావతాపి రూపత్వవాన్పర్వతావహ్నిమాన్తద్రూపాది
 త్యాదౌ దుష్టతానుపపత్తిః || యథాచ రూపత్వనిష్ఠాధేయతాయాం పర్వ
 తనిరూపితత్వాభావస్యావ్యనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రకారతాతత్వా
 త్తమావాయ దుష్టత్వాపపత్తిః || తదానిరూపకత్వసంబంధేన పర్వతని
 రూపితాధేయత్వనిరూపితాధేయత్వవాన్ పర్వతా వహ్నిమా వాచ్య
 త్వవాన్వా నిరూపకత్వసంబంధేన పర్వతనిరూపితాధేయత్వాదిత్యాదౌ
 హేతౌదుష్టతానుపపత్తిః || తత్ర నిరూపకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతి
 యోగితాక తాదృశ పక్షతావచ్ఛేదకాభావస్య పక్షతావచ్ఛేదకనిష్ఠనిరూ
 పకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నపక్షతన్యత్త్వైతిత్వాభావస్యతాదృశపక్షతావచ్ఛేదక

నిష్ఠాధేయతాయాం వత్సమానస్య పవతేనిరూపితత్వాభావస్యచ ప్రకృ
తసేతావసత్వాదితి || నచ తత్రాపి పక్షనిష్ఠాధికరణతాయాంతాదృశప
క్షతావచ్ఛేదకనిరూపితత్వాభావస్యాపి ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకప్రకారతా
కత్వాత్తద్వత్వస్య హేతౌనత్వాన్నానుపపత్తిరితివాచ్యం || తావతాపి ప
ర్యతతాదృశాధేయత్వాన్యతరస్య పక్షతావచ్ఛేదకతాస్థల ప్రకృతహేతౌ
తాదృశాన్యతరనిరూపితత్వాభావాదేరసత్వాద్విష్టప్తతా వ్యవహారానుపపత్తి
రేవేతిచేత్ || న || రూపత్వాభావవ్యాప్యపర్యతవృత్తిరిత్యాదిజ్ఞానప్రకా
రతాపన్నపర్యతవృత్తిత్వమాదాయ తత్రాపి దుష్టత్వసంభవాత్ || తా
దృశాధేయతానిరూపితాధేయత్వాభావవ్యాప్యః పర్యతవృత్తిరితి జ్ఞానప్ర
కారతాపన్ననిరూపకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నపర్యతవృత్తిత్వాదికమాదాయ
పర్యతనిరూపితాధేయత్వస్య దుష్టత్వసంభవాదితి || సచైవం వహ్నిభా
వవ్యాప్యజలంపర్యతవృత్తిత్వాదిపక్షవిశేషణకజ్ఞానప్రకారతాపన్నపర్యత
వృత్తిత్వాదికమాదాయ వహ్నిమాఽధూమాదిత్యాదిప్రసిద్ధహేతావపిదు
ష్టత్వప్రసక్తౌ తద్గ్రంథానంగతిరితివాచ్యం || తావతాపి బాధభ్రమస్తల ప
క్షవిశేష్యకభ్రమమాదాయైవ సద్ధేతౌ దుష్టత్వాపత్తిస్సంభవతీత్యణురపి
విశేషోఽభ్యవసాయకరణత్యాద్యేన తద్గ్రంథోక్తిసంభవాదితిధ్యేయం || కేచి
త్తు||తాదృశదుష్టతాస్థలేతాదృశపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షనిష్ఠాధేదప్రతియో
గిత్వబుద్ధైరపి పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టగ్రహవిరోధితయా తాదృశప్రతియోగి
త్వపత్తిత్వమాదాయదుష్టత్వసంభవాన్నానుపపత్తిరిత్యాహుః||తచ్చింత్య||

* జాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానమాదాయ వహ్నిభావవద్భగ్ని
దాదావసంభవవారణాయయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వ సమానాధి
కరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం
తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయే
నివేళితం భట్టాచార్యేణ * అథ హృదత్వసామానాధికరణ్యేన ప
క్షేనాసాధ్యతాస్థల హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావాదేరేవ దోష

కయా జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానే హృదత్వవ్యాపకవహ్నుభావ
 ప్రతియోగికస్వరూపసంబంధఘటితవహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశిష్టవిషయితా
 మాఅసత్వేన తత్రలక్షణగమనాత్కథమసంభవఇతిసచజాతిమాన్వహ్ను
 భావవానిత్యాదిజ్ఞానపవయత్రహృదత్వవ్యాపకవహ్నుభావప్రతియోగి
 కసంబంధోభాసతే తజ్ఞానమాదాయ తత్రాపి లక్షణగమనాసంభవఇతి
 వాచ్యం॥ ఇట్టాచార్యేణైకదేశవ్యాపకత్వానన్యుపగమేన జాతిధర్మితావ
 చేచ్ఛదకకజ్ఞానే శుద్ధహృదత్వవ్యాపకత్వస్య సంసగ్గవిధయా భానాసంభ
 వాదితిచేత్ ॥ స ॥ ఉత్తరత ప్రకారీభూత వహ్నుభావత్వాంశే ప్ర
 మేయత్వావగాహిహృదావహ్నియప్రమేయత్వవిశిష్టవత్త్వానిత్యాదిజ్ఞాన
 మాదాయ తత్రాపి లక్షణగమనాసంభవాదిత్యేయం ॥ అథ యాదృశ
 విశిష్టవిషయకజ్ఞానే అవ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వనివేశేవ్యభావత్వే
 న హృదత్వాద్యవగాహ్యా భావవాన్వహ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానవారణమ
 శక్యం ॥ అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వస్య వహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశి
 ష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వాత్ య
 ద్యూపపదేనాభావత్వస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ సచ యద్యూపావచ్ఛిన్న
 విషయితానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిష
 యకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యూపావచ్ఛిన్న
 విషయితానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం నివేశ్యం ॥ తథా
 చాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్న
 విషయితాత్వం తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేతేతీతాదృశవిషయ
 తాశూన్యత్వం నొక్కజ్ఞానసేవీతివాచ్యం ॥ అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితా
 నిరూపిత వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః వహ్నుభా
 వవద్ధృదవిషయకజ్ఞానేపి సత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపకత్వా
 భావేన యద్యూపపదేనాభావత్వాదేర్ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ యదిచ య
 ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతానిరూపిత నిరూప్యతా

శ్రీయాధూతయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ
సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయ
తాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతానిరూపితనిరూప్యతాశ్రీయాధూత తద్రూపా
వచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వస్య నివేశాన్నదోషః యతో వహ్నిభావా
వచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్న నిరూపకతానిరూపిత నిరూప్యతాశ్రీయ
త్వం సవహ్నిభావవాస్తవహృతి జ్ఞానీయాభావతావచ్ఛిన్నవిషయితా
యాం కింత్యభావవాస్తవహ్నిభావవానితి జ్ఞానీయాభావతావచ్ఛిన్నవి
షయితాయామేవేతి తజ్జ్ఞానపుష్పదాససంభవాదిత్యచ్యుతే ॥ తదా తాదృ
శరీత్యా గోతావ్భావతావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతాని
రూపితనిరూప్యతాశ్రీయగోతవ్భావచ్ఛిన్న విషయితాత్వస్యగోతావ్భావ
త్వవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయాతా
దృశ విషయితాశూన్యత్వస్య గోతావ్భావాగోతవ్భావానితిభ్రమే అసత్వా
త్రాదృశభ్రమమాదాయ గోతావ్భావాదావతివ్యాప్త్యసంభవేన వక్ష్య
మాణసామాన్యపదవ్యాప్త్యసంగతిః ॥ ఏతేన భ్రమసామాన్యభిన్నత్వమ
పినివేశ్యాభావవాస్తవహ్నిభావవానిత్యాదిజ్ఞానవారణమిత్యపివరాస్తం ॥
ఏతల్లక్షణస్య యథార్థతావ్భుతితతయా ఏతత్కల్పై తస్యానపాదేయ
తావచ్ఛిన్నచ యాదృశవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధిక
రణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తాదృశవిషయితాత్వావచ్ఛిన్నశూన్య
త్వంవిశేషణందేయం ॥ తథాచవహ్నివాప్తవచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపితాభా
వతావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపితాసతీయాఅభావతావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక
తానిరూపికా విషయితాతాదృశవిషయితాత్వరూపతాదృశవిశిష్టవిషయక
త్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నాభావా
సత్వేనో క్తజ్ఞానపుష్పదాసఇతివాచ్యం ॥ ఏవమపి సామాన్యపదవ్యాప్త్య
సంగతిః ॥ గోతవ్భావవిషయితానిరూపితాభావవిషయితానిరూపితగోతవ్భావ
యితాత్వస్య తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ వహ్నిభా

వవాన్ష్కరితఇతిజ్ఞానే నిరూప్యనిరూపకభావాపన్నహృదతావదినిష్ఠనిరవ
 చ్ఛిన్నానచ్ఛేదకతానిరూపితవిశేషతాత్పరూపతాదృశభావప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకీహూతధర్మావచ్ఛిన్నాభావాసత్వేన అసంభవాపత్రైశ్చైతి || మై
 వం || సాన్విభావవన్నిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితస్వనిష్ఠప్రకారతాకత్వసాన్విశ్రి
 యనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితస్వనిష్ఠప్రకారకత్వోపసంబంధేన ధర్మవిశి
 ష్టాన్యత్వేన సాన్విశ్రియాభావవదన్యత్వత్వ స్వనిరూపితోపసంబంధే
 నావచ్ఛేదకతావిశిష్టవిషయితాశాలిజ్ఞానాన్యత్వేనవా యాదృశవిశిష్టవిష
 యకనిష్ఠయస్య విశేషణీయతయా అభావవాన్యహ్నూభావవానిజ్ఞానవా
 రణసంభవాదితి || కౌచిత్తు || యథాశ్రితావ్యాపకీహూతవిషయితాశూన్యత్వ
 నివేశే జాతిమాన్యహ్నూభావవానితి జ్ఞానవారణసంభవేష్యభావవాన్య
 హ్నూభావవానితిజ్ఞానవాన్యతత్వానాసంభవః || ఏవం జాతిమాన్యహ్నూమా
 నిత్యాదౌ వహ్నూభావవజ్జాతిమదాదిరూపదాధేయ్యాప్తిః చాలినీన్యా
 యేన సర్వాసామేవ వహ్నూభావవజ్జాతిమద్విషయితానాం తాదృశదాధ
 విషయితావ్యాపకత్వేన తాదృశవిషయితాశూన్యత్వసోపక్రదాధవిషయక
 జ్ఞానే అసత్త్వోక్త || అతా యద్యూపావచ్ఛిన్ననిరూపితయత్కించిద్విష
 యితావిశిష్టనిష్ఠయత్వవ్యాపకం ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకత్వం తద్యూప
 వత్త్వమేవ లక్షణంవాచ్యం || వైశిష్ట్యంచ || స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకతా
 వర్యాప్రసంగికరణధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక నిరూపకతాకవిషయత్వస
 మానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యత్వ సలబంధేన
 యతిగోఞ్చిద్విషయితాయాంయద్యూపావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వంచ యద్యూ
 పపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకత్వం తేన వహ్నూభావవాన్ష్కరిత
 ఇతిజ్ఞానీయవహ్నూభావవద్ధృగితావచ్ఛిన్నవిషయితాయాంఅపిహృదతావ
 వచ్ఛిన్ననిరూపకతాకత్వేన యతిగోచితత్వ దేన తాదృశవిషయత్వమా
 దాయ శుద్ధహృదేనాతివ్యాప్తిః || జాతిమాన్యహ్నూభావవానితి జ్ఞానీయ
 విషయత్వం వహ్నూభావవద్ధృగితావచ్ఛిన్ననిరూపితయతిగోచిద్విషయ

తానిరూపకతావచ్ఛేదకధర్తావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకవిషయతాశాలివహ్నృ
భావవాన్మృదఇతి జ్ఞానవృత్తిభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేవేతి తచ్ఛా
న్యతస్యం నజాతిమాన్వహ్నృభావవానితిజ్ఞానే || కింతు వహ్నృభావవాన్
హృదఇతి నిశ్చయపేతి తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వంచ ప్రకృతానుమి
తి ప్రతిబంధకతాయామక్షరమేవేతి యత్కించితృదేన హృదో వహ్నృ
భావవానితి జ్ఞానీయవిషయితామాదాయ బాధాదౌ లక్షణసమన్వయః ||
ఏవం జాతిమాన్వహ్నిమానిత్యాదావపి వహ్నృభావవజ్ఞాతిమదాదౌ నా
వ్యాప్తిః! జాతిత్వేన యత్కించిజ్ఞాత్యవగాహివహ్నృభావవజ్ఞాతిమిదిత్యా
దిజ్ఞానీయవిషయితాయావయ యత్కించిద్విషయితావదేనఉపాదేయశయా
తాదృశవిషయితావిశిష్టనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వస్య ప్రతిబంధకతాయామక్షత
త్వాత్ || అథవాయత్కించిద్విషయితావిశిష్టయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితా
తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి సమూహపత్తన్య దోషత్వం ||
యత్కించిద్విషయితావైశిష్ట్యంచ || సవితాదాత్మ్యస్వనిరూపకతావచ్ఛే
దకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూత ధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాక
ముఖ్యవిశేష్యతాసమానాధితిరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశూ
న్యజ్ఞానీయతోవ్యభయసంబంధేన|| తథాచ యత్కించితృదేనహృదోవహ్నృ
భావవానితి జ్ఞానీయవహ్నృభావవద్ధృదతావచ్ఛిన్నవిషయితామాదా
య బాధాదౌ లక్షణసమన్వయః || ఏవం జాతిమాన్వహ్నిమానిత్యత్రా
పి జాతిత్వేన యత్కించిజ్ఞాత్యవగాహి జాతిమాన్వహ్నృభావవానితి జ్ఞా
నీయవిషయితామాదాయ వహ్నృభావవజ్ఞాతిమదాదౌ లక్షణసమన్
వయః || హృదోవహ్నృభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నృభావవద్ధృదతావచ్ఛి
న్నవిషయితాయాస్సవినిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతా
కనిరూపకతాకవిషయత్వసమానాధికరణ భేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవి
యితాశూన్యజ్ఞానీయత్వసంబంధేన వహ్నృభావాద్యేకదేశవిషయితాయ
మపి సతాన్వితాదృశవిషయత్వవిశిష్టవహ్నృభావాద్యేకదేశవిషయితావా

ప్రకృత్యస్యచ ప్రతిబంధకతాయామక్షతత్వాత్ యత్క్రిందిద్విషయతాప
దేన హ్రో వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నుభావవద్ధృతతవసద్భి
న్నవిషయితామాదాయైకదేశేతి వ్యాప్తిరతస్సవ్తాదాత్తస్యివేశః ॥ కవ
లస్వతాదాత్తస్యివేశేపి హ్రో వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయైకదేశవిషయ
తామాదాయ తలై గ్రవాతివ్యాప్తిరతఉభయసంబంధనివేశః ॥ తథాచ హ్ర
దో వహ్నుభావవానితి జ్ఞానీయైకదేశవిషయితాయాం స్వతాదాత్తస్వస
త్వేపి స్వరూపకతావచ్ఛేదకీహూతం యద్యహ్నుభావత్వాదికం తత్ప
ర్యాస్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకం యత్కైవలవహ్నుభావఇతి జ్ఞానీ
యవిషయత్వం తస్మాదాధికరణ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితా
శూన్యజ్ఞానీయత్వాభావాన్నాతివ్యాప్తిరితి ॥ సచదోషావిషయకవహ్ను
భావఇతి జ్ఞానీయయత్క్రిందిద్విషయితాయాస్తాద్యుపాధయసంబంధేన విష
యితావిశిష్టత్వాదతివ్యాప్తిస్తదవస్తేవేతివాచ్యం ॥ ప్రకృతానమితి ప్రతిబ
ంధకతాయాం తాదృశవిషయితావాప్తకత్వాభావాదితి ॥ హ్రో వహ్ను
భావవానితి జ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతాయాఽపి హ్నుభావవద్ధృతవా
స్తేషఇతి జ్ఞానీయస్వరూపకతావచ్ఛేదకవహ్నుభావవద్ధృతతవసద్భి
న్న నిరూపకతాకప్రకారితాత్మకవిషయత్వసమాధికరణ భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకతయా తాదృశావ్యాప్తకీహూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వా
భావేన నిరుక్తాధయసంబంధేన యత్క్రిందిద్విషయితావిశిష్టవిషయితావ
ప్రసిద్ధ్యాసంభవః ॥ అతస్సంబంధఘటకతయా ముఖ్యవిశేష్యతా నివ
ేశః ॥ హ్రో వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయ వహ్నుభావవద్ధృతతావ
చ్ఛిన్నవిషయితాయాం హృదతావచ్ఛిన్నత్వస్యాపిసత్త్వసయోగిచ్ఛేత్ప
దేనతాదృశవిషయితామాదాయహృదత్వావచ్ఛిన్నైకదేశేతివ్యాప్తిః ॥ అ
తాయమూపావచ్ఛిన్నవిషయితాపదేనయమూపపర్యాస్తావచ్ఛేదకతా
కనిరూపకతాకవిషయితావాచ్య ॥ హ్రో వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయ
విషయితాయాస్సనిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకవిష

యితాశాలి జాతిమాన్వహ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానవృత్తిభేదప్రతియోగితా
 వచ్చెదకలైనాసంభవసాన్నిధతః సంబంధఘటక ముఖ్యవిశేష్యతాయాం
 స్వనిరూపకతావచ్చెదకధర్మపర్యాప్తావచ్చెదకతాక నిరూపకతాత్వని
 వేశః ॥ ఏకత్ర ద్వయమితిరిత్యా వహ్నుభావనద్ధృదవిషయకజ్ఞానీయవి
 షయితాయాం వహ్నుభావనద్ధృదత్వావహ్నినానానా ప్రతిబంధకతావ
 చ్చేదకీధాతవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్చెదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మ
 పర్యాప్తావచ్చెదకతాక నిరూపకతాకత్వాభావాన్నతామాదాయదోషః ॥
 నద విషయభేదేన విషయితాయా భేదాద్వహ్నుభావనద్ధృదాదావ
 వ్యాప్తిః ॥ హృదో వహ్నుభావనవానితి యత్కించిద్ధృదాదివిషయక
 జ్ఞానీయవిషయితాయాః స్వనిరూపకతావచ్చెదకీధాతధర్మావచ్చిన్ననిరూ
 పకతాకహృదాంతరవిషయకతాదృశజ్ఞానీయవిషయత్వసమానాధికరణభేద
 ప్రతియోగితావచ్చెదకలైన తహ్చాన్యజ్ఞానీయత్వస్య సప్తస్తిన్నసత్వాదితి
 వాచ్యం ॥ స్వతాదాత్మ్యస్వవిశిష్టముఖ్యవిశేష్యత్వసమానాధికరణభేదప్ర
 తియోగితావచ్చెదకవిషయితాహ్నుజ్ఞానీయత్వాభయసంబంధేన యద్య
 వపర్యాప్తావచ్చెదకతాక నిరూపకతాకవిషయితాయాం యత్కించిద్విష
 యితావైశిష్ట్యనివేశాత్ ॥ సంబంధఘటకవిషయితావైశిష్ట్యంచ ॥ స్వని
 రూపకతావచ్చెదకధర్మపర్యాప్తావచ్చెదకతాక నిరూపకతాత్వస్వనిరూ
 పకనిరూపితత్వాభయసంబంధేన గ్రాహ్యం ॥ తథాచ యత్కించిద్ధృదవి
 షయకజ్ఞానీయాయావిషయితాతన్నిరూపకనిరూపితత్వస్య హృదాంతరవి
 షయకజ్ఞానీయవిషయితాయామసత్వాన్నదోషఇత్యాహుః ॥ తద్విచ్ఛేదః ॥
 శ్వరూపసంబంధరూపావచ్చెదకత్వకల్పే వక్ష్యమాణనామాన్యపదవ్యాఖ్య
 త్వసంగతేః ॥ నిశ్చయత్వాంశవైయథ్యాంపతైశ్చేతిధ్యేయం ॥ వస్తుతస్తు ॥ అ
 భేదం జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిగ్రంథవీవాపాతతః ॥ విషయితాసం
 బంధేన యాదృశ విశిష్టవ్యాపకంప్రతిబంధకత్వం తాదృశత్వమిత్యస్తేన
 సమ్యక్త్వాత్ ॥ యత్ర స్వరూపతో అస్వరూపతో వాయాదృశవిశేషణఘటిత

యాద్యశవిశిష్టస్య దోషత్వం తత్ర తాదృశవిశిష్టనిరూపితవిషయితాయా
 ఏవ తాదృశవిశిష్టసంసర్గతాస్వీక్రియలే నత్వస్యవిధాయాఇతి జాతిమాన్వ
 హ్నుభావవానితి జ్ఞానీయవిశిష్టవిషయితాయాః స్వరూపతా హృదత్వఘ
 టితవిశిష్టసంసర్గతావిరహేణ జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానమాదా
 యాసంభవాధావాత్ || పరంతు యాద్యశత్వమననుగతమితి || ఏతేనాభా
 వత్వేన హృదత్వావగాహిజ్ఞానమాదాయ యథార్థపదసాధక్యసంభవే
 న దీధితీకృతా యథార్థపదాఘటితద్వితీయలక్షణానుధావనస్య విరోధఇతి
 పరాస్తం । అతఏవ అనుమితీగ్రంథే పరామర్శగ్రంథేచ భట్టాచార్యేణవి
 శిష్టవ్యాప్తిప్రసిద్ధస్తతః ఖండశోవిషయితామనుపాదాయ విషయితాసంబం
 ధేన వ్యాప్తివిశిష్టస్తేన జ్ఞానేనివేశః కృతఇతి || పరేతు || అవ్యాపకీ
 భూతవిషయితాశూన్యత్వమివ యద్యద్యూపావచ్చిన్నస్యయస్యయస్యతా
 దృశవిశిష్టఘటకతాతత్త్రయూపావచ్చిన్నతత్త్వనిష్ఠవిషయితాభిన్నకించదవ
 చ్చిన్నవిషయితాశూన్యత్వరూపప్రాగుక్తవిశేషణమవ్యస్తి । తథాచ అ
 భావత్వేన హృదత్వస్య సవిశిష్టఘటకతేత్యభావత్వాద్యవచ్చిన్న హృద
 త్వాదివిషయితాతాదృశవిషయితాభిన్నైవేతితచ్చూన్యత్వంనాభావవాన్వ
 హ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానస్యేతి సతాదృశజ్ఞానమాదాయదోషః || ఏవం
 చాభావపక్షసంయోగేన వహ్నిసాధ్యకస్థలే అథావావహ్నిమాన్నవెత్యా
 దిసంశయిమాదాయ వహ్నిభావపదభావరూపబాధే అవ్యాప్తివారణా
 య నిశ్చయత్వనివేశః || గొత్వాభావా గోత్వభావవానిత్యత్ర గోత్వా
 భావాగోత్వవానితి భ్రమమాదాయ గొత్వాభావేతివ్యాప్తివారణాయ
 వక్ష్యమాణసామాన్యపదసాధక్యమితివదంతి || అథ యద్యూపావచ్చి
 న్నవిషయితాత్వం సావచ్చిన్నవిషయత్వసమానాధికరణాభావప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకమిత్యత్ర సావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకవిషయత్వసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకమిత్యుక్తా
 వేవ సానుంజస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టద్వయాఘటితత్వయోర్నివే

శాస్త్రభాగతి || తథాహి || మేయత్సవిశిష్టస్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
తాయాఅపి మేయత్సవిశిష్టస్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్ర
తిబంధకతావచ్ఛేదకీహుతశుద్ధస్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయత్వావచ్ఛిన్న
త్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య మేయత్సవిశిష్టస్యభిచారజ్ఞానే అసత్వాత్ || ఏవం
వహ్నిభావజ్వలదిమదస్య త్రిజలవద్ధ గ్రీదత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయతాయా
అపితాదృశజలవద్ధ గ్రీదత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావ
చ్ఛేదకీహుతవహ్నిభావజ్వలవత్కాలీనజలవద్ధ గ్రీదత్వావచ్ఛిన్న విషయ
త్వావచ్ఛిన్నపకత్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య తాదృశజలవద్ధగ్రీదవిషయజ్ఞానే అస
త్వాత్ || నచ వ్యభిచారఘటితదాధేవ్యాప్తిః । తాదృశదాధవిషయత్వస్య
తాదృశదాధవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక వ్యభిచారవిషయ
త్వావచ్ఛిన్నపకత్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య తాదృశదాధవిషయజ్ఞానే అసత్వాత్ ||
సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రకృతానమితిప్రతిబద్ధకతాసామాన్యా
వచ్ఛేదకవిషయత్వసమానాధికరణభావేత్వక్తౌచ దాహవిశిష్టస్యభిచారా
దావతివ్యాప్తిః । తాదృశవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్ర
తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకత్వస్య కేవలదాధవిషయతాయాం కేవల
వ్యభిచారవిషయతాయాంవాఽసత్వాదితివాచ్యం || సావచ్ఛిన్నవిషయ
కత్వావచ్ఛిన్నయత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయత్వసమానాధికర
ణభావస్య వివక్షితత్వాత్ || యత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక దాధప్రతి
బంధకతామాదాయైవ వ్యభిచారఘటితదాధాదౌ లక్షణగమనాదితి || అ
త్రకేచిత్ || ఉక్తరీత్యాఽవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేషేప్రతిపేక్షావ్యా
పకసాధ్యాభావసమానాధికరణప్రతిపేక్షామత్పక్షస్య సత్ప్రతిపక్షత్వేన త
త్రావ్యాప్తాపత్తిః || తాదృశసత్ప్రతిపక్షవిషయతాయాసావచ్ఛిన్న
విషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీహుత ప్రతిపేక్షావ్యాపకసా
ధ్యాభావకాలీనప్రతిపేక్షామత్పక్షవిషయత్వావచ్ఛిన్నపకత్వాత్ || నచసావ
చ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నపకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయసావచ్ఛిన్న విషయక

తావవచ్చిన్న యత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత సావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకీఘాత విషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితావ్యాపకీఘాతవిషయితాశూన్యత్వమేవావశ్యంవాచ్యం ॥ తథాచ నొక్తసత్ప్రతిపక్షావ్యాప్తిః ॥ శాలీనత్యఘటితవిశిష్టవిషయితాయాః సావచ్చిన్నవిషయకతావ్యాపకీఘాతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయతావ్యాభావాత్ ॥ పరంతు వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశిత విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశోవ్యధావవేతివాచ్యం ॥ సావచ్చిన్నవిషయకతావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయసావచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకసావచ్చిన్నవిషయకతావ్యాపకీఘాతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితావ్యాపకీఘాత విషయితాశూన్యత్వనివేశాయోగః ॥ కింతు సావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకీఘాతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయసావచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్రూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయ యద్రూపావచ్చిన్నవిషయత్వం తద్రూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వమేవ నివేశనీయం ॥ అన్యథా హృదోవహ్నిమానత్యత్ర జాతిమద్వహ్నిభావవద్ధృదే అతివ్యాప్త్యావలైః ॥ వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయితాయాః జాతిమద్వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకీఘాత విషయితాశూన్యజాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానెపినల్పేన జాతిమద్వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావ్యాభావాత్ ॥ తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకజాతిమద్వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక విషయితాశూన్యత్వస్యచ తాదృశవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేసత్త్వాత్ ॥ ఏవంచ ప్రాగుక్తసత్ప్రతిపక్షావ్యాప్తిదుర్వారైవేత్యాహుః ॥

* అథ యద్రూపావచ్చిన్నవిషయితాసామన్యమనుమితి ప్రతిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదక తావదిత్యత్ర సామన్యస

దంస్వధ౯ం ॥ హృదోవహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయహృదత్వావచ్చిన్నైక
దేశవిషయితాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకత్వవత్స్వేపి తజ్ఞాన
స్య హృదత్వాదివిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్చే
దకం యద్యహ్నుభావత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయితాత్వం తద్రూపావచ్చిన్న
విషయితాశూన్యత్వాభావాత్ హృదవారణసంభవాత్ ॥ హృదఞ్చి
జ్ఞానీయవిషయితాయాశ్చ స్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకత్వవిరహాదితి ॥
నచాత్రకత్వతాదృశవిశిష్టవిషయితాత్వావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వం
నివేశనీయం ॥ వహ్నుభావవజ్జాతిమత్తావచ్చిన్నవిషయితాయాలపి జా
తిమాన్యహ్నుభావవానిత్యాది జ్ఞానకాలీనస్య జాతిమాన్త్రాదఞ్చిజ్ఞానస్య
జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నాయా హృదధర్మిక వహ్నుభావమితిప్రతిబంధకతాత
న్నిరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకత్వాదితి వాచ్యం । హృదత్వ
సామానాధికరణ్యేన వహ్నుభావాదావవ్యాప్తివారణాయ తాదృశా
వ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వనివేశన్యావశ్యకత్వాత్ ॥ తత్ర జాతినా
మానాధికరణ్యేన వహ్నుభావవిషయితాయాః స్వరూపసంబంధరూపా
వచ్చేదకత్వవిరహాత్ ॥ నచ సంయోగస్సంయోగాభావవానిత్యాదౌ సం
యోగస్సంయోగవానిత్యాకారకభ్రమాత్తకదాధజ్ఞానవిషయే సంయోగైతి
వాప్తిః । తత్ర సంయోగత్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వస్య సంయోగత్వవిశి
ష్టవిషయితా సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్చేదకత్వాభావాత్
తాదృశావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వస్యాత్తభ్రమాత్తకజ్ఞానైసత్త్వాది
తి వాచ్యం ॥ సంయోగావచ్చిన్నవిషయితాయాః తాదృశ విశిష్టవిషయ
ితాత్వావ్యాపకత్వేన తద్రూపస్యత్వస్య సంయోగస్సంయోగవానితిభ్రమే అస
త్త్వాదితిచేన్న ॥ గోత్వాభావో గోత్వాభావవానిత్యాదౌ గోత్వాభా
వోగోత్వవానిత్యాకారక భ్రమాత్తకజ్ఞానవిషయే గోత్వాభావాదావతి
వ్యాప్తివారణాయైవ సామాన్యపదసాధకత్వాత్ ॥ తత్ర గోత్వాభావత్వ
విశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్చేదకత్వస్యగోత్వ
త్వాద్యవచ్చిన్నవిషయితాదావసత్వాత్ ॥ నచ యత్సంసర్గావచ్చిన్న

యమూపావచ్ఛిన్న విషయితాత్వం తాదృశ విశిష్టవిషయకత్వ సమా
 నాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తత్సంసర్గావచ్ఛిన్న త
 దూపావచ్ఛిన్న విషయితాశూన్యత్వస్య జ్ఞానవిశేషణత్వేనైవ ఉక్తాతి
 వ్యాప్తివారణసంభవః ॥ గోతావ్విభావత్వవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికర
 ణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యత్సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నగోతవ
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నతదూపావచ్ఛిన్నవిష
 తావ్విభావస్య గోతావ్విభావా గోతవ్వివానిజ్ఞానే అసత్త్వాదితివాచ్యం ॥
 తథాసత్తపి గోతవత్సమానకాలీనగోతావ్విభావపక్షకస్థలే తాదృశ గో
 తావ్విభావే అతివ్యాప్తేదుర్వారత్వాత్ ॥ తత్ర సమవాయావచ్ఛిన్నగో
 తవ్విభావచ్ఛిన్నవిషయితస్యాపి తాదృశవిశిష్టవిషయితావ్యాపకత్వాభా
 వాత్ ॥ జాతిమజ్జాత్వవచ్ఛిన్నవిషయితాయాస్సంసర్గావచ్ఛిన్నతయా
 సంసర్గానివేశే హృదో జాత్యభావవానిత్యత్ర జాతిమూజాతిమనిత్యా
 ది జ్ఞానవారణాసంభవాచ్చ ॥ నచ యమూపావచ్ఛిన్నసాంసర్గికవిషయ
 తానిరూపితయమూపావచ్ఛిన్నవిషయితం తాదృశవిశిష్టవిషయితావ్యా
 పకం తదూపావచ్ఛిన్నసాంసర్గికవిషయితానిరూపిత తదూపావచ్ఛి
 న్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశే నొక్తవోషః ॥ సమవాయత్వావచ్ఛిన్న
 సాంసర్గిక విషయితానిరూపిత గోతవత్సమానకాలీన గోతావ్విభావ
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః విశిష్టవిషయితావ్యాపకతయా తదూపావ
 త్వస్య గోతవత్సమానకాలీన గోతావ్విభావా గోతవ్వివానిబాధభ్రమే అ
 సత్త్వాదితివాచ్యం ॥ తావతాపి గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావా గగన
 తావ్విభావవానిత్యత్ర గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావా గగనత్వవానితి
 బాధభ్రమమాదాయ గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావేతివాప్తైః ॥ త
 త్ర స్వరూపత్వావచ్ఛిన్నసాంసర్గికవిషయితానిరూపితగగనత్వవత్సమా
 నకాలీనగగనత్వాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః విశిష్టవిషయితావ్యా
 పకత్వాభావాత్ ॥ నచ యమూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూ

పిత యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయత్వసమానాః
 కరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాత్వాః
 చ్ఛిన్ననిరూపిత తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశనీయం ॥
 భావోక్తస్థల బాధవిషయకభ్రమే గగనత్వవత్సమానకాలీనగగనత్వాభావః
 తావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత గగనత్వతావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాత్వరూప తాదృశవిశిష్టవిషయత్వ సమానాధికరణాభావప్రతియోగితాః
 చ్ఛేదకీభూత ధర్మావచ్ఛిన్నాభావాసత్త్వేన ఉక్తస్థల నాతివ్యాప్తిరితివా
 చ్యం ॥ ఏవమపి యత్ర సంయోగవత్సంయోగవత్సంయోగాభావస్య సా
 ధ్యతా సంయోగవత్సంయోగస్యపక్షతా తత్ర సంయోగవత్సంయోగః స
 యోగవత్సంయోగవత్సంయోగవానిత్యాది బాధభ్రమవిషయాభూతే స
 యోగవత్సంయోగవత్సంయోగవత్సంయోగరూపబాధైకదేశే అతివ్యాప్తై
 తత్ర సాధ్యఘటకీభూతప్రథమసంయోగస్య వైశిష్ట్యం సంయోగసంబంధ
 న ॥ ద్వితీయస్య కాలికేన । పక్షఘటకసంయోగస్య వైశిష్ట్యమపి కా
 కేన సాధ్యఘటకీభూతప్రతియోగిత్వంచ కాలికసంబంధేన గ్రాహ్యం ॥
 చ యద్రూపావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపిత యద్రూపావచ్ఛి
 న్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత యద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాత్వ
 తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం
 ద్రూపావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపితతద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత తద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాశూన్యత్వనివేశ
 నోక్తాతివ్యాప్తిః ॥ ఉక్తస్థలీయబాధభ్రమే తాదృశావ్యాపకీభూతసంయో
 గతావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్న వి
 యితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వవి
 హాదితివాచ్యం ॥ గగనాభావవత్సంయోగవత్సంయోగపక్షోక్త సాధ్యక
 ల బాధభ్రమమాదాయ సంయోగవత్సంయోగవద్గగనాభావవత్సంయోగ
 త్వం యోగేతివ్యాప్తిః ॥ తత్ర సాధ్యఘటకప్రథమసంయోగస్య వైశిష్ట్య

స్వరూపసంబంధేన ద్వితియాదివైశిష్ట్యంతపుష్కవత్ || తథాచ స్వరూ-
పత్వావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయతానిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్న విష-
యితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వమపి వవిశిష్ట-
విషయితావ్యాపకమితి || తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావస్య తత్తదాహ-
భ్యభిన్నత్వస్యచ నివేశే శౌరవం అతానుగతరూపేణ నివేశశకాఽఽః ||
అనుగమప్రకారస్తు || సావభావవత్త్వసావచ్ఛిన్నవత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేద-
కవిషయితావత్వోపభయసంబంధేనాభావవిశిష్టాన్యత్వం || ఏవంచ స్వతం-
తనిశ్చయత్వసాపి లక్షణైనివేశాల్ సంశయాన్యత్వదశజ్ఞైర్ధ్యక-
మితి || ఏతేన వహ్నుభావవజ్జలవద్యుత్తిజలవద్ధృద్విషయక నిశ్చయధ-
ర్మికాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావాదలక్షణైనివేశేనైవ తత్రాతివ్యాప్తి-
వారణసంభవే విశిష్టద్యయాఘటితత్వనివేశాన్యధాఽఽ ఇతి పరాస్తం || సం-
బంధవ్యావృత్తిస్తు స్వయమూహ్య ||

* అథ యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకని-
శ్చయత్వమనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టద్యయాఘటిత-
త్వమిత్యత్ర తాదృశవిశిష్టద్యయవిషయితాశూన్యత్వనివేశే హృదో వహ్ని-
మాఽఽఘామాదిత్యాదౌ ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా హృదవృత్తిత్వ వహ్ని-
వ్యాపకీఘాతాభావప్రతియోగితోపభయవజ్జలైతివ్యాప్తిః || తత్ర తాదృ-
శోభయావచ్ఛిన్నజలత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః ఐక్యేన తాదృశవిశిష్ట-
ద్వయవిషయితాశూన్యప్రతీతివిషయితావచ్ఛేదకవత్వస్యహృదవృత్తిత్వవ-
హ్నివ్యాపకీఘాతాభావప్రతియోగితోపభయవజ్జలైసత్వాల్ || ఏవం తా-
దృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వేనతి తాదృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వనివేశే-
వ్యసాధారణ్యేవ్యాప్తిః || అసాధారణ్యసాపి నిరుక్తవిశిష్టద్యయాంతగ-
తత్వాల్ || అతః విశిష్టద్యయవిషయితాశూన్యత్వాదికమపహయ తాదృశ-
విశిష్టవిషయితా విశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వమేవ నివేశనీయం ||
అగ్రైవం హృదత్వాదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధృద్విషయవి-

విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్యానుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితయాతాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య వహ్నిభావవద్ధృదాదావసత్త్వాదసంభవః ॥
 సచ పరస్పరం యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయ
 కనిశ్చయత్వం అనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశ విశిష్టద్వయా
 ఘటితత్వం నివేశనీయం । అతా నకోపిదోషఇతివాచ్యం ॥ తథాసత్యపి వ
 హ్నిభావవద్ధృదత్యాదివిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావవద్ధృద
 త్యాదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య పరస్పరమనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరి
 క్తవృత్తిత్యాది తాదృశవిశిష్టద్వయఘటితత్వస్య బాధాదా సత్త్వాదసం
 భవ తాదవస్థాపితిచన్న ॥ యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ
 విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వంజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృ
 త్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ అధైవమపి వహ్ని
 భావవద్దలాదిమద్వృత్తిజలాభావవద్ధృదపక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థలేతాదృశజల
 వద్ధృదాద్యాత్మకఆశ్రయాసిద్ధ్యాదావన్యాప్తిః ॥ తత్రతాదృశవిశిష్టద్వయ
 ఘటితత్వసత్త్వాత్ ॥ సచాశ్రయాసిద్ధివిషయతాఘటకవిషయతాభిన్నత్వం
 తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయితాయాం నివేశనీయం ॥ అతానా క్తదోషఇతి
 వాచ్యం ॥ తథాసతి తాదృశరీత్యా సాధ్యాప్రసిద్ధ్యాదివిషయితాఘటకవి
 షయితాభిన్నత్వస్యాపి నివేశనీయతయా గౌరవాపత్తైః ॥ గ్రంథకారస్యస
 త్ప్రతిపక్షఘటకవిషయితాభిన్నత్వమాశ్రయివేశానాచిత్వాచ్చ ॥ సచ యాదృ
 శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వంజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్త
 వృత్తితాదృశవిశిష్టాఘటకత్వం తాదృశవిశిష్టద్వయే నివేశనీయమతానా క్త
 దోషఇతివాచ్యం ॥ తథాసత్య క్తన్దలవ వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జ
 లవద్ధృదాదెరపి దోషత్వాపత్తైః ॥ వహ్నిభావవజ్జలవదాదిహృదతాదృశవి
 శిష్టస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాఘట
 కిష్టఘటకత్వాత్ ॥ విశిష్టపక్షగ్రహవిరోధితయా కాలీనత్వఘటితత్వ క్తవిశిష్ట
 వృత్తి ఆశ్రయాసిద్ధ్యనాత్మకత్వాచ్చ ॥ సచ వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన

కాలీన జలవద్ధగ్రదాదిరూప విశిష్టద్వయస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న
 ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాకవిశిష్టాఘటకత్వేన తాదృశవిశిష్టద్వ
 యఘటితత్వాన్నోక్తాతివాప్తిరితివాచ్యం ॥ కాలీనత్వాదిఘటితవిశిష్టద్వ
 యసాధారణస్యాసంభవసోపరిష్టాదవక్ష్యమాణత్వాత్ ఇతిచెన్న ॥ యాదృ
 శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్త
 వృత్తితాదృశవిశిష్టవిషయితాఘటకవిషయితాభిన్నత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టద్వ
 యవిషయితాయాం నివేశనీయత్వాత్ ॥ ఏవంచ విశిష్టద్వయాఘటితత్వశరీ
 రే ప్రాగుక్తతనంభవవారణాయ ప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛి
 న్నత్వమపి నదేయం ॥ వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వవిశిష్టవిషయితాయాం జ్ఞా
 నవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాఘటకవిషయితా
 భిన్నత్వస్యానత్వాత్ ॥ ననేవసంహృదోఽపిహమావహ్నిమజ్జలవతాగ్ర
 లీనజలాభావవద్ధగ్రదాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్రదా
 దావతివాప్తిః ॥ తత్ర జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నం యద్ధేతుమత్తాగ్రహప్ర
 తిబంధకత్వం తదవచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టవిషయితాఘటకవిషయితాభి
 న్నం యన్నిరుక్తవిశిష్టద్వయవిషయత్వం తచ్ఛాన్యప్రతీతివిషయత్వస్య
 చోక్తవిశిష్టేనత్వాత్ ॥ నచ తాదృశవిశిష్టాంతరం యజ్జలవద్ధగ్రదాదిఉక్త
 విశిష్టస్య తద్ఘటితత్వాన్నోక్తాతివాప్తిరితివాచ్యం ॥ విశేషగుణవద్ధటాదినం
 గ్రహయాగ్రే వక్ష్యమాణస్య యత్కించిత్ప్రతిబంధకతాఘటితవిశిష్టాంత
 రాఘటితత్వస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతామాదాయ ఉక్తవిశి
 ష్టేష్యక్షతత్వాత్ ॥ అథ వక్ష్యమాణయత్కించిత్ప్రతిబంధకతాఘటితవి
 శిష్టాంతరాఘటితత్వకల్ప విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనీయత్వాత్ ॥ సావ
 చ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నయత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితా
 త్వస్య కాలీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయితాయామపినత్వాత్ తత్ర సావచ్ఛి
 న్ననిరూప్యత్వస్య విరహేణ వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్రదాదా
 వతివాప్తిః పిరిహతో ఇతి ॥ నచ సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నయ

త్కించితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయత్వా
వ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశస్యావశ్యకతయా తత్సవకా
లీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయతాప్రదానఇతివాచ్యం || సావవచ్చిన్నవిషయ
త్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశే ప్రాగుక్తరీత్యాహృ
దో వహ్నిమానిత్యత్ర జాతిమదవహ్నిభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిర
తః సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నత్కించితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం
యమూపావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయయమూ
పావచ్చిన్నవిషయత్వం తమూపావచ్చిన్నవిషయతాత్వవ్యాపకసావవచ్చి
న్ననిరూప్యతాకత్వమిత్యేవ వక్తవ్యత్వేన కాలీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయతా
ప్రదానాసంభవాత్ ఇతిచేన్న || సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నయ
త్కించితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాం యమూపావచ్చిన్నవిష
యకత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వవత్ సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాప
కవిషయతాశూన్యత్వస్యావ్యవశ్యం నివేశనీయత్వాత్ || అన్యథా వ్యాపక
సామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్పక్షస్య సత్ప్రతిపక్షత్వేత
త్ప్రవాప్త్యాపత్తైః || తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రతిహేతువ్యాపకసా
ధ్యాభావకాలీనప్రతిహేతుమత్పక్షవిషయతాయాం సావవచ్చిన్ననిరూప్య
త్వాభావాదితి వక్ష్యమాణకల్పేపి విశిష్టదవ్యాఘటితత్వమవశ్యం నివేశనీ
యం | ఇతి || మైవం || స్వవ్యాపకత్వస్వవ్యభిచారిత్వోపాయసంబంధేన
ప్రతిబంధకతా విశిష్టాన్యజ్ఞాన వైశిష్ట్యావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసతిరిక్త
వృత్తియాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయ
త్వం తాదృశవిశిష్టదవ్యాఘటితత్వనివేశనైవ ఉక్తదోషవారణసంభవా
త్ || జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానివేశాదవహ్నిభావవద్ధృదా
దౌ సప్రాగుక్తాసంభవః || తాదృశప్రతిబంధకతాయాం నిరుక్తోభయసం
బంధేనప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వనివేశాన్నాకాశయాసిద్ధ్యాదావవ్యా
ప్తిః || నద వహ్నిభావవజ్జలతదవృత్తిజలాభావవద్ధృదవక్షఃస్థలవహ్ని

భావవజ్జలవతాల్లనజలవద్ధగ్రదాదావతివ్యాప్తిః ॥ తాదృశవిశిష్టవిషయక
జ్ఞానీయప్రతిబంధకతాద్యయస్యైవ నిరుక్తిభయసంబంధేనాశ్రయాసిద్ధిప్ర
తిబంధకతావిశిష్టత్వాదితివాచ్యం ॥ సావవచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్ర
తిబంధకతావిశిష్టత్వస్య వివక్షితత్వాల్ ఇతి ॥ కేచిత్తు ॥ వహ్ను
భావవద్ధగ్రదాదా ప్రాగుక్తాసంభవవారణాయ సావవచ్చిన్న విషయక
తావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి విషయితాకాన్యత్వేన
యాదృశవిశిష్టద్యయవిశేషణీయం ॥ తథాచ॥ సావవచ్చిన్నవిషయకతా
వచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తివిషయితాకాన్య యాదృశ
యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వం
సావవచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి
తాదృశవిశిష్టద్యయఘటితతావచ్ఛేదకం యద్యత్సవం తత్తదన్యత్సందో
షతావచ్ఛేదక నివేశనీయమతానా క్తదోషః ॥ తాదృశ నిశ్చయవిశిష్టని
శ్చయత్వే సావవచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యన
తిరిక్తవృత్తిత్వనివేశాన్నప్రాగుక్తాశ్రయాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః ॥ నిశ్చ
యవిశిష్టనిశ్చయత్వనివేశాన్నా క్తవిశిష్టద్యయఘటితతావచ్ఛేదకస్వపదా
ధాన్యసిద్ధినిబంధనోదోషః॥ సావవచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్రతిబం
ధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయితాకాన్యత్వేన యాదృశవిశిష్టద్యయవిశేషణా
న్నాసంభవః ॥ తత్రాపి ప్రతిబంధకతాసామాన్యనివేశాద్వహ్నుమజ్జలవ
తాల్లనజలాభావవద్ధగ్రదపక్షస్థలే వహ్నుభావవజ్జలవద్యవృత్తిజలవద్ధగ్ర
దాదా నాతివ్యాప్తిః ॥ నచ వహ్నుభావవజ్జలవత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
యవిశిష్టజలవద్ధగ్రదతావదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య జ్ఞానద్యయసాధార
ణతయా వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యవృత్తిజలవద్ధగ్రదతావిరుపసావవచ్చి
న్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా సామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వ విరహా
న్నిరుక్తస్వపదాధాన్యసిద్ధిరితివాచ్యం॥ సావవచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాప
కత్వస్వరూపసంబంధరూప సావవచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నత్వోభయ

వత్సప్రిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వస్య వివక్షితత్వాదిత్యాహుః ॥ సాన్వచిచ్ఛి
 న్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం సాన్వచిచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తాదృశ విశిష్టత్వయః ఘటితతావచ్ఛేద
 కం యద్యత్సం తదన్యత్వేన లక్ష్యతావచ్ఛేదకం విశేషణీయం ॥ అతా
 నోక్తదోషవిశేషపరే ॥ యత్తు ॥ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానవ
 చ్ఛేదకీభూత విషయితాహుస్యజ్ఞానీయవిషయితాభిన్నాయా తాదృశ విశి
 ష్టత్వయవిషయితా తచ్ఛాన్వప్రతితివిషయితావచ్ఛేదకత్వేన లక్ష్యతా
 వచ్ఛేదకం విశేషణీయం ॥ తథాచ వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృ
 దాత్మకాశ్రయాసిద్ధిజ్ఞానీయవిషయితాయాః జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతి
 బంధకతానవచ్ఛేదకత్వవిరహేణ తాదృశప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవి
 షయితాహుస్యజ్ఞానీయవిషయితాభిన్నాయా ఉదాహరణజ్ఞానీయతాదృశవిశిష్ట
 ద్వయవిషయితా తచ్ఛాన్వప్రతితివిషయితావచ్ఛేదకవత్త్వస్యకాశ్రయాసి
 ధ్యాదౌ సత్వాన్నత్రావ్యాప్తిః ॥ వహ్నిమజ్జలవత్కాలీనజలాభావవ
 ద్ధృదపాతుకస్థలచ వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదత్వస్య తాదృశ
 ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూత వృత్తిత్వవిషయితాహుస్యజలవాన్త్యదవి
 తి జ్ఞానీయవిషయితాభిన్నా వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవాన్త్యదవి
 త్యాదిజ్ఞానీయ తాదృశవిశిష్టత్వయవిషయితేతి తచ్ఛాన్వప్రతితివిషయితా
 వచ్ఛేదక తాన్వభావాదవహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదాదౌ నాతి
 వ్యాప్తిరితి ॥ తన్నందం ॥ ఉక్తరీత్యేన ప్రమేయత్వ విశిష్టవ్యభిచారవార
 ణసంభవేన వక్ష్యమాణ విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణవైయథ్యానంతైః
 వహ్నిమజ్జలవత్కాలీనతాన్వభావవజ్జలకాలీనజలాభావవద్ధృదపక్షకవహ్ని
 సాధ్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీనజలవద్ధృదైతివ్యాప్త్యాపత్యైశ్చ ॥
 తజ్ఞానీయ విషయితాయాః తాదృశ ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతాన్వభావా
 త్ ॥ అథ ఘటౌ గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనవానిత్యాదౌ గ

గనాభావపదభావవత్కాలీన గగనాభావపద్యటయాపదాధేయ్యాప్తిః ॥
 తాదృశబాధజ్ఞానస్య శుద్ధగగనవత్తాబుద్ధిం ప్రత్యభావవాక్ గగనా
 భావవాసభావవాంశ్చ ఘటఇత్యాకారకనిశ్చయస్య నిశ్చయవిశిష్టనిశ్చయ
 త్వేన ప్రతిబంధకత్వస్యావశ్యంకల్పనీయతయా తత్పరపాపకత్తా గగనా
 భావపదభావవత్కాలీనగగనవత్తాబుద్ధింప్రతి తాదృశ గగనాభావత్వావ
 చ్ఛిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతాంతరే మానభావేన
 గగనాభావవాసభావవానిత్యాకారకనిశ్చయవిశిష్ట అభావపద్యటవిషయక
 నిశ్చయత్వస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాంతరిక్రమ తతయా
 తాదృశవిశిష్టద్యయవిషయత్వస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
 యా అనవచ్ఛేదకతయా గగనాభావపదభావవత్కాలీనగగనాభావపద్య
 టత్వస్య తాదృశవిశిష్టద్యయవిషయతాశూన్యప్రతీతి విషయతావచ్ఛేదక
 త్వాభావాదితి ॥ నచ పహ్నిభావపజ్జలవదవృత్తిజలాభావపద్యద్రవక్ష
 కస్తలే పహ్నిభావపజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదాత్మక ప్రాగుక్తాశ్రయాసి
 ధ్ధావన్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్యయాఘటితత్వసుటకీర్ణజ్ఞానవైశిష్ట్య
 వచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాం సవన్యాపకత్వసంస్కృతభిచారిత్వాభయసంబం
 ధేన సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వమని
 వేశ్య తాదృశాభయసంబంధేన తాదృశానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధక
 తానిరూపిత సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వ
 మేవ నివేశ్యం ॥ తథాచ క్తస్థలీయబాధనిశ్చయస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చి
 న్నప్రతిబంధకత్వాంతరాసత్వేపి ప్రకృతసాధ్యవత్తానిశ్చయత్వావచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాన్వేనోక్తబాధజ్ఞానీయజ్ఞానవైశిష్ట్య
 వచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాః తాదృశప్రతిబంధకతావిశిష్టత్వాన్వేనోక్తబా
 ధాద్యవ్యాప్తిః ॥ నచ క్తస్థలే గగనాభావపదభావవత్కాలీనఘటాభావ
 పద్యటాదా అతివ్యాప్తిః ॥ తజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయాం తాదృశ ప్రతి
 బంధకతావిశిష్టాన్యత్వాభావాదితివాచ్యం ॥ సావచ్చిన్న విషయకత్వావ

చ్చిన్నతాదృశానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్రతిబద్ధతాన్వ
ప్రసిద్ధైవ ఉక్తాతివ్యాప్త్యనవకాశాల్ ఇతివాచ్యం || హృదో వహ్ని
మాన్సహస్త్రిభావవజ్జలపద్మత్రిజలాభావవ్యాప్త్యాదిత్యత్ర వహ్నిభావ
వజ్జలపద్మత్రిజలపద్ధృదైతివ్యాప్త్యావత్తైః || తజ్జ్ఞానీయజ్ఞానవైశిష్ట్యాన
చ్చిన్నప్రతిబద్ధకతాయాస్తాదృశానుమితిత్వవ్యాపికాతాదృశజలాభావవ్యా
ప్త్యవత్తానిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపితాయా సావచ్చిన్న వి
షయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబద్ధతా లేద్విశిష్టత్వాదితీచేన్న || యాదృశవిశిష్ట
విషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్యమనుమితిప్రతిబ
ద్ధకతాసతి క్తవృత్తిప్రతిబద్ధతావిశిష్టాన్వ తాదృశ విశిష్టత్వవిషయితా
శూన్యత్వగ్య నివేశనీయత్వాల్ || ప్రతిబద్ధతావైశిష్ట్యంచ || సావచ్చి
దకత్వస్వనిరూపకప్రతిబద్ధక తానవచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తి తా
దృశానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబద్ధకతానిరూపితప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకతోవ
భయసంబంధేన || స్వనిరూపక ప్రతిబద్ధకత్వంచ || సావచ్చిదకీభూతధ
ర్మావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీభూతప్రకారతా
వచ్ఛేదకధర్మావచ్చిన్నవిధేయతాశాల్యనుమితిత్వావచ్చిన్నజన్యతానిరూపి
త జనకతావచ్ఛేదకీభూత ధర్మాసవచ్చిన్నత్వేనతిజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న
త్వేన విశేషణీయం || అతో జలాభావవ్యాప్తసాధ్యకహృదపక్షకస్థలేన్వ
వదేన జలాభావవ్యాప్తవత్తానిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత
జలత్వావచ్చిన్నప్రకారతాశాల్యగ్రహత్వావచ్చిన్న ప్రతిబద్ధతామాదా
య జలాభావవ్యాప్త్యాభావవజ్జలపద్మత్రిజలపద్ధృదాదా నాతివ్యాప్తిః ||
నవాహృదపక్షక వహ్నిసాధ్యకస్థలే వహ్నిమాన్ జలాభావవాన్సహ్ని
మాన్శ్చ హృదఇత్యాది జ్ఞానీయప్రతిబద్ధకతానిరూపితప్రతిబద్ధకతామా
దాయ వహ్నిభావవజ్జలాదిపద్మత్రిజలపద్ధృదాదానాతివ్యాప్తిః || ఏ
వంచాక్షస్థలీయవాదనిశ్చయస్య తాదృశవిశేషభావవత్తానిశ్చయత్వేనజ్ఞా
నవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్రతిబద్ధకత్వాభావేపి విశేషధర్మావచ్చిన్న సాధ్యన

తానిశ్చయప్రతిబధ్యతాసత్వాత్తాదృశబాధజ్ఞానీయ విశిష్టత్వయ విషయతా
యాః నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాన్నొక్తబాధా
వ్యాప్తిః || సంసగః ఘటకీఘాత అనుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబధ్యతాయాం
స్వనిరూపకప్రతిబంధకతాశాలిజ్ఞానీయత్వనివేశే హ్రీదో వహ్నిమాన్వి
హ్నిభావవజ్జలాదిమద్యప్రిజలాభావవ్యాప్యదిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జ
లాదిమద్యప్రిజలవద్ధగ్రదేతివ్యాప్తిః || తజ్ఞానీయవిశిష్టత్వయవిషయతా
యాస్తాదృశజలాభావవ్యాప్యవత్తానిశ్చయప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాత్ || అత
స్సస్వనిరూపితప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వవ్యంత
నివేశః | తన్నివేశితతాదృశాభావవ్యాప్యవత్తానిశ్చయప్రతిబధ్యతానిరూపి
తప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయానుమితిత్వవ్యాపకప్ర
తిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకత్వస్య తాదృశవిశిష్టత్వయవిష
యతాయామసత్వాన్నొత్తివ్యాప్తిరితి || నచైవం వహ్నిమజ్జలవద్యప్రిజ
లాభావవద్ధగ్రదాదిహేతుకవహ్నిసాధ్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవద్యప్రి
జలవద్ధగ్రదాదావతివ్యాప్తిః || తజ్ఞానీయవిశిష్టత్వయ విషయతాయా
హేతుమత్తాగ్రహప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాదితివాచ్యం || ఉభయసంబంధఘట
కసావచ్ఛేదకత్వవదేన సావనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వస్యవి
వక్షితత్వాత్ || ఏవంచ సంబంధఘటకీఘాతస్వనిరూపితప్రతిబద్ధకతాయాం
ప్రాగుక్తజనకతానవచ్ఛేదకధర్మానవద్భిన్నాంత విశేషణమనుపాదేయమే
వేతి || అతఏవ సావనవచ్ఛేదకత్వసంబంధావద్భిన్నస్వనిస్థానవచ్ఛేదకతాక
ప్రతియోగితాకభేదవత్త్వస్వరూపాభయసంబంధేన యద్రూపావద్భిన్న
విషయతాశాలినిశ్చయత్వవ్యాపకం ప్రతిబద్ధకత్వం తద్రూపవత్త్వం లక్ష
ణార్థః ఇత్యుక్తావేవ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యప్రిజలవద్ధగ్రదవిషయక
జ్ఞానస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేనైవ ప్రతిబద్ధకతయా తాదృశ వ్యావర్తక
జ్ఞానీయప్రతిబద్ధకతాయాః సావనవచ్ఛేదకత్వసంబంధేన సత్వేన సావనవచ్ఛే
దకత్వసంబంధావద్భిన్నస్వనిస్థానవచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వము

టిత ఉభయసంబంధేన తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయక నిశ్చయత్వావ్యాపక
 తాన్వితాదృశవిశిష్టైతివ్యాప్తివిగమేన విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనం
 వ్యధేయం ఇతినిరస్తం ॥ గగనాభావపదభావవత్కాలీనగగనాభావనన్ధటా
 త్కదాధేయవ్యాప్త్యవత్తై ॥ తాదృశదాధనిశ్చయస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానశ్చ
 నైవ ప్రతిబద్ధతయా తాదృశప్రతిబద్ధకత్వస్య నిరక్తోభయసంబంధేనతా
 దృశదాధవిషయకనిశ్చయత్వావ్యాపకత్వాదితిధ్యేయం ॥ అథాభావపక్షక
 సంయోగేన వహ్నిసాధ్యకస్థల సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 క వహ్నిభావపదవహ్నివదాత్తైతివ్యాప్తిః ॥ ప్రతియోగితాసంబం
 ధేన వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయకాలే అథావత్వావచ్ఛి
 న్నవిశేష్యకప్రతియోగితవ్యసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నితావచ్ఛిన్న ప్రకార
 తాశాలినిశ్చయస్య నైయత్యేన తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య వహ్ని
 వచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబద్ధకతయైవోపపత్త్యా జ్ఞా
 నవిశిష్టజ్ఞానత్వేన ప్రతిబద్ధకత్వాంతరే మానాభావాత్ తజ్ఞానీయవిష
 యితాయాజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతావచ్ఛిదకత్వవిరహాత్ ॥ స
 చ ప్రాగుక్తదాధాద్యన్యాప్తిభియా విశిష్టద్వయవిషయతాయాం ప్రతి
 బద్ధతావిశిష్టావ్యవస్థనివేశనైవ వహ్నిభావవద్ధృదాదావవ్యాప్తివార
 ణసంభవాత్ విశిష్టద్వయాఘటితత్వశరీరే జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నప్రతిబ
 ద్ధకత్వ నివేశనం నాస్తీతివాచ్యం ॥ వహ్నిభావవద్ధృదాదౌ లక్షణస
 మన్వయసంభవేపి వహ్నిభావవ్యాప్యవద్ధృదాదావవ్యాప్తివారణాయ
 తన్నివేశస్యావశ్యకత్వాదితిచెన్న ॥ తత్ప్రతిబద్ధకతాభిన్నత్వేన ప్రతిబ
 ద్ధకతాయావిశేషణీయత్వాదితి ॥ వస్తుతస్తు ॥ ప్రతియోగితాసంబంధేన
 వహ్నిమాణ వహ్నిభావవాన్వహ్నిమాణాచ్ఛాభావః ఘటవాన్వవహ్ని
 భావమాణ ఘటవాన్వహ్నిభావశత్యాదినానావిధనిశ్చయసాధారణనిశ్చయ
 విశిష్టనిశ్చయత్వేనైవ లాఘవాదభావధర్మికవహ్నిప్రకారకబుద్ధిత్వావ
 చ్ఛిన్నంప్రతి ప్రతిబద్ధకత్వం కల్పనీయం ॥ సతు వహ్నివచ్ఛేదేన వ

హ్యుభావవత్తానిశ్చయత్వేన || నిశ్చయవైశిష్ట్యంచ || సస్సామానాధిక
రణ్యసీయవహ్యుభావత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతావిశిష్టప్రకారతానిరూపి
త అభావత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపకత్వోభయసంబంధేన || సంస
గః ఘటక ప్రకారతావైశిష్ట్యంచ || స్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదక ధ
ర్మవ్యాపకప్రతియోగితాకత్వావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయతానిరూపిత వి
శేష్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకీధూతధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధేన || తథా
చోక్తస్థలజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతామాదాయ విశిష్టద్వయఘ
టితత్వసత్వాన్నిత్యాప్తిరితి యుక్తముత్పశ్యమః || అత్రైదమవధే
యం || ఉక్తరీత్యా నానావిధనిశ్చయసాధారణ్యానురోధేన జ్ఞానవైశిష్ట్య
వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాకల్పనే అభావా గగనత్వవానాధేయత్వాదిత్యత్ర
గగనత్వవ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగ్యాధేయత్వస్వరూపాసాధారణ్య
వ్యాప్తిః | అసాధారణ్యశరీరే వ్యాపకతాఘటకతయా పక్షాంచే నౌతు
మత్వస్య నివిష్టత్వేన విశిష్టద్వయఘటితత్వసత్త్వాత్ ఇతి || పరేతు || వి
శిష్టద్వయాఘటితత్వశరీరే జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకత్వాదికం సని
వేశ్యం పరంతూక్తానంభవవారణాయ విశిష్టద్వయవిషయతాయాం ప్రకృ
తానుమితి ప్రతిబద్ధతానవచ్ఛేదకత్వవిశిష్టప్రకృతానుమితి విరోధ్యను
మితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వమేవ నివేశనీయం || ఏవంచ బాధసత్ప్రతిపక్షా
దివిషయతాయాం నిరుక్తజనకతానవచ్ఛేదకత్వాభావాన్నాసంభవః || ఉ
క్తస్థలీయవహ్యుభావపదవహ్నిమదాత్మకవిశిష్టవిషయతాయాంచ తాదృ
శ జనకతానవచ్ఛేదకత్వసత్వాన్నిత్యాప్తిరిత్యాహః || తన్న || వహ్ని
మజ్జలవత్కాలీనజలాభావవద్ధృవాదిపౌతుకవహ్నిసాధ్యకస్థల వహ్ని
భావమజ్జలవద్వృత్తిజలాభావవ్యాప్యపౌతుకేన తాదృశ జలవద్ధృదేతి
వ్యాప్తిః || నచ స్వరూపస్వనిరూపితప్రతిబద్ధతావిశిష్టత్వోభయసంబం
ధేన యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకం ప్రతిబద్ధకత్వం తద్యూపవ
త్తమితుక్తౌ అతివ్యాప్తివారణసంభవేకతం సాగత్యేన ౧౧౨

చేర్చదకత్వనివేశావిఫలఘ్నతి ॥ నచ పక్షవృత్తిజలమితి నిశ్చయవిశిష్టవహ్ని
 వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వవిశిష్టశేతునిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత
 యా జలత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాఃస్వ
 రూపసంబధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 త్వవిశిష్టరూపవిశిష్టవిషయతాయాం సత్వేన జలత్వవిశిష్ట జలరూపవిశిష్ట
 వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వవిశిష్టశేతురూప విశిష్టత్వయథు
 టితత్వేనాసాధారణ్యావ్యాప్తిపరిహరణాయ తత్సాధకకర్మమితివాచ్యం ॥
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయే ప్ర
 త్యేకం తాదృశవిశిష్టవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వ నివేశన
 స్యావశ్యకతయా జలత్వవిశిష్టవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ
 లమితి నిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాస్వరూపసంబధరూ
 పావచ్ఛేదకత్వస్యాసాధారణ్యవిషయతాయాం విరహేణాసాధారణ్యావ్యా
 ప్తివిరహాత్ ॥ అన్యథానతిరిక్తవృత్తిత్వకల్పేపి అవ్యాపకీభూత విషయితా
 శూన్యత్వస్యానివేశే జాతిత్వాదినా జలత్వాద్యవగాహిజ్ఞానసాధారణ తా
 దృశనిశ్చయత్వస్య తాదృశానుమితప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తితయా విశి
 ష్టత్వయాఘటితత్వనివేశనమకించిత్రరంస్యాత్ ఇతి ॥ యదిచ ప్రథమవి
 శిష్టవిషయకనిశ్చయేఽవ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వంననివేశ్యం ॥ శు
 ద్ధజలత్వవిశిష్టజలవ్యాపకతాఘటితసంబంధస్య శుద్ధజలత్వవిశిష్టధర్మితా
 వచ్ఛేదకకర్జ్జానవ భానాల్ జాతిమదావ్యవకతాఘటిత సంసర్గావ
 గాహిజ్ఞానే వహ్నిభావవజ్జలవహ్నివవిశిష్టవిషయిత్యాభావాదితి మన్య
 తే ॥ తథాప్యసాధారణ్యావ్యాప్తివారణాయైవ తాదృశావ్యాపకీభూతవిష
 యితాశూన్యత్వం నివేశయితుంశక్యతే ॥ తావతాప్యప్రామాణ్యజ్ఞానాభా
 వాద్యనివేశేనానతిరిక్తవృత్తిత్వాపేక్షయా లాఘవాదితిచేత్ ॥ అత్రా
 హుః ॥ జలవత్సమానకాలీనపర్వతోజలవత్సమానకాలీన పర్వతకాలీన వ
 హ్నిమాణ జలాదిత్యాదౌ జలవత్సమానకాలీనపర్వతకాలీన వహ్నివ్యా

వకీర్ణాతాభావప్రతియోగి జలరూపసాధారణ్యైవ్యాప్తిస్తత్ర జలప్ర
కారక తాదృశపక్షవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజలవత్సమానకాలీనవర్వతకాలీన
వహ్నివ్యావకీర్ణాతాభావప్రతియోగి హేతునిశ్చయత్యేనప్రతిబంధకతయా
తాదృశ పక్షరూప తాదృశసాధారణ్యరూపవిశిష్టద్వయఘటితత్వాత్ ||
అతోనతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశఇతి || నచ యమూపావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూ
పిత యమూపావచ్ఛిన్నవిషయితా తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపికాత
దూపావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత తదూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్య
త్వనివేశనోక్తావ్యాప్తిః || తత్ర ప్రతిబంధకీర్ణాత హేతుమత్పక్షవిషయ
కజ్ఞానె హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత తాదృశ పక్షవిష
యితాయాః అవ్యాపికాయాశూన్యత్వాభావాదితివాచ్యం || యత్ర స్వ
రూపసంబంధేన జలవిశిష్టం యత్సంయోగేన జలవజ్జలం తస్య పక్షత్వం
స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వచ్ఛేదసాధ్యత్వం స్వరూపవజ్జలస్యహే
తుత్వం || సాధ్యఘటకసకలజలవత్త్వం సంయోగేనాగ్రహ్యం || తత్రాసా
ధారణ్యై స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వహ్నివ్యావకీర్ణాతాభావప్రతి
యోగిస్వరూపవజ్జలై తథాప్యవ్యాప్తిః || తత్ర స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలా
త్తక తాదృశసాధారణ్యైత్తక తాదృశవిశిష్టద్వయఘటితత్వసత్వాత్ || అథ
వాయత్ర జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలస్య పక్షత్వం స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలవజ్జల
కాలీనస్య వచ్ఛేదసాధ్యత్వం || తత్ర పక్షఘటకప్రథమజలగ్యవైశిష్ట్యం
స్వరూపేణ || అన్యజలవైశిష్ట్యంతు సంయోగేన | సాధ్యఘటకసకలజల
వత్త్వం సంయోగేనాగ్రహ్యం || తత్ర స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలరూ
పవిశిష్ట స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వహ్నివ్యావకీర్ణాతాభావ
ప్రతియోగిస్వరూపవజ్జలాత్తకాసాధారణ్యరూపవిశిష్టద్వయఘటితత్వసత్వా
వ్యాప్త్యావత్తిరతోనతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశః || అతవ యాదృశవిశిష్టవిష
యకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమనుమితిప్రతిబంధక
తాయాస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వేనసతి జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛి

న్నప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకం తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్థైర్యవసమ్యక్
 క్తైః సత్త్వికైః కృత్తైః ప్రవేశా వ్యధాభి పరా సమితిర్ధ్యేయం ॥ కచి
 త్తు ॥ అనుమితిప్రతి చిక్షాపాసామగ్రాః ప్రతిబంధకతయా కృతీసా
 ధ్యపాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టేష్టసాధనీఘాత పాకత్వవిశిష్టవిష
 యక నిశ్చయత్వస్య అనుమితిప్రతిబంధకతాయాస్వరూపసంబంధరూపా
 వచ్ఛేదకతయా జ్ఞానవైష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతయాచ
 తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యత్వనివేశే శారవం ॥ అనతిరి కృత్తి
 త్వనివేశచ కృతీసాధ్యపాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టేష్టసాధనీఘాత
 పాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వస్యానుమిత్యా సమానకాలీన తాదృశవిశి
 ష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయే ఫలేచ్ఛా సమాన
 కాలీన తాదృశనిశ్చయేచ సత్వేన అనుమితిప్రతిబంధకతాతిరి కృత్తిత్వా
 త్ యాదృశవిశిష్టవదేన కృతీసాధ్యపాకత్వవిశిష్టేష్టసాధనీఘాత పాకత్వ
 విశిష్టరూపవిశిష్టద్వయస్య ధర్మమశక్యత్వేన తదఘటితత్వానివేశాత్
 లాఘవమిత్యాహుః ॥ అథ యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్ట యాదృశ
 విశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వమిత్యత్ర కేపాంశే నిశ్చయత్వస్య సంశయాన్య
 జ్ఞానత్వరూపస్యానవశ్యం వివక్షణీయతయా యాదృశ విశిష్టవిషయకస్యాపి
 తాదాత్మ్యసంబంధేన వైశిష్ట్యాభిధానాదేవ ఉపపత్తౌ వ్యధమనిశ్చయ
 త్వాంశనివేశసమన్తిప్రయోజనకం ఇతిచెన్న ॥ తాదాత్మ్యేన యాదృశవి
 శిష్టవిషయక వైశిష్ట్యాభిధానే తాదాత్మ్యేన మహ్నోభావవజ్జలవదాత్మక
 విశిష్టవిషయక విశిష్టజలవద్ధృదాత్మక విశిష్టవిషయక నిశ్చయః తాదృశోభయ
 విషయకోఽప్రసిద్ధవ ॥ తదుభయవిషయకజ్ఞానస్య ప్రసిద్ధత్వేపి తస్యతా
 దృశవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీఘాతవిషయతాశూన్యత్వవిరహాత్ యాదృ
 శవిశిష్టద్వయవదేన మహ్నోభావవజ్జలవదాత్మక విశిష్టస్య జలవద్ధృదాత్మ
 క విశిష్టత్వస్యచ ధర్మమశక్యత్వేన మహ్నోభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధృ
 దా తివ్యాప్త్యానతిః ॥ తాదృశవిశిష్టద్వయాప్రసిద్ధ్యా సందేహపత్తిరాన్వి

స్వాదతస్సామానాధికరణ్యరూపవైశిష్ట్యనివేశస్వావశ్యకత్వేన ప్రథమని
శ్చయత్వాంశనివేశనమావశ్యకమితి || నచ యాదృశవిశిష్టత్వవిషయపదేన వ
హ్నుభావవజ్జలవద్యుత్తిజలవద్ధృడరూపవిశిష్టపవ వక్తవ్యః || తథాచ
యాదృశవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీహూతవిషయతాశూన్యవహ్నుభావవజ్జ
లవద్యుత్తిజలవాన్తృడగత్యాకారకనిశ్చయత్వస్యప్రతిబంధకతావచ్ఛేద
కతయా నాతివ్యాప్తిరసంభవోపేతి వాచ్యం || యాదృశ విశిష్టవిషయకని
శ్చయత్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాసతి కన్యతీత్యస్తేన సమ్మ
క్తే విశిష్టత్వవిషయప్రవేశస్య వైయథ్యాపత్తిరిత్యస్య సమాధానై వృత్తి
త్వాదిఘటితవిశిష్టభాగణాసంభవస్య పాగైవోక్తత్వాత్ || నచ యాదృ
శ విషయిత్యావ్యాపికాసతి యాదృశవిశిష్టవిషయిత్యా వ్యాపికాయావిష
యతా | అథవా యాదృశవిశిష్టవిషయతావిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయిత్యా
వ్యాపికాయా విషయతా తచ్ఛూన్యత్వనివేశాన్నపూర్వోక్తబోధావకాశ
ఇతివాచ్యం || తథాసతి హృదయక్షకజలవజ్జాతిమత్కాలిన వహ్నిసాధ్యక
స్థల జలవజ్జాతిమత్కాలిన వహ్నుభావవజ్జలవద్యుత్తిజలవద్ధృడైతి
వ్యాప్త్యాపత్తేః || జలవజ్జాతిమత్కాలిన వహ్నుభావవజ్జలవదాత్తకవిశిష్ట
విషయిత్యావ్యాపకత్వస్య జలవజ్జాతిమత్వావచ్ఛిన్న విషయతాయాషస
త్వాన్నిరుక్తావ్యాపకీహూతవిషయతాశూన్యే జలవాజ్జలవజ్జాతిమత్కాలీ
న వహ్నుభావవాజ్జాతిమాంశ్చ జలవానిశ్చయేషి జలవజ్జాతిమ
త్కాలిన వహ్నుభావవజ్జలవదాత్తకవిశిష్టవిషయకవిశిష్టజలవద్ధృడాత్తక
విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య సత్వేన అనుమితిప్రతిబంధకతాసతి కన్యతీ
త్వాత్ యాదృశవిశిష్టపదేననిరుక్తవిశిష్టస్య ధర్మమవశ్యత్వాదితిధ్యేయం

* అదైవమపి వత్సవృత్తిత్వాఘటితా సాధారణ్యానురోధేన యాదృ
శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపకః ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వవత్స
ర్ధికపాతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వోభయాభావస్తాదృశత్వస్య విశేష్యదశ వి
వక్షితత్వే హృదో వహ్నిమాజ్జలవానిత్యాదౌ జలవాపక వహ్నుభా

పేఁతివ్యాప్తిః || తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వస్య అనుమిత్యప్రతిబంధక
 త్వపక్షధర్మిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వోభయాభావే సత్వాదితిచేన్న || ఏ
 తన్నతే వహ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగి జలాదేరివ జలవ్యాపక వ
 హ్నిభావసాన్యప్రసాధారణ్యరూపతాయా భట్టాచార్యేణ సవ్యభిచార
 గ్రంథే లిఖితత్వతో * అథ తథాపి జలవచ్చిన్నధర్మిక వహ్నిమత్తాబు
 ధ్ధింప్రతి జలత్వావచ్చిన్నధర్మికవహ్నిభావవ్యాప్యత్వజ్ఞానప్రతిబంధక
 తాయాః పరామర్శగ్రంథే స్వయం వ్యవస్థాపితత్వతో జలవాన్వహ్ని
 మాఁ ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవ్యాప్యత్వవిశిష్టజలే అతివ్యాప్తిః
 తస్య పక్షాఘటితత్వేన సత్ప్రతిపక్షత్వాభావాత్ ఇతిచేన్న || పక్షసాధ్య
 గ్రహవిధిత్వేన విశిష్టపక్షే విశిష్టసాధ్యగ్రహవిరోధిత్వరూప బాధవి
 భాజకస్య తత్రసత్వేన బాధమధ్యే తస్మాంతర్భావాత్ || తదనంతర్భావే
 తు తత్ప్రతిబంధకతాభిన్నత్వస్య లక్షణ నివేశనీయత్వాన్నదోషః | ఏ
 తేన హ్రీవాన్వహ్నిమాఁ జలాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవజ్జలవదాత్మకతి
 వ్యాప్తిః | తద్విషయకత్వవ్యాపకత్వస్య అనుమిత్యప్రతిబంధకత్వతక్షధర్మ
 క హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వోభయాభావే సత్వాదితిపరాస్తం * అథ జ్ఞా
 నవైశిష్ట్యావచ్చిన్నత్వాసాధారణ్యవిషయకత్వానవచ్చిన్నత్వోభయాభావ
 వదనుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్యపావచ్చిన్నవిషయకత్వం త
 ద్యపావచ్చిన్నదోషః ఇత్యుక్తావేవ సామంజస్యే కిం విశిష్టదవ్యయాఘ
 టితత్వనివేశనేనేతిచేద్రాహుః || తత్ర యద్యనుమితిప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకత్వం స్వరూపసంబంధరూపం తదా హేతుమత్త్వైఽతివ్యాప్తిః
 తాదృశోభయాభావవదసాధారణ్యజ్ఞాన ప్రతిబంధకతాయాస్వరూపసం
 బంధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య హేతుమత్పక్షవిషయితాయాన్వత్వాత్ | య
 దిచానతిక్రవృత్తిత్వరూపనివేశ్యతే | తదా జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యా
 దౌ వహ్నిభావవదహ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగిత్వవదవృత్తితా
 దృశప్రతియోగిత్వవజ్జలరూపఅసాధారణ్యఘటితైఽతివ్యాప్తిః || అథ ౩౩

ష్టద్వయాఘటితత్వమావశ్యకం ॥ ఏతేన ప్రకృతపక్షధర్మికహేతుమత్తా
జ్ఞానభిన్నజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానివేశనమ పినసత్ ॥ త
త్రాపి స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే హేతుమత్పక్షేతి
వ్యాప్తిః ॥ హృదోపహ్నిమాణ జలాదిత్వాదౌ వహ్నిభావవజ్జలవదా
దావతివ్యాప్తిశ్చ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశేచోక్తస్థలవవ జలవద్ధృదకా
లీనవహ్నిభావవజ్జలవదాదావతివ్యాప్తిః ॥ జలవద్ధృదజ్ఞానవిశిష్ట వ
హ్నిభావవజ్జలవద్విషయకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాస్తాద్య
శజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నతయా తదనతిరిక్తవృత్తిత్వస్య తాదృశ విశిష్టవిష
యతాయాంసత్వాత్ ॥ యదపి ॥ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛే
దకత్వఅసాధారణ్యవిషయతాభిన్నత్వాభియాభావవద్యద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయతాసామాన్యమనుమితి ప్రతిబంధకతాయాస్సరూపసంబంధరూ
పావచ్ఛేదకతావత్తద్యూపవత్త్వం వాచ్యం ॥ అతో నపూర్వోక్తాతివ్రసం
గః ॥ నచైవం వహ్నిభావవద్ధృదాదావవ్యాప్తిః । తద్విషయతాయాం
అభావవాన్వహ్నిభావవాణ్ అభావవాంశ్చ హృదః ఇతిజ్ఞానవైశిష్ట్యా
వచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాసాధారణ్య విషయతాభిన్నత్వయో
గసత్వాదితివాచ్యం ॥ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదక
త్వ అసాధారణ్యవిషయతాభిన్నత్వాభియాభావస్యవివక్షితత్వాత్ ॥ న
చైవం బాధాద్యేకదేశేతివ్యాప్తిః ॥ ఉదాసీనజ్ఞానీయపక దేశీయవిషయ
తాయాం నిరుక్తఉభయాభావాసత్వాదితివాచ్యం ॥ యద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయతాత్వావచ్ఛేదేన నిరుక్తౌభయాభావస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ యచ్ఛ ॥
జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకత్వా నిరూపితత్వాసాధారణ్యవిషయ
త్వావృత్తితోభియాభావవత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావద్యద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతాసామాన్యం తద్యూపవత్త్వం వక్తవ్యం ॥ అతానదోషఇతిక
ల్పద్వయం ॥ తన్మందం ॥ ప్రాగుక్తవహ్నిభావవద్యహ్నివ్యాపకీభూ
తాభావప్రతియోగిత్వవద్యుత్తి తాదృశ ప్రతియోగిత్వవజ్జలరూప అసా

ధారణ్యఘటితేతివ్యాప్తైః ॥ యదిచాసాధారణ్యవిషయతాపదేన అసా
 ధారణ్యవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయత్వం వివ
 క్త్యతే ॥ తదా స్వరూపవంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పాపి సంభవతీ
 తి తైశ్చిదుక్తం ॥ తదపిననత్ ॥ వహ్నిమజ్జలవత్కాలీనజలాభావవద్ధృద
 వక్షక వహ్నిసాధ్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జలవద్ధృదేతి
 వ్యాప్తైః ॥ తాదృశవిశిష్టవిషయతాయాః జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబం
 ధకతావచ్ఛేదకత్వాదితిధ్యేయం * అథానుమితిప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదక
 విషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తి యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వ
 వ్యాపకమనుమితిప్రతిబంధకత్వం తద్యూపావచ్ఛిన్నత్వమిత్యక్తావేవ
 సామంజస్యేకృతం విశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశిష్టాంతరాఘటితత్వావ్యాప
 కీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశనెనెతి । నచైవం వహ్నిభావాదావతి
 వ్యాప్తిః ! వహ్నిభావవాక్ హృదయజ్ఞానీయవహ్నిభావత్వావచ్ఛి
 న్నవిషయతాయావ తాదృశప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్య
 జ్ఞానీయత్వేన తస్యాస్తాదృశప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్తిత్వాదితివాచ్యం ॥
 వహ్నిభావకాలీన జలవాన్వహ్నిభావవాన్స్తాదృశ జలవాన్స్తృద
 ఇత్యాదిజ్ఞానస్య అనుమితిప్రతిబంధకతయా తాదృశప్రతిబంధకతానవ
 చ్ఛేదక విషయతాశూన్య వహ్నిభావకాలీన జలవాన్వహ్నిభావ
 వానిత్యాదిజ్ఞానై వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన అ
 నుమితిప్రతిబంధకతాతిరక్తవృత్తిత్వాదితీచేన్న ॥ వహ్నిభావవజ్జలవ
 త్కాలీనత్వాభావవజ్జలవత్కాలీన జలాభావవద్ధృదవక్షక వహ్నిసాధ్యక
 భూమచేతుకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జలవద్ధృదాదావతివ్యా
 ప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య । ఏకత్ర ద్వయమితికీర్త్యా వ
 హ్నిభావ భూమాభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టాంతరా
 ఘటితత్వస్యచ సాధక్యాత్ ॥ నచ యత్కించిత్ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేద
 కవిషయతాశూన్యత్వవివక్షణేనైవా క్తవిశిష్టద్వయస్య వారణంసంభవతీతి

వాచ్యం ॥ ఏవమపి హ్రదోవహ్నిమాన్ధామాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యచావశ్యకత్వాత్ । వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతామాత్రస్య ప్రమేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతామాత్రస్యచ వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవాన్వహ్నిభావవాక్ తాదృశజలవాంశ్చ హ్రదః ప్రమేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవాక్ ధూమాభావవాక్ మేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవాహ్నిదశత్యాదిజ్ఞాననిష్ఠం యదనుమితిప్రతిబంధకత్వం తదనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వాత్ ॥ నచ యత్ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వం తత్ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వవివక్షణేనా క్తదోషఞ్చితివాచ్యం తథాసతి గోత్యాభావో గోత్యాభావవానిత్యాదౌ బాధప్రతిబంధకతామాదాయ బాధభ్రమవిషయగోత్యాభావాదావతివ్యాప్తిరితి ॥ నచసాన్వనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయతావచ్ఛేదక యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకం ప్రతిబంధకత్వం తద్యూపవత్త్వమిత్యుక్తానదోషః ఉక్తబాధప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయ విషయతావచ్ఛేదకం యద్గోత్యాభావత్వం తదనచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వాత్ప్రతిబంధకత్వస్యేతి । స్వపదమనుమితిప్రతిబంధకతాపరమితివాచ్యం ॥ ఏవమపి హ్రదోవహ్నిమానిత్యాదౌ ఏకత్రద్వయమితిరీత్యా వహ్నిభావవద్వహ్నిభావవద్ధృదే బాధప్రతిబంధకతామాదాయాతివ్యాప్తిరితి ॥ అవతవ సాన్వనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వస ఏరూపాభయసంబంధేన యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకమనుమితిప్రతిబంధకత్వం తద్యూపవత్త్వమిత్యుక్తావేన సామంజస్యే విశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశోవ్యర్థఞ్చితి ప్రతిపత్తిమపాస్తమితికృతం పల్లవితేన ॥ ***

*అథ తాదృశసమూహాలంబనానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపి

తప్రతిబంధకత్వావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యజ్ఞానీయ యద్రూపావ
 చ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపికానుమితిప్రతిబంధకతా తద్రూపవత్ప్రతిబంధకత్వేన
 వ సమ్యక్త్వేన వ్యథాఽ విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశే
 షణాదితి ॥ నచ సర్వస్యాసవ ప్రతిబంధకతాయాజ్ఞానభేదేన భిన్నశయా
 తాదృశప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వేన బాధప్రభృతావసంభవశతివాచ్యం ॥
 అవ్యాపకప్రతిబంధకతాపదేన వ్యాపకత్వసంబంధేన తాదృశప్రతిబంధక
 తావిశిష్టాన్యప్రతిబంధకత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ నచైవమపి వహ్నిభావ
 వజ్జలవదన్వత్ప్రతిబంధకత్వేన దేతివాప్తిః । వహ్నిభావవజ్జలవదన్వత్ప్రతి బలా
 భావాత్కవిశేషాభావవత్తాబుద్ధేః ప్రతిబంధకతాయాసాన్నిధ్యవత్తాబుద్ధిప్ర
 తిబంధకత్వావ్యాపకత్వేపి వహ్నిభావవజ్జలవదన్వత్ప్రతిబంధకత్వామాభావ
 వా తాదృశజలవాత్స్య హృదయత్యాకారకజ్ఞానీయహేతుమత్తాబుద్ధిప్ర
 తిబంధకతావ్యాపకత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య తాదృశావ్యా
 పకప్రతిబంధకతాశూన్యత్వాదితివాచ్యం ॥ వ్యాపకతాసంబంధేన స్వవిశి
 ష్టాన్యప్రతిబంధకతాశూన్యజ్ఞానీయ యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వవ్యాప
 కం సవం తద్రూపవత్ప్రతిబంధకత్వేన వివక్షితత్వాత్ ॥ అత్ర స్వపదమనుమితి
 త్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాపరం । తథాచోక్తవిశిష్టవిష
 కనిశ్చయస్య హేతుమత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యప్రతిబంధకతాశూ
 న్యత్వేపి తాదృశప్రతిబంధకతాయాక్తవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకత్వాత్ నా
 తివాప్తిః ॥ ఏతేన మేయత్వవాచ్యతోపభయవద్ధూమాభావవదన్వత్ప్రతివా
 భావవదన్వహ్నిపక్షకధూమసాధ్యకవహ్నిహేతుకస్థలే మేయత్వ విశిష్టవ్య
 భిచారేతివాప్తిః । తాదృశవ్యభిచారనిశ్చయవృత్తిప్రతిబంధకతామా
 త్రస్తేన ఆశ్రయాసిద్ధిప్రతిబంధకతావ్యాపకత్వాత్ । ఏవంహృదోవహ్ని
 మా వహ్నిభావవజ్జలవదన్వత్ప్రతిమేయత్వవిశిష్ట జలాభావాదిత్యాదౌ
 వహ్నిభావవజ్జలవదన్వత్ప్రతిబంధకత్వేన దేతివాప్తిః । తాదృశ విశిష్టవిష
 యకనిశ్చయనిష్ఠప్రతిబంధకతామాత్రస్తేన స్వరూపాసిద్ధిప్రతిబంధకతా

వ్యాపకత్వాదతా నొక్కకల్పసాధీయానిత్యపిపరాస్తం || సచధూమవ్యభి
చారివహ్నిమదాదా అతివ్యాప్తిః తజ్జ్ఞానస్య నిర్ధర్మితావచ్ఛేదకతయా త
త్రవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వావ్యాపకప్రతిబంధకత్వాసత్త్వాదితివాచ్యం || త
త్రాపి వహ్నిగవృత్తిరిత్యాకారకజ్ఞానప్రతిబంధకతాయాః తాదృశప్రతిబ
ంధకత్వావ్యాపికాయాస్స త్వేనాతివ్యాప్తివారణాదితి || మైవం || దృవ్యం
సమవేతాదిత్యాదౌ దృవ్యత్వావభావవద్వృత్తి సమవేతవదాదావతివ్యా
ప్త్యావత్రైః | దృవ్యత్వావభావవద్వృత్తి సమవేతవదిత్యాకారకజ్ఞానస్య వ్యా
ప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వావ్యాపకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వాత్ | అవృత్తి
సమవేతమిత్యాదిజ్ఞానస్యాహార్యత్వేనాప్రతిబంధకత్వాదితి | సచదృవ్యత్వా
భావవద్వృత్తి సమవేతవదితి జ్ఞానం జాయతామిత్యాకారకేచ్ఛాప్రతిబంధ
కతామాదాయ సతత్రాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం || ఇచ్ఛాత్వానవచ్ఛిన్నప్ర
తిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాయావ నివేశనీయత్వాత్ | అన్యథాదా
ధాదివిషయక తజ్జ్ఞానాన్యజ్ఞానం జాయతామిత్యాకారకేచ్ఛాప్రతిబంధక
తామాదాయాసంభవాపత్రైరితిధ్యేయం || కదిత్తు || వ్యాపకసామానాధి
కరణ్యరూపవ్యాప్తిఘటితస్య సత్ప్రతిపక్షత్వే తత్రావ్యాప్తిః | తజ్జ్ఞా
నస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేన ప్రతిబంధకతయా తాదృశప్రతిబంధకత్వావ్యా
పకీధూతప్రతివేతువ్యాపకసాధ్యాభావసమానాధికరణవేత్సభావరూప
విశేషాభావవత్తాజ్ఞాన ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వావభావాదిత్యాహుః || స
వ్యాస్తు || సర్వత్వావచ్ఛిన్నవిశేషకృగగనత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాశి
బుద్ధేః కిందిద్ధమావచ్ఛిన్నవిశేషతానిరూపితకృగనాభావత్వావచ్ఛి
న్నప్రకారతాశాశినిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వమితి ఛట్టాచార్యధూషిత
మతే సర్వం కృగగనవదిత్యాదౌ కృగనాభావవద్ధటాదౌపి బాధతయా త
త్రావ్యాప్తిః | ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపకీధూతస్య క
గనవాక్ ఘటఇత్యాదిజ్ఞానీయ ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేషకృగగనాభావ
త్వావచ్ఛిన్నప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వస్య తాదృశ బా
ధనిశ్చయే సత్త్వాదిత్యాహుః ||

* ప్రథమవిశిష్టాంతరాఘటితత్వకల్పే సావ్యవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతి-
 విషయతావచ్ఛేదకానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయితానిరూప
 కతావచ్ఛేదకం యత్తదవచ్చిన్నత్వమితి సముదితాథః ॥ అత్ర స్వరూ-
 ప సంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే అభావవాన్వహ్నాభావవానభా-
 వవాంశ్చ హృదయత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టాం-
 తరెణాభావవద్ధృదాదినా ఘటితత్వాద్భాదావవాప్తిః । ఏవమసా-
 ధారణ్యజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితాక చేతుమత్పక్షఘటిత
 వహ్నాభావవజ్జలవద్ధృదాత్తక బాధేఽవ్యాప్తిశ్చ । అతానతిరిక్తవృ-
 త్తిత్వనివేశః॥ అథ సావ్యవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం అను-
 మిత్యవృత్తివిషయతావచ్ఛేదకం యత్తదవచ్చిన్నాఘటితత్వనివేశేనైవ సా-
 మంజస్యేకృతం ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశేనైవచిత్ । న । ప-
 ర్వతో వహ్నాభావవాప్యవ్యాపక పర్యవీయవహ్నాభావాదిత్యాదౌ ప-
 ర్యవీయ వహ్నిమత్పర్యవతరూపాసిద్ధావవాప్త్యావలైః ॥ తత్ర తాదృశా-
 నుమిత్యవృత్తివిషయతాక విశిష్టాంతరేణ వహ్నిమత్పర్యవేన ఘటితర్వస-
 త్వాదితి ॥ మేయత్ప్రవిశిష్టవ్యభిచారత్వాన్ద్యాశ్రయావిషయకత్వస్య వ్యభి-
 చారత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయకప్రతీతావసత్వాన్దైయత్వ విశిష్టవ్యభిచారా-
 దావతివ్యాప్తిః । అతస్సాన్వశ్రయావిషయకత్వముపేక్ష్య సావ్యవచ్చిన్నా-
 విషయకత్వనివేశశతి భట్టాచార్యేణోక్తం ॥ తన్నసంగచ్ఛతే ॥ వ్యభి-
 చారత్వేన ఘటాద్యవగాహిప్రతీతైరేవ మేయత్ప్రవిశిష్టవ్యభిచారత్వాశ్ర-
 యావిషయత్వేన తదీయవిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యభిచారత్వేనత్వాత్త-
 దవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయత్ప్రవిశిష్టవ్యభి-
 చారత్వాదావసత్వాదితి ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ఉక్తరీత్యా సంభవభయేనసా-
 శ్రయావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిఅనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి వి-
 షయతావచ్ఛేదక ధర్మావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ-
 మేవ నివేశ్యం । తన్నివేశేనైవ అతివ్యాప్తినంగతిః । స్వస్య సావ్యశ్ర

యావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిత్వాభివాదిత్యాహుః ॥ వరేతు ॥ వ్యభి
చారత్యైన ఘటాద్యవగాహిప్రతీతావపి సాస్వశ్రయ్యావిషయకత్వం నాస్తి
సామానాధికరణ్యసంబంధేన సాధ్యాభావవదృష్టిత్వవిశిష్టమేతుతావ
చ్ఛేదకస్తేవ వ్యభిచారపదార్థతయా సామానాధికరణ్యఘటకత్యైనై
వ తాదృశప్రతీతౌ సాస్వశ్రయభానాల్ ॥ తథాచ యథాశ్చుతమేవ సవ్య
గిత్యాహుః ॥ నచ సాస్వశ్రయ్యావిషయకత్వనివేశే ప్రమేయం గగనవదా
చ్యత్వాదిత్యాదౌ సాస్వశ్రయ్యావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యా గగనాభావవ
త్ప్రమేయాత్తకబాధాదావవాప్తిసంభవేతివ్యాప్తివర్జితానుభావనం
అసంగతమితివాచ్యం ॥ ప్రమేయనిష్ఠగగనాభావాదేరేవ తత్రదోషత్వా
ల్ ॥ సాస్వశ్రయ్యావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్తాదృశతదవచ్చి
న్నఘటితత్వావచ్ఛేదకం యద్యత్సత్వం తదన్యేవరూపం ప్రతియోగినిస్వ
త్వమంతర్భావ్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వం నివేశ్యావ్యాప్తివారణసంభవా
చ్చ ॥ నచైవం స్వపదార్థాప్రసిద్ధిః ॥ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాదే
రేవ స్వపదేనాపాదాతుం శక్యత్వాదితిధ్యేయం ॥ సావచ్చిన్నావిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యదనవితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తసృష్టివిష
యతావచ్ఛేదకం తదాశ్రయ్యావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వనివేశే
ప్రమేయం గగనవదాచ్యత్వాదిత్యాదౌ వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నావిష
యక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద్గగనాభావవత్ప్రత్యయత్వాదితదా
శ్రయ్యావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిరితి భట్టాచార్యైరుక్తం ॥
అథ సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్సాధ్యాభావ
వ్యాప్యవత్పక్షతావచ్ఛేదకాదికం సాధ్యాభావవదృష్టిత్వవ్యాప్యవద్ధేతు
తావచ్ఛేదకాదికంచ తదాశ్రయ్యావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య
సప్తస్మిన్ననంత్రాల్ సర్వత్రాసంభవసంభవే అవ్యాప్తిదానమసంగత
మితిచెదత్రాహుః ॥ ఘటో గగనవానిత్యాదౌ గగనాభావవద్ధట
రూపదాభే లక్షణగమనాన్నాసంభవః ॥ తత్ర సాధ్యాభావాభావవదవృ

త్రిత్వరూపవ్యాపైరెన సత్ప్రతిపక్షఘటకత్వమతే సత్ప్రతిపక్షాభావాత్
 పక్షావృత్తిసాధ్యపక్షనిష్ఠసాధ్యాభావాదీకమాదాయ దోషస్యాపి తదా
 శ్రీయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వనివేశేనైవ వారణసంభవాత్ ॥ నచై
 వమపి పక్షవృత్తిసాధ్యాభావకాలీనప్రమేయత్వాదేరపి తాదృశవిశిష్టాంత
 రతయాతదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీత్యంగైర్ధాఅసంభవో
 దుర్వారణతివాచ్యం ॥ సావవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం
 యదనుమితి ప్రతిబంధకతాయాలనతిరిక్తవృత్తిత్వేనతి స్వరూపసంబంధ
 రూపావచ్ఛేదకతాశ్రయవిషయతావచ్ఛేదకం తదవచ్చిన్నాఘటితత్వస్య
 వివక్షితత్వాత్ ॥ వ్యాపకసామానాధికరణ్యరూపసాధ్యాభావవ్యాప్తివిశి
 ష్టధర్మవద్ధటత్వాదీకమాదాయ దోషస్యతు జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నత్వస
 త్ప్రతిపక్ష విషయకత్వానవచ్చిన్నత్వోపయాభావవత్ప్రతిబంధకతానివేశనె
 నాపి వారణసంభవాత్ । నచైవం మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యా
 ప్తిః ॥ తత్ర తాదృశవిశిష్టాంతరం యద్వ్యభిచారాదీకం తన్నిష్ఠముఖ్య
 విశేష్యతాశూన్యమేయత్వవిశిష్టధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిమదిత్యాకా
 రకప్రతీతివిషయత్వాదితివాచ్యం ॥ తదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాజ్ఞానీ
 యముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్య వివక్షితత్వాదితిధ్యేయం ॥ అవగ్రేద్ధిని
 బంధనాసంభవోనసంభవతీతితదుపేక్షితమిత్యప్యాహుః ॥ ❀❀❀❀

* యమూపావచ్చిన్నవిషయకత్వం సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తాదృశరూపాంతరాఘటితత్వ
 మితికల్పే సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవ
 చ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదక సావవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిష
 యతావచ్ఛేదకరూపాప్రసిద్ధ్యా అసంభవందత్వా భట్టాచార్యేణ దూషి
 తం । తత్రావచ్ఛేదకత్వద్వయం అనతిరిక్తవృత్తిత్వంగ్రాహ్యం । అస్య
 భావప్రథమావచ్ఛేదకత్వం యదిస్వరూపసంబంధరూపం తదాఅభావవ్యా
 ప్తహ్నుభావవాసభావవాంశ్చ హృదయత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయా

అపి వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా
సామాన్యతగతతయా తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యసతిక్రవృత్తి
విషయతావచ్చేదకాప్రసిద్ధ్యాసంభవాపత్తైః । ఏవం వహ్నిభావవద్ధగ్ర
దత్వావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసం
బంధరూపావచ్ఛేదకతాశ్రయవిషయతావచ్చేదకీమాతవిశిష్టాంతరం య
ద్దగ్రదత్వాదికం తద్భుతితత్వాదుక్తవోషతాదవస్థస్యం । అతాద్వితీయావ
చ్చేదకత్వమన్యసతిక్రవృత్తిత్వరూపం । నచసావచ్చిన్నవిషయతావ్యా
పకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావద్య
దూరపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యం తాదృశవిశిష్టాంతరవివక్షణాహృద
త్వాదికమాదాయ నదోషశతివాచ్యం ॥ ఏవమపి ధూమన్యభిచారివహ్ని
మాణ్ధూమవాన్యహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమన్యభిచారివహ్ని
మదాత్మకదాధావ్యాప్తైః । తాదృశదాధవిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతా
సామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావద్విషయితాసామాన్య
కరూపాప్రసిద్ధైః । తాదృశవిషయితాసామాన్యకరూపాప్రసిద్ధ్యా హృ
దో వహ్నిమాన్యహ్నిభావాభావవన్నిరూపితత్వాభావవదన్యత్రిత్వకా
లీనధూమాదిత్యాదౌ శేతువిశేషణాసిద్ధిః సత్ప్రతిపక్షేవాప్తి
ప్రసంగాచ్చ । నచ సావచ్చిన్నవిషయితానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావ
చ్ఛేదకతాకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేద
కతావద్యదూరపావచ్చిన్నవిషయితాసామాన్యం తాదృశవిశిష్టాంతరాఘటి
తత్వమిత్యుక్తౌ నాక్తవోషశతివాచ్యం । ఏవమపి ధూమన్యభిచారివహ్ని
మాన్ధూమవాన్యహ్నిరిత్యాదౌ ఘటకాలీనధూమన్యభిచారివహ్నిమదా
త్మకేతివాప్తిః ॥ ఘటకాలీన ధూమన్యభిచారి వహ్నిమాణ్ధూమా
భావవానితి బాధజ్ఞానీయ ఘటకాలీనధూమన్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్చి
న్నవిషయితానిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసం
బంధాత్మకావచ్ఛేదకతావద్విషయితాసామాన్యకం విశిష్టాంతరం యదూ

మాభావవద్ధామవ్యభిచారిపష్పామదాదితదఘటితత్వస్యతత్ర సత్వాత్ ।
 వస్తుతస్తు ॥ వహ్నిభావవద్ధగ్రదవాద్ధామాభావవాతాద్యశహృదనాన్
 హృదఇత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయాఅపి బాధవిషయిత్వావచ్చిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయిత్వాసామాన్యకరూపాప్రసిద్ధిరేవ స్యాదితి
 ధ్యేయం ॥ యదిచ సావచ్చిన్నవిషయిత్వావచ్చిన్నేత్యత్రాపి సావచ్ఛ
 చ్చిన్నవిషయిత్వాసామాన్యవచ్చిన్నత్వనివేశేనైవాక్తదామణాం వారణ
 సంభవేనతిరిక్తవృత్తిత్వప్రవేశోవ్యధాఇతిమన్యతే । తదా వ్యభిచారసా
 మానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిఘటితస్య సత్ప్రతిపక్షత్వే తత్రావ్యాప్తిః ।
 నిరుక్తవిశిష్టాంతరంయజ్జలవద్ధగ్రదాదితద్ధటితత్వాదితిఘటోగగనాభావవద
 భావవత్కాలీనగగనవానిత్యాదౌ ఘటత్వావచ్ఛేదేన సాధ్యతాయాంగగ
 నాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటరూపబాధేవ్యాప్తిశ్చ । త
 త్ర నిరుక్తవిశిష్టాంతరం యద్గగనాభావవదభావవదాది తద్ధటితత్వస్య
 త్వాదితి తద్వారణాయానతిరిక్తవృత్తిత్వప్రవేశఇతిధ్యేయం ॥ అథస్వా
 వచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయ
 తానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వసావచ్చిన్నా విషయకప్రతీతివిషయిత్వావచ్ఛే
 దకత్వాభిమాభావకేవలన్వయికం యత్సర్వం తద్వత్వం హేత్వాభాస
 త్వమిత్యుక్తౌ ఏతత్కల్పస్య నిదోషత్వే తత్కథం పరిత్యక్తమితి ॥ న
 చ జాతిమాన్వహ్నిభావవానిత్యాదిజ్ఞానమాదాయ దోషవారణార్థం
 సావచ్చిన్నవిషయిత్వామాం సావచ్చిన్నవిషయిత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధ
 కతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయిత్వామాంచసావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాప
 కీధూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశసాన్యవ్యతయా బాధవిశిష్టవ్యభి
 చారాదౌ అతివ్యాప్తిః ॥ తత్ర బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయ
 త్వావ్యాపకీధూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయ తాదృశప్రతిబంధకతాసామా
 న్యవచ్ఛేదకవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వఘటిత నిరుక్తౌభియాభావ

స్యకెవలాన్వయితాద్దితివాచ్యం ॥ తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయితాయాం సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వమనివేశ్య యమూపావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశేనాపి జాతిమాన్వహ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానవారణసంభవేన యమూపావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానీయయమూపావచ్చిన్నవిషయకత్వం తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తత్ససావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వైతదుభయాభావస్య వ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వాదావసత్త్వాత్ కెవలాన్వయితవిరహేణ బాధవిశిష్టవ్యభిచారాదౌ అతివ్యాప్త్యనవకాశాదితిచేన్న ॥ హృదే వహ్నుభావః వహ్నుభావవాన్స్త్రిదశతి జ్ఞానదన్వయసాధారణైకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వమితే తాదృశభయాభావస్య హృదవృత్తివహ్నుభావత్వాదావసత్త్వేన కెవలాన్వయితాభావాదసంభవావత్తైః ॥ సచ జ్ఞానదన్వయసాధారణైకప్రతిబంధకత్వమతాశ్రయణే భట్టాచార్యోక్తయథాశ్రితకల్పే తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతావచ్ఛేదకసావచ్చిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకస్య హృదవృత్తివహ్నుభావతాద్వదేరేవ తాదృశరూపస్య ప్రసిద్ధత్వాదసంభవదానాసంగతిరితివాచ్యం ॥ భట్టాచార్యోక్తకల్పే తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశసావశ్యకత్వేన హృదవృత్తివహ్నుభావతాద్వదేస్తాదృశవిశిష్టాంతరరూపత్వాభావాత్ । అన్యథా బాధవిశిష్టవ్యభిచారాదౌ అతివ్యాప్త్యావత్తైః ॥ వ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వాదేరేవ తాదృశ రూపత్వేన ప్రసిద్ధత్వాత్తదవచ్చిన్నాఘటితత్వస్య తత్త్రనత్త్వాత్ ॥ అతఏవ భట్టాచార్యోక్తకల్పే సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకన్వపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకవిషయతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకస్య తాదృశవిశిష్టాం

తరపదేన వివక్షణ మేయత్పవిత్రప్రవృత్తిభిచారత్వాదేన తాదృశత్వేన తదః
 చ్ఛిన్నాఘటితత్వస్య వృత్తిచారాదౌనత్వాదసంభవదానాసంగతిరితిని
 స్తం । తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతాయాః ఉక్తి
 యుక్త్యా సావవచ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపకేహతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయ
 త్వనిపేక్షసావశ్యకత్వేన మేయత్పవిత్రప్రవృత్తిభిచారాదేరపి తాదృశత్వాభ
 వాత్ ॥ ఏతేన సావవచ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామా
 న్యవచ్ఛేదకవిషయతావచ్ఛేదకసావవచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకస్య వి
 ష్టాంతరపదేన వివక్షణ సమన్వయభావవద్ధృగ్రదవత్వాదేరేవ తాదృశత్వాద
 సంభవదానమసంగతిమిత్యపినిరస్తం ॥

* సావనచ్చిన్నవిషయకతావనచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చే
దకవిషయితానిరూపకతావచ్చేదకః కశ్చిత్సావనచ్చిన్నావిషయకప్రతి
తివిషయతావచ్చేదకోయస్య ఏవంభూతం యద్యత్సం మెయత్ప్రవిశిష్టస్య
భిచారతావదితదవచ్చిన్నాఘోరితత్ప్రమిత్యత్రాపి ప్రతిబంధకతావచ్చేద
కత్వదవ్యయమనతిరిక్తవృత్తిరూపంగ్రాహ్యం । అన్యథా ఉభయత్రాసవరూ
పసంబంధరూపావచ్చేదకత్వనివేశే హృదోఽహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర
మేయత్ప్రవిశిష్టవహ్నిభావవాన్ ధూమాభావవాస్తాంద్యశశహ్నిభావ
వాంశ్చహృదగత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతామాఅపి మెయత్ప్రవిశిష్టవహ్ని
భావవద్ధృదతావనచ్చిన్నవిషయకతావనచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యం
తగతతయా తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకత్వస్యశుద్ధవహ్ని
భావవద్ధృదతావనచ్చిన్నవిషయతాయామనత్యా త్వేవదాధాన్యప్రసిద్ధిః
స్యాదతః ప్రథమావచ్చేదకత్వమనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం గ్రాహ్యం । ఏ
వంచ యత్రాసంయోగ సంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగిత్వసంసర్గావచ్చి
ప్రతియోగితాకవహ్నిభావవదభావస్య పక్షత్వం । సంయోగేన వహ్ని
ర్హైతుత్వంధూమాదేస్సాగ్ధ్యత్వం । తత్రా సంయోగసంబంధావచ్చిన్నప్రతి
యోగితాసంబంధేన వహ్నివిశిష్టాభావరూపాశ్చయాసిద్ధిఃకటితవహ్నిభా

వపదభావరూపస్వరూపాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః । తద్వటకవహ్నివిశిష్టాభా
వత్స్వస్యతాదృశస్వరూపాసిద్ధివిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్య
వచ్ఛేదకీధూత తాదృశస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానీయవిషయతావచ్ఛేదకత్వేన త
స్యాపి స్వపదేన ధర్తుం శక్యత్వాత్ ॥ తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిష
యతాసామాన్యకత్వవివక్షణచ అత్రైవమేయత్వవిశిష్టస్వరూపాసిద్ధ్యా
దావతివ్యాప్తిః । మేయత్వవిశిష్టతాదృశాసిద్ధివిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతా
సామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతాసామాన్యకస్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన మేయ
త్వవిశిష్టతాదృశాసిద్ధిధర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ అథవా పర్వతత్వావచ్ఛేద
న హ్మభావస్య సాధ్యత్వే నీలత్వాభావస్య హేతుత్వే ఏకత్ర ద్వయ
మితిరీత్యా వహ్నిమన్నీవపర్వతైవతివ్యాప్తిః । తాదృశప్రతిబంధకతాసా
మాన్యాంతగతాయాః బాధప్రతిబంధకతాయాస్వరూపాసిద్ధిప్రతిబంధ
కతాయాశ్చావచ్ఛేదకవిషయితాసామాన్యకతాదృశరూపాప్రసిద్ధ్యా స్వ
పదేన వహ్నిమన్నీలపర్వతత్వస్య ధర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ హ్ర
దావహ్నిమజ్జలవత్క్రూరీనవహ్నిమా జలాభావాదిత్యాదా వహ్నిభా
వవజ్జలవద్ధృదాత్మకే సాధ్యవిశేషణాసిద్ధిః । తస్మాత్ స్వరూపాసిద్ధావతివ్యా
ప్తిః । తత్ర తాదృశప్రతిబంధకతా సామాన్యవచ్ఛేదకవిషయితాసామా
న్యకతాదృశరూపాసిద్ధ్యా స్వపదేన తస్యధర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ ఏషు XX
నాభావపదభావవత్క్రూరీనఘటో XXనవానిత్యాదా బాధావ్యాప్తిశ్చ ॥
అతా ద్విత్రియమవచ్ఛేదకత్వమప్యనః । కృత్తిత్వరూపం ॥ నవ్యాస్తు ॥
విషయితానమసంఖ్యాక ప్రతిబంధకతాయావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకసాధార
ణావచ్ఛేదకత్వాసంఖ్యపగమేన సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయితావ
చ్ఛేదకసావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేద
కవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకాప్రసిద్ధ్యా సంభవః । అతా ద్విత్రియా
వచ్ఛేదకత్వమపి అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం ॥ అథవా ఘటత్వావచ్ఛేదేన
అభావపదస్యత్వవైశిష్ట్యానాభావత్వావచ్ఛేదేన ప్రతియోగితాసంబంధేన

వహ్నిమదన్యత్వవైశిష్ట్యేనచ ఘటితపక్షతావచ్ఛేదకకాభావవదన్యఘట
కాశీన వహ్నిమదన్యాభావకాశీనపర్వతాద్రవ్యత్వనానిత్యాదిస్థల ఆశ్ర
యాసిద్ధిదన్యఘటితే వహ్నిభావవద్ధుఃపేతివాప్తిః ॥ తాదృశవిషయ
తావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకత్వస్య క్రాపి విశిష్టవిష
యతాయామేవాసత్వేన స్వపదేన తాదృశవిశిష్టస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ అ
తోద్వితీయావచ్ఛేదకత్వమవ్యసతిరిక్తవృత్తిత్వరూపంవాచ్యమిత్యాచూః ॥

* సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛే
దకీహూత యత్క్రిందిద్విషయత్వం యాదృశయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నాని
రూపితం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతిబిషయితావచ్ఛే
దకం యత్సర్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వం ॥ అథవా యద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిషయక
త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీహూత విషయతాకవిశిష్టని
రూపితవిషయితాత్వం యద్ధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వవాప్యంతద్ధర్మావచ్ఛి
న్నత్వంసముదితార్థఇతికల్పద్వయేపిబాధవిశిష్టవ్యభిచారేతివాప్తిః ద
త్తాభట్టాచార్యైః*నచ ప్రధమలక్షణే వహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవి
షయితాయాంవహ్నిత్వాద్యవచ్ఛిన్నానిరూపితత్వసత్వాత్ తదవచ్ఛిన్నా
విషయాప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవహ్నిభావవద్ధృదత్వాదావభా
వాదసంభవఇతివాచ్యం ॥ తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నముఖ్యవిశేష్యతా
శూన్యజ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ యాదృశ
యాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితమిత్యత్ర యాదృశయాదృశధర్మఘటితధ
ర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వవానివేశనీయం । అత్రకల్పద్వయే సావచ్ఛి
న్నవిషయితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతైత్యత్ర అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం అవ
చ్ఛేదకత్వంగాహ్యం ॥ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతైత్యక్రాపి తథా ॥ అ
స్యథా ఉభయత్ర స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే పర్వతా వ
హ్నిమాన్ధామాదిత్యత్ర పాపాణమయత్వవిశిష్టపర్వతైతివాప్తిః । నచ
తథాపి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకైత్యక్రానతిరిక్తవృత్తిత్వంనివేశ్యతాంసావ

వచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నైత్యత్ర స్వరూపసంబంధరూపమేవాస్తు త
థాద పాపాణమయత్వవిశిష్టపర్వతత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న పృ
తిబంధకతాయా అనతిక్రవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదక రూపాప్ర
సిద్ధ్యా పాపాణమయత్వవిశిష్టపర్వతేనాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం || హృదో
వహ్నిమాన్దూమాదిత్యాదౌ జలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తైః | జలవాన్ వ
హ్నిభావవాన్ జలవాంశ్చ హృదః ఇత్యాదిజ్ఞానీయ జలవద్ధృదత్వావ
చ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న పృతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీహూత వ
హ్నిభావజలవద్ధృత్తిజలవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం జలద్ధృ
దత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వాసత్వేన ఉదాసీనయాదృశధర్తావచ్చిన్నాని
రూపితత్వం తాదృశధర్మావచ్చిన్నావిషయక పృతివిషయతావచ్ఛేదక
త్వస్య జలవద్ధృదత్వేనత్వాత్ || ఏవం అభావవాన్ వహ్నిభావవాన
భావవాంశ్చ హృదఇత్యాదిజ్ఞానపృతిబంధకతాయాలపి తాదృశపృతిబంధ
కతాసామాన్యతగతత్వేన తదనతిక్రవృత్తివిషయతావచ్ఛేదకరూపా
ప్రసిద్ధ్యా వహ్నిభావవద్ధృదాదావవాన్తైశ్చ || నచోక్తదోషభియాప్ర
థమావచ్ఛేదకత్వమేవ అనతిక్రవృత్తిత్వరూపంవివక్షితం | ద్వితీయంతు
స్వరూపసంబంధరూపమేవేతి వాచ్యం || ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచా
రివహ్నిమదాదావవాన్ప్రప్తైః | ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్ని
మత్వావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకపృతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం య
ద్రూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యం తద్రూపాప్రసిద్ధేః || ❀❀❀❀

* అథ బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయతావచ్చిన్నపృతిబం
ధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీహూతం సబాధత్వాదిప్రత్యేకధర్తావచ్చిన్నవిష
యత్వమపితు బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయత్వమేవేతి తత్ర
బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వమితి బాధవిశిష్టవ్యభిచార
త్వావచ్చిన్నైతివ్యాప్తిరక్తా భట్టాచార్యేణసానసంగచ్ఛతే | బాధవిశి
ష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నపృతిబంధకతా సామాన్య

వచ్చెదకం యదవ్యభిచారవిశిష్టబాధతావవచ్చిన్నవిషయత్వంతత్ర బాధ
విశిష్టవ్యభిచారతావవచ్చిన్నా నిరూపితత్వనత్వేన బాధవిశిష్టవ్యభిచార
తావవచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్చెదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచార
రత్వేనానత్వాత్ || నచ హృదేవహ్నుభావః వహ్నుభావవాహ్మహృదః
తిజ్ఞానదవ్యసాధారణైకప్రతిబంధకత్వే వహ్నుభావవద్ధృదావసంభవః |
వహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశిష్టవిషయకతావవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామా
న్యసచ్ఛేదకీర్ణతాయా హృదే వహ్నుభావవత్తి జ్ఞానీయ హృదవిశిష్టవ
హ్నుభావతావవచ్చిన్నవిషయతాయావహ్నుభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నా
నిరూపితత్వాదితి తదసంభవవారణాయ తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్య
వచ్చెదకయత్కించద్విషయత్వే సావవచ్చిన్నవిషయకత్వసామాన్యకర
ణాభావప్రతియోగితావచ్చెదకంయద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాత్వసంబంధ
పావచ్చిన్నవిషయతాహృద్యజ్ఞానవృత్తితం సావవచ్చిన్నవిషయతావచ్చి
న్నప్రతిబంధకతా సామాన్యవచ్చెదకవిషయతాకపిశిష్టే సావవచ్చిన్నని
రూపితవిషయతాకత్వంవిశేషణం దేహమేవేతిబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావ
చ్చిన్నేతివాన్యప్తిరప్రత్యుక్తేవేతివాచ్యం | కావికాదిసంబంధేనవహ్ను
భావవత్తాజ్ఞానస్య అప్రతిబంధకతయా స్వరూపసంబంధనివేశస్యావశ్యకత
యాస్వరూపసంబంధస్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయతోపభయసంబంధమా
దాయైకప్రతిబంధకతాయాదుర్వచత్వాత్ || నచ సప్తముల్లిఖితప్రతితిస్థలే
స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధారతానిరూపితాధేయతాప్రధమోల్లిఖితప్ర
తితిస్థలే స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయతానిరూపితాధరత్వేహృదత్వా
వచ్చిన్నవిషయతానిరూపితాధారత్వవిషయతా నిరూపితనిరూపితత్వవి
షయతానిరూపిత స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయత్వవిషయతానిరూపిత
వహ్నుభావతావవచ్చిన్న విషయతాకైక నిశ్చయత్వేనైకప్రతిబంధకత్వ
స్యసువచతయాఅసంభవవారణాయ సావవచ్చిన్నవిషయకతావ్యాపకీర్ణ
తవిషయతాహృద్యజ్ఞానవేషనస్యావశ్యకతయా ౭ తివాన్యప్తిసంగతిరితి వా

చ్యం || అపామృతాంజనానామననుగమేన నిశ్చయతావననుగమేనద ఏ
 కప్రతిబంధకతాయా వక్తు మశక్యత్వాత్ || కథంచిదప్రామాణ్యజ్ఞానాద్య
 నుగమేపివతద్ధృతింధన్యసకప్రతిబంధకత్వమతాభిప్రాయకత్వే వ్యభిచార
 ఘటిత బాధాదినంగాహృత యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వం సావచ్ఛి
 న్నవిషయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తాదృశరూ
 పాంతరాఘటితత్వమితిప్రధమకల్పే హృదవృత్తివహ్నిభావత్వాదేరేవ
 తాదృశరూపాంతరత్వసంభవేనాసంభవానవకాశాత్తద్గ్రన్థసోన్మత్తప్రతిప
 తత్వావలైః | యదివత్తత్కల్పే బాధవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తివార
 తాయ సావచ్ఛిన్నవిషయిత్వావ్యాపకీభూతి విషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వ
 స్య యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయితాయాం నివేశే అసంభవదానంసంగచ్ఛ
 త ఇత్యుచ్యతే || తదాపి సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా
 సామాన్యవచ్ఛేదక విషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకః కశ్చిత్సావచ్ఛిన్నా
 విషయకప్రతీతివిషయరావచ్ఛేదకో యస్య ఏవంభూతం యద్యత్సం మే
 యత్వి విశిష్టవ్యభిచారత్వాది తదవచ్ఛిన్నాఘటితత్వకల్పేసంభవస్య
 ప్రసక్తౌ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వమాదాయావ్యాప్తిదానస్య సంభ
 గ్భవిరోధో వజ్రలేపాయమానవవ | తత్కల్పే బాధవిశిష్టవ్యభిచా
 రత్వావచ్ఛిన్నైః ౭ తివ్యాప్తిభియా సావచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యాప
 కవిషయితాశూన్యత్వనివేశాయోగాదితి || యత్తు || హృదేపక్షేమహా
 నసీయ వహ్నిదెసాస్పృశ్యేన మహానసీయ వహ్నిభావవద్ధృత్తి
 వహ్నిభావవద్ధృదశ్చద్యయమేవ బాధఇతి తత్ర మహానసీయవహ్నిమ
 త్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నంప్రతి మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్న తేవసతి
 వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నయదవచ్ఛేదకత్వంతరూపకప్రతియో
 గితాకాభావనిశ్చయత్వేనైకప్రతిబంధకతయా మహానసీయవహ్నిభావవ
 ద్ధృత్తిదేవ్యాప్తిః || మహానసీయవహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 కత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకాయా వహ్నిభావవ

ధృగ్రిదత్వావచ్చిన్నవిషయితాయా మహానసీయవహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వావ
 చ్చిన్ననిరూపితత్వాదితి తద్వాఙ్మాయ తాదృశావ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యత్వనివేశనమావశ్యకమితి బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిసంగతిరి
 తి॥తన్న॥ తత్ర వహ్నిసామాన్యభావవత్తాబుద్ధేః వహ్నిమత్తాబుద్ధితావ
 వచ్చిన్నప్రతి ప్రతిబంధకత్వస్య కృష్టత్వేన తేనైవోపపత్తా తత్సాధా
 రణైకప్రతిబంధకతాయాం మానాభావాత్ ॥ నచ సాక్షాత్పరంపరాసా
 ధారణైకనిరూపితత్వస్య స్వయం దూషితత్వాత్ బాధాచాలసంభవః ।
 వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వావచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్ఛేదకీభూతవహ్నిభావవద్ధృగ్రిదవత్ప్రమేయత్వవిశిష్ట విషయ
 తాయాంసాక్షాద్వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వనత్వేనశబ
 వచ్చిన్నముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీతిముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్యా
 పి వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వాదావసత్వాత్ । ఇతి తద్వాఙ్మాయ తాదృశా
 వ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వవిశేషణంయతిగ్రంభిద్విషయత్వే
 తవశ్యకమతాబాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥సాక్షాత్పరం
 పరాసాధారణైకనిరూపితత్వాభావేపి యాదృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపిత
 మిత్యత్ర యాదృశరూపావచ్చిన్నఘటితానిరూపితత్వనివేశేనైవాసంభవ
 వారణసంభవే తాదృశావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశనస్యానావ
 శ్యకత్వాత్ ॥ యదపి ॥ హృదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నిభా
 వత్వావచ్చిన్నవిషయితాయా వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వావచ్చిన్నవిషయ
 త్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతాయా వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదా
 ద్యనిరూపితత్వేనాసంభవఇతి యద్యపివావచ్చిన్న విషయితాత్వావచ్చి
 న్నప్రతి సావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య
 వ్యాపకత్వం తద్యపివావచ్చిన్నవిషయత్వం యాదృశయాదృశధర్తావచ్చి
 న్నానిరూపితంఇత్యేవవాచ్యం । తథాచ జాతిమాన్యహ్నిభావవానితి
 జ్ఞానసాధారణ వహ్నిభావవద్ధృగ్రిదత్వావచ్చిన్నవిషయతాత్వావచ్చిన్నం

ప్రతి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య వ్యాపకతాభంగేన సావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తియద్యూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకత్వం వాచ్యమితి బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిరితి || తత్తుచ్చం || యద్యూపావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వనివేశేనైవ జాతిమాన్వహ్నుభావవానితి జ్ఞానవారణసంభవే దోషతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వానివేశాత్ | అతివ్యాప్తివారకాసంభవవారక విశేషణసత్వే ౭తివ్యాప్తిసంపాదకాసంభవవారకవిశేషణదానన్యనౌచిత్యాత్ || దోషతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వనివేశే వహ్నుభావవజ్జాతిమత్కల్పీనత్వవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధిదాదావతివ్యాప్తిశ్చ || వహ్నుభావవజ్జాతిమత్కల్పీనత్వవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధిదత్వరూపదోషతావచ్ఛేదకత్వాభిమతధర్తావచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపకం నవహ్నుభావవజ్జాతిమత్కల్పీనచ్చిన్నవిషయిత్వం కింతవ్యదితి తద్యూపావచ్చిన్నవిషయితాశూన్యత్వస్య జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానే సత్వేన వహ్నుభావవద్ధిదత్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వావచ్చిన్నప్రతి తాదృశదోషతావచ్ఛేదకత్వాభిమతధర్తావచ్చిన్నవిషయిత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపకత్వేన వహ్నుభావవద్ధిదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వం సతాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకయతిగ్రంధిద్విషయిత్వాంతగతం | కింతు వహ్నుభావవజ్జాతిమత్కల్పీనవహ్నుభావవద్ధిదత్వావచ్చిన్నవిషయిత్వమేవేతి తచ్చ యాదృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపితం తాదృశధర్తావచ్చిన్నాఘటితత్వస్య తత్రసత్వాదితి || అథ బాధాభావబుద్ధిత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాయాఅపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగతత్వేన వ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వావచ్చిన్నవిషయితా సతాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదికతి నాసంగతిః ఇతిచేన్న || మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదౌ తాదృశరీత్యా మేయత్వాభావబుద్ధేః ప్రతిబంధకతామదాయ శుద

వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వమపి సతాదృశయత్కించద్విషయితాం
 తగతమపితు మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయత్వమేవేత్యతివ్యాప్తిభియా
 ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ నచ దృ
 వ్యత్వం వహ్నిమాత్ దృవ్యత్వాభావవచ్చైవాలాదిత్యాదిష్టలీయవహ్ని
 భావవద్దృవ్యత్వరూపబాధవిశిష్టవహ్నిభావవద్వృత్తిశ్చేవాలరూప వ్యభి
 చారైతివ్యాప్తిః । తత్ర వ్యభిచారవిశిష్టబాధవిషయితాయాః తాదృశా
 నుమితిప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగతవిశిష్టసాధనగ్రహ ప్రతిబంధకతా
 నవచ్ఛేదకత్వేన తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యనవచ్ఛేదకత్వాత్ ఇతి
 వాచ్యం ॥ తత్ర దృవ్యత్వనదవహ్నిభావవద్వృత్తిశ్చేవాలవిశిష్టవహ్ని
 భావవద్దృవ్యత్వరూపబాధవిషయితాయాలపి యత్కించద్విషయితాంతర్గ
 తతయా తత్ర సావవచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్వేన అతివ్యాప్తివిరహాదిత్య
 సు । వహ్నిభావవజ్జలాభావవద్వహ్నివ్యభిచారజలం వహ్నిమజ్జలాది
 త్యాదిష్టలీయవహ్నిభావవజ్జలరూపబాధవిశిష్టవహ్నిభావవద్వృత్తి జల
 రూపవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తేః ॥ తత్ర వ్యభిచారవిశిష్టబాధవిషయితా
 యస్తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగతాయాః విశిష్టపక్షగ్రహత్వా
 వచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితవహ్నివ్యభిచారి జలత్వావచ్చిన్నధర్మిక వ
 హ్నిభావవజ్జలత్వావచ్చిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబం
 ధకతాయాలవచ్ఛేదకత్వాభావాత్ । నచ తత్రజలత్వవిశిష్టే వహ్నితదభా
 వావగాహిజ్ఞానస్యాహార్యత్వమితివాచ్యం । జలత్వసామానాధికరణ్యేన వ
 హ్నితదభావయోరవగాహిత్యాత్ ॥ నచ తాదృశవిశిష్టస్య విశిష్టపక్షగ్రహ
 విరోధితయాలక్ష్యత్వమితివాచ్యం ॥ జలత్వవ్యాపకప్రతియోగికత్వవిశి
 ష్టస్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారస్య శు
 ద్ధస్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టవ్యభిచారాత్త కాసిద్ధ్యంతర
 ఘాతత్వేనాలక్ష్యత్వాదితి కచిత్సమాదధిరే । తన్నసాధీయః । శుద్ధస్వ
 రూప సంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టం యదవహ్నివ్యభిచారిజలం త

ద్విశిష్టం యజ్జలత్వవ్యాపకప్రతియోగికస్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావ
 ఘటితబాధస్వరూపవిశిష్టం తత్ విషయితాయామపి సావవచ్చిన్నవిషయ
 కత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకతయా తత్రబాధవిశిష్టస్య
 భిచారానిరూపితత్వసత్వేనోక్తాతివ్యాప్త్యభావాత్ ॥ స్వరూపసంబంధే
 న వహ్నిభావవజ్జలాభావబుద్ధిప్రతి స్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావ
 ఘటితవహ్నిభావవజ్జలవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతాయాం జలత్వవ్యాపకప్ర
 తియోగికత్వవిశిష్టస్వరూపస్య శుద్ధస్వరూపసాధారణస్వరూపత్వేన నిప
 శాత్ప్రతిబంధకతాయావక్యాత్ ॥ అన్యథా నైవాలభమిదకద్రవ్యత్వవత్తా
 వహ్నిభావవద్ద్రవ్యత్వవత్తాజ్ఞానయోరపిప్రతిబంధకత్వద్వయాపత్యాపూ
 ర్వస్థలపరిత్యాగానాచిత్యాత్ ॥ పరేతు ॥ ప్రతిశేతువ్యాపకసాధ్యాభా
 వసమానాధికరణప్రతిశేతుమత్పక్షరూప సత్ప్రతిపక్షమతాభిప్రాయమి
 దం । తథాచ తాదృశసత్ప్రతిపక్షవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా సా
 మాన్యవచ్చేదకత్వస్య ప్రతిశేతువ్యాపకసాధ్యాభావకాలీన తద్ధేతుమ
 త్పక్షవిషయితాయామపి ప్రతిబంధకత్వద్వయాపత్యా సత్వేన తత్రసావవ
 చ్చిన్ననిరూపితత్వాభావాత్తాదృశసత్ప్రతిపక్షేఽవ్యాప్తిః । అథవా ప్రా
 గుక్తగగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనాభావవద్ధేఽవ్యాప్తిః ॥ తాదృ
 శబాధవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకత్వస్య గగనా
 భావవదభావవద్వృత్తిగగనాభావవద్ధటత్వావచ్చిన్నవిషయితాయామపిస
 త్వేన తత్ర సావవచ్చిన్ననిరూపితత్వాభావాత్ । అతస్తద్వాఙ్మాయసావ
 వచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వసావపి తాదృశ
 యత్కించిద్విషయత్వే వివక్షణీయతయా వ్యభిచారవిశిష్ట బాధత్వావచ్చి
 న్నవిషయితాయా ధర్మమశక్యత్వాదతివ్యాప్తినంగతిః ॥ అతపవవహ్ని
 భావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ద్రవ్యేఽతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటిత
 త్వనివేశాపి సఫలః ॥ అన్యథా జలవద్ద్రవ్యకాలీనవహ్నిభావవజ్జలవత్వా
 వచ్చిన్నవిషయితాయామపితాదృశప్రతిబంధకతావచ్చేదకతయా తత్రసావ

వచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్వాత్ తాదృశవిశేషణమనధఃకంస్యాత్ ॥ ప
 రంతు సాధ్యాభావవదన్యత్తిత్వరూపవ్యాప్తివిశిష్టస్య సత్ప్రతిపక్షత్వమతే
 ఏతాదృశరీతిర్నసంభవతి । విశిష్టత్వయాఘటితత్వనివేశాపి విఫలః । బాధ
 విశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తిశ్చ ససందర్భశుద్ధిరిప్రామాః ॥ వస్తుతస్తు॥
 సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతైత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వంస్య
 రూపసంబంధరూపం । అనతిరిక్తప్రతిత్వరూపంచ ॥ ప్రతిబంధకతాసామా
 న్యావచ్ఛేదకత్యత్రతు స్వరూపసంబంధరూపమేవ ప్రథమే స్వరూపస
 మ్బంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశాద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవానవ
 హ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమదాత్మకే బాధే
 నావ్యాప్తిః॥ అన్యథా తాదృశబాధవిషయితావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామా
 న్యావచ్ఛేదకవిషయితాప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిసాన్యతే । ఏవంచ బాధవి
 శిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నం వ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వ
 మేవ నతు సాధ్యవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకత్వం॥ తాదృశప్రతిబంధకత్వే బాధవిశి
 ష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితానిష్ఠ స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతా
 నిరూపకత్వాభావాత్ ॥ తథాచ బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తావచ్చిన్నవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం నవ్యభిచారవిశిష్టబాధవి
 షయిత్యం । కింతు బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయిత్యమేవేతి తత్రాదాసీన
 యాదృశఘటత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వం । తాదృశధర్మావచ్చిన్నావిషయ
 కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వే సత్వాదతివ్యా
 ప్తిసంగతిః ॥ నచ తాదృశధూమాభావవద్ధగ్రిదవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్ని
 తావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదికాయా
 వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితాయాబాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేనతా
 దృశబాధత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్ట
 వ్యభిచారత్వేనసత్వాత్ సతత్రాతివ్యాప్తిసంగతిరితివాచ్యం॥ వహ్నిర్ధూ

• అత్ర సావచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్నేత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వమసతి
 రిక్తవృత్తిత్వరూపంగ్రాహ్యం || అన్యథా జలవద్ధగ్రదాదావతివ్యాప్త్యాప
 తైః | జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీ
 భూతవిషయితాకవహ్నాభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వవిశిష్టనిరూపిత
 విషయితాత్వవ్యాపకత్వస్య జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్ననిరూప్యతాయాం స
 త్వాత్ || ఏవంయత్కించితృప్తిబంధకతావచ్ఛేదకేత్యత్రాప్యనతిరిక్తవృ
 త్తిత్వరూపంగ్రాహ్యం || అన్యథావహ్నాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకహృదత్వాదివిశిష్టనిరూపి
 తవిషయితాత్వవ్యాపకత్వస్య వహ్నాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్ననిరూప్య
 తాయామసత్వాత్ అసంభవాపతైః || యదీచయత్కించితృప్తిబంధకతావ
 ఛేదకవిషయితాకేత్యత్ర ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాసామాన్యకం
 వివక్ష్యతే | తదా ద్వితీయానతిరిక్తవృత్తిత్వప్రయోజనంచితనీయం || అథ
 యత్కించితృప్తిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టనిరూపితవిషయితాత్వ
 వ్యాపకసావచ్చిన్ననిరూప్యతాకధర్మవత్వమిత్యస్తేనసమన్యకైవప్రతిబం
 ధకతాయాంసావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నత్వనివేశోన్యర్థిణ్యతి || సచహృ
 దోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌకేవలహృదాదావతివ్యాప్తిః | తాదృశప్రతి
 బంధకతావచ్ఛేదక వహ్నాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వవ్యాప
 కత్వస్య హృదత్వావచ్చిన్ననిరూప్యతాయాం సత్వాదితివాచ్యం || సావ
 చ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వస్య తాదృశప్రతిబ
 ధకతావచ్ఛేదకవిషయితాయాం నివేశసావచ్చిన్నశక్యతయా తేనైవోక్తాతివ్యా
 ప్తిశ్చదాసాదితిచెన్న || దోషతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక
 విషయితాశూన్యత్వనివేశే ప్రాగుక్రీత్యా బాతిమద్వహ్నాభావవద్ధగ్ర
 దాదా అతివ్యాప్తిరతా యమూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయ
 తాశూన్యత్వనివేశసావచ్చిన్నశక్యతయా కేవలహృదాదావతివ్యాప్తితాదవస్థ్య
 మితి || సచ యమూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వ

మివాక్తాతివ్యాప్తిభియా సావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక విషయితాశూన్యత్వమపినివేశనీయం । తావతాపి వ్యాపకత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవాదితవాచ్యం । తథాసతి వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలఽద్ధృదావతి వ్యాప్తాపత్తైః ॥ నచ విశిష్టద్వయాఘటితనివేశాన్నతత్రాతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం ॥ వ్యాపకత్వనివేశాపేక్షయా విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశస్తేవ గురుత్వాత్ ఏతత్కల్పే విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్యానివేశాదితిధ్యేయం ॥ ఏతత్కల్పే ఉత్కృతప్రతిపక్షస్య గగనాభావవదభావవత్కాల్పనగగనాభావవద్భటస్యచ సలక్ష్యత్వమితి ॥ అథాత్ర యత్క్రించిత్వనివేశేపివిశేషగుణవద్భటేవ్యాప్తితాదవస్థ్యం । బాధజ్ఞానప్రతిబంధకతాయా భర్తం శక్యత్యాదిత్యతానుగమకీయతే ॥ తాదృశసమూహంబనానుమితి ప్రతిబంధకతావిశిష్టరూపవత్త్వందోషత్వం వైశిష్ట్యంచ ॥ స్వవృత్తిత్వస్వవృత్తిత్యావలక్షితరూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకత్వాభివ్యక్త్యాసంబంధేన వృత్తితాదవ్యయంచ సావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకత్వసంబంధేన విషయితావ్యాపకత్వం సావచ్చిన్ననిరూపితత్వసంబంధేనైతిధ్యేయం ॥ *~*~*~*

* స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వకల్పే విశేష్యదళే విరోధివిషయతాప్రయక్తత్వదళస్యవైయర్థ్యముక్తంభట్టాచార్యైః తన్నసంగచ్ఛతే ॥ ఘటాదేరపి స్వపదేనభర్తం శక్యత్వాత్ ॥ తథాహి యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావః తత్ప్రబాధత్వం । ఏవంకీత్యా వ్యభిచారత్వాదికంనిరుద్య నివేశ్యం । తథాచ నిర్వహ్నిః పద్వితోవహ్నిమానిత్యాదౌ ఘటాదివిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితౌ పక్షేసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావసత్వాత్ ఘటాదావపి స్వవృత్తిహేత్యాభాసవిభాజకబాధత్వసత్వేన తద్వారణాయై తద్దళే సాధక్యాత్ ॥ సచ వహ్నిమత్పర్యతరూపతాదృశాశ్రయాసిద్ధ్యసంగహః । తత్రతాదృశవహ్నిదిఘటితత్వసత్వాత్ । వహ్నిదేరాశ్రయాసిద్ధిత్యాదినా సాజాత్యవిరహేపి నిరుక్తబాధత్వాదినా సాజాత్యసత్వాదితి వా

చ్యం ॥ ఆశ్రయాసిద్ధిత్వమాదాయైవ తత్రలక్షణసమన్వయాత్ । స్వవృత్తి
 హేత్వాభాసవిభాజకీహూతయిత్కించద్ధర్మవత్ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్వేన్
 వ వివక్షితత్వాత్ ॥ అన్యథావిశేషగుణవద్ధటాదెరసంగ్యం వలైః । గుణ
 వద్ధటత్వాదేరాశ్రయాసిద్ధిత్వాదినా సాజాత్యవిరహేపి బాధత్వాదినా త
 త్సజాతీయత్వాత్ ॥ యత్కించితస్యనివేశే నాశ్రయాసిద్ధిత్వమాదాయై
 వలక్షణసమన్వయః ॥ అథ వహ్నయభావవాక్ హృదో వహ్నిమానిత్యా
 దౌ వహ్నయభావవద్ధృదాత్మకే బాధైవ్యాప్తిః । తత్ర నిరుక్తవిశిష్టాంత
 రవహ్నయభావఘటితత్వసత్వాదత స్తద్వావిరణాయయద్విషయకనిశ్చయోత్త
 రానుమితినామాన్యే విరోధివిషయతాప్రయుక్తః పక్షే సాధ్యవైశిష్ట్యావ
 గాహిత్యాభావః తత్సమేవ బాధత్వమిత్యాదిరీత్యా హేత్వాభాసవిభాజ
 కోనివాచ్యః । ఏవంచ ఘటాదివాణీయ విరోధివిషయతాప్రయుక్త
 త్వదళవైయధ్యేం । ఘటాదేవిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వఘటిత సాజా
 త్యవిరహేణ స్వపదేనోపాదాతుమశక్యత్వాదితినేన్న । తథాసతి విశేష్య
 దళసముదాయస్వేన వైయధ్యేసంభవే విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వద
 లమాత్రస్వేన వైయధ్యాభిధానానౌచిత్యాత్ ॥ నచ సిద్ధివిషయవార
 ణాయ విశేష్యదళసాధక్యం । సాజాత్యఘటకవిరోధివిషయతాప్రయుక్తే
 త్యత్ర విషయతాయాం విరోధితస్యానుపాదేయత్వాత్ ॥ యథా సన్ని
 వేశే వైయధ్యాభావాదితివాచ్యం । తథాసతి విశేష్యదళే విరోధివిష
 యతాప్రయుక్తత్వదళస్యాపి సిద్ధివిషయవాణీయైవ సాధక్యసంభవే త
 దైవైయధ్యాభిధానాసంగత్యావలైః ఇతి ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ఉక్తరీత్యాదౌ
 భత్వాదినిర్వచనే తాదృశబాధత్వాదేః ప్రతిదోషం భిన్నత్వాత్స్వవృత్తి
 హేత్వాభాసవిభాజకరూపస్య అన్యత్రానైవ సస్వసజాతీయాప్రసిద్ధ్యా
 సంభవావత్తిరతః స్వవిషయతాప్రయుక్తోభయాభావప్రయోజకయిత్కించ
 దభావాధికరణతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యాప్రయోజ్యత్వేనతి సావచ్చిన్నా
 విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛదక యమూపావచ్చిన్నవిషయతాత్వవ్యా

పకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయ
తావచ్ఛేదకం యత్సర్వం తద్వత్వమితి స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వ
దళనిష్క్రూర్నోవాచ్యః || తథాచ వహ్నీభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
ప్రయోజ్యం యత్ప్రత్యతిపక్షహృదవృత్తివహ్నీభావాదినిశ్చయేనా త్రరాసు
మితిసామాన్యనిష్ఠతాదృశసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణత్వంతత్ర
హృదవృత్తివహ్నీభావసత్ప్రతిపక్షవిషయతాప్రయోజ్యత్వమప్యస్తీతి ల
క్షణసమన్వయః | జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యత్వనివేశనంచాభావవాన్వహ్నీ
భావవానినిశ్చయకాలీననిశ్చయాయాభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
ప్రయుక్తత్వమాదాయ దోషవారణాయ | ఏకదేశవిషయతామాదాయా
సంభవవారణాయ వ్యాపకత్వనివేశః | విశేషగుణవద్ధటాదినంగ్రహాయ
యత్కించిత్సనివేశః | తథాచైకదేశవారణాయ విశేష్యదళసార్థక్యం | ప
రంతు ఘటాదివిషయతాప్రయోజ్యతాదృశాధికరణత్వాప్రసిద్ధ్యా స్వపదే
న ఘటాదేర్ధర్మమశక్యత్వాత్ తద్వారకవిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వద
ళవైయధ్యుం ఇతి ప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్భావః | ధూమవ్యభిచారివ
హ్నిమాఽధూమవాఽవహ్నేరిత్యాదిస్థలీయ బాధవిషయతాప్రయోజ్య
యాః ప్రకృతవక్షేప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణతాయాః
వ్యభిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వాన్నతాదృశ
విశిష్టాంతరం వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నమితి తత్రనావ్యాప్తిః | నచైవం వ్య
భిచారవిశిష్టమేయత్వాదావతివ్యాప్తిరితివాచ్యం :: స్వవిషయతావదేన
స్వవిషయతాంతఃపాతివిషయతాయావివక్షణాత్ | తథాచ వ్యభిచారవిశి
ష్టమేయత్వవిషయతాయాః తాదృశాధికరణత్వాప్రయోజకత్వేపి తదంతః
పాతివ్యభిచారవిషయతాయాస్తథాత్వాత్ స్వపదేనవ్యభిచారవిశిష్టమేయ
త్వాదేర్ధర్మం శక్యత్వాత్ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదికమపి స్వసజాతీ
యవిశిష్టాంతరఘటితం స్వమేవేతినాతిప్రసంగః || ఏవంచైతత్కల్పవ్యభి
చారఘటితబాధేఽవ్యాప్తిదానమప్యగ్రసంగచ్ఛతే || బాధవిషయతాంతః

ణ కేవలవ్యభిచారజ్ఞానస్తేన తాదృశతయా తజ్ఞానీయవిషయత్వాప్రయో
 జ్యత్వస్య కేవలవ్యభిచారవిషయకజ్ఞానాకాలీనమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవి
 షయజ్ఞానోత్తరజ్ఞానవృత్తివ్యాప్త్యవగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం స
 త్వాన్తేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవారణాయైవ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక
 రూపావచ్ఛిన్నత్వవ్యవస్థితస్య సార్థక్యసంభవాత్ ॥ ఏతేన సావచ్ఛిన్నా
 విషయకజ్ఞానీయ విషయత్వాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవోపపత్తౌ విశిష్టాంత
 రవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశోన్వర్ధః ఇత్యపి
 ప్రత్యుక్తం ॥ ఉక్తరీత్యా మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతిప్రసంగాత్ ॥
 (వస్తుతః॥ ధూమవ్యభిచారివహ్నిం ల్వేనాభావావగాహీ ధూమవ్యభిచారివ
 హ్నిమాణధూమాభావానిత్యాదిబాధభ్రమస్యాపి విశిష్టాంతరవిషయత్వా
 వ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యతయాతద్విషయత్వాప్రయోజ్యత్వస్యసాధ్యా
 వగాహిత్యాభావాధికరణతాయామసల్వేనావ్యాప్తిరత్యావ్యాపకత్వనివేశః)
 ఏతేన విశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయ
 తావృత్తిరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశనమపి మేయం ॥ నచ స్వవి
 షయతాప్రయోజ్యత్వనివేశసంవృధామితివాచ్యం ॥ స్వపూర్వవృత్తిజ్ఞా
 నీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయావీవ స్వనిష్ఠప్రతిబంధకతావచ్ఛే
 దకాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వాత్ సామగ్రిభావప్రయుక్తతాదృ
 శోభయాభావప్రయోజకసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం విశి
 ష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యత్వసల్వేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదౌత
 తివ్యాప్తివారకతయైవ తత్సాధకత్వాత్ ॥ నచ తథాపి విషయతాప్రయో
 జ్యత్వమేవ నివేశ్యతాంకివిషయతాయాం స్వీయత్వనివేశేనైతివాచ్యం ॥
 తావతాపి పర్వతోధూమాభావానిత్యాకారకభ్రమాత్తక బాధజ్ఞానీయ ప్ర
 తిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాప్రయోజ్యాయాం నిరుక్తోభయాభావ
 ప్రయోజకసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతా
 త్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్యసత్వేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభి

చారాదావతివ్యాప్తానైః ॥ ధూమాభావపన్నవ్యాప్తానైః బాధస్య
విశిష్టాంతరపదేన ధర్మముశక్యత్వాత్ ॥ నచతథాపి సావనచ్చిన్నవిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నయత్కించిద్విశిష్టనిరూపితవిషయతా
త్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవేన సా
వచ్చిన్నవిషయతాశూన్యప్రతీతివిషయతావృత్తి రూపావచ్చిన్నప్రయో
జ్యత్వనివేశేనైవస్వభిచారఘటితబాధాదిసంగ్రహసంభవే వ్యాపకత్వ
పర్యంతనివేశే ప్రయోజనాభావవివేచనం ॥ తథాసత్త్వస్థువాపత్తైః ॥
స్వభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయతాశూన్యభూమాత్తకస్వభిచారాది ప్రతీతి
విషయతావృత్తి రూపావచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వస్యతాదృశాధికరణతాయా
మనత్వాత్ ॥ ఏన సావనచ్చిన్నవిషయప్రతీతివిషయతావృత్తిరూపానవ
చ్చిన్నప్రయోజకతానివేశేనైవ సామంజస్యే వ్యాపకత్వనివేశావ్యర్థ్యతివ
రాస్త ॥ నచతథాపి యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపా
వచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వమనివేశ్య యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతావృత్తి
రూపానవచ్చిన్నప్రయోజకతాకత్వమేవ నివేశ్యతావ్యాపకత్వానివేశేన
లాఘవాత్ ॥ స్వభిచారాదిఘటితబాధాదివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాయా
శ్శుద్ధస్వభిచారాదివిషయతావృత్తిరూపానవచ్చిన్నతయా తాదృశబాధా
ద్యవ్యాపివాజసంభవాదితివాచ్యం ॥ ధూమస్వభిచారిసహృద్ధామవా
వహేర్నిరసనిలీయబాధావ్యాప్తిప్రసంగాత్ ॥ తాదృశబాధవిషయతా
నిష్ఠప్రయోజకతానివేశ్య స్వభిచారాత్తకవిశిష్టాంతరవిషయతావృత్తితాదృ
శబాధవిషయతానివేశ్యవచ్చిన్నత్వాత్ ॥ కించసర్వత్రైవ బాధాదివిషయ
తానిష్ఠప్రయోజకతాయాశ్శుద్ధస్వభిచారాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతావృత్తి
రూపానవచ్చిన్నయోగసంభవావత్తైశ్చ ॥ ఇదంత్యవధేయం ॥ విశిష్టాంతర
విషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాకత్వ
మేవ నివేశ్యముదితం ॥ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్చి
న్నప్రయోజ్యత్వాపేక్షయాలాఘవాత్ ॥ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక

రూపానవచ్చిన్నత్వస్య వ్యభిచారఘటితబాధవిషయతానిష్ఠతాదృశబాధవి
 షయతాత్వావచ్చిన్నోభయాభావప్రయోజకతాయాంసత్వేనోభయాభా
 వాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నస్వ
 విషయతానిష్ఠప్రయోజకతాత్వనివేశేనైవ సామంజస్యాదుభయాభావప్ర
 యోజకాభావాధికరణతావగ్యంతానివేశకృతలాఘవాచ్చేతిధ్యేయం || సచ
 విశేష్యదశప్రదిష్టవిరోధివిషయతాప్రయక్తోభయాభావాధికరణతాయాం
 విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవ
 సామంజస్యే పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశోవ్యర్థః ఇతివాచ్యం । త
 థాసతి సర్వత్రైవాసంభవావత్రైః । హృదోవహ్నుభావమాన్ వహ్ను
 భావవ్యావృత్త్యా శ్చైత్యాది సమూహలంబనబాధాదివిషయక నిశ్చయోత్త
 రానుమితౌ విశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యవిరోధివిషయతాప్రయ
 క్తోభయాభావానత్వాల్ ఉక్తసమూహలంబననిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠో
 భయాభావాధికరణతాయాంవినిగమకానద్భావాత్సత్ప్రతిపక్షాదివిషయతా
 యాఅపి ప్రయోజకత్వాల్ । ఏతేన యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి
 త్వవ్యాపకవిశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యవిరోధివిషయతాప్రయోజ్య
 భయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాక త్వమిత్వస్తేనైవ సమ్యక్త్వస్య
 తంత్రవిశిష్టాంతరాఘటితత్వప్రవేశోవ్యర్థః ఇత్యపి ప్రత్యుక్తం || ఉక్తరీ
 త్యో సంభవావత్రైః । అత్ర యత్కించదధికరణతానివేశనాసంభవఇతి ధ్యే
 యం || సచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నైరిత్యాదౌ బాధ
 ఘటకీభూతధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్ప్రతివ్యాప్తిః । బాధవిషయతాంతః
 పాతి తదీయవిషయతాప్రయోజ్యతాదృశోభయాభావప్రయోజకసాధ్యవై
 శిష్ట్యావగమాత్వాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక
 రూపానవచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వసత్యాదితివాచ్యం । స్వవిషయతాప్రయో
 జ్యత్వపదేనస్వవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వస్య వివ
 క్షణీయత్వాత్ । అథా కర్కశ్యా విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేనైవకదే

శవారణసంభవే విశేష్యదళమనధాకం ఏకదేశీయ విషయితాత్వవ్యాస
కరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వాప్రసిద్ధ్యేన స్వపదేన ఏకదేశ్య ధర్మమ
శక్యత్యేన విశిష్టాంతరాఘటితత్వానత్వాదేన ఏకదేశైతివ్యాప్త్యసం
భవాత్ । సచాననుగమభయేన విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్య తాదృ
శోభయాభావాధికరణతాకం యత్తదన్యత్వరూపవిశిష్టాంతరాఘటితత్వని
వేశాన్నవిశేష్యదళవైయధ్యమితివాచ్యం । తథాసతి బాధాదేగసంగ్ర
హపత్తేః । బాధాదెరపి స్వవిషయతాప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవిషయతాప్ర
యోజ్య బాధసత్ప్రతిపత్తోభయవిషయకసమూహంబననిశ్చయోత్తరజ్ఞాన
నిష్ఠతాదృశోభయాభావప్రయోజక సాధ్యావగాహితావభావాధికరణతాక్
త్వాదితిచెన్ను ॥ విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్య స్వవిషయతాప్రయోజ్య
తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాసామాన్యకం యద్యత్త
దన్యత్వస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వవదన వివక్షయైవాసంభవాసంభవేనవి
శేష్యదళసాధాకాల్ ॥ సచైవం వ్యభిచారవిశిష్టప్రమేయత్వాదావ
తివ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ విరోధివిషయతాయాం స్వీయత్వనివేశేనైవ తత్రా
తివ్యాప్తివారణసంభవాదితిధ్యేయం ॥ పరేతు విశేష్యదళానుక్తా పాషాణ
మయత్వవత్పర్వతైతివ్యాప్తిః । పాషాణమయోనవహ్నిమానితిజ్ఞానకాలీ
నస్య పర్వతః పాషాణమయఇత్యాదిజ్ఞానస్యానుమితిప్రతిబంధకతయా పా
షాణమయత్వవత్పర్వతవిషయతాయాఅపి పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవి
షయతాత్వవ్యాప్తకరూపావచ్ఛిన్నతాదృశాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వా
ల్ ॥ సచ పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశాధికర
ణతాయా వహ్నిభావవత్పాషాణమయత్వవిశిష్టాంతరవిషయ
తాప్రయోజ్యత్వానోక్తాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం । పాషాణమయత్వావచ్ఛే
దేనవహ్నిభావఘటితవహ్నిభావవత్పాషాణమయత్వ విశిష్టస్యాప్రసిద్ధ
త్వాల్ ॥ సచ విశేష్యదళోక్తావపి నిగవహ్నికపర్వతోవహ్నిమానిత్యాదా
పాషాణమయత్వవత్పర్వతైతివ్యాప్తిస్తత్ర విశేష్యదళస్యాపిసత్త్వాల్ ॥

యదిచ తత్ర విరోధవిషయిత్యాభావాన్నాతివ్యాప్తిర్యచ్చనై । తదా
 పి నిర్వహింః పరవతావహింమాన్మీలపరవతాద్విద్యో నీలతాద్విద్యో నవా
 నవహింమాన్మీలతాద్విభావవాంశ్చ పరవతాద్విజ్ఞానీయవిషయతామూలాయ
 నీలతాద్విభావవత్పరవతైతివాప్తిః । సాధ్యవ్యాప్తివిషయతాబి ర్భూత
 విషయతారూపద్వితీయకల్పితవిరోధవిషయతాయాః పాపాణమయ్యా
 వత్పరవతాదావపి సత్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తిశ్చేతివాచ్య । పాపాణమయో న
 వహింమానిజ్ఞానకాలీనపాపాణమయత్వవత్ప్రవృత్త్యానా తరజ్ఞానస్మృతితా
 ద్యుభయకరణతాయాం విరోధవిషయతాప్రయక్తతా నస్యపగమత్ ।
 పాపాణమయత్వవత్పరవతవిషయకనిశ్చయోత్తరానమితి సామాన్యే వి
 రోధవిషయతాప్రకృత్యభయాభావాసత్వేన విశేష్యదశాధా వాదేవోక్తాతి
 వ్యాప్త్యసంభవాదితిప్రామాణ్యం ॥ వస్తుతస్తు ॥ సావత్తలక్ష్మిణ తాద్యశవిశి
 ష్టాంతరాఘటితత్వనివేశాపక్షయా లాఘవేన దీ తికారోక్తవిశేష్యదశ
 ప్రవిష్టోభయాభావాధికరణతాయామేవ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప
 కరూపానవచ్చిన్నవిరోధవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాకత్వ నివేశాన్నవిశే
 ష్యదశవ్యావృత్త్యసంగతిః । అతపవపూర్వము క్తం ఛట్టాచార్యేణనావీతన్యై
 ణ తాద్యశవిశేషణంయత్పదార్థైనివేశ్యనిశ్చయవీవతాద్యశవిశిష్టాంతరా
 విషయకత్వైనివేశ్యమితిస్వరసాదృశి నిష్క్రమ్యకల్పే ఉభయాభావాధికర
 ణతాప్రయోజకతాయాః తాద్యశవిశేషణమితిధ్యేయం ॥ యత్తు ॥ గగనమభా
 వాప్రతియోగిగగనాదిత్యాదావభావాప్రతియోగిత్వ వ్యాపకీభూతాభావ
 ప్రతియోగిగగనరూపసాధారణ్యేవాధఘటితేవాప్తిస్తజ్ఞానోత్తరజ్ఞాననిష్ఠ
 తాద్యశసాధ్యవగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం బాధరూపవిశిష్టాంతరవి
 షయత్వప్రయోజ్యత్వాదీతి ॥ తత్తుచ్చం ॥ సాధ్యవత్తాబుద్ధావభావప్రతియో
 గిగగననిశ్చయత్వేనప్రతిబంధకతయైవోపపత్తాతత్ర జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేనా
 సాధారణ్యజ్ఞానస్యప్రతిబంధకత్వాంతరాభావేనతస్మాత్కన్యతాత్ । సా
 త్తత్త్వేన ప్రతిబంధకత్వాభావాద్దోషత్వస్యాయుక్తత్వాత్ । న్యభిచారఘ

టితబాధాదేశ్య సావితంత్రియ దూషకత్వాత్ తత్సంగ్రహప్రకారస్య
వశ్యకత్వాత్ || ***

* వ్యభిచారాదిఘటితబాధాదివిషయతాప్రయోజ్యాయా దీధితికారో
క్తోభయాభావాధికరణతాయావ్యాప్త్యాద్యవగాహితావిరహప్రయోజ్యత్వే
న యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నతాదృశబా
ధాదివిషయతాన్తఃపాతివ్యభిచారవిషయతాప్రయోజ్యత్వనియమాత్ తత్సం
గ్రహాయ తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాపర్యంతనివేశ
తిథట్టాచార్యేణోక్తం*నచవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యస్వవిషయతా
ప్రయోజ్య తాదృశోభయాభావప్రయోజకాధికరణతాక త్వమిత్తుక్తావేవ
వ్యభిచారఘటిత బాధాదేసాన్విధ్యవైశిష్ట్యవగాహితాన్విభావాధికరణతాప్య
క్తిమాదాయాపి లక్షణసమన్వయసంభవే ఉభయాభావప్రయోజకాధికర
ణతాయామభావీయత్వనివేశో వ్యభిచారివాచ్యం । జన్యతావచ్ఛేదకవిష
యతాయాః జనకతావచ్ఛేదకవిషయతాప్రయోజ్యత్వేన మేయత్సవిశిష్టవ్య
భిచారవిషయకసంస్కారోత్తరవృత్తితజ్జన్యస్మత్ తా మేయత్సవిశిష్ట
వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా తదధికరణతామాదాయ మేయత్సవిశి
ష్టవ్యభిచారాదౌ అతివ్యాప్తివారకతయా తత్సాధకత్వాత్ । స్మృతిని
ష్ఠతాదృశాధికరణతాయాం తాదృశస్మృత్యనంతరానాహ్యజ్ఞాననిష్ఠతాదృ
శోభయాభావప్రయోజకత్వస్య సంస్కారియ మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారవి
షయతాప్రయోజ్యత్వస్యచసత్త్వాత్ ॥ నచ స్మృతినిష్ఠతాదృశాధికరణతా
యాః వ్యభిచారాత్మక విశిష్టాంతరవిషయత్వ ప్రయోజ్యత్వాన్నితాతి
వ్యాప్తిరితివాచ్యం । జనకతావచ్ఛేదకరూపేనైవజన్యతావచ్ఛేదకవిషయ
తాప్రయోజకత్వేన శుద్ధవ్యభిచారవిషయతాత్వేన తత్రాప్రయోజకత్వా
దితిధ్యేయం ॥యత్తు॥ తాదృశాధికరణతాయామభావీయత్వానివేశే మేయ
త్సవిశిష్టవ్యభిచారవ్యాప్యవత్సతివ్యాప్తిః । తాదృశవ్యాప్యవత్త్వావచ్ఛిన్న
విషయతాప్రయోజ్య మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారవిధేయకానుమితి నిష్ఠవిష

యతాధికరణతాయాం ఉభయాభావప్రయోజకత్వస్య విశిష్టాంతరవిషయ
 తావప్రయోజ్యత్వస్యచసత్త్వాదీతి || తత్తుచ్ఛం || అథాపీయత్వనివేశేషి వ్యా
 వ్యసగహిత్యాభావాధికరణతామదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య త
 త్రసత్వేనాతివ్యాప్తైర్దుర్వాపకత్వాదీతి || అథపర్వతోఽధూమవాన్ వహ్నో
 రిత్యర్యధూమాభావసద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమదాదావతివ్యాప్తిః | ధూ
 మవ్యభిచారివహ్నిమాన్ ధూమాభావవాన్ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాం
 శ్చ పర్వతఇత్యాదిజ్ఞానీయధూమాభావసద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వాన
 చ్చిన్నవిషయతాయాస్సాధ్యాసగహిత్యాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వే
 న స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతా
 యాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్య
 సత్వేనాపి విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య వ్యభిచారఘటితతయా విశేష్యదళస్య
 చ సత్త్వాత్ || నచ స్వవిషయతాప్రయోజ్యతాదృశాధికరణతాయాం ధూ
 మవ్యభిచారివహ్నిమర్పర్వగరూప విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వస
 త్వాత్కథం తత్రాత్రివ్యాప్తిరితివాచ్యం || ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్ప
 ర్వతరూపవిశిష్టస్యాప్రసిద్ధ్యా పి విశిష్టాంతరపదేన తస్యోపాదాతుమశక్య
 త్వాత్ || నచ స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభా
 వాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతావప్రయోజ్యత్వమిస కించిమూ
 పావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నానచ్ఛేదకతాక విశే
 ష్యతాత్వేనస్వవిషయితాయాః ప్రయోజకత్వం కించిమూపావచ్ఛిన్నవిశే
 ష్యతానిరూపితతద్యూపావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వ
 మపి నివేశనీయం | తథాచ స్వవిషయితాప్రయోజ్యాయాం తాదృశ సా
 ధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం ధూమాభావతావచ్ఛిన్న ప్రకా
 రతానిరూపితధూమవ్యభిచారి వహ్నితావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్య
 తాత్వేన ప్రయోజకతయా పర్వతతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితధూమ
 వ్యభిచారివహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్న ప్రయోజ్యత్వస్యచ

తత్ర సత్త్వాన్నివాప్తిరితివాచ్యం || ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్నిః
 ధూమవాన్సహ్చైరిత్యాదౌ ప్రమేయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నిః
 దావతివ్యాప్తిః | ప్రమేయత్వవాణ్ ధూమాభావవాణ్ ప్రమేయత్వవాం
 శ్చ ధూమవ్యభిచారివహ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానౌ త్రరజ్ఞాననిష్ఠ సాధ్యావగాహి
 త్యాభావాధికరణతాయాం స్వవిషయితాప్రయోజ్యత్వస్య విశిష్టాంతరవిష
 యితాప్రయోజ్యత్వస్య నిరుక్తికింఽనిరూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపి
 తా తద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వాసచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్యచసత్త్వా
 త్ || ఏవం హృదోధూమవాన్సహ్చైరిత్యాదౌ మేయత్వవిశిష్ట ధూమా
 భావవాన్సహ్చైరిత్యాదౌ తాదృశధూమాభావవాంశ్చ హృదఙ్గతిజ్ఞా
 నౌ త్రరానుమితినిష్ఠస్వవిషయితాప్రయోజ్య తాతువైశిష్ట్యావగాహిత్యా
 భావాధికరణతాన్మదాయ మేయత్వవిశిష్టధూమాభావసద్భదాదావతి
 వ్యాప్తిరితి || ఏతేన సాన్వసచ్ఛిన్నవిరోధివిషయితాప్రయ క్తత్వనివేశాదు
 క్తస్థలే నాతివ్యాప్తిరితిపరాస్తం || మైవం || విశేష్యదశఘటక నిరూ
 ధివిషయితానిష్ఠ ప్రయోజకత్వస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిరోధఘటక స్వవిష
 యితానిష్ఠ ప్రయోజకత్వస్యచ ద్వయోరెకరూపావచ్ఛిన్నత్వోపక్షయా
 యన్నిషయక నిష్ఠయో త్రరానుమితి సామాన్యే విరోధివిషయితానిష్ఠ
 యరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్య తావదుభయాభా
 వవత్త్వం స్వవిషయితానిష్ఠతద్రూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్ర
 యోజ్య తావద్విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యోభయాభావ ప్రయోజకా
 భావాధికరణతాకత్వమిత్యథాస్య పర్యవసితత్వేన ప్రాగుక్తాతివ్యాప్త్య
 నవకాశాదితి || ఏవంచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్సహ్చైరి
 త్యత్ర ధూమవ్యభిచారివహ్నిమతి ప్రాగుక్తాతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టా
 న్తరాఘటితత్వశరీర స్వవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్య
 త్వమపిననివేశనీయః | ప్రయోజకతానచ్ఛేదకయోరైక్యవివక్షణేన తత్రా
 తివ్యాప్తివారణసంభవాత్ ఇతి | ప్రయోజకతాయాం స్వవిషయితానిష్ఠత్వం

ప్రయోజకతావచ్ఛేదకైక్యలాభా యైవేతి ధ్యేయం ప్రతిబంధకతాఘోరలక్షణాపి విషయతానిష్ఠయమూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాప్రతిబంధకత్వం విశేష్యదళఘటకం స్వవిషయతానిష్ఠతరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకత్వమేవ విశిష్టాస్తరాఘటితత్వశరీరపినివేశనీయం నాతస్తలక్షణైః క్తదోషసంభవః॥

* విరోధివిషయితాపదేన తాదృశభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోటా యమూపావచ్ఛిన్నాంశే యమూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తమూపావచ్ఛిన్నాంశే తమూపావచ్ఛిన్నాభావ తద్వాన్యప్యాన్యతరవిషయత్వం సిద్ధివిషయేతి వ్యాప్తివారణాయ నివిష్టం భట్టాచార్యేణ *నచోభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోటా యమూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తమూపావచ్ఛిన్నాభావ తద్వాన్యప్యాన్యతరవిషయతావివక్షణేన సామంజస్యే తమూపావచ్ఛిన్నాంశదళస్య వైయధ్యమితివాచ్యం ॥ వహ్నిభావవద్ధృదకాలీన పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదౌ సిద్ధివిషయేతి వ్యాప్తివారణాయ తదుపాదానాదితి విభావనీయం ॥ అథ విరోధివిషయతాశరీర తమూపావచ్ఛిన్నాభావత్వేన తమూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయత్వం వస్తుగత్యా తమూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయత్వం వానివేశితం ఆద్యే పర్వతో వహ్నిభావవానిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూపబాధేన వ్యాప్తిః । ద్వితీయే పర్వతో వహ్నిమాన్ద్రవ్యాభావాదిత్యాదౌ వహ్నిమత్పర్వతాత్మకసిద్ధివిషయేతి వ్యాప్తిః । వస్తుగత్యా వహ్నిరపిద్రవ్యాభావాభావత్వాదితి ॥ సచ యమూపావచ్ఛిన్నాంశే యదవగాహితా తత్స్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపేణ తదభావవిషయత్వం వివక్షణీయం ॥ తథాచ వహ్నిత్వస్య పర్వతో వహ్నిభావవానిత్యత్ర తత్స్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ । పర్వతో వహ్నిమాన్ద్రవ్యాభావాదిత్యత్ర తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ సప్రాగుక్తా వ్యాప్త్యతివ్యాప్త్యైరవశాశక్తివాచ్యం ॥ ఏవమపి హృదో వహ్నిభావవాన్ద్రవ్యాభావవాన్ద్రవ్యాభావవాన్సహ్చారిత్యా

చా సాధ్యవత్పక్షేతివ్యాప్తైః ॥ దృష్టస్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిభావత్వే వహ్నిస్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ద్రవ్యాభావత్వేనత్వాత్ ॥ నచ యద్యపిపావచ్ఛిన్నాశే యద్యపిపావచ్ఛిన్నావగాహితా నిష్పష్టా తద్యుపసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపేణ తద్యుపావచ్ఛిన్నాభావవిషయతానివేశాన్నపొగుక్తవోషః । వహ్నిభావత్వాదా దృష్టత్వాదిసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాదితివాచ్యం ॥ ఏవమపి యత్ర సమవాయావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య సాధ్యత్వం సంయోగేన వహ్నిశాఖాత్వత్వత్ర సాధ్యవద్వత్పక్షేతివ్యాప్తైః । వహ్నిత్వసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిభావత్వాదావపినత్వాత్ ॥ నచ యదవచ్ఛిన్నే యద్యుపఘటిత రూపావచ్ఛిన్నసంసగతాక యద్యుపావచ్ఛిన్నావగాహితత్వం నివిష్టం తద్యుపావచ్ఛిన్నసంసగతాక తద్యుపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవృత్తి తద్యుపసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదక తావద్ధర్మేణ తద్యుపావచ్ఛిన్నాభావవిషయతానివేశాన్నవోషః ॥ సమవాయావచ్ఛిన్నవహ్నిభావస్య సంయోగత్వాద్యవచ్ఛిన్నసంసగతాక ప్రతియోగితాకాభావవృత్తిత్వాభావాన్నోక్తవోషః ॥ యద్యుపఘటితరూపావచ్ఛిన్నైత్యపిపాదానాత్ పర్యతత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిసాధ్యతాస్థిత విశిష్టసంసగతావచ్ఛేదకా ప్రసిద్ధావపి నక్షతిః । సంసగతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టసంయోగత్వమాదాయైవ ప్రసిద్ధిసంభవాదితివాచ్యం ॥ తావతాపి హృదో ధూమజనకతేజోభావవాణవహ్నిరిత్యాదౌ సాధ్యవత్పక్షేతివ్యాప్తైరుదారావృత్త్యాత్ ॥ వహ్నిత్వసమనియతానుయోగితానిరూపిత ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నాభావవృత్తిత్వస్యద ధూమజనకతేజోభావత్వేన సత్వాదితి ॥ యదిచ ధూమజనకతేజోభావసహ్నిభావస్వరూపః సమ

నిమతాభావానామైక్యానభ్యుపగమాత్ ఇత్యుచ్యతే ॥ తదా కథంచదు
 క్తాతివ్యాప్తివారణం సంభవతీతిసుధీభిర్విభావనీయం ॥ సచా క్తరీత్యా వి
 రోధవిషయతానిర్వచనై విరోధియద్విషయతాసామాన్యప్రయుక్తస్తాదృశా
 భయాభావస్తత్ప్రతిత్వస్థేయ సమ్యక్తేష్వ శేషవైయధ్యమితి వాచ్యం ॥
 తథాసతి పర్వతోపహ్నిమాన్నీలపర్వతాదిత్యత్ర సీలత్వాభావవత్పర్వతే
 తివ్యాప్త్యాపత్తైః ॥ సీలత్వాభావవాన్యహ్నిభావవాన్నీలత్వాభావవాన్
 శ్చ పర్వతభిత్వాకారకజ్ఞానాత్తరాసుమితినిష్ఠసాధ్యవగాహిత్యాభావాధి
 కరణతాయాం సీలత్వాభావవత్పర్వతనిరూపితవిరోధవిషయతాసామాన్య
 ప్రయోజ్యత్వసత్వాదితిధ్యేయం । అథ పక్షవృత్తిత్వాఘటితసాధ్యవ్యాపకీ
 ఘాతాభావప్రతియోగి హేతురూపాసాధారణ్యవ్యాప్తిః । పక్షవృత్తిత్వా
 ఘటితాసాధారణ్యజ్ఞానై నిరుక్తవిరోధవిషయత్వాభావాత్ । తాదృశా
 సాధారణ్యవిషయక నిశ్చయోత్తరాసుమితిసామాన్య నిర్దిష్టయాభా
 వాసత్వేన నిరుక్తవిశేష్యదళానాకాగ్రతత్వాత్ । స్వవిషయతాప్రయో
 జ్య తాదృశోధయాభావ ప్రయోజక తాదృశ సాధ్యావగాహిత్యాభా
 వాధికరణతాయాం హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరవిషయతా ప్రయోజ్య
 త్వసత్వేన విశిష్టాంతరాఘటితత్వాసత్వాచ్చ ॥ సచ విశేష్యదళరక్షణాయ
 యద్విషయకనిశ్చయే పక్షధర్మిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వం దేయమి
 తివాచ్యం । తథాసతి యద్విషయకనిశ్చయేనాహార్యత్వనివేశస్యావ్యవస్థక
 తయా స్వరూపసిద్ధావవాప్త్యాపత్తైః ॥ యత్తు ॥ యద్విషయకనిశ్చయో
 త్తరమిత్యత్ర తృతీయక్షణ వ్యావృత్తమవ్యవహితోత్తరత్వమేవ నివేశనీ
 యం । తథాచాసాధారణ్యనిశ్చయోత్తరం పక్షే హేతుసాధ్యావగాహ్య
 నాహార్యజ్ఞానానుత్పత్త్యా తాదృశనిశ్చయోత్తరాసుమితిసామాన్యవిన
 దుక్తోధయాభావసత్వాత్ విశేష్యదళమక్షతమెవేతి ॥ తత్తుచ్చం ॥ ద్వితీయ
 క్షణమాత్రపర్యవసాయ్యవ్యవహితోత్తరత్వనివేశే కాంచనమయః పర్వతో
 పహ్నిమాఽఘాతాద్భూతా కాంచనమయత్వవ్యాపకీఘాతాభావప్రతి

యోగి హేతురూపస్యాసాధారణ్యానాత్మకస్యాలక్ష్యతయా తత్రాతివ్యాప్త్యాపత్తైః హిహోపహ్నిమాజలాదిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావఘటితపహ్నిభావసజ్జలవదాత్మకైతివ్యాప్త్యాపత్తైశ్చ తన్నిశ్చయద్వితీయక్షణే నిరుక్తోభయావగాహ్యానాహర్యజ్ఞానానుత్పాదాదితిపవనసాధారణ్యవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యే నిరుక్తోభయాభావసత్వేపి ఉక్తవిరోధివిషయతాప్రాయ క్తత్వవిశిష్ట తాదృశోభయాభావాసత్వాదసాధారణ్యావ్యాప్తితాదవస్థానైశ్చ నచ విశేష్యదశరక్షణాయ హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వాసాధారణ్యవిషయకత్వైతదుభయాభావవైశిష్ట్యమసాధారణ్యజ్ఞానే విరోధివిషయతాసంపాదనాయచ ముఖ్యవిశేష్యతాద్యయశూన్యత్వం యద్విషయకనిశ్చయేనివేశనీయం తథాచసాధ్యవ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగి హేతుమాన్వత్పక్షాత్కారక విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యాలక్షణసమన్వయఇతివాచ్యం హేతుమత్పక్షావిషయక హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనాసాధారణ్యజ్ఞానేపినిరుక్తోభయాభావవత్వస్య ముఖ్యవిశేష్యతాద్యయశూన్యత్వస్యచసత్వాత్ తత్రచ నిరుక్తవిరోధివిషయత్వాసత్వాత్తదుత్తరానుమితౌ విరోధివిషయతాప్రాయక్తోభయాభావాసత్వాత్ అసాధారణ్యావ్యాప్తితాదవస్థానైశ్చ జాతిమాన్వహ్నిభావవానిత్యాదిజ్ఞానమాదాయాసంభవవారణాయావ్యాపకీహూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశస్యావశ్యకతయా విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయ లక్షణసమన్వయాసంభవాచ్చ ॥ ఏన హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వంపరిత్యజ్య హేతుమత్పక్షజ్ఞానభిన్నత్వఘటితోభయాభావనివేశే విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యసంగ్రహఇత్యపిపరాస్తం ॥ నచ యదంశేయదవగాహిత్యం తదంశే తదవగాహిగ్రహ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయిత్యం తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతైవ విరోధివిషయతాపదేనవాచ్యా యద్విషయకనిశ్చయేచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వఘటితోభయాభావవత్వమేవనివేశనీయం తథాచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానా

లీనహీనుమత్పక్షావిషయకాసాధారణ్యజ్ఞానమాదాయైవ లక్షణసమన్వయ
 ఇతివాద్యం । విరోధివిషయతాపదస్య ఉక్తార్థకత్వే పర్యతావహ్నిమా
 న్మామాదిత్యాదౌ సాధ్యవత్పక్షేఽతివ్యాప్త్యాపత్తైః । వహ్నిమాన్మామా
 భావవాక్ వహ్నిమాంశ్చ పర్యతఇత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక
 త్వస్య వహ్నిమత్పర్యతవిషయతాయామపి సత్వాదితిచేదత్రకచిత్ । వి
 రోధివిషయతాపదేన యద్యుపావచ్ఛిన్నాంశే యద్యుపావచ్ఛిన్నావగా
 హితానివిష్టాతద్యుపావచ్ఛిన్న విశేషత్వానిరూపితతద్యుపావచ్ఛిన్నా
 భావతద్వ్యాప్త్యాన్యతరవిషయతావాచ్యాయద్విషయకనిశ్చయేతాదృశో
 భయాభావవత్త్వనివేశనీయం । తథాచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనతాదృశవ
 త్తావిషయకాసాధారణ్యజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యసంక్రమణిత్యావళిః॥
 తదవ్యసత్ ఉక్తక్రమేణ విరోధివిషయతానిర్వచనే పర్యతావహ్నిమాన్వ
 హ్నిమత్పర్యతాభావాదిత్యత్ర సాధ్యవత్పక్షేఽతివ్యాప్తైః ॥నవ్యాస్తు॥ సా
 ధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమత్తానిశ్చయాన్యత్వాసాధారణ్య
 విషయకత్వోభయాభావవత్త్వం యద్విషయకనిశ్చయేనివేశనీయం ॥ తథా
 చ సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమాప్తక్షణత్యాకారకజ్ఞాన
 మాదాయైవాసాధారణ్యే లక్షణసమన్వయః ॥ నహోక్తజ్ఞానసాధ్యవ్యాపకీ
 భూతవిషయతాశూన్యత్వాభావాత్కథం తదాదాయ లక్షణసమన్వయఇ
 తివాద్యం ॥ అవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వపదేనాపి సాధ్యవ్యాపకీ
 భూతాభావప్రతియోగి హేతుమత్పక్షాన్యతానంతరపాతి అవ్యాపకీభూ
 తవిషయతాశూన్యత్వస్య సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమ
 త్పక్షవిషయత్వాభావసత్వావ్యాపకీభూత విషయతావత్పక్షభయాభావస్య
 వివక్షితత్వాదితిస్పృహః ॥ ఏతేన విశేష్యదశప్రవిష్టవిరోధివిషయతాని
 స్తప్రయోజకతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్న
 త్వనివేశేనైవ సామంజస్యే పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశోవిఫలః ॥
 నచ పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వానివేశే హృదత్వావచ్ఛేదేనవచ్ఛేదాని

ధ్యతాస్థల తదవచ్ఛేదేన వహ్నిభావాదావతివ్యాప్తిః । హృదత్వావ
 వచ్ఛేదేనవహ్నిభావవిషయితాత్వావచ్ఛిన్న తాదృశభయాభావప్ర
 యోజకతాయావిశిష్టాన్తరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్నత్వాత్ ।
 స్వమతేతు తాదృశభయాభావప్రయోజకీభూతాయాం హృదత్వావచ్ఛే
 దేన సాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం సామానాధికర
 ణ్యేనవహ్నిభావవద్ధృదాత్మకవిశిష్టాంతరవిషయితా ప్రయోజ్యత్వసత్వా
 న్నాతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం ॥ తస్య లక్ష్యత్వాత్ । అస్యథా సామానాధి
 కరణ్యేన సాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతామదాయ తన్నివేశే
 వ్యవృత్తికారాదితి పూర్వపక్షోనిరస్తః । సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతి
 యోగి హేతుమత్పక్షవిషయత్వస్యేన నిరుక్తవిరోధివిషయతాయావత్వా
 త్తన్నిష్ఠప్రయోజకత్వాయాః హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరవిషయితాత్వ
 వ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నతయాసాధారణ్యావ్యాప్తిప్రసంగాదితిధ్యేయం॥
 అథోక్తరీత్యాసాధారణ్యే విశేష్యదలసత్వసమ్బద్ధనేపి హేతుమ
 త్పక్షరూపవిశిష్టాంతరఘటితత్వాత్కథం తత్సంగ్రహః ॥ నచ విశిష్టాంత
 రవదేన ప్రకృతలక్షణాక్రాంతవిశిష్టాంతరంవక్తవ్యం । హేతుమత్పక్షా
 దికంచ సతథేతివాద్యం । తావతాపి జలాభావవద్ధృదకాలీనవహ్నిసా
 ధ్యతాస్థల జలవద్ధృదాత్మక హేతుమత్పక్షస్య తాదృశతయా తత్ప్రత్యాసా
 ధారణ్యావ్యాప్తైరపరిహారాత్ ॥ నచ విశిష్టాంతరాఘటితత్వశరీరే జ్ఞాన
 వైశిష్ట్యప్రయోజ్యత్వేనతి యద్విశిష్టాంతరవిషయితా ప్రయోజ్యత్వం త
 దభావనివేశాన్నాసాధారణ్యాసంగ్రహాంతివాద్యం । తథాసతి మేయత్వ
 విశిష్టసాధారణ్యేతివ్యాప్త్యాపత్తైః ॥ అథాసాధారణ్యవిషయితాత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రయోజకత్వానిరూపితత్వజ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యాధికరణతావృ
 త్తిత్యాభయాభావస్య విశిష్టాంతరవిషయితా ప్రయోజ్యతాయాం నివేశే
 హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరమదాయనాసాధారణ్యాసంగ్రహాంతి ॥
 నచైవమసాధారణ్యజ్ఞానకాలీనమేయత్వవిశిష్టబాధజ్ఞానోత్తరానుమితి ని

స్తమేయత్వవిశిష్టబాధవిషయితా ప్రయోజ్య సాధ్యావగాహిత్యాభావాధి
 కరణతాయాం బాధాద్యాత్మక విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వ స
 త్వేపి తత్ప్రయోజ్యతాయాం నిరుక్తోభయాభావాసత్వాత్ మేయత్వ
 విశిష్టబాధైతివ్యాప్తిరితివాచ్యం సప్రవిషయతాప్రయోజ్యతాయామపి ని
 రుక్తోభయాభావనివేశాత్ || అథ తాదృశాధికరణతానిష్ఠహేతుమత్పక్షా
 దివిషయితాప్రయోజ్యత్వం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తస్యధికరణ
 ఘటకైర్యావద్భిః నిరూపితమేకమేవ నతు నానైతి కథం విశిష్టాంతరవి
 షయితాప్రయోజ్యతాయాం తాదృశోభయాభావనివేశేషసాధారణ్యసం
 గ్రహాంతిచేత్తాదృశప్రయోజ్యత్వస్యైవైకైతాదృశప్రయోజ్యతానిరూపిత
 హేతుమత్పక్షాదివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతానైనైవలవచ్ఛేదకభేదాత్తా
 సాం భిన్నానామపి తత్ప్రయోజ్యతానిరూపితప్రయోజకతాత్వేన వ్యాస
 జ్యవృత్తితయా మహాసనీయ సహస్రభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావత్
 పర్యాప్తైరైకైస తద్భేదేన సప్రయోజ్యతాభేదః | ఏవంచజ్ఞానవైశిష్ట్యప్ర
 యోజ్యతానిరూపితత్వా సాధారణ్య విషయితాత్వాపవద్భిన్నత్వోభయా
 భావసతీయా విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావద్భిన్నప్రయోజక
 తా తన్నిరూపితప్రయోజ్యతాస్వభావస్య విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయో
 జ్యత్వేత్యనేన వివక్షితత్వాత్ హేతుమత్పక్షవిషయితానిష్ఠ తాదృశప్ర
 యోజకతాయాం తాదృశోభయసత్వేనాసాధారణ్యసంగ్రహాదిత్యేన ||
 హృదోవహ్నిమాణ వహ్నిమదవృత్తి జలాదిత్యాదౌ సాధనాప్రసిద్ధ్యనా
 త్తకవహ్నిమదవృత్తిజల మేయత్వవిశిష్టైతివ్యాప్తైః || వహ్నిమదవృత్తిజలం
 ప్రమేయంజలవాంశ్చ హృదఇతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యనుమితినిష్ఠమేయత్వ
 విశిష్టవహ్నిమదవృత్తిజలవిషయతాప్రయోజ్య సాధ్యావగాహిత్యాభావాధి
 కరణతాయాం తద్ఘటకీభూతవహ్నిమదవృత్తిజలవిషయతాప్రయోజ్యత్వస
 త్వేపి తత్ప్రయోజ్యతానిరూపిత తాదృశజలవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతా
 యాం తాదృశోభయాభావనివేశాత్ తాదృశోభయాభావవద్విశిష్టాంతరవి

షయతానిష్ఠప్రయోజక తానిరూపితప్రయోజ్యత్వావసర తాదృశాధికరణతాయామక్షతత్వేనతామాదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వసత్త్వాత్ । ఏవం హృదోవహ్నిమాణ్ ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిభావసజ్జలవదన్వత్తిజలవద్భృదేతివాప్తైశ్చ । తద్ధటకీధూతవహ్నిభావసజ్జలవదాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠతాదృశాధికరణతాప్రయోజకతాయాంతాదృశోభయసత్త్వాత్ ॥ సచాసాధారణ్యవిషయితాప్రయోజ్యాధికరణతాప్రయోజకత్వాసాధారణ్యవిషయితాభిన్నత్వేనతదుభయాభావోవిశిష్టాంతరవిషయతాయామేవ నివేశనీయః ॥ సతు తన్నిష్ఠప్రయోజకతాయామన్వోభయాభావః । తథాచ నోక్తాతివాప్తిదన్వయావకాశఇతివాచ్యం ॥ తథానతి హృదోవహ్నిమాణ్ ధూమాదిత్యాదౌ మేయత్వవిశిష్టబాధేతివాప్తేః । వహ్నిభావవాణ్ హృదఃప్రమేయః వహ్నివాప్తికీధూతాభావప్రతియోగీధూమః ధూమవాంశ్చ హృదఇతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యనుమితినిష్ఠ పక్షధర్మక సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం వినిగమనావిరహేణ బాధాసాధారణ్యవిషయతయోర్ద్వయోరేవ ప్రయోజకతయాబాధవిషయతాయాం తాదృశోభయాభావాసత్వేన విశిష్టాంతరపదేన బాధస్య భద్రమశక్యత్వాదితిచత్ ॥ అత్రకదిత్ ॥ అసాధారణ్యవిషయితాప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాసాధారణ్యవిషయితాత్వానవచ్ఛిన్నత్వాభయాభావవతీయావిశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకతా తన్నిరూపితప్రయోజ్యత్వావసర విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యేత్యనేన వివక్షితాన్నదోషఇత్యాచూః । తన్న । ధూమాభావవత్పర్వతకాలీన పర్వశోవహ్నిమాణ్ ధూమాదిత్యాదౌ ఆశ్రయాసిద్ధ్యనాత్మకప్రమేయత్వవిశిష్టధూమవత్త్వేతివాప్తేః ॥ వహ్నివాప్తికీధూతాభావప్రతియోగీధూమః ధూమవాంశ్చ పర్వతఃప్రమేయఇతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యనుమితినిష్ఠ మేయత్వవిశిష్టధూమవత్త్వేతివిషయితాప్రయోజ్యపక్షధమిక సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతామాదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వసత్త్వాత్ । ధూమవత్పర్వతరూపవిశిష్టాంతరవిషయితా

నిష్ఠతాదృశాధికరణతాప్రయోజకతాయా మసాధారణ్యావిషయితాత్వాన
 వచ్చిన్నతాప్రసాధారణ్యావిషయితాప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాభయస్తేన
 సత్త్వాదితి || యదిచ విశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకత్వే సప్రవిషయ
 తానిష్ఠప్రయోజకత్వేచోభయత్రైవ తాదృశోభయాభావనివేశ్య విశిష్టా
 స్తరవిషయితానిష్ఠతాదృశోభయాభావపత్ప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయో
 జ్యతాసూన్యస్వవిషయితానిష్ఠతాదృశోభయాభావపత్ప్రయోజకతా నిరూ
 పితప్రయోజ్య తావత్తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాకత్వ
 మిత్యుచ్యతే || తదా సకోపిదోషః || ఏవం జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యతాని
 రూపితత్వఘటిత ప్రాగుపదర్శితోభయాభావసోభయ ప్రయోజకతా
 యాం నివేశోపిసాధీయానితి || అగ్రైవం ప్రాగుక్తదోషవారణాయ స్వవి
 షయితానిష్ఠప్రయోజకతాయాం విశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకతా
 యాంచ జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాప్రసాధారణ్యా విషయితా
 త్వానవచ్చిన్నత్వోభయాభావనివేశభ్రావ్యేణ నిరుక్తాభయాభావపద్విశి
 ష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్ర
 యోజ్యతాప్రభావవన్నిరుక్తోభయాభావవిశిష్టస్వవిషయితాత్వ వ్యాపకరూ
 పావచ్చిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్య తావదుభయాభావప్రయో
 జకాభావాధికరణతాకత్వమిత్యస్తేన సమ్యక్త్వే విశేష్యదళనివేశో వి
 ఫలఇతిచెన్న || కపిసంయోగాభావపద్వృక్షః కపిసంయోగీత్యత్ర కపిసం
 యోగాభావపద్వృక్షైతివ్యాప్తావతైః || నచ యద్విషయకనిశ్చయే
 వ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానానాస్కందితత్వనివేశసాధ్యవశ్యకతయా అవ్యాప్త
 వృత్తిత్వజ్ఞానానాస్కందిత కపిసంయోగాభావపద్వృక్షవిషయకనిశ్చయో
 త్తరానుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావసత్త్వాత్ తన్నివేశేపి తత్రా
 తివ్యాప్తిరితినాచ్యుత అవ్యాప్యవృత్తిత్వభ్రమానాస్కందితయద్విషయకని
 శ్చయేత్వేన విశేష్యదళే నివేశ్యతయా తత్రావ్యాప్యవృత్తిత్వభ్రమానా
 స్కందిత తన్నిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావపత్వ

విరహాదితిధ్యేయం || వస్తుతావిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపానవ
చ్చిన్నస్వవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాకప్రయోజ్యతావత్తాదృశోభయాభా
సప్రయోజకతాభావాధికరణతాకత్వమేవ విశిష్టాంతరాఘటితత్వం వా
చ్యం | అతానా క్తవోషః | అసాధారణ్యవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతా
యాం హేతుమత్పక్షరూప విశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపానవచ్చి
న్నత్వసత్త్వాత్తత్రావ్యాప్తివిరహాత్ || వహ్నిభావవజ్జలవద్యుత్తిజల
వద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాయాంచ జలవద్ధగ్రదాక్త
కవిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపావచ్చిన్నత్వసత్త్వేన తత్రాతివ్యా
ప్తివిరహాచ్ఛాంతి యుక్తముత్పశ్యామః || పరేతు | స్వఘటకత్వేన యత్కి
చ్చిద్విశిష్టాంతరస్య విశేషణీయత్వాత్ నాసాధారణ్యాసంగ్రహః | హే
తుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరస్య స్వఘటకత్వాభావాత్ || వహ్నిభావవ
జ్జలవద్యుత్తిజలవద్ధగ్రదాదాచనాతివ్యాప్తిః | జలవద్ధగ్రదాత్తకవిశిష్టాం
తరస్య స్వఘటకత్వాత్ || సచైవం వహ్నిభావవద్ధగ్రదాదావవ్యాప్తిః
తత్ర స్వఘటకవిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపావచ్చిన్నతాదృశప్ర
యోజకత్వాప్రసిద్ధేరితివాచ్యం | స్వఘటకవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్య
స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశోభయాభాసప్రయోజకాభావాధికరణతా
సామాన్యకం యద్యత్తదన్యత్వస్య వివక్షితత్వాత్ || సామాన్యపదాపాదా
నాత్ విశేషగుణవద్ధటాదౌ గుణవద్ధటాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతా
ప్రయోజ్యస్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికర
ణతాకత్వేపినావ్యాప్తిః || వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదావతివ్యాప్తిస్తు వి
రోధివిషయతాయాం సీవ్యత్వనివేశేనవారణీయా || సచ ధూమవ్యభిచా
రివహ్నిర్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వ
హ్నిద్యాత్మకబాధాదావవ్యాప్తిః || వ్యభిచారాత్మకవిశిష్టాంతరవిష
యతాప్రయోజ్యస్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశాధికరణతాసామాన్యక
నాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిదిని ఘటితత్వాదితివాచ్యం || ధూమ

వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా
యావతతాదృశాధికరణతాప్రయోజకతయా భూమవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న
ప్రకారతానిరూపిత వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యత్వస్యాభావత్వావచ్ఛిన్న
ప్రకారతానిరూపిత భూమవ్యభిచారివహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్వేన
తాదృశాధిక్యతాప్రయోజకత్వేన స్వపదేనాభావవద్భూమవ్యభిచారి
వహ్నిదేర్ధద్వయశక్యత్వాదవ్యాప్త్యనవకాశాదిత్యాహుః || తద్విస్తరం ||

* సాధ్యవత్పక్షవిషయతాబహిర్భూతవిషయత్వం విరోధివిషయ
తాపదేన వివక్షితం భట్టాచార్యేణ || * అత్రైతత్కల్పే పర్వతో పహ్ని
మాన్వహ్నిభావాదిత్యాదౌ స్వరూపాసిద్ధావవాప్తిః । స్వరూపాసి
ద్ధివిషయతాయాః సాధ్యవత్పక్షవిషయతాబహిర్భూతత్వాభావేన తాదృశ
స్వరూపాసిద్ధివిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితౌ విరోధివిషయతాప్రయు
క్తోభయాభావాసత్వాదితి || సచ సాధ్యవత్పక్షవిషయతాబహిర్భూతవిష
యతాపదేన సాధ్యవత్పక్షవిషయతాత్వహేతువైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావా
ధికరణత్వాప్రయోజకత్వోభయాభావవద్విషయతావివక్షణానోక్త్యావ
దితివాచ్యం || తథానతి పర్వతోపహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌ సాధ్యవత్ప
క్షేతివాప్తిప్రసక్తిః । పహ్నిమాన్ధూమాభావవానితి జ్ఞానకాలీనపహ్ని
మత్పర్వతవిషయకజ్ఞానస్యాపి హేతుమత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతయా సాధ్య
వత్పక్షవిషయతాయాఅపి నిరుక్తోభయాభావవత్సాద్విదితీచ్ఛన్ || విరోధివి
షయతానిష్ఠప్రయోజకతాపదేన సాధ్యవత్పక్షవిషయతాపుత్రిత్వహేతువై
శిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతానిష్ఠ ప్రయోజ్యత్వానిరూపితత్వాభ
యాభావవత్ప్రయోజకతాయావివక్షితత్వాత్ || తథాచోక్తస్థల హేతువై
శిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాప్రయోజకతాయావిన తాదృశోభయాభా
వవత్వేన తామాదాయైవ లక్షణసమన్వయః || సచ పర్వతః ప్రమేయప
హ్నిమాన్వహ్నిభావాదిత్యేతి సాధ్యవత్పక్షేతివాప్తిః || తత్రహేతు
వైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాప్రయోజకతాయాం నిరుక్తోభయా

భావనలైన తామాదాయ విశేష్యదశస్య సాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభా
వాధికరణతామాదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యచ సత్వాదితివాచ్యం వి
శిష్టాంతరాఘటితత్వాంతర్గతస్వవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాయాం సాధ్యవ
త్పక్షవిషయతావృత్తిత్వనిరుక్తోభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక కోటా
యదౌ శే యదవగాహిత్యం సాధ్యవత్పక్షవిషయతాతిరిక్తం నివిష్టం తదం
శే తదవగాహిత్యాభావనిష్ఠప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజకతాభిన్న
త్వైవతమభయాభావవత్సనిపేశేనైవోక్తాతివ్యాప్తివారణసంభవాత్ || వ
స్తుతస్తు || ప్రాగుక్తయ్యక్త్యా విరోధివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతావచ్ఛేద
కస్య స్వవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతావచ్ఛేదకస్యచ ద్వయోరైక్యవివక్షణ
స్యావశ్యకతయా తత్రోక్తాతివ్యాప్తివారణం సంభవతీతి ధ్యేయం || య
ద్వా పాధ్యవత్పక్షవిషయితాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకతాని
రూపితం యత్సాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతానిష్ఠప్రయోజ్యత్వం త
ద్భిన్నప్రయోజ్యత్వం విరోధివిషయితాప్రయోజ్యత్వవదేన వివక్షణీయమి
తిధ్యేయం || తథా యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానాహార్యమానసజ్ఞానసా
మాన్యే విషయతానిష్ఠప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్య తావతీవత్కే సా
ధ్యావగాహిత్య సాధ్యవ్యాప్యచేతుమత్తావగాహిత్యోభయభావాధికరణ
తాకత్వం టాషత్వమిత్యథః ||

* యత్తు || పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే నిరుక్తసాధ్యచేతువైశిష్ట్యవగాహినిశ్చ
యావృత్తివిషయత్వైవవిరోధివిషయతావదార్థః || తథాచయన్నిరూపితతాదృ
శవిషయతాశాలినిశ్చయోత్తరానుమితీత్వవ్యాపకఉభయాభావతత్వమితి
సముదాయాథః | నిశ్చయత్వం విశేషణవిశేష్యతావచ్ఛేదకభావానాప
న్నవిరోధికోటిద్వయప్రకారకైకధర్మకవిశేష్యకజ్ఞానాన్యజ్ఞానత్వం | కొ
టిద్వయే విశేషణవిశేష్యతావచ్ఛేదకభావానాపన్నత్వ విశేషణాన్నిర్య
హిః పర్వలొపహ్నిమానిత్యాదౌ పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే సాధ్యాదివై
ష్ట్యావగాహిజ్ఞానస్త్రైకత్ర విరోధికోటిద్వయప్రకారక త్వనియమేపి సతా

దృశనిశ్చయాప్రసిద్ధిః || ఇత్యుక్తం ఘట్టాచార్యేణ* అత్ర ఓకధర్మవిశేష్యకే
 త్యుపాదానాల్ హ్రదోవహ్నిమాఽధూమాన్యధూమాదిత్యాదౌవహ్ని
 భావవద్ధటాదౌనాతివ్యాప్తిః | అన్యథా వహ్నిభావవద్ధటాద్యవిషయ
 కస్య వత్సే సాధ్యాదినిశ్చయస్తేవ విశేషణవిశేష్యతావచ్ఛేదకభావానా
 వన్నవిరోధికోటిద్వయప్రకారకజ్ఞానాన్యజ్ఞానత్వేనవహ్నిభావవద్ధటా
 దివిషయతాయాః తదవృత్తితేవ నాతివ్యాప్తిసాన్యత్ || నచైవం హ్రదో
 వహ్నిమాఽవహ్నిభావవద్ధగ్రదకాలీనధూమాదిత్యత్ర నిరుక్తజ్ఞానాన్య
 స్యవత్సే సాధ్యాదివైశిష్ట్యవగాహిజ్ఞానస్యాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తిరితివాన్యః |
 స్వనిరూపకత్వస్వవిశిష్టప్రకారతానిరూపకత్వభయసంబంధేన ప్రకార
 తావిశిష్టజ్ఞానాన్యజ్ఞానస్యనిశ్చయవదేనవివక్షితత్వాల్ || ప్రకారతాయాన్య
 వైశిష్ట్యః | స్వనిరూపకజ్ఞాననిరూపితత్వసాన్యవచ్ఛేదకధర్తావచ్ఛిన్నవిరో
 ధితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వస్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశే
 ష్యతానిరూపితత్వైతత్త్రితయసంబంధేనేతితథాచోక్తస్థల వహ్నివ్యాప్య
 వహ్నిభావవద్ధగ్రదకాలీనధూమవాఽహ్రదోవహ్నిమానిత్యాకారకస్తే
 వోక్తప్రకారతావిశిష్టజ్ఞానాన్యజ్ఞానస్యప్రసిద్ధత్వాన్నావ్యాప్తిరితిధ్యేయం

* అథ ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ వహ్నినా ధూమసాధ
 నే వహ్నిరుష్టఇత్యాది వ్యవహారాద్ధూమత్వావచ్ఛిన్న విధేయతాక
 వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న లింగక సమూహాలంబనానుమితత్వవ్యాపక ప్రతిబ
 ధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయతానిరూపకతావచ్ఛే
 దకధర్తావచ్ఛిన్నస్తేవ ప్రత్యేతవ్యతయా పర్వతే ధూమేనవహ్నిసాధనే
 ధూమోనదుష్టఇత్యాదినఞ్జనమభివ్యాహరస్యానుపపత్తిః | తత్రపర్వతత్వా
 వచ్ఛిన్నపక్షకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యకధూమత్వావచ్ఛిన్నలింగకసమూ
 హాలమ్బనానుమితత్వవ్యాపక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతానతి
 రిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకధర్తావచ్ఛిన్నవత్సరూపప్రతియో
 గినోప్రసిద్ధ్యాయోగ్యతావిరహాల్ తదభావస్య బొధయితుమశక్యత్వా

దితిచెన్న॥ వహ్నినా ధూమసాధనై వహ్నిర్బుష్టశత్యాదౌ స్వవ్యాపకప్ర
తిబద్ధతానిరూపితప్రతిబంధకతావృత్తిరూపావచ్ఛిన్నవత్స్వసంబంధేన ధూ
మతావ్వచ్ఛిన్నవిధేయకవహ్నితావ్వచ్ఛిన్నలింగకసమూహాలంబనానుమి
తిత్వవత్స్వం ప్రతీయతే॥ సంబంధఘటకవృత్తిత్వంచ సావచ్ఛిన్నవిషయితా
సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావ
చ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్స్వసంబంధేన । తథాచ పర్వతే ధూమై
నవహ్నిసాధనైధూమోనదుష్టశత్యాదౌ నశ్నో సమభివ్యాహృతస్య అన్య
త్ర ప్రసిద్ధవ్యధికరణతాదృశపరంపరాసంబంధేన పర్వతతావ్వచ్ఛిన్నపక్ష
కవహ్నితావ్వచ్ఛిన్నవిధేయక ధూమతావ్వచ్ఛిన్నలింగక సమూహాలంబ
నానుమితిత్వాభావవత్సావగాహితయైవౌపపత్తైరితిడిక్ । ❀❀❀❀

ఇతి ఋకాశీశంకరీయాపరనామధ్యం

సామాన్యనిరుక్తికొండపత్రిక

శ్రీరస్తు

శ్రీదక్షిణామూర్తయేనమః

చంద్రనారాయణీయావరణామధ్యేయం

సామూన్యనిరుక్తికోడపత్రం ప్రారభ్యతే.

అనుమితకారణీధూతాభావప్రతియోగియథాథజ్ఞానవిషయత్వమితి
 హేత్వాభాససామూన్యలక్షణైః సమితిపదస్య తత్పక్షకతత్సాధ్యకతద్వైత
 కానుమితిపరత్వే పర్యవోధూమవాక్పవేర్నిరీత్యత్ర ధూమాభావవదన్వ
 త్రివహ్నిరూపవ్యభిచారైవ్యాప్తిః । వ్యభిచారగ్రహస్యవ్యాప్తిగ్రహం
 ప్రత్యేన ప్రతిబద్ధకతయా తత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిం ప్రత్యప్రతిబం
 ధకత్వాదితి అత స్తత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతానిరూ
 పకసంబంధిత్వేనానుమితిపరామగ్నయోరనుగమకరణైః వ్యభిచారైలక్ష
 ణసమన్వయేపి పర్యవతక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థల సమూహాలంబనానుమితి
 మాదాయ నహ్నభావవద్భ్రవాదావతివ్యాప్తిరతస్సమూహాలంబనాను
 మితి పరత్వం లక్షణవాక్యస్థానుమితిపదస్యేతిగ్రంథకృతాభిహితంనన్వ
 త్రతత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతావిశిష్టవిషయత్వావచ్ఛి
 న్నప్రతిబద్ధకతానిరూపితప్రతిబద్ధకతాశాలి యథార్థజ్ఞానవిషయత్వందో
 షత్వంనక్రవ్యంకార్యతావైశిష్ట్యంచ సావచచ్ఛేదకత్వస్వనిరూపితకారణ
 తావచ్ఛేదకత్వాన్యతరసంబంధేనాన్వంకార్యతావినంచధూమవాన్యవేర్ని
 రీత్యత్ర ధూమాభావవదన్వత్రివహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం పర్యవత
 క్షక ధూమసాధ్యక వహ్ని హేతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతావచ్ఛేదక

తావభావేపితన్నిరూపితకాగతావచ్ఛేదకల్పనతాన్తాదృశవ్యాప్తివిషయ
తామాదాయ త్యభిచారేలక్షణసమన్వయః । హృదోవహ్నిమాధూమాది
త్యత్రహృదతాన్వవచ్ఛిన్నవిశేషతానిరూపితపహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నవిషయతా
మాదాయ లక్షణసమన్వయః । ఏతేనాన్వయవ్యాప్తివ్యతిరేకవ్యాప్త్యాన్వశి
ష్యనివేశంకృత్యా తావదాన్వ్యాప్తివిషయకసమూహంబనానుమితేర్నివే
శకత్యవ్యతిరేకత్యా కేవలాన్వయవ్యాప్తేః కేవలవ్యతిరేకవ్యాప్తేనానివే
శేనాధాగణ్యానువసంహరిత్యయోరవ్యాప్తేః । ఏవంచయత్ర తాదృశాభయ
వ్యాప్తివిషయకసమూహంబనానుమితీర్నజాతా తత్రత్యదాపేక్షవ్యాప్తిః । ఏవం
పక్షసాధ్యవాసాధ్యవ్యాప్యవానిత్యాకారకానుమితింప్రతిప
క్షసాధ్యవ్యాప్యవాసాధ్యవ్యాప్యవాన్వ్యాప్యవాన్వ్యాప్తిపరావర్తనకారణ
తయా తస్యేవ సాధ్యవ్యాప్యవత్తానిశ్చయత్వేన పక్షేసాధ్యవ్యాప్యానుమి
తిప్రతిబంధకతయా సిషాధయిషాంవినా కుత్రాపి తాదృశసమూహంబ
నానుమితేరనుత్పాదాద్యాదృశస్థలవిశేషే కస్యాపి పురుషస్య సిషాధయి
షానజాతా తత్రత్యదాపేక్షవ్యాప్తిరితిపరాస్తం । పక్షవిశేషకపాతుప్ర
కారకనిశ్చయోత్తరం పక్షవిశేషకసాధ్యవిధేయకానుమితుత్పత్తైరావ
శ్యకతయా పక్షవిశేషక సాధ్యవిధేయకత్వఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్నకార్యతా
త్వేనకార్యతానాం నివేశనీయతయా యత్రాసద్ధేతువిశేషే తాదృశానుమి
తేరప్రసిద్ధిః తత్ర కార్యతామాదాయ లక్షణసమన్వయసంభవాత్ ॥ నచ
ధూమపాతుకవహ్నిసాధ్యకానుమితిప్రతి ధూమవ్యాపకవహ్నిసామా
నాధికరణ్యవద్ధూమవానితినిశ్చయో యథాపాతుః తథా ధూమవ్యాపకవ
హ్నిసమానాధికరణసీలధూమవానితినిశ్చయో పిపాతుః యద్ధర్మావచ్ఛిన్న
వ్యాపకత్వంసాధ్యేవగాహ్యై తద్ధర్మఘటితధర్మావచ్ఛిన్నై సాధ్యసామా
నాధికరణ్యజ్ఞానాదపి అనుమితుత్పాదాత్ ॥ ఏవంచ హృదవక్షకవహ్నిసా
ధ్యకధూమపాతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్న కార్యతానిరూపిత కారణతావ
చ్ఛేదకీధూత సీలధూమత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపితహృదతాన్వవచ్ఛి

న్నవిశేష్యతామాదాయనీలధూమాభావవద్ధృదేతివ్యాప్తిః । ఏవంధూ
మసాధ్యకపర్యతపక్షకానుమితిం ప్రతివహ్నితావచ్చిన్నే ధూమాభావవ
దవృత్తిత్వధూమాభావవ్యాపకాభావ ప్రతియోగిత్వోభయవేకతృద్వయ
మితిరీత్యావగాహ్యః జాయమానజ్ఞానీయోభయవ్యాప్తిప్రకారతానిరూపిత
హ్నితావచ్చిన్నప్రకారతాయాఃలస్యతగసంబంధేన కార్యతావిశిష్టత్వా
త్తాదృశవిషయతామాదాయోభయాభావవద్వహ్నివతిప్రసంగశ్చ ॥ ఏతేన
స్వసమానకాలీనప్రకృత పక్షసాధ్యవేతుకానుమితితావచ్చిన్న కార్య
తానిరూపిత కాగణతానవచ్ఛేదకీర్ణాత విషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వసావ్యవ
చ్ఛేదకత్వాన్యతగసంబంధేన కార్యతా వైశిష్ట్యనివేశేనైవ తాదృశ వి
షయతామాదాయ న నీలధూమాభావవద్ధృదేతివ్యాప్తిరితివరాస్తః ॥
ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా ఉభయవ్యాప్త్యవగాహిజ్ఞానీయవిషయతాయాం
జనకతానవచ్ఛేదకీర్ణాతవిషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వ సత్త్వాత్తాదృశవిషయ
తావచ్చిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపిత ప్రతిబంధకతామాదాయోభయాభావ
వద్ధేతావతివ్యాప్తిమేవావారత్వాదితివాచ్యం ॥ సావ్యవచ్ఛేదకత్వస్వనిరూ
పితకారణతానవచ్ఛేదకీర్ణాతవిషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వైవతగసంబంధ
నైవ కార్యతావైశిష్ట్యం విషయతాయాదేయం । తథాచైకత్ర ద్వయమి
తిరీత్యా జాయమానజ్ఞానై జనకతాద్వయమితిజనకతాభేదేన జన్యతాయా
భిన్నతయా స్వపదేన ఏకజన్యతాయాః ధారణ తన్నిరూపితజనకతానవ
చ్ఛేదకీర్ణాతాయాఃపరజన్యతానిరూపితజనకతానవచ్ఛేదకీర్ణాతవిషయతా
తచ్ఛాన్యత్వస్థేయకత్ర ద్వయమితి రీత్యాభయవ్యాప్త్యవగాహిజ్ఞానే ౭
సత్త్వాన్నదోషశ్చితి ॥ నచ హృదోవహ్నిమాన్ధామాదిత్యత్ర వహ్నివ్యా
ప్త్యధూమాభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిరితివాచ్యం । సృకృతవేతుప్ర
కారకనిశ్చయోత్తరానుమితిత్వ ముచితధర్మావచ్చిన్న కార్యతానిరూపితా
యాకారణతాసావ్యవచ్ఛేదకీర్ణాతముఖ్యవిశేష్యతావచ్చిన్నత్వ సావ్యవచ్ఛే
దకీర్ణాతముఖ్యవిశేష్యతానిరూపితవేతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ప్రకార

తానిరూపితప్రకారతావనచ్చిన్నులైవతదుభయసంబంధేన తాదృశకారణ
తావిశిష్టాస్యత్వస్య ప్రతిబధ్యతాయాంనివేశేనవహ్నివ్యాప్యధూమప్రకా
రకబుద్ధితావనచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాః హృదతావనచ్చిన్నముఖ్యవిశేషస్య
తానిరూపిత హేతుప్రకారతానిరూపితవ్యాప్తిప్రకారతావనచ్చిన్నతావ
న్నతాదృశకారణతావిశిష్టాస్యత్వమితితాదృశదోషవారణసంభవాదితీచేత్
|| అత్రకెచిత్ || వహ్నివ్యాపకధూమసమానాధికరణవహ్నిమాన్వర్వతథతిజ్ఞా
నంయత్రవహ్నిధికరణతావద్యం శేభమాత్మకంనజాతం తత్ర వహ్నివ్యా
పకత్వవిషయతానిరూపితధూమవిషయతానిరూపితాధికరణవిషయతానిరూ
పితవృత్తిత్వవిషయతానిరూపిత వహ్నివిషయతాశాలినిశ్చయలైవన వహ్ని
లింగకథూమసాధ్యకానుమితౌ హేతుత్వం నతు వహ్నివిషయతానిరూ
పితాధికరణవిషయతానిరూపితేత్యాదికర్యమేణ || తథాచ ధూమలైవ వహ్ని
సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ రూపవ్యభిచారై వ్యా
ప్తిః | తాదృశపరామర్శ్యవిషయతాయాం స్వనిరూపితకారణతానవచ్ఛే
దకీధూమహ్నిధికరణవిషయతాయాః అభావనద్యజ్ఞానం తదీయతాన్వి
భావాత్ నిరుక్తాన్యతరసంబంధేన కార్యతావిశిష్టతాన్విభావాత్ | ఏవంపర్వత
ధర్మకథూమలింగకహ్నినుమితిత్వం పర్వతధర్మకవహ్నివ్యాప్యధూ
మవత్తానిశ్చయస్య కార్యతావచ్ఛేదకంవక్తవ్యం | అన్యథా వహ్నివ్యాప్య
లూకవత్తాపరామర్శ్యజన్యహ్నినుమితౌవ్యభిచారాత్ | తథాచవహ్ని
వ్యాప్యధూమవత్తానిశ్చయోత్తరానుమితితావనచ్చిన్నప్రత్యేవతాదృశధూ
మవత్తాపరామర్శ్యానాం కారణత్వం నతు కార్యతావచ్ఛేదకకీదృతత్వ
క్షకత్వంతత్సాధ్యకత్వంనివేశనీయం | అన్యపక్షసాధ్యకానుమితౌ ధూమ
లింగకపరామర్శ్యవహ్నితో తరతాన్విభావేనవ్యభిచారాభావాత్ | ఏవం
చ ప్రకృతపక్షవిషయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయాంనిరుక్తసంబంధేన
కార్యతావిశిష్టతాన్విభావాత్ తాదృశవిషయతావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూ
పితప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకవిషయతాశాలినిబాధేనతృప్తిపక్షేచావ్యాప్తిః |

ప్రథమలక్షణవిచారః

నను పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్తానిశ్చయోత్తరానుమితిప్రతి
 తి సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్తానిశ్చయత్వేననహేతుత్వం । తథాసతిసాధ్య
 వ్యాప్త్యంశే సాధ్యవ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్తాంశేవా అప్రామాణ్యగ్రహ
 స్కందితపరామర్శాదనుమిత్యావత్తైః । కింతు తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహ
 భావవిశిష్టపక్షధర్మిక సాధ్యవ్యాప్య హేతుమత్తానిశ్చయత్వేనైవ తథా
 చ యత్ర వహ్నివ్యాప్యధూమవాక్ పర్వతఇంధనవ్యాప్యధూమవాన్పర్వ
 తఇతిసమాహుంబనపరామర్శో వహ్నివ్యాప్త్యంశేఽప్రామాణ్యజ్ఞానా
 స్కందితః తదుత్తరం జాయమానాయాంపర్వత ఇంధనవానిత్యనుమితౌ
 ఏవం వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వతః ఇదంజ్ఞానం తాదృశధూమాభావవతి
 పర్వతే ధూమప్రకారకం వహ్నివ్యాప్యధూమవచ్చ మహాననుమితిపరా
 మర్శోత్తరం జాయమానాయాం మహానసం వహ్నిమదిత్యనుమితౌచ వ్య
 భిచారవారణాయ తత్పక్షక తత్సాధ్యకత్వం అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశి
 ష్టధూమవత్తానిశ్చయజన్యతావచ్ఛేదకకోటానివేశనీయం । తథాచ తాదృ
 శానుమిత్యాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితసాధ్యతావ
 చ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిధేయతాకత్వాభావాత్ నవ్యభిచారః । ఏవంచ పక్షవి
 షయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయాం సావ్యవచ్ఛేదకత్వసంబంధేనకార్య
 తావిశిష్టత్వస్యసత్త్వాన్నబాధాదావవ్యాప్తిః॥నచ తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానా
 భావకూటవిశిష్టపరామర్శోత్తరానుమితిప్రతి తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానా
 భావకూటవిశిష్టపరామర్శత్వేన హేతుత్వాన్నికృత్యతే వ్యభిచారఇతివా
 చ్యం । తత్పక్షకతత్సాధ్యకత్వనివేశేనైవోక్తస్థితే వ్యభిచారవారణసంభ
 వే గుతుతతత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావకూటంకార్యతావచ్ఛేదకకోటాని
 వెశ్యే వారణస్యానుమిత్యాత్ । ఏవం తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్ట
 పరామర్శావ్యవహితౌత్తరత్వమపి దుర్వచం । తథాహి పరామర్శావ్య
 వహితౌత్తత్వం పరామర్శధ్వంసాధికరణకాలధ్వంసానధికరణత్వసతి
 తత్పరామర్శాధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వం తస్మిన్ పరామర్శాద్వి

యత్పతీయక్షణసాధారణం || అనుగమప్రకారస్తు || స్వధన్వంసాధికరణకాల
 ధన్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్న స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితా
 కభేదవత్త్వం సాధికరణసమయధన్వంసాధికరణత్వైతమభయసంబంధేనప
 రామర్థవిశిష్టోయఃకాలఃతదుత్పత్తికానుమితీత్యంపరామర్థజన్యతావచ్ఛే
 దకం | తథాచపరామర్థద్వితీయత్పతీయక్షణోత్పత్తికానుమితీనాంసంగ్ర
 హః | అత్ర తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టపరామర్థస్యతాదృశౌభ
 యసంబంధేన కాలవిశేషణత్వేయత్రాదౌపస్మాద్వాప్యధూమావాన్స
 ర్వతఃకృతపరామర్థః తదనంతరం తస్మిన్జ్ఞానేఅప్రామాణ్యగ్రహః ఇంధన
 వ్యాప్యవత్తాపరామర్థరూపఃతదనంతరజాతేద్దనానుమితే అప్రామాణ్యగ్ర
 హాభావస్యతాదృశపరామర్థోత్పత్తిక్షణావచ్ఛేదేనవైవిష్ట్యశ్రయోయస్తా
 దృశపరామర్థః తద్ధన్వంసాధికరణసమయధన్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛి
 న్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన తాదృశప
 రామర్థవిశిష్టోయస్తాదృశపరామర్థత్పతీయక్షణః తదుత్పత్తికతయాతా
 దృశానుమితేః పూర్వంతాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టపస్మాద్వాప్య
 ధూమపరామర్థాభావాత్ తత్పక్షతత్సాధ్యకత్వానిచేశేవ్యభిచారోడు
 ర్వారపివ | యదిచ సాధికరణసమయధన్వంసోత్పత్త్యధికరణసమయధన్వం
 సాధికరణసమయధన్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా
 కప్రతియోగితాకభేదవత్త్వరూపసంబంధపివ తాదృశౌభయసంబంధఘట
 కః తాదృశసంబంధఘటకసాధికరణసమయధన్వంసోత్పత్తిసమయే తత్తద
 ప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవైవిష్ట్యనివేశనీయం || తథాచయత్రాదౌధూమ
 పరామర్థస్తదుత్తరక్షణే తాదృశపరామర్థధర్మికాప్రామాణ్యజ్ఞానాత్
 కేధనపరామర్థః తాదృశస్థలీయధూమపరామర్థాధికరణసమయధన్వంసా
 ధికరణద్వితీయక్షణస్య తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవైవిష్ట్యవిరహాత్
 తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహాభావవిశిష్టోయస్సాధికరణసమయధన్వంసాధిక
 రణక్షణః తద్ధన్వంసాధికరణసమయధన్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వ

నిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాక భేదవత్త్వస్య ధూమపరామర్శసంబంధతావిరహాత్ సతాదృశానుమితిర్ధూమపరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకాక్రాంతే త్యుచ్యతే । తదాపి ధూమపరామర్శకాగ్యతావచ్ఛేదకకోటా తత్పక్షక తత్సాధకత్వ నివేశాపెక్షయా అపామ్రాణ్యజ్ఞానాభావనివేశే గౌరవే వధవతి ॥ అత్యోచ్యతే ॥ అపామ్రాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్ట ధూమపరామర్శ శ్లేష కారణత్వే ఇదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యపామ్రాణ్యగ్రహభావేదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్తివిశిష్టాభావవతి వహ్నివ్యాప్తివిశిష్టప్రకారకం ఇదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్త్యభావవతి వహ్నివ్యాప్తిప్రకారకమిత్యాద్యపామ్రాణ్యగ్రహభావానాం మిథావిశేషణవిశేష్యభావభేదేన కారణతాదాహుత్యమతాపామ్రాణ్యగ్రహవిశిష్టాన్యానుమితిం ప్రతితాదృశాపామ్రాణ్యగ్రహభావస్య కారణతాస్తాదృశాపామ్రాణ్యజ్ఞానాభావసంసంఖ్యాకాః । ధూమపరామర్శోత్తరానుమితి త్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి ధూమపరామర్శత్వేనాపరాకారణతా । ధూమపరామర్శేన కార్యే జననీయే తాదృశాపామ్రాణ్యగ్రహభావాదీనాం సహకారితాకల్ప్యతే ॥ తథాచయత్రాపామ్రాణ్యగ్రహస్కండితాధూమపరామర్శః తత్ర తాదృశాపామ్రాణ్యగ్రహభావయాప సహకారికారణాభావాన్నధూమలింగకవహ్నినుమితి ప్రసక్తిః ॥ ఏవంచ ధూమపరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకకోటా తత్పక్షకత్వతత్సాధకత్వానివేశేపి సప్రాగుక్తే స్థనానుమితౌ వ్యభిచారః ॥ సచ యత్ర వహ్నివ్యాప్యధూమవత్తాపరామర్శః అపామ్రాణ్యగ్రహస్కండితః తదుత్తరమపామ్రాణ్యజ్ఞానానాస్కండితధూమపరామర్శస్తదనంతరంపర్వతోవహ్నిమానిత్యనుమితిః తత్ర ద్వితీయపరామర్శక్షణ వహ్నినుమిత్యనుత్పాదాథం పూర్వపరామర్శధమికాపామ్రాణ్యజ్ఞానాభావస్య హేతుత్వమావశ్యకం ॥ తథాచతాదృశాపామ్రాణ్యగ్రహభావయాప సహకారికారణాభావాద్యధాద్వితీయపరామర్శక్షణేనానుమితి స్తథాద్వితీయ పరామర్శానంతరమవ్యనుమితిర్ను

స్వాత్ । అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టపరామర్శత్వేనసేతుత్వేతు విశేషస్యతస్మాదానాధికరణైవతదుభయసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాప్రామాణ్యగ్రహభావవిశిష్ట ద్వితీయపరామర్శసత్త్వాన్నద్వితీయ పరామర్శానంతరమనుమిత్యనుపపత్తిరితివాచ్యం॥ తత్రద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టో యోఽప్రామాణ్యగ్రహః తదభావస్య తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహవిశిష్టాన్యానుమితిం ప్రతి సేతుత్వాన్నద్వితీయపరామర్శానంతరమనుమిత్యనుపపత్తిః । ద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టో యోఽప్రామాణ్యగ్రహస్తదభావస్య ద్వితీయపరామర్శక్షణసత్త్వాత్ । ద్వితీయపరామర్శపూర్వం తు ద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టాప్రామాణ్యగ్రహస్తేవసత్త్వాన్నద్వితీయపరామర్శక్షణఽనుమిత్యాపత్తిః॥ అనుమితేపేరావసర్యవాఽతాయతత్తదనుమితిం ప్రతిత త్తత్పరామర్శత్వేనసేతుతాయావశ్యకత్వేనతత్తస్మాదీయపరామర్శవ్యక్తైరనుమిత్యసేతుత్వాన్నద్వితీయపరామర్శక్షణ అనుమిత్యాపత్తిరితి కెచిత్ * అథసంబంధిప దెనతత్సాక్షాత్కారజనక సాక్షాత్కారవిషయతావత్తైవనానుమితిపరామర్శయోరనుగమఃకృతాభట్టాచార్యేణ । అత్ర జనక సాక్షాత్కారపదంవ్యథం । అనుమితిః పరామర్శజన్యేత్యాకారక సాక్షాత్కారవిషయత్వస్యానుమితౌ పరామర్శేచసత్త్వాత్ । సచ ఘటాభావవద్బూతలాదివిషయకజ్ఞానవానాత్క త్యాదిత్యత్ర ఘటవద్బూతలాదావతివాప్తిః । ఘటాభావవద్బూతలాదివిషయకజ్ఞానసాధ్యకానుమితిః పరామర్శకార్యేత్యాకారక సాక్షాత్కారవిషయతాశాలి యద్ఘటాభావవద్బూతలమిత్యాదిజ్ఞానంతన్నిష్ఠ ప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబధ్యకతావచ్ఛేదకవిషయత్వస్య ఘటవద్బూతలాదౌ సత్త్వాదితి వాచ్యం ॥ తత్సాక్షాత్కారముఖ్యవిశేష్యతావత్తైవనానుగమేన ఘటాభావవద్బూతలాదివిషయకజ్ఞానే తత్సాక్షాత్కారియముఖ్యవిశేష్యతాయాఅసత్త్వాదితి కెన్న ॥ వ్యభిచారాదావవ్యాప్తేః । తత్సాక్షాత్కారియముఖ్యవిశేష్యతాయాఃపరామర్శేఽసత్త్వాదితిదిక్ * అథవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌ సమాహుర్తి

బనానుమితి నిష్ఠకార్యతానిరూపకసంబంధిగ్రహమాదాయాలివాన్ప్రీతు
 క్తా || సా కథం సంగచ్ఛతే | యతస్తాదృశగ్రహే ముఖ్యవిశేష్యతావిశి
 ష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వస్యవివక్షణాత్ | ముఖ్యవిశేష్యతాయాం ము
 ఖ్యవిశేష్యతావైశిష్ట్యేంద్రస్వసామానాధికరణ్యస్వభిన్నత్వస్సాన్వవచ్ఛిన్న
 త్వైతత్త్రితయసంబంధేన || నన్వత్ర సంబంధఘటకస్వసామానాధికరణ్య
 దళం వ్యథామితిచేన్న || సర్వత్రాసంభవాపత్తేః జ్ఞానాంతరీయము
 ఖ్యవిశేష్యతామాదాయెతి || నచ సంబంధఘటకస్వభిన్నత్వంవ్యథాం |
 వహ్నిభావవద్ధృదతావవచ్ఛిన్నవిషయతాయాం వహ్నిభావవద్ధృద
 తావవచ్ఛిన్నవిషయతాన్వవచ్ఛిన్నత్వ తాదృశ విషయతాసామానాధికర
 ణ్యోభయసంబంధేన ముఖ్యవిశేష్యతావిశిష్టత్వసత్త్వాన్ముఖ్యవిశేష్యతావిశి
 ష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వస్యతాదృశజ్ఞానేనత్రావదసంభవాపత్తేఃస్వ
 భిన్నత్వదళం | వహ్నిభావవాహ్నిదృశ్యత్వ హృదయత్వనిష్ఠప్రకార
 తానిరూపిత నిరవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాం స్వభిన్నత్వస్వసామానాధికర
 ణ్యోభయసంబంధేన ముఖ్యవిశేష్యతావిశిష్టత్వసత్త్వాన్ముఖ్యవిశేష్యతావి
 శిష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వ విరహాదసంభవాపత్తిరతస్సాన్వవచ్ఛిన్న
 త్వదళం || వస్తువస్తు || ఘటకాలీనవహ్నిమాధూమాదిత్యత్ర ఘటకాలీన
 వహ్నిభావవద్ధృదేవాన్ప్రీతస్సాన్వవచ్ఛిన్నత్వమితిధ్యేయం * అథ
 స్వసామానాధికరణకసామానాధికరణవిషయత్వమిత్యుక్తావనుమితివరామర్శ
 యోస్సంగ్రహేషి పర్యతోష్ణమాహ్నిదృశ్య తథేత్యాకారకసమూ
 హాలంబనానుమితినిష్ఠకార్యతానిరూపకసంబంధిగ్రహనిష్ఠప్రతిబధ్యతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశ్రయత్వస్య వహ్నిభా
 వవద్ధృదేనత్రావత్ పర్యతపక్షక మహ్నిసాధ్యకధూమపేతుకస్థలే వ
 హ్నిభావవద్ధృదే దోషిత్యాశేక్య కల్పాంతరానుసరణం కథం సంగ
 చ్ఛతే || స్వసామానాధికరణకతావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపిత జన్యతానిరూపి
 తవిషయవిధయావచ్ఛేదకతాయామవచ్ఛేదకీభూతం యద్విషయత్వం తథ

వచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకత్వనివేశనైవ పూర్వోక్తవ
 హ్నుభావవద్ధృతిదానతివ్యాప్తివారణసంభవాత్ || సచానుమితినిష్ఠ
 కార్యతానిరూపిత కారణతానిరూపిత విషయవిధయావచ్ఛేదకతావచ్ఛే
 దకవిషయతావిషయజాపి సమూహాలంబనానుమితినిష్ఠకార్యతామాదాయ
 తద్దోషతాదవస్థ్యమితి వాచ్యం || ప్రకృతపక్షక ప్రకృతసాధ్యకానుమి
 తిత్వవ్యాపక కార్యతాయాపవ నివేశనీయత్వాదితి చెన్ను || ఏవమపి
 పరస్పరావహిమాన్యుమాదిత్యత్ర కాంచనమయత్వావచ్ఛేదన వహ్ను
 భావవద్వృత్తిత్వస్య దోషత్వావత్రైరితిధ్యేయం * అత్ర ఫక్తికాంతరం ||
 తత్ర ప్రకృతానుమితినిష్ఠకార్యతాసాక్షాత్కారత్వావచ్చిన్న జన్యతాని
 రూపితజనకతానవచ్ఛేదకీహూతవిషయతాసూన్యత్వం జ్ఞానేనినేశనీయం |
 తథాచ హృదత్వావచ్చిన్నా దైశ్యతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్చిన్నవిధేయ
 తాశాల్యనుమితా పరస్పరావహిమానిత్యనుమితిత్వావచ్చిన్న కార్యతాసా
 ఖాత్కారత్వావచ్చిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతానవచ్ఛేదకీహూత విషయ
 తాసూన్యత్వవిరహాత్పరస్పరావహిమాన్యుమాదిత్యత్ర వహ్నుభావవద్ధృ
 దేతివ్యాప్తివిరహాదిధ్యేయం * అథ సమూహాలంబనానుమితిమాదా
 యాతివ్యాప్తివారణాయ సస్సాక్షాత్కారజనకసాక్షాత్కారవిషయతావి
 శిష్ట ప్రతిబధ్యత్వాక్తా సస్ససామంజస్యే తదథం కల్పాంతరానుసర
 ణం వ్యధం || విషయతావైశిష్ట్యం | సావధికరణవృత్తిభేద ప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్చిన్న సస్సనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాక
 భేదవత్త్వసంబంధేన * సమూహాలంబనానుమితిమాదాయ వహ్నుభావ
 వద్ధృతిదానతివ్యాప్తివారణాయ కల్పాంతరానుసరణమితిభట్టాచార్యాః *
 నను సావచ్ఛేదకత్వసస్సనిరూపితకారణతావచ్ఛేదకత్వాన్యతరసంబంధేన
 కార్యతావిశిష్టాయా విషయతా తదవచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతి
 బంధకతానివేశనా క్రూపవారణసంభవేన కథం కల్పాంతరానుసరణం |
 ఇమ పరస్పరం వ్యభిచారవారణాయ సావ్యవహితౌ త్తరత్వగుహితకార్య

కారణభావస్యావశ్యకతయా తత్త్రానుమితిత్వాదేః ప్రవేశపవ నాస్తి ।
 కథమనుమితిత్వాదిఘటితలక్షణాంతరం నిర్వాచ్యమితివాచ్యం ॥ వహ్ని
 వ్యాప్యధూమవత్తానిశ్చయో త్రానుమితిత్వావచ్చిన్నం ప్రత్యేన వహ్ని
 వ్యాప్యధూమవత్తానిశ్చయైస్స కారణత్వస్వీకారే అప్రామాణ్యజ్ఞానా
 స్కందితధూమపరామర్శకారేనుమితైర్వాఙ్మతాయ అప్రామాణ్యజ్ఞా
 నానాస్కందితనిశ్చయత్వేన కారణత్వమావశ్యకం తత్త్రాప్రామాణ్యజ్ఞానా
 స్కందితపరామర్శోత్తరఘటాదిజ్ఞానే వ్యభిచారవారణాయ కార్యతావ
 చ్ఛేదకకోటా అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావాదేః నివేశస్యావశ్యకతయా మహా
 గౌరవాపత్తయైః । అతస్తదపేక్షయానుమితిత్వాదేరేవ కార్యతావచ్ఛేదక
 త్వస్వీకారాత్ ॥ నవ యత్త్రాప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కందితధూమపరామ
 ర్శః తతో వహ్నివ్యాప్యలోకపరామర్శః । తదుత్తరోత్పన్నానుమితో
 వ్యభిచారతాదవస్థస్య । తద్వారణాయ అనుమితిత్వాదేః కార్యతావచ్ఛే
 దకత్వ స్వీకారేష్యప్రామాణ్యజ్ఞానాభావాదేః కార్యతావచ్ఛేదకత్వా
 వశ్యకతయా గౌరవం నదోషావసామితి వాచ్యం ॥ అలోకాక్షిప్తా
 మర్శకాలీనతత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావస్యనివేశేపి తత్తత్పరామర్శాకా
 లీన ధూమాదివిషయక పరామర్శధర్మికానంతా ప్రామాణ్యజ్ఞానాభా
 వాదేరనివేశేనాతిలాఘవసంభవాత్ ॥ మైవం ॥ పర్వతా వహ్నిమాన్ధూ
 మాదిత్యాదౌ కాంచనమయత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవదన్వత్త్రితస్య
 దోషత్వాపత్తయైః । వహ్నివ్యాప్య కాంచనమయధూమవాఙ్మతపర్వతధర్మజ్ఞా
 నస్యాపి ప్రకృతానుమితిజనకతయా తాదృశకార్యతానిరూపిత కారణ
 తావచ్ఛేదకం యదావ్యప్తిత్వావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితకాంచనమ
 యత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయత్వం తదవచ్చిన్నప్రతిభవ్యతాఘటితరూపస్య
 తత్త్రసత్త్వాత్ ॥ ఏవం వహ్నివ్యాప్యధూమవత్పర్వతవాఙ్మతదేశగతి జ్ఞానీ
 యతాదృశజనకతావచ్ఛేదకవిషయతామాదాయ వహ్నివ్యాప్య ధూమవ
 త్పర్వతాభావవద్దేశేతివ్యాప్తిశ్చ ॥ అతస్తదనుసరణమితిధ్యేయం * అ

ధ వ్యభిచారజ్ఞానవదన్యానుమితిం ప్రతి వ్యభిచారజ్ఞానత్వేన ప్రతిబంధ
కత్వస్వీకారేపి వ్యభిచారజ్ఞానకాలీనానుమితౌ వ్యభిచారజ్ఞానస్య ప్రతి
బంధకత్వానంత్యేన ప్రకృతానుమితీవ్యవక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత
ప్రతిబంధకతాయాః తత్రాసత్త్వాత్కథం లక్షణసమన్వయఇతిచేన్న ॥
ఈదృశానుసంధానేన లక్షణఘటకీభూతానుమిలైరపి వ్యభిచారజ్ఞానవద
న్యత్వస్య నివేశనీయత్వాదితిధ్యేయం ॥*****॥

అనుమితి కారణీభూతాభావప్రతియోగి యథార్థజ్ఞానవిషయత్వ
మిత్యత్రానుమితిపదమనుమితినిష్ఠాకార్యతానిరూపకసంబంధిత్వేనాను
మితితత్కరణజ్ఞానపరం సాధ్యవ్యాప్యశేతుమాన్నక్షస్సాధ్యవానిత్యాకా
రకానుమితిపరం వెతిదీధితిః ॥ తత్రానుమితినిష్ఠకార్యతానిరూపకసంబం
ధిపరమితి పూర్వకల్పేననుమితిపదస్య లాక్షణికత్వానంత్యైరతౌ లింగోప
ధానమతమనుసృత్య శక్తితుల్య నిరూఢలక్షణయానుమితిపదస్య త
ద్దైతుకతత్సాధ్యకానుమితి పరత్వం పరకల్పేనావేదితమితి మతం కేచి
త్విత్యాదినా గదాధరభట్టాచార్యేణాభిహితం ॥ అథాత్మహృదౌ వహ్ని
మాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాప్యజలవాక్ హృదోవహ్నిమానిత్యనుమిలైర్జ
లధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నిప్రకారకతయా తాంప్రతి జలావచ్ఛేదేన వ
హ్నిభావప్రకారకజ్ఞానమపి విరోధీతి తాదృశజ్ఞానవిషయే జలావచ్ఛే
దేన వహ్నిభావే పక్షతావచ్ఛేదకహృదత్వధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నిను
మితి ప్రతిబంధకజ్ఞానావిషయతయా దాధానాత్మకైతివ్యాప్తిః ॥ నచ మ
ణికారమతే శేతుధర్మితావచ్ఛేదకసాధ్యాభావప్రకారకజ్ఞానస్య శేతు
ధర్మకసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వజ్ఞానస్యేవ శేతువ్యాపకత్వవిశిష్టసాధ్యసా
మానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకతయా తద్విషయస్య వ్యభి
చారత్వాద్దేత్వాభావత్యమిష్టమేవేతివాచ్యం ॥ తన్నతేసాధ్యధర్మకశేతు
వ్యాపకత్వవత్తాబుద్ధిం ప్రతి శేతుధర్మితావచ్ఛేదకకవిశేషణతావిశేషన
మృదీభేన వహ్నిభావప్రకారనిశ్చయత్వేన శేతువ్యాపకత్వవిశిష్టన

హ్మనిభావప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధేన వహ్మనిభావప్రకార
 కనిశ్చయశుద్ధవిశేషణతాసంబంధేన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయయో
 రేకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వం తథాచ జలవ్యావకత్వవిశిష్టవహ్మనిభావ
 ప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధేన వహ్మనిభావవిశిష్ట జలావచ్ఛి
 గ్నావిషయక ప్రతితివిషయవిశేషణతావిశేషసంబంధేన వహ్మనిభావవ
 జ్జలవాన్యస్తద్భుతితత్వేన జలావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావస్య తాదృశవిశిష్టాం
 తదగుణితత్వేన తస్య వ్యభిచారత్వాసంభవాత్ ॥ సచ తస్య సాధారణ
 రూపవ్యభిచారత్వాసంభవేషి సధర్మితావచ్ఛేదకకషేతుమత్తానిశ్చయకా
 లీన యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయసామాన్యం స్వసమానకాలీన కేతుమ
 త్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదక కానుమతినామాన్యం ప్రతి విరోధితా
 దృశవిశిష్టత్వమితి సవ్యభిచారసామాన్యలక్షణస్య హృదధర్మకజలప్రకా
 రకనిశ్చయవిశేషితజలధర్మక వహ్మిన్వావకీభూతాభావప్రతియోగితత్వనిశ్చ
 యత్వేన ప్రతిబంధకత్వనూదాయ యథా వహ్మిన్వావకీభూతాభావప్ర
 తియోగిజలె సత్త్వం తథా హృదధర్మకజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావ
 చ్ఛేదేన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతానూదాయ
 జలావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావేషి సత్త్వమితి తస్య సవ్యభిచారసామాన్యల
 క్షణాక్రాంతతయా తస్యాసాధారణ్యమధ్యేంతర్భూతత్వాత్ వ్యభిచార
 త్వమిష్టమేవేతివాచ్యం ॥ ఏవమపి యత్ర హృదత్వసామానాధికరణ్యేన
 సాధ్యసిద్ధేరుద్దేశ్యతా జలంచ కేతుః తత్ర జలవద్ధృడత్వావచ్ఛేదేన వ
 హ్మనిభావస్య నిరుక్తసవ్యభిచారసామాన్యలక్షణానాక్రాంతతయా వ్య
 భిచారభిన్నస్య హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్మిన్వావకీభూతావచ్ఛేదప్రతిబం
 ధకజ్ఞానావిషయతయా బాధానాత్మకస్యలింగోపధానమతసిద్ధానుమితప్ర
 తిబంధక జ్ఞానవిషయతయా కేతావహ్మనిభావసామాన్యలక్షణాక్రాంతతయా
 త్రిరుక్తకేతావహ్మనిభావత్వావచ్ఛేదమిదుకారావైవ హృదధర్మకజలప్రకారకనిశ్చ
 యవిశిష్టజలవద్ధృడత్వావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయస్యహృ

చత్వర్థర్థితావచ్ఛేదకకవహ్నిమత్తాబుద్ధ్యప్రతిబంధకత్వాత్ । సామాన్య
 ధర్మప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టసామాన్యఘటితవిశేషధర్మావచ్ఛేదేన తదభావ
 వత్తానిశ్చయసత్త్వేపి తద్వత్తా బుద్ధ్యదయాత్ । ఏతేన జలధర్మకవ
 హ్నిసామానాధికరణ్యవత్తాబుద్ధిప్రతి జలత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిసామా
 నాధికరణ్యాభావప్రకారకనిశ్చయస్యేవ జలావచ్ఛేదేన వహ్న్యభావప్ర
 కారకనిశ్చయస్యాపి ప్రతిబంధకత్వస్యానుభవకత్వాత్ జలావచ్ఛేదేన వ
 హ్న్యభావగ్రహస్య హేతుధర్మకసాధ్యసామానాధికరణ్యగ్రహవిరోధి
 తయా విరోధత్వమేవ । ఏవం జలావచ్ఛేదేన వహ్న్యభావవ్యాప్య
 స్యాపి విరోధత్వమేవేతి తస్య హేతవాభావసామాన్యలక్షణాక్రాంతత్వే
 పి నక్షతిరితిపరాస్తం ॥ ఏవమపి జలవద్ధృతత్వావచ్ఛేదేన వహ్న్య
 భావవత్తాజ్ఞానస్య జలధర్మిక వహ్నిసామానాధికరణ్యగ్రహవిరోధిత
 యా విరోధభిన్నస్య లింగోపధానమతే హేతవాభావసామాన్యలక్షణా
 క్రాంతత్వేనాతిరిక్తహేతవాభావత్వాపత్తిదుర్వార్తైవ । ఏవం వహ్ని
 త్వావచ్ఛేదేనజలవద్ధృదావృత్తిత్వజ్ఞానస్యాపిజలధర్మికవహ్నిసామానా
 ధికరణ్యజ్ఞానావిరోధితయా విరోధభిన్నస్య జలవద్ధృతధర్మికవహ్నిమ
 త్తాబుద్ధిప్రతి విరోధితయా హేతవాభావత్వాపత్తిదుర్వార్తైవ । ఏ
 వం పర్యవృత్తగనవాన్ ధూమాదిత్యత్ర వృత్తిమదవచ్ఛేదేన గగనాభావ
 స్య హేతవాభావత్వాపత్తిః । ధూమవ్యాపకగగనసమానాధికరణధూమ
 వాన్పర్యవృత్తగగనవానిత్యనుమితిప్రతివృత్తిమదవచ్ఛేదేనగగనాభావవా
 నితిజ్ఞానస్యాపివిరోధిత్వం । వృత్తిమద్ధర్మితావచ్ఛేదకగగనవత్తాబుద్ధి
 ప్రతివృత్తిమదైవ్యిష్ట్యావచ్ఛేదేన గగనాభావవత్తానిశ్చయస్యాపివిరో
 ధిత్వాత్ తద్విషయస్యలింగోపధానమతే హేతవాభావసామాన్యలక్షణా
 క్రాంతత్వాత్ । తస్యహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నఘటితతయాఅసాధా
 రణ్యసాధారణ్యవిరోధానాత్తక్తత్వాదితిచేదత్రకదీత్ ॥ పక్షతావచ్ఛేదకావ
 చ్ఛిన్న విశేష్యకహేతుమత్తాగ్రహత్వావ్యాపికాసతి పక్షతావచ్ఛేదకావ

చ్చిన్నవిశేషకసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నగ్రహత్వావ్యాపికాయా సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితసాధ్యవ్యాప్య హేతుమత్ప
 క్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విశేష్యత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా తదన్యత్వ
 స్యానుమితినిష్ఠప్రతిబధ్యతాయాం నివేశనీయత్వాత్ । నాతఃప్రాగుక్తదో
 షాణామవకాశః । తథాహి హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్నిసాధ్యక
 జలహేతుకస్థల జలవద్ధృదత్వధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నిప్రకారక బుద్ధి
 తావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయా గగనసాధ్యకస్థల వృత్తిమద్ధర్మితావచ్ఛే
 దకగగనప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాశ్చ హృదోవహ్ని
 మాన్వర్యతా గగనవానిత్యాదిజ్ఞానావృత్తిత్వేన సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చి
 న్న ప్రకారతానిరూపిత సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకావ
 చ్చిన్నవిశేష్యత్వావచ్చిన్నతయాతాదృశప్రతిబధ్యతామదాయసదోషః ।
 హృదోధూమవాన్వహ్నిత్వేన వహ్నిస్త్రిభావవద్ధృదరూప స్వరూపా
 సిద్ధిధూమాభావవద్ధృదరూప దాడధూమాభావవద్వృత్తి వహ్నిరూపవ్య
 భిచారాణాం సంగ్రహాయ పక్షధర్మికహేతుమత్తాగ్రహత్వావ్యాపక
 త్వపక్షధర్మికసాధ్యవత్తాగ్రహత్వావ్యాపకత్వసాధ్యప్రకారతానిరూపిత
 సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యత్వావచ్చిన్నత్వ
 రూపాణాం త్రయాణాం విశేషణాణాం ప్రకృతప్రతిబధ్యతావిశేషణీధూ
 తభేదప్రతియోగి ప్రతిబధ్యతాయాం నివేశిత్యావహుః॥ ధర్మాచార్యమతేషా
 ధ్యవ్యాప్యహేతుమాన్వక్షసాధ్యవానిత్యనుమితౌ సాధ్యప్రకారతాని
 రూపితాయా సాధ్యవ్యాప్యహేతుపక్షతావచ్ఛేదకైతదుభయధర్తావచ్చి
 న్నవిశేష్యతా తస్యాః సాధ్యవ్యాప్యహేతుప్రకారతానిరూపితపక్షతావ
 చ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యతాలోభిన్నతయా పక్షతావచ్ఛేద కావచ్చిన్నవి
 శేషకసాధ్యవ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా నశ్చచ్ఛేద
 కత్వాత్ పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతా
 మదాయసాధ్యవ్యాప్యాభావవత్పక్షేతివాన్ ప్రివారణమశక్యమేవ । అతః

పక్షధర్మిక పౌతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారకత్వవిశిష్టపక్షధర్మికసా
 ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపికాయాపక్షధర్మిక పౌ
 తుప్రకారకనిశ్చయత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకారణతానిరూపితకార్యతావ
 ఛ్చేదకీర్మాతముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చిన్నాప్రతిబధ్యతాతదన్యాయా పక్ష
 ధర్మిక పౌతుప్రకారకనిశ్చయత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకారణతానిరూపి
 త ప్రకృతసాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకార్యతావచ్ఛేదకీర్మాతవి
 షయత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా తన్నిరూపితప్రతిబంధకతాశాలి యథార్థ
 జ్ఞానవిషయత్వరూపం ఆచార్యాభిప్రేతలింగోపధానపక్షాశ్రయణే వ్యా
 ప్తైర్విశేషతాఽప్రవేశంకృత్వా దోషసామాన్యలక్షణం పరిష్కరణీయం ।
 సమూహాలంబనానుమితివరత్వే లఘుతరపేత్వాససామాన్యలక్షణమ
 నుమితివదన్య ముఖ్యాద్ధత్వంచ ససంభవతీతి॥ఆచార్యమతే ధూమవ్యాపక
 వహ్నిసమానాధికరణధూమప్రకారణానిరూపితాయా పర్వతత్వావచ్చి
 న్నవిశేష్యతా తదవచ్చిన్నాయా వహ్నివ్యాప్య ధూమపర్వతత్వైత్వతదు
 భయధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యతా తన్నిరూపితవహ్ని త్వవచ్చిన్నవిధేయతా
 కానుమితిత్వావచ్చిన్నప్రతి పర్వతత్వావచ్చిన్నవిశేష్యక తాదృశధూ
 మవత్తానిశ్చయత్వేన కారణతా । ఏవం సాధ్యనిరూపితవ్యతిరేకవ్యాప్తి
 విశిష్టపౌతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యక సాధ్యానుమితిత్వావ
 చ్చిన్నప్రతి తాదృశవ్యతిరేకవ్యాప్తివిశిష్టపౌతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకా
 వచ్చిన్నవిశేష్యకనిశ్చయత్వేన కారణత్వమతానవరస్పరం వ్యభిచారః ।
 మణికారమలెతు పరస్పరంవ్యభిచారవారణాయ పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్య
 పౌతుమత్తానిశ్చయావ్యవహితోత్తరత్వస్య కార్యతావచ్ఛేదకకొటా ని
 వేశే గౌరవం తదపేక్షయా అనుమితేసాధ్యవ్యాప్యపౌతుప్రకారకత్వం
 ప్రకల్ప్య వ్యభిచారవారణస్థేయోచితత్వాత్ । తథాచ పక్షధర్మికపౌ
 తుమత్తానిశ్చయత్వఘటితసాధ్యాన్వయవ్యాప్తివిశిష్టపౌతుమత్పక్షవిషయ
 కనిశ్చయత్వం సాధ్యీయవ్యతిరేకవ్యాప్తివిశిష్టపౌతుమత్పక్షవిషయకనిశ్చ

యత్ప్రమపి భవతీతి తదవచ్ఛిన్నజనకతానిరూపిత జన్యతావచ్ఛేదకత్వం
సాధ్యవ్యాపేతుమాన్మక్షస్సాధ్యవానిత్యనుమితినిరూపితానాంసర్వాసా
మేవవిషయతానామస్తీతితాదృశవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతామాదా
యసర్వేష్యేవదోషేమలక్షణసమన్వయః।నను ధూమవ్యాపకవహ్నిసమా
నాధికరణ ధూమవత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం
ప్రత్యేవ పర్వతత్వావచ్ఛిన్నధమికధూమవ్యాపకవహ్నిసమానాధిక
రణధూమవత్తానిశ్చయత్వేన కారణతాకల్పితే నతు తాదృశధర్తావచ్ఛి
న్నవిశేష్యకసాధ్యవిధేయకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నంప్రతికారవాత్।పర్వ
తధమికవహ్నివ్యాప్యధూమప్రకారకనిశ్చయంవినా వహ్నివ్యాప్య
ధూమవత్పర్వతవిశేష్యకఘటానుమితేరప్యనుత్పాదేనవ్యభిచారవిరోధాత్
తథాచ పక్షవిషయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయాః కార్యతానవచ్ఛేదక
త్వాత్సాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్తావచ్ఛిన్నకార్యతావచ్ఛేదకీధూత విష
యత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాత్వేన ప్రతిబధ్యతాయా అనుగమోనసంభ
వతి। సాధ్యవిషయత్వావచ్ఛిన్నత్వం పరిత్యజ్య ప్రకృతపక్షధర్తికహేతుప్ర
కారకనిశ్చయత్వఘటితధర్తావచ్ఛిన్నకారణతానిరూపితకార్యతావచ్ఛేదకీ
ధూతవిషయిత్వావచ్ఛిన్నత్వేన ప్రతిబధ్యతాప్రవేశే ఆచార్యమతే పక్ష
విషయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయానిరుక్తకార్యతానవచ్ఛేదకతయాబా
ధపతృప్తిపక్షయోరవ్యాప్తిరితిచేదత్రకేచిత్ ॥ సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్ప
క్షవిశేష్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నంప్రతి పక్షధర్తికసాధ్యవ్యాప్యవత్తాని
శ్చయత్వేనకారణత్వే పర్వతధర్తిక వహ్నివత్తానిశ్చయసత్వేన యథావ
హ్నివ్యాప్యధూమవత్పర్వతో ఘటవ్యాప్యవానితిపరామర్శాత్ వహ్ని
వ్యాప్యధూమవత్పర్వతో ఘటవానిత్యనుమితిః।పాథయిషాదిహానిశ్చిష్టవ
హ్నివత్తానిశ్చయభావరూపకారణాసహకారేణజాయతే తథాపర్వతధ
ర్తికవహ్నివ్యాప్యధూమవత్తానిశ్చయసత్వేన తాదృశసిద్ధిసత్వేనపి వహ్ని
వ్యాప్యధూమవా పర్వతోవహ్నిమానిత్యనుమితిః కథం నజాయతే తా

శృశసిద్ధ్యభావస్య తత్రాసహకారిత్యాత్ కార్యతావచ్ఛేదకస్యోభయ
 త్రావిశేషాత్ । అతావహ్నివ్యాప్యధూమవత్పర్వతవిశేష్యకవహ్నిత్వా
 వచ్చిన్నవిధేయతాకానుమితింప్రతి తాదృశపరామర్శస్య కారణతా వా
 చ్యః । తథాచ సావచ్ఛేదకీధూత విషయత్వావచ్చిన్నత్వసావచ్ఛేదకీ
 భూతముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చిన్నాయా ప్రకృతపక్షధర్మకసాధ్యహేతుప్ర
 కారకగ్రహత్వావ్యాపకప్రతిబధ్యతా తాదృశప్రతిబధ్యతాభిన్నలై వతదుభ
 యసంబంధేన ప్రకృతపక్షధర్మకప్రకృత హేతుప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చి
 న్నకారణతా ప్రతియోగికసాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్మావచ్చిన్న కార్యతా
 విశిష్టాయా ప్రతిబధ్యతా తన్నిరూపితప్రతిబద్ధకతాశాలి యథార్థజ్ఞానవిష
 యత్వం హేత్వాభాసత్వమితి నిష్కృష్టలక్షణ వాక్యాన్తోబాధ్యః॥ నవ
 దం తాదృశకార్యతావరం । తథాచ హేతుధర్మకసాధ్యవ్యాప్యత్వజ్ఞానత్వా
 వచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాం పక్షధర్మకహేతుప్రకారకత్వఘటితపరామర్శ
 తావచ్చిన్నకారణతానిరూపిత కార్యతావచ్ఛేదికాయా సాధ్యవ్యాప్య
 హేతుమాణ వక్షసాధ్యవానిత్యనుమితినిరూపితవిషయతాంతఃపాతివ్యా
 ప్తివిషయతా తదవచ్చిన్నత్వమస్తి । ఏవం కార్యతావచ్ఛేదకీధూతాయా
 నిరుక్తానుమితినిరూపితముఖ్యవిశేష్యతా తదవచ్చిన్నాయాప్రకృతపక్షధ
 ర్మకప్రకృతసాధ్యహేతుప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపికహేతుధర్మతావచ్ఛేద
 కకసాధ్యప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాతదన్యత్వంచాస్తీత్యభయ
 సంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టత్వంతర్ప్రతిబధ్యతాయామస్తీతి తాదృశ
 ప్రతిబధ్యతామూదాయప్యభిచారలక్షణసమన్వయః । పక్షధర్మకహేతుప్ర
 కారకబుద్ధిత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాంపక్షధర్మకసాధ్యప్రకారకబుద్ధి
 త్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాంచసావచ్ఛేదకీధూతముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చి
 న్నత్వసలై ఏపి తాదృశప్రతిబధ్యతాయాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవి
 శేష్యకసాధ్యహేతుప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపకత్వవిరహాత్ తాదృశాభ
 యసంబంధేన నిరుక్తకార్యతావిశిష్టత్వమక్షతమేవేతి॥ హృదోవహ్నిమాణ

జలాదిత్యత్ర జలావచ్ఛిన్నవిశేష్యకవహ్నిప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయాం జలవద్ధగ్రదతావచ్ఛిన్నధర్మకవహ్నిప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయాంచ వహ్నివ్యాప్యజలవద్ధగ్రదో వహ్నిమానిత్యనుమితినిరూపితాయా ముఖ్యవిశేష్యతా తదవచ్ఛిన్నత్వస్యనత్వైపి తాదృశప్రతిబధ్యతాయా హ్రదోవహ్నిమాణ్ధూమవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయా ప్రకృతపక్షధర్మక ప్రకృతసాధ్యహేతుగ్రహతావ్యాప్యవకతయా సావనచ్ఛేతకీహూతముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛిన్నప్రకృతపక్షధర్మకసాధ్యహేతుగ్రహతావ్యాప్యవక ప్రతిబధ్యతాభిన్నత్వ విరహోన్ననిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకృతపక్షధర్మక హేతుప్రకారకనిశ్చయత్వఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్నకారణతానిరూపిత ప్రకృతసాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్మావచ్ఛిన్నకార్యతావిశిష్టత్వమితి హ్రదోవహ్నిమాణ్ జలాదిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావస్య జలవద్ధగ్రదతావచ్ఛేదేన వహ్నిభావస్య వహ్నితావచ్ఛేదేన జలవద్ధగ్రదావృత్తిత్వస్యవా నహేతావ్యాభాసతా ప్రసంగః । ఏవం పర్వతోగగనవాణ్ ధూమాదిత్యత్రధూమవ్యాప్యవకగగనసమానాధికరణధూమవాణ్ పర్వతోగగనవానిత్యనుమితినిరూపితముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛిన్నాయా వృత్తిమద్ధర్మితావచ్ఛేదకకగగనప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా తస్యాః పర్వతో ధూమవాణ్ పర్వతో గగనవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయా ప్రకృతపక్షధర్మక హేతుసాధ్యగ్రహతావ్యాప్యవకత్వాత్ ననిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టత్వమితి సతాదృశప్రతిబధ్యతామాదాయ తత్ర వృత్తిమదవచ్ఛేదేన గగనాభావస్య దోషత్వాపత్తిః ॥ ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాప్యభావవద్ధగ్రదస్య వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవద్ధగ్రదస్యవా నహేతావ్యాభాసత్వం । హ్రదధర్మకవహ్నివ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయా హ్రదధర్మకవహ్నివ్యాప్య ధూమప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయాశ్చ హ్రదోవహ్నిమాన్ధూమవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయాహ్రద

భక్తికౌశుసాధ్యప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపకతయా వహ్నివ్యాప్యభూమ
వాణ్ హృదోవహ్నిమానిశ్యనుమితినిరూపిత ముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చిన్న
ప్రతిబధ్యతాభిన్నత్వవిరహ తత్ప్రతిబధ్యతాయాం సనిరుక్తోభయసంబంధే
సకార్యతావిశిష్టత్వమితి తమాదాయ నాతివ్యాప్తిరిత్యాహుః ॥ ❀❀❀

❀ ❀ ❀ || ఇతి లింగోపధానమతవిచారః || ❀ ❀ ❀

* స్వవ్యధికరణప్రకారావచ్చిన్నాయాయా విశేష్యతా త త్తడనిరూ
పకత్వం సారాస్వం శై యథాధ్యక్షం భట్టాచార్యైరభిహితం । స్వవ్యధిక
రణత్వం సావ్యధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావః । స్వపదవిశేష్యతాపరంప్ర
కారావచ్చిన్నత్వంతు ప్రకారనిష్ఠప్రకారతానిరూపితత్వం । నను స్వవ్య
ధికరణత్వం సావ్యధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావః । అత్ర సంబద్ధసామాన్యే
స సావ్యధికరణావృత్తిత్వవివక్షణే వహ్నిభావస్య కాలికసంబంధేన పరస్వ
త్వేవృత్తిత్వేన పరస్వతావహ్నిభావవానితిజ్ఞానస్య సరాస్వం శై యథాధ్యక్ష
త్వావపత్తిః । యదిచ యత్క్రించిత్యంబంధేనావృత్తిత్వం నివేశ్యతే తదాపరస్వ
తస్సంయోగేన వహ్నిమానితి జ్ఞానసావ్యప్యయథాధ్యక్షత్వావపత్తిః । సావ్యధికర
ణే యత్సంబంధేనావృత్తియత్ తన్నిష్ఠతత్సంబంధావచ్చిన్నప్రకారతాని
రూపితవిశేష్యత్వానిరూపకత్వం యదితదాగుణస్సంయోగేనవహ్నిమాణ్
సమవాయేన రూపవతి జాతిరిత్యాదిభిమన్యాపి యథాధ్యక్షత్వావపత్తిః । గు
ణనిష్ఠవిశేష్యత్వావ్యధికరణే సంయోగేన వృత్తైరప్రసిద్ధైః విశిష్టసత్తావాణ్
గుణఇత్యస్య భిమత్వానుపపత్తిః । గుణవిశిష్టసత్తాయాస్సత్వాత్ । యది
సావ్యధికరణావృత్తితానవచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితవిశేష్యత్వా
నిరూపకత్వం నివేశ్యతే తదా గుణోద్రవ్యమిత్యసాపి యథాధ్యక్షత్వావ
పత్తిః ॥ తత్ర ద్రవ్యత్వస్య స్వరూపతః ప్రకారత్వాత్ । అత్రావృత్తిప్ర
కారతావిశిష్టం యత్ప్రకారత్వం తదస్యప్రకారత్వానిరూపకత్వం సరాస్వం
శై యథాధ్యక్షం । ప్రకారతావైశిష్ట్యంచ స్వతాదాత్మ్యస్వవిశిష్టాధికర
ణతాత్మ్యనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వైస్సతదుభయసంబంధేన । అధికరణ

తాయాం స్వవైశిష్ట్యంచ నావశ్యయనిరూపితత్వ సావచ్ఛేదకసంసగతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తవ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నసంసగతాకత్వైతదుభయసంబంధేన । పర్వతో వహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయాయాః వహ్నిభావప్రకారతాయాఅపి పర్వతోవహ్నిమానితి జ్ఞానీయాయా ప్రకారతానిరుక్తభయసంబంధేనతద్విశిష్టాధికరణతాశ్రయపర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వేన స్వవిశిష్టాధికరణతాశ్రయనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యప్రకారతాప్రసిద్ధ్యా స్వతాదాత్మ్యనివేశః । తథాచ వహ్నిభావప్రకారతాయాం వహ్నిప్రకారతా తాదాత్మ్యవిరహాత్ నా క్తవోషః । పర్వతోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నిభావప్రకారతాయామపి వహ్నిభావప్రకారతాయాః స్వతాదాత్మ్యసంబంధేన సత్త్వాత్ప్రకారతావిశిష్టాన్యప్రకారతాప్రసిద్ధిరతఉచ్యతాసంబంధనివేశః । ద్వితియసంబంధఘటకాధికరణతాయాం ప్రకారతావైశిష్ట్యం కేవలసావశ్యయనిరూపితత్వసంబంధేనయదినివేశ్యతేతదాపర్వతోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయదైశికవిశేషణతావిశేషసంబంధావచ్ఛిన్నాయాప్రకారతానావశ్యయనిరూపితత్వసంబంధేనతద్విశిష్టాకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిభావాధికరణతాపి తదాశ్రయపర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వసంబంధేనతత్ప్రకారతాయాంవహ్నిభావప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వాన్యసంభవాదతస్మాద్వచ్ఛేదకసంసగతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నసంసగతాకత్వనివేశః । గుణో విశిష్టసత్తావానిత్యన్య విశిష్టసత్తాప్రతియోగికసమవాయసంబంధేన విశిష్టసత్తావగాహితేన అప్రమాత్వం శుద్ధసమవాయేనచత్వమాత్వమితి విశిష్టవైశిష్ట్యబోధే విశిష్టప్రతియోగికసమవాయోనియనుతస్సంసర్గతయాభాసతే । ఉపలక్షణత్వైశుశుద్ధసమవాయఇతిగదాధరభట్టాచార్యాణామాశయః । తథాచోక్తస్థలె న్ననిరూపితసంసర్గతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తవ్యధికరణం విశిష్టసత్తాప్రతియోగిక సమవాయత్వమేవతదవచ్ఛిన్నసంసర్గతాకవిశిష్టసత్తాధికరణత్వం సగుణస్థితి నతస్యసర్వాంశేయథా

భూతావస్థాత్రిః । జాతిజాతిమతీతిజ్ఞానీయసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నజా
 తినిష్ఠప్రకారతాయాం తదవచ్ఛేదకసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణ
 తావజ్జాతిమన్నిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వవిరహాన్నసర్వాంశేయాథార్థ్యం ।
 యదిచైకధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాః ఐక్యం జాతితావచ్ఛిన్నసకలజా
 తినిరూపితమధికరణత్వమేకమేవ జాతితావచ్ఛిన్నఘటత్వనిరూపితాధిక
 రణత్వమపి పటేన్తి । ఘటఃపటఇతిభృమస్య యాఘటత్వనిష్ఠప్రకారతాత
 స్యాఅపి స్యాశ్రయనిరూపితాధికరణతాశ్రయనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వే
 సతాదృశవిశేష్యతాశాఖిజ్ఞానస్య యథాభూతావస్థాత్రితుల్యచ్యుతే తదాసావ
 శ్రయనిరూపితత్వమపచయ స్యాశ్రయేతరానిరూపితత్వమేవసంబంధఘ
 టకంబోధ్యం ॥ ప్రకారాంతరేణాపి పరిమోరస్సంభవతి ॥ తథాహి భేద
 విశిష్టప్రకారతావచ్ఛిన్ననిరూపకత్వం । భేదవైశిష్ట్యంచ । స్వప్రతియోగితావ
 వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వ స్వప్ర
 తియోగితానిరూపితావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వైతదుభయసంబంధేన । అవచ్ఛే
 దకతావైశిష్ట్యంచ । స్వసామానాధికరణ్యసావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛి
 న్నత్వ స్వవృత్తిత్వైతత్త్రితయసంబంధేన । స్వవృత్తిత్వంచ సావచ్ఛేద
 కత్వ సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక సావభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసం
 బంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావవత్వ సంబంధేన । తథాచ పర్య
 తో వహ్నయభావవానితి జ్ఞానీయవహ్నయభావతావచ్ఛిన్న ప్రకారతా
 యావహ్నయభావవద్భేద ప్రతియోగితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదాధి
 కరణపర్యతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వ
 నిష్ఠప్రతియోగితాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
 తాకాభావవత్వసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకతావృత్తిత్వే సచ స్వసామా
 నాధికరణ్యసావచ్ఛేదకీభూతస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ స్వవృత్తిత్వై
 తత్త్రితయసంబంధేన స్వనిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టత్వైత
 దుభయసంబంధేన భేదవిశిష్టతయా తదనిరూపకత్వస్య తాదృశజ్ఞానైకస

త్వాన్నతస్యప్రమాత్వం అత్ర పర్యతోపహిమానితిజ్ఞానీయవహిత్వావ
 చ్ఛిన్నప్రకారతాయాఃఘటవద్భేదప్రతియోగితావచ్ఛిన్న ప్రతియోగికభే
 దాధికరణపర్యతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వత్వైసంబంధేనతస్యాఃఘటవ
 ద్భేదవిశిష్టతయా నిరుక్తిత్వయ్యసంబంధేన వహిమద్భేదప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకతావిశిష్టతయా చైత్రకతరసంబంధమాత్రాపాదానే తేనసంబం
 దేన ఘటవద్భేదవిశిష్టత్వం వహిమద్భేదవిశిష్టత్వం తత్రాస్తీతితదని
 రూపకత్వం నపర్యతోపహిమానితి ప్రమాత్తకజ్ఞానఇతి సంబంధద్వయ
 నివేశః ॥ ఘటోద్రవ్యమితి ప్రమీయనిరవచ్ఛిన్నద్రవ్యత్వస్యప్రకారతా
 యాంచ పటభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వసత్వైస పటభేద
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటకసమవాయావచ్ఛిన్నత్వసత్వైససావచ్ఛే
 దకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వసావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 కాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వసం
 బంధావచ్ఛిన్నస్వనిరూపితస్యత్రిశాశ్రయత్వైతదుభయసంబంధేన పటభే
 దీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వసత్వైసనచ నిరుక్తోభయసంబంధేన
 భేదవిశిష్టత్వసత్వాత్తాదృశజ్ఞానస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిః అతః ప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యనిచేశః । ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టద్రవ్యత్వవ
 ద్భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యస్య పటోద్రవ్యమితిజ్ఞానీ
 యద్రవ్యత్వప్రకారతాయాంసత్వైస తదవచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస
 త్వైసచైతదుభయసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వస్యప్రతియోగి
 తావచ్ఛిన్నప్రతియోగికభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వైత
 దుభయసంబంధేన భేదవిశిష్టత్వసత్వాత్తస్యాః ప్రకారతాయాః తదని
 రూపకత్వం నపటోద్రవ్యమితి జ్ఞానఇతి తస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిః అతో
 ఽవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్న
 త్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వస్య వృత్తిత్వఘటకసం
 బంధవిధయా ప్రవేశః విషయితాసంబంధేన ద్రవ్యత్వస్యాపిస్వరూపతా

మానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వవిషయకత్వస్య హృ
తిబంధకజ్ఞానై ఉపపాదనైసి తాదృశజ్ఞానవిషయతాయాః హృదత్వనిష్ఠభ
ర్చితావచ్ఛేదకతాత్పర్యాభిన్నతయా సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్ని
భావవిశిష్టహృదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకత్వరూపస్య యమూ
పావచ్ఛిన్నవిషయకత్వస్య హృదోపహ్నిభావవానితి వ్రతిబంధకజ్ఞా
నైఽసంభవతో నను యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతైత్వస్య యమూపవిశి
ష్టవిషయతైత్వభోవక్తవ్యః ॥ యమూపవైశిష్ట్యంచ సప్తవృత్తిర్యా విశే
ష్యతా తదవచ్ఛేదకీభూతాయావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకత్వసంబంధేన
సప్తదంచహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వపరతరథాచహృదోపహ్నిభావవా
నితిజ్ఞానై హృదత్వనిష్ఠాయా సామానాధికరణ్యసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్ని
భావప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాతస్యావిశేషణతావిశేషసంబంధావ
చ్ఛిన్నవహ్నిభావప్రకారతానిరూపితాయా హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశే
ష్యతా తన్నిరూపితాయా హృదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతారదవచ్ఛిన్నత్వా
దహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వనిష్ఠ పారతంత్రీయ విశేష్యతావచ్ఛేదకత్వం
హృదత్వనిష్ఠవిశేష్యతావచ్ఛేదకతాయామక్షతం తాదృశావచ్ఛేదకతాని
రూపకత్వంచ హృదనిష్ఠవిశేష్యతాయామస్తి । ఏవంచ హృదోప
హ్నిభావవానితిజ్ఞానీయా హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాసామానాధికర
ణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వవిశిష్టాభవత్యేకేతి వహ్ని
భావవద్భద్రే లక్షణసమన్వయః ॥ సప్తవృత్తివిశేష్యత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛే
దకతానిరూపకత్వసంబంధేన సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభా
వవిశిష్టహృదత్వరూపదోషతావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యస్య విషయతాయాం నివేశ
స్తునసందర్శకుద్ధః ॥ భట్టాచార్యమతే జ్ఞానీయస్వభావసిద్ధవిషయతాయాః
పారతంత్రీయవిషయతానిష్ఠావచ్ఛేద్యతానిరూపితావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ న
తుస్వభావసిద్ధవిషయతాపారతంత్రీయవిషయతావచ్ఛిన్నాభవతీతితయోః
షరన్నరావచ్ఛేద్యవచ్ఛేదకభావశ్చత్యాచార్యమతే గదాధరైశ్చైవోక్తః ॥

ఏవంచ వహ్నిభావవిశిష్టవానిత్యాకారకసామానాధికరణ్యసంబంధేన వ
 హ్నిభావవిశిష్టం యద్ధృతత్వం తత్ప్రకారకజ్ఞానేనుమితి ప్రతిబంధ
 కత్వాభావేపినక్షతిః ॥ తజ్ఞానీయవిశేష్యతాయాః నిరవచ్ఛిన్నతయా వ
 హ్నిభావవిశిష్టప్రాదర్శవిశిష్టవిశేష్యతాయాః తాదృశజ్ఞానైవిరహాత్ ॥
 సచ వహ్నిభావవిశిష్టవాన్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే వహ్నిభావప్ర
 కారతానిరూపితాయా వహ్నిభావవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా తస్యాః
 వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదర్శనిష్ఠాయా విశేష్యతాదవచ్ఛిదకీర్మాతావచ్ఛే
 దకతానిరూపకత్వేన వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదర్శవిశిష్టతయా తాదృశవి
 షయతాశాలిన్యనుమితి ప్రతిబంధకత్వాభావాత్ వహ్నిభావవద్ధృతా
 దావపి లక్షణసమన్వయోనసంభవతీతివాచ్యం ॥ తాదృశజ్ఞానే హ్రదో
 వహ్నిభావవానితిజ్ఞానాంతర్భావేన వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదర్శావ
 చ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపికాయా సామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావవిశి
 ష్టావచ్ఛిన్నవిషయతాతత్త్వాస్యత్వవిరహాత్ అవ్యావకీర్మాతవిషయతాశూ
 న్యత్వనివేశేనైవ వహ్నిభావవిశిష్టవాన్ వహ్నిభావవానిత్యాకారకజ్ఞా
 నవారణసంభవాదితిచేదేనమపి అయంసాధీయాత్ ॥ నీలప్రాసోవహ్నిమా
 నిత్యత్ర యమూపపదేన కింసామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావవిశిష్టయ
 నీలత్వవిశిష్టం ప్రాదర్శవం తత్ ధీయతే కింవాసామానాధికరణ్యసంబం
 ధేన వహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వప్రాదర్శవభయంధీయతే ఉభయత్రైవవ
 హ్నిభావవాన్ప్రాసోలక్షత్యాదిజ్ఞానేపి యదవహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వ
 విశిష్టప్రాతత్వంతదవచ్ఛిన్నవిషయతాయాః వహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వప్రాద
 ర్శవభయధర్తావచ్ఛిన్న విషయతాయాశ్చసత్త్వత్రైచానుమితి ప్రతిబం
 ధకతావిరహాత్ ॥ నద్వితీయః ప్రకారోపి హ్రోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానే
 వహ్నిభావతావచ్ఛిన్నై కాప్రకారతావిశేషణతా విశేషసంబధావచ్ఛి
 న్నాప్రాదర్శనిష్ఠామవిశేష్యతావచ్ఛేదకతానిరవచ్ఛిన్నానమవాయసంబం
 ధావచ్ఛిన్నా ॥ తథాచవహ్నిభావ ప్రాదర్శవభయనిర్మేకవిషయత్వాప్రకా

ధ్యాయమాప్నోత్యపావచ్ఛేదకతాకర్షణరూపస్వయయాపావచ్ఛిన్నత్వస్యవి
షయతాయామప్నోతిః ॥ స్వనిరూపితవిశేష్యతానిరూపితవిషయతావత్స్వ
సంబంధేనయాయయాపావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకత్వరూప యయా
పావచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశే హ్రస్వహ్నభావవానితిజ్ఞానీయాయా య
యాపావచ్ఛేదకతాతస్యః స్వనిరూపితవిశేష్యతానిరూపితవిషయ
తావత్స్వసంబంధేన వహ్నభావే హ్రస్వత్వేచైతదుభయధర్మై సత్త్వాల్ తా
ద్యుత సంబంధేన వహ్నభావహ్రస్వత్వైతదుభయవృత్త్యవచ్ఛేదకత్వస్య
వ్రసిద్ధావపి వహ్నభావధర్మితావచ్ఛేదకకప్రాదత్వప్రకారకం యద్వ
హ్నభావవాక్ ప్రదక్షిణజ్ఞానం తదీయాయా వహ్నభావనిష్ఠధర్మితా
వచ్ఛేదకతాయాచ ప్రాదత్వనిష్ఠప్రకారతా తయోరపి నిరుక్తపరంపరాసం
బంధేన వహ్నభావహ్రస్వత్వైతదుభయవృత్తితయాతాద్యుతవిషయతానిరూ
పక విషయతాయాశ్చ యయాపావచ్ఛిన్నతయా తాద్యుత విషయతా
నిరూపకనిరుక్తవహ్నభావధర్మితావచ్ఛేదకకజ్ఞానే ప్రకృతానుమితి
ప్రతిబంధకతావిరహాచ్చ వహ్నభావవద్ధ్రుదాదౌ లక్షణాసంగతిః ॥ ఏ
వం నీలహ్రస్వదోషహ్నమానిత్యత్ర వహ్నభావవన్నీలహ్రదాదిరూప
బాధే లక్షణగమనాథం వహ్నభావనీలత్వ హ్రదలైవత్త్రిత
యం యది యయాపవదేన ధీయశే తదోక్తపరంపరాసంబంధేన వీత
త్త్రితయవృత్త్యవచ్ఛేదకత్వస్య నిరూపకయద్విషయత్వం తస్య హ్రద
త్వధర్మితావచ్ఛేదకక వహ్నభావ నీలహ్రస్వత్వప్రకారకజ్ఞానేపిస
త్త్వాల్ తత్రానుమితిప్రతిబంధకతావిరహాన్నీలహ్రదోషహ్నమానిత్య
త్రభాధేఽవ్యాప్తివారిణమశక్యమేవేతి॥ ఏవం యత్రనీలత్వస్య ధర్మితా
వచ్ఛేదకతయా హ్రదత్వభావం నీలహ్రస్వదోషహ్నమానిత్యనుమితౌ తత్రవ
హ్నభావవన్నీలహ్రదరూపబాధేవ్యాప్తిః॥ తథాహి ॥ వహ్నభావహ్రద
త్వనీలలైవత్త్రితీయావచ్ఛిన్నవిషయకత్వస్యహ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదక
తయానీలత్వావగాహిహ్రదనీలోవహ్నభావవానితిజ్ఞానేపిసత్త్వాల్ తత్ర

చ తాదృశానుమితం ప్రతి ప్రతిబంధకత్వవిరహాత్ ॥ నీలత్వప్రకారతాని
 రూపితప్రాదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యత్వావచ్ఛిన్నాయానీలత్వప్రాదత్వాభయ
 ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాతన్నిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాతి
 బుద్ధిప్రతిసీలత్వప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యత్వావచ్ఛి
 న్నాయాతాదృశోభయధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాతన్నిరూపితవహ్నిభా
 వత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకతయా తాదృశ
 ప్రతిబంధకత్వస్య హృదనీలావహ్నిభావవానితిజ్ఞానేనసత్త్వాత్ ॥ ఆ
 తపవ సత్పతీయోపి ప్రకారః॥ నీలప్రాదోవహ్నిమానిత్యత్ర నీలత్వహృద
 త్వై తదుభయధర్మావచ్ఛిన్నానుయోగితాత్వవిశిష్టవిశేషణతానంబంధే
 నైవ వహ్నిభావస్య యద్యోపపదేన ధర్మంత్యతయా తద్యోపావ
 చ్ఛిన్నవిషయకత్వస్య ప్రాదనీలోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానేసినత్త్వాత్॥
 నను తత్ర సావ్యావక ప్రతిబంధకరాశుస్యత్వసంబంధేనానుమితప్రతి
 బంధకతావత్వం జ్ఞానేనివేశ్య తత్ప్రకారద్యయమపిసీవీకర్తుం శక్యతే ॥ త
 థాహి సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టవాక్ వహ్ని
 భావవానితిజ్ఞానే ప్రథమకల్పితపరంపరాసంబంధేన ప్రథమకల్పి
 తదోషతావచ్ఛేదకవిశిష్టవిషయతానిరూపకత్వసత్త్వైవ పరకృతానుమిత
 ప్రతిబంధకత్వావ్యాపి కాయాసామానాధికరణ్య సంబంధావచ్ఛిన్న వ
 హ్నిభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితామౌపచ్ఛేదకతాతన్నిరూపితాయా
 విశేష్యతాతన్నిరూపితాయా దైశికవిశేషణతానంబంధావచ్ఛిన్నవహ్ని
 భావప్రకారతా తచ్ఛాలినిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా వహ్నిభావవిశి
 ష్టవాక్ వహ్నిమానితిజ్ఞాననిరూపితా ప్రతిబంధకతా తస్మాన్సత్త్వాత్ ॥
 ఏవం నీలప్రాదోవహ్నిమానిత్యత్ర తదనుమిత్యప్రతిబంధక హృదనీలో
 వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే హృదత్వప్రకారతానిరూపితాయా నీలత్వావ
 చ్ఛిన్నవిశేష్యతాతదవచ్ఛిన్నాయా నీలత్వహృదత్వాభయధర్మావచ్ఛిన్న
 విశేష్యతాతన్నిరూపితాయావహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాతచ్ఛా

చినిశ్చయతావచ్చిన్నయా హృదసీలో వహ్నిమాన్ నితిజ్ఞాననిరూపితా
 ప్రతిబంధకతా తాదృశప్రతిబంధకతాయాస్సత్త్వాత్ ॥ ఏవం హృదత్వం
 ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య వహ్నిభావనీలత్వైవతదుభయావగాహ్యోకత్య
 ద్వయమితిరీత్యా జ్ఞానే వహ్నిభావప్రకారతా నిరూపితాసతి నీలత్వ
 ప్రకారతానిరూపితాయా విశేష్యతాతచ్ఛాలినిశ్చయతావచ్చిన్నయాః
 వహ్నిభావనీలత్వాభివ్యభావతావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితహృద
 తావచ్చిన్నవిశేష్యతాశాలిబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతి
 బంధకతాయాః నీలత్వహృదత్వాభివ్యభావతావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత
 వహ్నిభావప్రకారతాశాలినిశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావ్యాపక
 తయాతామాదాయాతివ్యాప్తివారణంబోధ్యం ॥ ఏవం వహ్నిభావవాన్నీ
 లహృదః ప్రమేయఇత్యాకాగకప్రత్యక్షసామగ్రిఘటకజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చి
 న్నాయానుమితిప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాయాస్సత్త్వా
 త్ పూర్వోక్తజ్ఞానే తత్రతత్ర చోషతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయతా
 యాస్సత్వేపి సావ్యాపకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్య
 త్వసంబంధేన పశ్యతానుమితిప్రతిబంధకతావిరహాత్ తాదృశప్రతిబ
 ధకతావిశిష్టజ్ఞానవృత్తియమూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికా పశ్యతా
 నుమితిప్రతిబంధకతా తాదృశలక్ష్యతావచ్ఛేదకభవిష్యత్వైవేతిచేన్న ॥
 ఏవంసతి విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశనంవృథాం ॥ మేయత్వవిశిష్టవృధి
 చారవిషయకనిశ్చయే యా సావ్యాపకీధూతవృధిచారధర్మిక మేయత్వ
 ప్రకారకనిశ్చయతావచ్చిన్నా ప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకీధూతాయావి
 షయతా తస్యాస్సత్త్వాత్ తాదృశజ్ఞానే సావ్యాపకీధూతప్రతిబంధక
 తావచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రతిబంధకతానసంభవ
 తీతి తాదృశజ్ఞానమాదాయ మేయత్వవిశిష్టవృధిచారైతివ్యాప్తివిరహ
 త్ ॥ కేచిత్తు ॥ వహ్నిభావహృదత్వైవతదుభయమేవ యదూపపదేనధ
 ర్మవ్యం ॥ ఏవంచ వహ్నిభావధర్మితావచ్ఛేదకహృదత్వప్రకార

జ్ఞానే వహ్నుభావహృదతోవభయావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాస్సత్తావత్
 తత్త్రచానుమితి ప్రతిబంధకతాయానత్తావదసంభవఇతిజ్ఞానే తాదృశస
 మూహంబనాత్త కానుమితౌ యమూపావచ్ఛిన్నాంశే యమూపావ
 చ్ఛిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తమూపావచ్ఛిన్నభావప్రకారతా
 నిరూపితతమూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాభిన్నా తమూపావచ్ఛిన్నభావ
 తావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకాయా విషయతాతచ్ఛాన్యత్వనివేశేనైవ తా
 దృశజ్ఞానస్య వారణాత్ । తథాహి హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితిః హృ
 దత్వవిశిష్టే వహ్నువగాహినీతి వహ్నుభావతావచ్ఛిన్నవిషయతాని
 రూపితాయాహృదతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాతచ్ఛిన్నావహ్నుభావవాన్త్య
 దగతిజ్ఞానీయాయావహ్నుభావతావచ్ఛిన్నవహ్నుభావనిష్ఠావచ్ఛేదక
 తాకవిషయితా తచ్ఛాన్యత్వస్య వహ్నుభావధమితావచ్ఛేదకక హృ
 దత్వప్రకారకజ్ఞానే విరహాన్నాసంభవఇతి । నచైవమపి వహ్నుభావహృ
 దత్వైవతమభయమేకత్ర ద్వయమితిన్యాయేనావగాహి యజ్ఞానం తజ్ఞా
 నే వహ్నుభావనిష్ఠావేచ్ఛేదకతాక విషయితావిరహోత్తత్రచ వహ్నుభా
 వహృదత్వైవతమభయావచ్ఛిన్నవిషయితాసత్తావదనుమితి ప్రతిబంధకతా
 యాశ్చాసత్తావదసంభవస్తదవస్థఇతివాచ్యం । సమూహంబనవిలక్షణనిర్ధ
 మితావచ్ఛేదకకోభయావగాహిజ్ఞానస్యా ప్రామాణికతాయాస్సత్ప్రతిప
 త్త్యగ్రంథే భట్టాచార్యేణ వక్తవ్యతావత్తాదృశజ్ఞానస్వేవాసిద్ధేః ॥ నచైవ
 మపి నీలప్రాదో వహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నుభావవన్నీలప్రాదే లక్ష
 ణసమన్వయకాలేయమూపపదేన వహ్నుభావనీలత్వప్రాదత్వైవతత్త్రి
 తయమేవ ధర్తవ్యం తథాచ తాదృశత్రితయధర్తావచ్ఛిన్నవిషయతాశుద్ధ
 హృదత్వధమితావచ్ఛేదకక ఏకత్రద్వయమితిరీత్యా వహ్నుభావనీల
 త్వైవతమభయావగాహిజ్ఞానే వర్తతే తాదృశజ్ఞానస్య హృదత్వధమి
 తావచ్ఛేదకకతయా సమూహంబనవిలక్షణనిర్ధర్తతావచ్ఛేదకకోభయావ
 గాహిజ్ఞానస్యాప్రామాణికతామలెషి స్వీకారా తత్త్రచ నీలత్వప్రాదత్వై

తదుభయధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నస్సమితి ప్రతిబంధకతావిరహః తత్త్రా
 వ్యాప్తిస్తదవస్థేవేతివాచ్యం ప్రకృతానుమిత్యధర్మార్థావచ్ఛిన్నాంశేయధ్యూ
 పావచ్ఛిన్నావగాహినీ తదూపావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతాభిన్నప్రకార
 తావ్వినిరూపితతదూపావచ్ఛిన్నవిశేషతాభిన్నాయతదూపావచ్ఛిన్నా
 భావప్రకారతానిరూపితవిశేషతా తచ్ఛాన్యత్వనివేశాన్నాయందోషః
 వహ్నీభావనీలత్వైవతదుభయం శుద్ధప్రదేవగాహ్యయజ్ఞానంతత్రవ
 హ్నీభావప్రకారతా భిన్ననీలత్వప్రకారతానిరూపితప్రదత్వావచ్ఛిన్న
 విశేషతాయాస్సత్వాత్ వహ్నీభావప్రకారతాభిన్నప్రకారతావ్వినిరూ
 పితప్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేషతాభిన్నాయా వహ్నీభావనీలత్వైవతదు
 భయప్రకారతానిరూపితప్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేషతాయాస్సత్వావచ్ఛిన్న
 తాదృశజ్ఞానం వహ్నీభావవస్థీలప్రదే లక్షణసమన్వయకాలే ధర్మం
 శక్యతే ఇతి సవహ్నీభావవస్థీలప్రదేవ్యాప్తిః । నచైవమపి వ
 హ్నీభావవ్యాప్యవద్ధృదే లక్షణసమన్వయకాలే వహ్నీభావవ్యాప్య
 ప్రదత్వైవతదుభయమేవ యద్యూపవదేన ధర్మవ్యం । తథాచ తాదృ
 శాభయధర్మావచ్ఛిన్నవిషయతాయావహ్నీభావవ్యాప్య ధర్మితావచ్ఛే
 దకప్రదత్వాగ్రహిజ్ఞానేపిసత్వాత్తదూపావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతాని
 రూపిత తదూపావచ్ఛిన్నవిశేషతాశాన్యత్వస్యచసత్త్వాత్తత్రచానుమి
 తిప్రతిబంధకతాయా అసత్త్వాత్సత్ప్రతిపక్షేవ్యాప్తిరితినాచ్యం । నిరు
 క్తానుమిత్యధర్మార్థావచ్ఛిన్నాంశే యధర్మార్థావచ్ఛిన్నావగాహినీ తదూపా
 వచ్ఛిన్నాభావతద్వాన్యస్యతరప్రకారతాన్యప్రకారతాన్వినిరూపితత
 దూపావచ్ఛిన్నవిశేషతాభిన్నానతీ తద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావతద్వాన్య
 స్వాన్యతరప్రకారతానిరూపితాయా విశేషతా తచ్ఛాన్యత్వస్య నివే
 శనీయత్వాన్నదోషః । అత్ర ప్రదోషవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నీభావవ
 ద్ధృదోదోషః ఏవం ప్రదావృత్తివహ్నిప్రదవృత్తివహ్నీభావావ
 పి దోషా । తత్రతత్ర లక్షణసమన్వయకాలే ప్రదావృత్తిత్వ వహ్ని

తైత్తిరదుభయం ఏవంశహ్నుభావత్వప్రదవృత్తిలైవీతదుభయమేవధర్మవ్యం
 తథాచ హ్రదావృత్తిత్వే వహ్నిలైవీతదుభయావచ్ఛిన్నవిషయతాయా
 హ్రదావృత్తిత్వధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నిత్వే ప్రకారకజ్ఞానవృత్తితయా
 తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయాఅసత్వాదవ్యాప్త్యాపత్తేః । ఏవంసీలహ్న
 దోవహ్నిమానిత్యత్ర లక్షణసమన్వయకాలే యది వహ్నుభావసీలత్వ
 హృదలైవీతత్త్రితయం ధీయతే తదాపతత్త్రితయావచ్ఛిన్నవిషయతాయా
 హ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకతయాసీలత్వమవగాహ్య హ్రదత్వసీ
 లలైవీతదుభయం ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య వహ్నుభావమవగాహతే య
 జ్ఞానం హ్రదసీలోవహ్నుభావవానిత్యాకారకంతత్రాపిసత్త్వాత్తత్ర
 సీలత్వధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నహ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నుభా
 నుమితి ప్రతిబంధకత్వస్యాసత్త్వాత్తత్రావ్యాప్తిరిత్యతః అనుమితిప్రతిబంధ
 కతానతిరిక్తవృత్తిముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధిక
 కరణధర్మవత్త్వమేవ హేతావభానత్వం ఎవంచ హ్రదోవహ్నిమాన్హూ
 మాదిత్యత్ర హ్రదోవహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయాయా వహ్నుభావప్ర
 కారతానిరూపితవిశేష్యతా తస్యాఅనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
 యా సీలత్వధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నహ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకకసీలహ్రదో
 వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయవిషయితాయాస్తాదృశ ప్రతిబంధకపతానతిరిక్త
 వృత్తితయా తాదృశముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతార్యాప్త్యధికర
 ణధర్మవత్త్వస్యవహ్నుభావవద్ధృదేవహ్నుభావవహ్నిలహ్రదేచసత్త్వాత్తత్ర
 లక్షణసమన్వయః । హ్రదోవహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నుభావప్ర
 కారతాయా హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
 యాతాదృశవిషయతానిరూపకతామాదాయవహ్నుభావేతి ప్రసంగః ।
 అతాముఖ్యవిశేష్యతావర్ధంతానుభావనం । హ్రదో వహ్నుభావవాని
 తిజ్ఞానీయహ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదక హ్రద
 త్వాదిమత్త్వమాదాయ హృదే దోషత్వవ్యవహారవారణాయ పర్యాప్తిని

పేశః । పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయతాయాఅస్యనుమితినిరూపితః
జ్ఞానతైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబధరూపావచ్ఛే
దకతయా ముఖ్యశేషేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణ
పాషాణమయత్వపర్వతత్వైవతదుభయనత్త్వమాదాయ పాషాణమయత్వ
విశిష్టపర్వతేతివ్యాప్తివారణాయానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వనివే
ళః । అత్రైదంబింత్యతేవహ్నుభావవత్పాషాణమయకాలీనపర్వతః పాషా
ణమయత్వవానితిజ్ఞానీయవిషయతాయా అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్త
వృత్తితయా తాదృశపర్వతనిరూపితముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేద
కతాపర్యాప్త్యధికరణ కాలీనత్వపర్వతత్వ పాషాణమయత్వైవతత్త్రిత
యమాదాయ తత్రాతిప్రసంగః । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్ధామాది
త్యత్ర సహస్రభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవాన్ హ్రదగతిజ్ఞానీయ జలవ
ద్భూనిరూపితముఖ్యవిశేష్యతాయాఅనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి
తయా తాదృశముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికర
ణ జలహ్రదతోవభయమాదాయ జలపద్ధదేతివ్యాప్తిరతానుమితిప్రతి
బంధకతానతిరిక్తవృత్తిముఖ్యవిశేష్యతాయాం సాన్సవచ్ఛిన్నముఖ్యవిశే
ష్యతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వం నివేశనీయం । తథా
చవహ్నుభావవత్పాషాణమయకాలీనపర్వతఃపాషాణమయగతిజ్ఞానీయా
యా పర్వతనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాతదనవచ్ఛిన్నా పర్వతధమికపాషాణ
మయత్వప్రకారకనిశ్చయావచ్ఛిన్నపాషాణమయోనవహ్నిమానితిజ్ఞానీయ
ముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తచ్ఛూన్యత్వస్య తాదృశజ్ఞా
నే విరహాత్ తాదృశజ్ఞానీయవిషయతామాదాయ సతత్రాతివ్యాప్తిః । ఏ
వం వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవాన్ హ్రదగతిజ్ఞానీయాయాము
ఖ్యవిశేష్యతా తదనవచ్ఛిన్నహ్రదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయావచ్ఛిన్న
ప్రతిబంధకతా జలవాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛి
చ్ఛిన్నా తచ్ఛూన్యత్వస్య సహస్రభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవాన్ హ్ర

దత్తతిజ్ఞానైకసత్త్వాన్నతాదృశజ్ఞానమాదాయ జలవద్ధృదేతివ్యాప్తిః ।
ఏవంచ భట్టాచార్యోక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వమఘలమితి ధ్యేయం ॥ ❀ ॥

*యద్యదూహవచ్చిన్నస్య యస్యయస్య తాదృశవిశిష్టఘటకతాతత్త్వ
దూహవచ్చిన్నతత్త్వవిషయతాభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వ
మిత్యత్ర ఘటకత్వం తద్విషయతావ్యాపకవిషయతాకత్వంతథాచ యద్య
దూహవచ్చిన్నయద్యన్నిష్ఠవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమా
నాధికగణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకంతత్రదూహవచ్చిన్నతత్త్వన్నిష్ఠ
విషయతాత్వావచ్చిన్నభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వమిత్యర్థక
త్వైహృదోవహ్నిమానిత్యాదిస్థలీయబాధాదావవ్యాప్తిః । హ్రదత్వేన
తద్భిదావగాహిహ్రదోవహ్నిభావవానిత్యాది జ్ఞానీయహృదత్వావ
చ్చిన్న తద్భిదానిష్ఠవిషయతాత్వస్య హ్రదత్వేన హ్రదాంతరవిష
యకజాననిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వా
భావాత్ హ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయస్తాదృశరూపావచ్చిన్నవిషయ
తాభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాత్వవత్త్వాత్తాదృశజ్ఞానే తచ్ఛూన్యతా
భావాదితిచేన్నై ॥ యదూహవచ్చిన్నతదాశ్రయనిష్ఠవిషయతాత్వం తా
దృశవిశిష్టవిషయకత్వ సమానాధికగణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం త
దూహవచ్చిన్నతదాశ్రయనిష్ఠవిషయతాభిన్నకించిదవచ్చిన్న విషయతా
శూన్యత్వమితినిషేధః । తథాచ హ్రదోవహ్నిమానిత్యాది స్థలీయ
బాధవిషయకహ్రదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానై తాదృశవిషయతాభిన్న
కించిదవచ్చిన్న విషయతాశూన్యత్వస్యసత్త్వా న్నవహ్నిభావవద్ధృదా
దా లక్షణాసమన్వయః । వహ్నిభావత్వేన హ్రదత్వాగాహివహ్ని
భావవాన్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానమాదాయవహ్నిభావవద్ధృదాదా
దోషవాగణాయ తదాశ్రయనిష్ఠేతి తత్రాపి తన్నిష్ఠవిషయతాత్వస్యతా
దృశవిశిష్టవిషయకత్వవ్యాపకత్వానవచ్ఛేదకత్వాత్ యద్యన్తీన్తత్వ
వసాయ తదాశ్రయనిష్ఠేతి ॥ అస్మానుగమస్తు యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ

సమానాధికరణభేదప్రతియోగితానవచ్ఛేదకరూప విశిష్టవిషయతాభిన్న
 కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వం । విషయతాయాం రూపవైశిష్ట్యం
 సావవచ్ఛిన్నత్వసావశ్యయవృత్తిత్వోపభయసంబంధేన । భేదప్రతియోగితా
 వచ్ఛేదకత్వం సావవచ్ఛిన్నవిషయకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నంగ్రహ్యం॥ ఉ
 భయసంబంధఘటకసావవచ్ఛిన్నత్వానుపాదానే ధూమాభావవదన్వృత్తి వ
 హ్నిరూపవ్యభిచారైవ్యాప్తిః । జాతిత్వేన వహ్నిత్వావగాహిజాతిమా
 ధూమాభావవదన్వృత్తిరితి జ్ఞానీయ జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః ధూ
 మాభావవదన్వృత్తివహ్నిత్వవిశిష్టవిషయకత్వ సమానాధికరణభేదప్రతియో
 గితానవచ్ఛేదకం యదధికరణత్వం తదాశ్రయవృత్తిత్వసంబంధేన తద్విశే
 వ్యతయా తాదృశవిషయతాభిన్న కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య
 జాతిమాధూమాభావవదన్వృత్తిరితి జ్ఞానై సత్త్వాత్తత్రో వ్యతిరేకకత్వాన
 త్వాత్ । సావశ్యయవృత్తిత్వానుపాదానైవభావత్వేన హ్రదత్వావగాహి
 జ్ఞానమాదాయ దోషోబాధ్యః ॥ ఏతత్కాల్పపరికల్పే నను అవ్యాపకీ
 భూతవిషయతాశూన్యత్వనివేషేష్యభావత్వేన హ్రదత్వావగాహ్యభావవా
 నస్వహ్నిభావవానితి జ్ఞానమాదాయ దోషవారణం సంసంభవతీతిచెన్న ।
 అవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వమివ పూర్వోక్త యద్యద్యూపేత్యాది
 విశేషణస్యాపి దాతవ్యత్వాత్ । తథాచావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్య
 త్వేనసతిస్వసమానాధికరణైత్యాదివ్యాపకత్వసంబంధేన స్వవిశిష్టరూపవి
 శిష్టవిషయతాభిన్న కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వవివక్షితం । విష
 యతాయాం రూపవిశిష్టత్వం పూర్వోక్తసంబంధేన ఏతాదృశనివేషేనైవలా
 భవం । నను పూర్వోక్తసముదాయదళం గౌరవాత్ । అవ్యాపకీభూతవిష
 యతాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణరూపావచ్ఛి
 న్నవిషయతాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ సామానాధికరణ్యుచ
 వ్యరూపసంబంధేనయాదృశవిశిష్టవిషయకత్వాధికరణైసావవచ్ఛిన్నవిషయ
 తాత్వావచ్ఛిన్నాభావవత్సంబంధేనవృత్తిత్వం ॥ నను యత్రోచితవచ్ఛే

దేనవహ్నిసాగ్రతా జాతిమాన్వహ్ని మానిత్యనుమితౌ తత్రవహ్ని
భావవజ్జాతిమద్ధగ్రదాదిరూపదాధేఽవ్యాప్తిః । జాతిత్వేన ఘటత్వావగా
హిజాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానేజాతిత్వేన పటత్వావగాహివహ్ని
భావవాజాతిమానితిజ్ఞానీయవిషయితాయాఅభావసత్త్వేనావ్యాపకీభూ
తవిషయితాశూన్య తాదృశదాధవిషయకజ్ఞానాపసిద్ధైరితిచేన్న॥ యద్య
పావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణాభా
వప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యపావచ్ఛిన్నవిషయితా శూన్యజ్ఞానీయ
సావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వం తాదృశ
త్వమేవేతిలక్షణాల్ ॥ తథాచావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యైకకజ్ఞా
నమాదాయ లక్షణసమన్వయః ॥ *~*~*~*~*~*~*~*~*~*

* యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం యాదృశ విశిష్టవిషయకత్వస
మానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యపావచ్ఛిన్నవిషయ
తాశూన్యత్వం జ్ఞానేవిశేషణం అన్యథా జాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞా
నే వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వాత్తత్రచానుమి
తిప్రతిబంధకతావిరహేణ వహ్నిభావవద్ధగ్రదాదావసంభవావత్తైః ॥
హ్రదజాత్యభావవానిత్యత్ర జాతిమద్ధగ్రదత్వరూపదాతావచ్ఛేదకావ
చ్ఛిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యజా
తిత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వే అసత్త్వేపి జాతిమజ్జాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నవి
షయితాత్వస్య జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వాధికరణీభూత జాతి
మాణ్ హ్రదజాతిజ్ఞానవృత్త్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయా తాదృశ
విశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వస్య జాతిమాణ్ జాతిమానితిజ్ఞానే విర
హజ్జాతిమాణ్ హ్రదిజాతిజ్ఞానేదసత్త్వాద్ధగ్రదజాత్యభావవానిత్యత్ర జా
తిమద్ధగ్రదరూపదాధేచ లక్షణసమన్వయాల్ ॥ సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వ
సమానాధికరణదేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యత్వనివేశేహ
హ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవిషయితాయాఅపి । హ్రదరూపవిషయక

దేవ భిన్నతయా సర్వాసాం విషయతానాం చాలిన్యాయేన వహ్ని
 భావవద్ధ గ్రదత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వసమానాధికరణ భేదప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకతయా తచ్చూన్యత్వస్య వహ్నిభావవాక్ హ్రదఙ్గతిజ్ఞానై విర
 హాద్యహ్నిభావవద్ధ గ్రదేవ్యాప్తిరతా యద్యూపావచ్ఛిన్న విషయితా
 ల్వే స్యావచ్ఛిన్న విషయకత్వసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేద
 కత్వనివేశః । ఏవంచ కస్త్తిశ్చేదపి వహ్నిభావవాక్ హ్రదఙ్గతిజ్ఞానే వ
 హ్నిభావవద్ధ గ్రదత్వావచ్ఛిన్న విషయితాసామాన్యభావస్యాసత్త్వా
 ద్యహ్నిభావవద్ధ గ్రదత్వావచ్ఛిన్న విషయితాల్వే స్యావచ్ఛిన్న విషయకత్వ
 సమానాధికరణాత్వంతాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ విరహేణ నవ
 హ్నిభావవాక్ హ్రదఙ్గతిజ్ఞానైవ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వచ నిః ॥
 సను యత్ర జాతిమాన్ జాతిత్వవానిత్యత్ర జాతివిశిష్ట జాతిత్వస్య సాధ్య
 తా తత్ర జాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్యూపబాధైవ్యాప్తిః । హృదత్వపుట
 త్వాదిరూపాణాం నానాజాతీనాం ప్రత్యేకావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్య చా
 లిన్యాయేన జాతిత్వాభావవజ్జాతిమత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వసమానాధి
 కరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన తత్తద్యూపావచ్ఛిన్న విషయితా
 భావకూటరూపావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వస్య కుత్రాపి జాతిమాన్ జా
 తిత్వాభావవానితిజ్ఞానైవిరహాత్ । ఏవం హ్రదో వహ్నిమానిత్యత్ర వ
 హ్నిభావవద్ధదత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్యాభావత్వేన హ్రదత్వావ
 గాహ్యభావవాక్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే సత్త్వాదభావత్వావచ్ఛిన్న
 విషయితాత్వస్య వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వసమానాధి
 కరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వవిరహేణ యద్యూపపదేనాభావత్వ
 స్య ధతుఃశక్యత్వాత్ । పూర్వవజ్జాతిమజ్జాతిత్వవిశిష్టస్యేవాక్రూపి
 వహ్నిభావవద్ధభావత్వవిశిష్టస్య ధతుఃశక్యత్వేపి తద్యూపవిశిష్టావ
 చ్ఛిన్న విషయితాశూన్యత్వస్య అభావత్వేన హ్రదత్వావగాహ్యభావ
 వాక్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానై సత్త్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతా

యాఅసత్తేన వహ్నిభావవద్ధృదేనావ్యాప్తిశ్చ । నచ యద్యూపావ
 చ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధి
 కరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక వి
 షయితాశూన్యత్వస్య జ్ఞానవిశేషణత్వేనాదోషః । తథాహి జాతిమాన్
 జాతిత్వాభావవానితిజ్ఞానే జాతిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిషయత్వసా
 మాన్యాభావో నవత్తతే జాత్యవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక తాకవిషయత్వసామా
 న్యాభావనత్వేపి తాదృశ విషయితాశూన్యత్వస్య జాతిత్వాభావవాన్
 జాతిమానితి జ్ఞానేక్షతతయా తాదృశ జ్ఞానస్య నావ్యాపకవిషయ
 తాశూన్యత్వహంః । హ్రదో వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే అభావత్వావ
 చ్చిన్నవిషయితా సామాన్యాభావస్యాసత్తేనావ్యాప్తితద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛే
 దకతాక విషయితాసామాన్యాభావస్యసత్త్వాదభావవాన్వహ్నిభావవాని
 తిజ్ఞానైచాసత్త్వాదవహ్నిభావవద్ధృదేనావ్యాప్తిరితివాచ్యం । ఏవమపి
 జాతిమత్వాన్జాతిత్వవానిత్యాదౌ హ్రదత్వాదిరూపజాత్యవచ్ఛిన్నావ
 చ్ఛేదకతాక విషయితాయాశ్చాలినీన్యాయేన జాతిత్వాభావవజ్జాతిమదవ
 చ్చిన్నివిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన తా
 దృశజ్ఞానేనావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వానుపపత్తిదుర్వారానైవ ॥ ఏవం
 హ్రదో గగనాభావవదభావవత్కాలీనవహ్నిమానిత్యత్ర గగనాభావవ
 దభావవత్కాలీనవహ్నిభావవద్ధృదరూపబాధేనావ్యాప్తిః । తత్రాభావ
 వత్త్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిషయితాత్వస్య తాదృశ విశిష్టవిషయకత్వ
 సమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ విరహేణాభావత్వస్య
 యద్యూపపదేనధర్మమశక్యతయాలభావవాన్గగనాభావవదభావవత్కా
 లీన వహ్నిభావవానితి జ్ఞానస్యావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వేనత
 త్రానుమితిప్రతిబంధకతాయా అసత్తేన తత్త్వనీయబాధేనావ్యాప్తిః । న
 చ యద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతావిషయితానిరూపితయద్యూపావచ్ఛి
 న్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియో

గీతావచ్ఛేదకం తయ్రాపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిషయితానిరూపిత త
 ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశ్యం || తథాచాభావవాన్గనా
 భావవదభావవత్కాలీన వహ్నిభావవానితిజ్ఞానైభావత్వావచ్ఛిన్నావ
 చ్ఛేదకతాకవిషయితానిరూపితగగనాభావవదభావవత్కాలీనవహ్నిభా
 వత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః తాదృశవిశిష్టవిషయకగగనాభావవదభావ
 వత్కాలీనవహ్నిభావవాన్స్పృహదంతి జ్ఞానవృత్త్యభావప్రతియోగిభూతా
 యాస్సత్వాన్ తతాదృశజ్ఞానస్యావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వమి
 తివాచ్యం । ఏవంసతి ఘటోద్రవ్యభిన్నఇత్యత్ర ద్రవ్యత్వవద్ధటరూపదా
 ధవిషయితాయాఘటోజాతిమానితిజ్ఞానేసత్వాత్తత్ర ధమితావచ్ఛేదకీభూ
 తఘటత్వస్య స్వరూపతోభానాల్ యయ్రాపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక
 విషయితానిరూపితయయ్రాపావచ్ఛిన్న విషయితాతాదృశవిషయత్వావ్యా
 పికా తాదృశ విషయితాశూన్యత్వస్య తాదృశజ్ఞానేసత్వేన నిరుక్తా
 వ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వస్యాక్షరతయా తత్ర ప్రకృతానుమితిప్రతిబం
 ధకతావిరహేణ తాదృశదాధైర్యాప్త్యైవత్యైః || నను యయ్రాపావచ్ఛి
 న్నప్రకారతాకవిషయితానిరూపితయయ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తా
 దృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తయ్రాపావచ్ఛిన్న ప్రకారతాకవిషయ
 తానిరూపితయయ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం జ్ఞానే నివేశనీయం
 తథాచ ఘటోద్రవ్యభిన్నఇత్యత్ర ద్రవ్యత్వవద్ధటరూపదాధవిషయకం
 యద్ధటో జాతినూనితిజ్ఞానం తత్ర జాతిత్వత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాకజాతి
 నిష్ఠవిషయితానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః ద్రవ్యం ఘటజాతి
 జ్ఞానాన్తర్భావేణ ద్రవ్యత్వవద్ధటవిషయితావ్యాపకీభూతాయాస్సత్వా
 త్తత్రానుమితి ప్రతిబంధకతావిరహేపి నద్రవ్యత్వవద్ధటేరవ్యాప్తిరితి
 వాచ్యం । యత్ర స్వరూపతో జలత్వప్రకారేణ ద్రవ్యత్వమునగాహ్య ఘ
 టో జలవానిత్యాకారకభ్రమోబాతస్తత్ర తాదృశజ్ఞానీయద్రవ్యత్వవద్ధట
 విషయితాయాస్సత్వేపి జలత్వస్య స్వరూపతోభానేన యయ్రాపావచ్ఛి

న్నప్రకారతాకవిషయతానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతా సతత్త్వా
 స్తి జలత్వనిష్ఠనిగవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకద్రవ్యత్వనిష్ఠవిషయతానిరూపిత
 ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేషి యద్యూపావచ్ఛిన్నప్రకారతా
 కవిషయతానిరూపిత యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతామూల్యత్వస్య తస్య
 సత్వేన తత్త్వానుమితిప్రతిబంధకతావిరహేణ తత్త్వావ్యాప్తిదుర్భావ
 యైవ || సచ యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాకవిషయతానిరూపిత యద్యూ
 పావచ్ఛిన్నవిషయతైత్యత్ర సాంసర్గికవిషయతాసాధారణయద్యూపావ
 చ్ఛిన్నవిషయతాకవిషయతాత్వేన విషయతాయాః నివేశానైషదోషః
 సంభవతి । ఘటో జలవానితి నిరుక్తభ్రమే జలత్వావచ్ఛిన్నద్రవ్యత్వనిష్ఠ
 ప్రకారతానిరూపితాయా సాంసర్గికతాఖ్యావిషయతా తన్నిరూపిత ఘట
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన తాదృశవిషయతాయాః ఘటో ద్రవ్య
 మితిహ సేనత్వేన ద్రవ్యత్వవద్ధటవిషయత్వావ్యాపకతయ తద్యూపావ
 త్వస్య తాదృశజ్ఞానైసత్వాదీతివాచ్యం । ఏవంసతి స యోగస్సంయోగా
 భావవానిత్యత్ర సంయోగస్సంయోగవానితి బాధభ్రమవిషయేసంయోగే
 ఽతివ్యాప్తివిరహేణ సామాన్యపదస్య వ్యావృత్త్యసంగత్యావలైః । సం
 యోగస్సంయోగవానితి బాధభ్రమస్యాపి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాక సమవాయనిష్ఠాయాసాంసర్గికతాఖ్యా విషయతా తన్నిరూపితసం
 యోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతావత్త్వాత్ తాదృశజ్ఞానీయ సంయోగత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయతాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వేషి నసంయో
 గత్వావచ్ఛిన్నైతివ్యాప్తిరీతిచేదత్రవదంతి॥ఘటోద్రవ్యభిన్నఇత్యత్ర
 ఘటో ద్రవ్యమిత్యాకారకబాధజ్ఞానవిషయభూతఘటత్వావచ్ఛిన్నైతి
 వ్యాప్తివారణాయానతిరక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశనం సామా
 న్యపదమపి సాధకం || తాదృశజ్ఞానే ద్రవ్యత్వస్య ఘటత్వస్యచ స్వ
 రూపభావనేన యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాకవిషయతానిరూపిత య
 ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాయా అసత్త్వాన్నిరుకావ్యాపకీభూతవిషయతా

శూన్యత్వస్యాక్షతత్వేన తజ్జ్ఞానీయఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః స్వ
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవత్సేన యత్రూపపదేన ఘటత్వస్వధార
 ణసంభవాత్ । ఏవంచ గుణోద్రవ్యమిత్యత్ర ద్రవ్యభేదవద్గుణరూపబాధవి
 షయకగుణో ద్రవ్యం నవేత్త్యాకారకసంశయస్య నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిష
 యితాశూన్యతయా తత్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాః అసత్వేన ద్రవ్యభే
 దవద్గుణరూపబాధైవ్యాప్తివారణాయనిశ్చయత్వనివేశసంసాధకలభవతి ।
 హ్రదోనహిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర జాతిమాన్ వహ్నిభావవానితి
 బాధవిషయకజ్ఞానే జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాకవిశేష్యతాఖ్యవిషయితా
 నిరూపితవహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః సత్వేన హ్రదో ద్ర
 వ్యభిన్నత్యత్ర జలత్వేన ద్రవ్యత్వమనగాహమానస్య హ్రదో జలవా
 నిత్యాకారకద్రవ్యత్వవద్ధృదవిషయకభ్రమస్య జలత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాకసమవాయత్వావచ్ఛిన్నసంసగతాఖ్యవిషయతానిరూపితవిషయతా
 వత్వేన తాదృశజ్ఞానే తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసత్వేపి స
 తత్రావ్యాప్తిః ॥ కెచిత్తు యత్రూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయాభావప్ర
 తియోగితానవచ్ఛేదకీభూత విషయితాశూన్యత్వమేవావ్యాపకవిషయతా
 శూన్యత్వం । సమనియతాభావశ్చైకేవవ తథాచ వహ్నిభావవద్ధృదవి
 షయకనిశ్చయాభావః పహిత్యావచ్ఛిన్న వహ్నినిష్ఠ విషయతానిరూపి
 తాభావత్వావచ్ఛిన్నాభావనిష్ఠవిషయతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నహృ
 దనిష్ఠవిషయతాశాలినిశ్చయాభావః । ఏవం హృదత్వావచ్ఛిన్నహృదనిష్ఠ
 విషయతానిరూపితాభావత్వావచ్ఛిన్నాభావ నిష్ఠవిషయతానిరూపిత వ
 హ్నిత్వావచ్ఛిన్నవహ్నినిష్ఠవిషయతాశాలినిశ్చయాభావః । లెపామైక్యేన
 తాదృశనిశ్చయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం బాధవిషయతాంతఃపాక్ష
 ణాంసర్వాసామేవ విషయతానాంతత్వం । నతు జాతిమాన్ వహ్నిభావ
 వానితిజ్ఞానీయ జాతిత్వనిష్ఠవిషయతాయాం అభావవాన్ వహ్నిభావవా
 నితిజ్ఞానీయభావత్వావచ్ఛిన్న ధర్మితావచ్ఛేదకతాఖ్యవిషయతాయాంచ

వత్తత ఇతి సవహ్నాభావవద్ధిదేనసంభవః । వహ్నాభావనిష్ఠత్వమపహ
య వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతైత్యాదిక్రమేణ తాదృశనిశ్చయాభావస్తు
సమమూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయాభావసమనియతః వహ్నిత్వేన గుం
జాపుంజావగాహిభ్రమకాలతాదృశవిషయవిషయకనిశ్చయాభావస్య సత్త్వా
త్ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవహ్నివిషయత్వాదిక్రమేణనిశ్చయాభావస్య సమ
నియతత్వాత్ । గురుధర్మస్తేయతల్లక్షణకర్తృమతే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
మస్తి । అన్యథా హ్యోదాహజనక తేజసీవ్యత్ర దాహజనక లైజస్తవస్య
వహ్నిత్వాపేక్షయా గురుతయా తదవచ్ఛిన్నాభావాప్రసిద్ధ్యా తద్ధర్మావ
చ్ఛిన్నాభావవద్ధిదస్యోపత్వానుపపత్తిః । ఏవంచవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవ
హ్నివిషయతైత్యాదిక్రమేణతాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయత్వస్య వహ్నాభా
భావవద్ధిదత్వావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయత్వాపేక్షయా గురుత్వేపి నతద
వచ్ఛిన్నాభావాప్రసిద్ధిః ॥ అథవా యమూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయత్వ
సమనియతాయాప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వమవ్యా
వకీభూతవిషయతాశూన్యత్వం । ఏవంచ వహ్నాభావవద్ధిదవిషయక ని
శ్చయో జాయతామితీచ్ఛాంప్రతి వహ్నాభావవద్ధిదవిషయక నిశ్చయ
త్వేనేవ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితైత్యాదిక్రమేణ పూర్వో
క్తవిషయతాశాలినిశ్చయత్వేనాపి వినిగమనావిరహేణ ప్రతిబంధకత్వ
మస్తితి చాధవిషయతాంతరపాతీనాంసర్వాసామేవ విషయతానాం ప్రతి
బంధకతావచ్ఛేదకత్వం నతు జాతిమాన్వహ్నాభావవానితిజ్ఞానీయజాతి
నిష్ఠవిషయతానామితినబాధేనవ్యాప్తిః । తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వనివే
శే హ్యోదో జాత్యభావవానిత్యాదౌ జాతిమాన్ జాతిమానితిజ్ఞానీయజాతి
నిష్ఠ ధర్మితావచ్ఛేదకతాఖ్యవిషయతాయాఽపి జాతిమద్విషయకనిశ్చ
యో జాయతామితీచ్ఛానిరూపితాయాప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకత్వేన
జాతిమద్ధిదత్వావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసవ
చ్ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యత్వస్యనైవనతాదృశబాధేనవ్యాప్తౌపపత్తిః ।

నిశ్చయత్వవ్యాప్యత్వనివేశిత తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వాభావవతి
జాతిమానితిజ్ఞానై తాదృశప్రతిబంధకతాయాస్సత్వేన తాదృశ ప్రతిబంధక
తామాదాయ నవాషః । కేవలనిశ్చయత్వవ్యాప్యత్వనివేశిత మహ్నయ
భావజ్ఞాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయోజాయతామితీచ్ఛానిరూపి
తప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య జాతిత్వనిష్ఠవిషయతాయాం సత్వేన చా
ధౌవ్యాప్తిః । వ్యాపకత్వనివేశిత హృదోమహ్నయభావవానిని నిశ్చయే
తాదృశప్రతిబంధకతాయాః అసత్వేన తాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయత్వ
వ్యాపకత్వస్య తాదృశప్రతిబంధకతాయామసత్త్వాత్తాదృశప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకత్వస్య జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం సత్వేన జాతిమాన్ వ
హ్నయభావవానితిజ్ఞానై నిరుక్తావ్యాపకవిషయతాశూన్యస్వంసంభవతి ।
అత్ర కల్పద్యమీవ జ్ఞానే నిశ్చయత్వస్య వ్యాప్తిస్సంభవతి । హృ
దోమహ్నమాన్నవేతి సంశయే మహ్నయభావవద్ధృద్వావచ్ఛిన్నవిషయ
కనిశ్చయభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదికాయా హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్య
తానిరూపితసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న మహ్నత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతా
యాశ్చ సత్త్వాత్తాదృశసంశయస్య నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్య
త్వ విరహాత్ । ఏవం ఘటాద్రవ్యభిన్నత్యత్ర ఘటో ద్రవ్యమితిజ్ఞాన
విషయసృష్టహృదోమహ్నమాన్యత్రహృదత్వావచ్ఛిన్నేతివ్యాప్తినార
ణాయానతిక్రన్త్యత్త్యరూపావచ్ఛేదకత్వవిశేషణమపివ్యథం । తాదృశ
బాధజ్ఞానే ఘటత్వాద్రవ్యవచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయత్వసమనిరతక్రతిబంధ
కతానవచ్ఛేదికాయాశ్చ ద్రవ్యత్వాదిప్రకారతాయాః సత్త్వాత్ । ననుప
గవతో మహ్నమానిత్యత్ర పాపాణమయత్వావచ్ఛేదేన మహ్నయభావ
ప్రకారకనిశ్చయ విశిష్టపర్వతధమికపాపాణమయత్వప్రకారక నిశ్చయ
నిష్ఠాయా ప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకత్వస్య పాపాణమయః పర్వతఇతి
జ్ఞానీయ పాపాణమయత్వవత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం సత్త్వాత్
పాపాణమయః పర్వతఇతి జ్ఞానస్యచ పాపాణమయత్వవిశిష్టపర్వత విష

యకనిశ్చయాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదక విషయతాశూన్యత్వస్యచ స
 త్వాతాపరాణమయత్వ విశిష్టపర్యలైఽతివ్యాప్తివాఙ్మయానతిరిక్తవృత్తి
 త్వరూపావచ్ఛేదకత్వమవ్యవనివేశనీయమితిచేన్న । ఏవమపి యద్య
 పావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యమనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతద్య
 పవత్వం సౌత్వాభావత్వమిత్యాశంక్య సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతా
 మతే పాపరాణమయత్వవిశిష్టపర్యలైఽతివ్యాప్తిర్భట్టాచార్యేణ దత్త తత్ర
 సామాన్యపదస్యైవైవ్యక్తం దుర్వాపచేవ తత్ర సామాన్యపదస్యేవైవ్యక్తం
 శైతివ్యాప్తివాఙ్మయమేవప్రయోజనం । తత్ర హృదయహ్నుభావవానిజ్ఞా
 నం నైకదేశహృదతావచ్ఛిన్నవిషయతాయా నిరుక్తావ్యాపకవిషయతా
 శూన్యత్వచిత్తే హృదఇతిజ్ఞానమేవ తజ్ఞానీయహృదతావచ్ఛిన్నవి
 షయతాయా అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిగహాత్ । నచ జాతి
 మాఁ హృదఇతిజ్ఞానకాలీనజాతిమాన్వహ్నుభావవానిజ్ఞానీయవహ్ను
 భావనద్దగ్రతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాఅనుమితిప్రతిబంధకతా నిరూపిత
 స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వమస్యేవేత్యవ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యత్వనివేశనం నిష్ప్రయోజనమితి సామాన్యపదవ్యావృత్తిసంగతిరితి
 వాచ్యం । జాతిసామానాధికరణ్యేన వహ్నుభావవత్తజ్ఞానస్య జ్ఞానవిశి
 ష్టజ్ఞానలైన్ హృదయహ్నుమానిత్యనుమిత్యప్రతిబంధకత్వాత్ తాదృశ
 జ్ఞానీయవహ్నుభావనద్దగ్రతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః అనుమితిప్రతి
 బంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహేణ తత్క
 ల్పైఽవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశనస్యావశ్యకత్వాత్ । నను
 సంయోగస్సంయోగాభావవానిత్యనుమితిప్రతిబంధకీభూత సంయోగస్సం
 యోగవానితి దాధభృమవిషయే సంయోగతావచ్ఛిన్నేఽతివ్యాప్తిః ।
 తాదృశజ్ఞానస్యాపి సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపకీభూత విష
 యతాశూన్యత్వాత్ । నచ యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం యాదృశ
 విశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకమితి రీత్వా

ఓవాప్యవకవిషయతాహుస్యత్వం వక్తవ్యం యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వం
యద్రూపనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిషయత్వం యథా స్వవ్యధికరణప్రకా
రావచ్ఛిన్నాయావిషయతేత్యత్రస్వవ్యధికరణప్రకారనిష్ఠప్రకారతాని
రూపితవిషయత్వమేవ స్వవ్యధికరణప్రకారావచ్ఛిన్నవిషయత్వం ఏవంచ
సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయకత్వాధికరణ సంయోగఇతిజ్ఞానే సంయో
గనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాః నిరూపకత్వసంబంధేనాభావస
త్త్వాత్సంయోగనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిషయత్వమపి సంయోగతావచ్ఛి
న్నవిషయకత్వావాప్యవకంభవతీతి తాదృశవిషయతాహుస్యత్వస్య సంయో
గస్సంయోగవానితిజ్ఞానేఽసత్త్వాత్తజ్ఞానంనలక్షణఘటకంకింతు సంయో
గఇతిజ్ఞానమేవ తజ్ఞానీయసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః అనుమి
తిప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహేణ
నసంయోగతావచ్ఛిన్నైఽతివాప్తిరితివాచ్యం ఏవమపి సంయోగాభా
వస్సంయోగాభావవానిత్యత్ర సంయోగాభావస్సంయోగవానితి భ్రమవిష
యాభూతసంయోగాభావతావచ్ఛిన్నైఽతివాప్తిః । తాదృశజ్ఞానస్యసం
యోగనిష్ఠ ప్రతియోగిత్యసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితవిషయతా
వత్సేన సంయోగనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాః సంయోగాభావ
తావచ్ఛిన్నవిషయతావాప్యవకత్వవిరహాత్ ||నచయద్రూపావచ్ఛిన్నవిష
యతానిరూపితయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయక
త్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిష
యతానిరూపితతద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాహుస్యత్వం నివేశనీయం । ఏ
వంచ సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత సంయోగాభావత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతాయాః సంయోగాభావతావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావాప్యవ
కత్వాత్ తద్రూపస్యత్వస్య సంయోగాభావస్సంయోగవానితి జ్ఞానేఽ
సత్త్వాత్సంయోగాభావేనాతివాప్తిరితివాచ్యం । ఏవమపి సంయోగవ
దృష్టిసంయోగస్సంయోగవిశిష్టసంయోగాభావవానిత్యసమవాయసంబం

ధేన సంయోగవిశిష్టసంయోగస్య సామానాధికరణ్యసంబంధావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితా కాభావసాధ్యకసంయోగాశంపరిత్యజ్య సామానాధికరణ్య
 సంబంధేన సంయోగవిశిష్ట సూయోగవదన్వృత్తిసంయోగైతివ్యాప్తిః ॥
 తత్ర సంయోగవదన్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవానితిజ్ఞానే సంయోగత్వా
 వచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్న విషయతాయాస్సత్వేన
 న ఏవం సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసంయోగవదన్వృత్తిసం
 యోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన ఏవం సంయోగవదన్వృత్తిసం
 యోగత్వావచ్ఛిన్న విషయతాంతఃపాతిన్యాః సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతానిరూపితసమనాయత్వావచ్ఛిన్న సాంసగికవిషయతాయాస్సత్వే
 న తాదృశీకాపివిషయతా నసంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృత్తిసంయోగ
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావ్యాపికా నవాయేన సంయోగవిశిష్టసంయోగ
 స్యాప్రసిద్ధ్యా సంయోగవిశిష్టసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత
 సంయోగవదన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాపి నసంయోగ
 విశిష్టసంయోగవదన్వృత్తి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వంజ
 తి నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతామూన్యజ్ఞానవృత్తిసమానాధికరణ్యసంబం
 ధేన సంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
 యాః అనుమితిప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేద
 కత్వాత్ సామాన్యపదనివేశేన సంయోగవదన్వృత్తి సంయోగస్సంయోగ
 వానితిజ్ఞానీయ సామానాధికరణ్యసంబంధేన సంయోగవిశిష్ట సంయోగవ
 దన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్తాదృశవిషయతాసామాన్యా
 న్తగతాయాః తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరుహాత్ నతాదృశవి
 శిష్టైతివ్యాప్తిః । నచాత్ర సంయోగావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత స
 యోగవదన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః సంయోగవదన్వృత్తి
 సంయోగస్సంయోగవానితిజ్ఞానైస్తావత్సంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృ
 త్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యాపికా తాదృశవిషయతా జాతా

తద్యున్యత్యన్య సంయోగవద్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవిశిష్ట సంయోగ
వానితి జ్ఞానే విగతతదీయ విషయతాయాః అనుమితిప్రతిబంధక
తావచ్ఛేదకత్వేపి నసంయోగవిశిష్టసంయోగవద్వృత్తిసంయోగైతివ్యా
ప్తిరితివాచ్యం ॥ ఏవమపి సంయోగవద్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవిశిష్ట
సంయోగవదభావవానిత్యత్ర సంయోగాశ్రయవిశిష్ట సంయోగవద్వృత్తి
సంయోగైతివ్యాప్తిః । తాదృశపక్షస్సంయోగవిశిష్టసంయోగవద్వానితిజ్ఞా
నే సంయోగావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత సంయోగవద్వృత్తి సంయోగ
తావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్త్వేపి తాదృశవిషయతాయాః నసంయోగా
శ్రయవిశిష్టసంయోగవద్వృత్తిసంయోగతావచ్ఛిన్న విషయిత్వావ్యాపక
త్వమితి సంయోగవద్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవిశిష్టసంయోగవద్వానితి
జ్ఞానస్యావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యతయా తదీయ విషయతాయాఅను
మితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ నచ యత్సంబంధావచ్ఛిన్న య
ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వంతా
దృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తత్సంబంధావచ్ఛిన్న తద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతానిరూపిత తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య జ్ఞానేవి
శేషణత్వేనైతాదృశస్థలైతివ్యాప్తిః । సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న సం
యోగతావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్న విషయతా
యాఃసంయోగవద్విశిష్టసంయోగవద్వృత్తిసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయక
తావ్యాపకతయా తద్యున్యత్యన్య తాదృశభిఃకేవలైతివాచ్యం ।
ఏవంసతి యద్యూపపదేన ఘటత్వపటత్వాదీనాం బహూనాం ధారణసం
భవేన తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వాభావకూటస్య అసవజ్ఞదుర్జ్ఞేయ
త్వాపత్తిః । అస్తాభిఃకు సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణభేదప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వనివేష్యతే । భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకతాచ । సావచ్ఛిన్నవిషయతావత్త్వసంబంధావచ్ఛిన్నా ।
ఏవంచాభావత్వేన హృదయస్య ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య యదభావపాఠావ

హ్మ్యభావవానితిజ్ఞానం తత్ర ఏతద్భూతావ్యాపకీభూతవిషయతామూల్య
త్వసత్త్వాత్ తత్రానుమితప్రతిబంధకతాయాః అసత్త్వాదసంభవోతః
సావనచ్చిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకం య
త్తదవచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతాతచ్ఛూన్యత్వం ని
వేశనీయం । తథాచ వహ్నిధర్మికసంబంధవిశేషానియంత్రితాభావాధికర
ణవృత్త్యభావప్రతియోగితవసామాన్యభావసత్తాబుద్ధింప్రతి సంబంధవిశే
షానియంత్రితాభావధర్మికతావచ్ఛేదకతాకవహ్మ్యభావప్రకారక నిశ్చ
లైవ ప్రతిబంధకతానుభవసిద్ధేతిసావనచ్చిన్నవిషయకత్వసమానాధికర
ణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్వహ్మ్యభావవిష్టాభావత్వావచ్చిన్న
మథానాదితదవచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నాయా అభావధర్మికతావచ్ఛేదకక
వహ్మ్యభావప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్ననిరుక్తప్రతిబంధకతాతస్మాదభావ
లైవప్రహృదత్వం సమవాయన ధర్మికతావచ్ఛేదకీకృత్య వహ్మ్యభావావగా
హిజ్ఞానే సత్త్వాన్నతాదృశజ్ఞానమాదాయాసంభవః ॥ ఏవమభావత్వావచ్చి
న్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకవహ్మ్యభావప్రకారకజ్ఞానం జాయతామి
తిచ్ఛాంప్రతి అభావత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకవహ్మ్యభా
వప్రకారకజ్ఞానలైవనాభావనిష్టావచ్ఛేదకతాయాం సంబంధవిశేషం అనివే
శ్య ఏకా ప్రతిబంధకతాఽస్తి । తథాచ తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానా
ధికరణనిరుక్తసంబంధావచ్చిన్నభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావాన్యః తద
వచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నైచ్ఛాత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతి
బంధకతాయా తచ్ఛూన్యత్వస్య జ్ఞానేఽసత్త్వాన్నాభావవాన్యహ్మ్యభా
వవానితి జ్ఞానమాదాయ దోషః ॥ వహ్మ్యభావవిశిష్టోయః కాలికసంబ
ద్ధేనాభావత్వవిశిష్టస్తస్య సావనచ్చిన్న విషయత్వసంబంధావచ్చిన్న వ
హ్మ్యభావసద్ధృతత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణ భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వాత్తదవచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నాయానిరుక్తైచ్ఛానిరూ
పితప్రతిబంధకతాతచ్ఛూన్యత్వస్య స్వరూపసంబంధేన అభావత్వంహృద

తేనైవగాహ్య తదభావతావచ్చిన్నధమితావచ్చేదకతాకవహ్నభా
 వప్రకారకం యజ్ఞానత్రాసత్తావత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ సావచ్చిన్నవిష
 యకత్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్చేదకత్వం సావచ్చిన్నవి
 షయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకత్వసంబంధావచ్చిన్నంగ్రహ్యమన్యథాజా
 తిమాఽ జాతిత్వవానిత్యత్ర జాతిత్వాభావవజ్ఞాతిమతి బాధే యథాశ్రుతే
 ఽవ్యాప్తిః । యద్యపిపదేన జాతిత్వాభావవదేతజ్ఞాతేరపి ధారణంసం
 భవతి । జాతిత్వాభావవదేతజ్ఞాత్యవచ్చిన్నవిషయతాయా అభావస్య జా
 తిత్వరూపేణజాత్యంతరావగాహిజాతిమాఽ జాతిత్వాభావవానితిజ్ఞానేఽ
 సత్తావదేవం జాతిత్వాభావవిశిష్టజాత్యంతరస్యాపి యద్యపిపదేనధర్మం
 శక్యతయా తదవచ్చిన్నవిషయతావభావకూటస్య జాతిమాఽ జాతిత్వా
 భావవానితిజ్ఞానేఽసత్తావత్త్రావ్యాప్తిః । తాదృశసంబంధావచ్చిన్న
 భేదప్రతియోగితావచ్చేదకతానిబేశేచ జాత్యంతరావగాహిజాతిమాఽ జా
 తిత్వాభావవానితిజ్ఞానేజాతిత్వాభావవజ్ఞాతేరపి సావచ్చిన్నవిషయతావ
 చచ్చిన్నయా జాత్యవచ్చిన్నావచ్చేదకతాక విశేష్యతాకజాతిత్వాభావ
 తావచ్చిన్నప్రకారతాకజ్ఞానంజాయతామితీచ్ఛానిష్ఠప్రతిబధ్యతానిరూపి
 తప్రతిబంధకతాతస్యాసత్తావజ్ఞాతిత్వాభావవిశిష్టా కాపిజాతిసంజాతిత్వా
 భావవజ్ఞాతిత్వవిశిష్టావచ్చిన్నవిషయకత్వ సమానాధికరణభేదప్రతియోగి
 తానిరూపితే పరంపరాసంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదకతావతీతి యద్యపి
 పదేనజాతిత్వాభావవజ్ఞాతేథాఽరణంసంభవతి । వహ్నభావవజ్ఞాతిత్వ
 విశిష్టస్య సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసంబంధేనహ్య
 దోవహ్నభావవానితిజ్ఞానేఽసత్తావదవహ్నభావవద్ధృతత్వవిశిష్ట విష
 యకత్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్చేదకత్వం త్రాక్షదమేవ
 తదవచ్చిన్నవిషయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యత్వస్య జాతిమాస్య
 హి సామాన్యాభావవానితి జ్ఞానేఽసత్తావత్తన్నతాదృశజ్ఞానమాదాయ వ
 హ్నాభావవద్ధృతేఽసంభవః ॥ ఏవంచ సంయోగస్సంయోగాభావమా

● యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయ
త్వం ప్రకృతానుమిత్యవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య ప్రతి
తివిషయత్వనివేశే హృదోవహ్నిమాన్తీనాదిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జలాది
మద్వృత్తిజలవద్ధృవాదేవారణం సంభవతి | యత్రాదౌ సజలవాన్
వహ్నిభావవానిజ్ఞానం కింతు హృదోవహ్నిమాన్ జలవాన్శ్చేతి స
మూహంబనానుమితిః తదుత్తరక్షణ జలవాన్వహ్నిభావవాన్శ్చేతి
జ్ఞానం తాదృశజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారజ్ఞానస్వేకక్షణావ
చ్ఛేదేన ఏకాత్మవృత్తిత్వరూపవైశిష్ట్యం జలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయాత్మ
కపూర్వానుమితౌవర్తతే ఇత్యేకక్షణావచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వసంబంధే
న జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధృదవిషయకనిశ్చ
యత్వం నప్రకృతానుమిత్యవృత్తిః | ఏవం యత్రాదౌ జలవాన్వహ్ని
భావవాన్ హృదశ్చ వహ్నిమాన్తి సమూహంబనానుమితిః తతశ్చ జల
వాన్హృదజ్జిజ్ఞానం తత్ర నిరుక్తసంబంధేన జలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయ
విశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ధారణం సం
భవతి కింతు మీనవద్ధృదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టమీనావచ్ఛేదేన వహ్ని
భావప్రకారకనిశ్చయత్వస్వేన తాదృశస్థలీయసమూహంబనానుమితేః
హృదోవహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్య మీనవాన్శ్చేత్యాకారకతయా తాదృ
శానుమితేమీనావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయకత్వే హృదధర్మిక
వహ్నిప్రకారకత్వానుపపత్తిః | హృదధర్మిక వహ్నిమత్తా బుద్ధి
ప్రతి మీనావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్ట హృదధర్మిక
క మీనప్రకారక నిశ్చయస్యాభావః కార్యసహవృత్తితయా మేతురి
తి తాదృశ విశిష్టద్వయోపాత్త మీనవద్ధృదమీనావచ్ఛేదేన వహ్ని
భావవిషయతాశూన్యం యజ్ఞానం తద్విషయత్వస్య వహ్నిభా
వవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేన తాత్పర్యాయాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చ
యవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వేనుమిత్యవృత్తిత్వముపైత్య

అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వం నివేశితం । తథాచ జలావచ్ఛేదే
 స వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
 ఏవం జలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తా
 నిశ్చయత్వస్యచానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వేన తాదృశ విశిష్ట
 ద్వయపదేన తాదృశవిశిష్టద్వయోపాదానసంభవాత్ సతాదృశ విశిష్టద్వ
 యఘటితైతి వ్యాప్తిః । నచ తాదృశ విశిష్టవిషయక నిశ్చయస్వేక
 క్షణావచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వరూప వైశిష్ట్యం సనివేశ్యతే । కింతు తా
 దృశ విశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వస్య స్వరూపసంబంధేన వైశిష్ట్యం ని
 వేశ్యతే । తథాచ జలవానప్రహ్నిభావవాక్ జలవాక్ హ్ర
 దఇతి జ్ఞానే హ్రహ్నిహ్నిమానిత్యాకారకానుమితిత్వం ససంభవతి । త
 థాహిహ్రదధమిక్ కహ్నిప్రకారకబుద్ధిప్రతి జలావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్రదధమిక్ జలవత్తానిశ్చయాభావస్య కార్య
 సహభావేన సామత్వసంభవాత్ జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తావి
 షయకత్వవిశిష్ట హ్రదధమిక్ జలవత్తానిశ్చయత్వమనుమిత్యవృత్తిభవతి
 తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టేనైకత్వాత్ ఇతి తత్ర
 తద్విశేషణేన వారణసంభవాత్ ద్విధానిశ్చయత్వం నివేశ్య ఏకక్షణా
 వచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వం నివేశ్యానతిరిక్తత్వనివేశోనుచితఇతివాచ్యం ।
 యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్ర
 కృతానుమిత్యవృత్తిత్వత్ర యాదృశయాదృశ విశిష్టవిషయకత్వవిశిష్టయా
 దృశయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమవశ్యంవాచ్యం । అన్యథా మీనావ
 ఛేదేన వహ్నిభావవిషయకత్వ విశిష్టమిదవద్ధగ్రదవిషయక నిశ్చయ
 త్వస్యాపి ప్రకృతానుమిత్యవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య
 వహ్నిభావవజ్జలదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేనైకత్వాత్తాదృశ విశిష్టేతివ్యా
 ప్తివారణం దుశ్శక్యమేవ । ఏవంచ యత్ర పాపాణమయత్వావచ్ఛేదేన వ
 హ్నిభావస్య సాధ్యతా తత్ర పాపాణమయత్వవిశిష్టవర్జితవిషయక నిశ్చ

యత్ప్రవిశిష్టపహ్నిమత్ప్రవతవిషయక నిశ్చయత్వం యాదృశేత్యనేనాపా
 చాతుం శక్యతే పవతోవహ్నిమానితిబుద్ధిప్రతిపాషాణమయత్వావ
 ఛేదన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్టపవతధర్మికపాషాణమ
 యత్ప్రకారకనిశ్చయాభావస్యకార్యసహభావేన హేతుతయా పాషాణ
 మయోనవహ్నిమాన్ప్రవతశ్చ పాషాణమయః పవతోవహ్నిమాంశ్చే
 త్యాకారకసమూహాలంబనానుమితైరప్రసిద్ధేఃపిపంచతాదృశస్థలపాషాణ
 మయత్ప్రవిశిష్టపగ్యతవహ్నిమత్ప్రవతరూప విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశే
 గౌరవం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
 యత్వేననుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వవివక్షణేచ పాషాణమయ
 త్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావబుద్ధిప్రతి పవతధర్మిక పాషాణమయ
 త్వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టపవతధర్మిక వహ్నిమత్తానిశ్చయత్వేనాప్ర
 తిబంధకత్వాత్ యాదృశవిశిష్టపదైవ తయోరుపాదానాసంభవాత్ తాదృ
 శవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య తత్రానివేశాల్లాఘవం । ఏవం వహ్నిధికర
 ణవృత్తిత్వాభావవత్ప్రమేయకాలీనహృదః ప్రమేయత్వవదభావకాలీన వ
 హ్నిమాణ జలాదిత్యత్ర ప్రమేయత్వవదభావకాలీన వహ్నిధికరణవృ
 త్త్యభావాప్రతియోగ్యభావప్రతియోగిజలరూపాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః ।
 అభావధర్మికవహ్నిధికరణవృత్తిత్వవత్తాబుద్ధిప్రతిప్రమేయత్వావచ్ఛే
 దేన వహ్నిధికరణవృత్తిత్వాభావావగాహనిశ్చయవిశిష్టాభావధర్మిక
 ప్రమేయత్వప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కార్యసహభావేన హేతుతయాప్ర
 మేయత్వవిశిష్టాభావవిషయకత్వవిశిష్టపహ్నిధికరణవృత్తిత్వవిశిష్టాభావ
 విషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ప్రమేయత్వావచ్ఛేదేనవహ్నిధికరణవృత్తి
 త్వాభావావగాహ ప్రకృతానుమిత్యవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయాఘ
 టితత్వస్య నిరుక్తాసాధారణ్యై విరహాత్ । ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధక
 తానతిరిక్తవృత్తిత్వఘటితనిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నివేశేచ ప్రమే
 యత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిధికరణవృత్తిత్వాభావవత్తాబుద్ధిప్రతి అభా

వధమిక్ క ప్రమేయత్వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టఅభావధర్మికవహ్నిధికర
 గవృత్తిత్వప్రకారకనిశ్చయత్వేనాప్రతిబంధకత్వాత్తాదృశవిశిష్టద్వయవ
 దేన అసాధారణ్యఘటకయోర్నిరుక్తవిశిష్టయోరుపాదానానంభవాత్ స
 తాదృశాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః । సచ యమూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావ
 చ్ఛిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికాయమూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వా
 వచ్ఛిన్నానుమితిప్రతిబంధకతా తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యప్రతి
 తివిషయత్వనివేశేనైవ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ్రదేతి
 వ్యాప్తివారణం సంభవతి । హృదధర్మికవహ్నివత్తాబుద్ధిప్రతి జలావ
 చ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారక నిశ్చ
 యత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్విషయకత్వావచ్ఛి
 న్నాయా జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపికాయా జలవద్ధ్రదవిషయక
 త్వావచ్ఛిన్నాప్రతిబంధకతా సాపి ప్రకృతానుమితినిరూపితాభవతీతి
 తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టైవ
 త్వాత్ । యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయ
 త్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరుక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయా
 ఘటితత్వస్య నివేశే వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్ని
 భావవద్ధ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాన
 తిరుక్తవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య
 వహ్నిభావవద్ధ్రదాదావసత్త్వాద్వహ్నిభావవద్ధ్రదాదావసంభవః ।
 అతశ్చరమయమూపవిశిష్టవిషయతాయానుమితిప్రతిబంధకతాతిరుక్త
 వృత్తిత్వం నివేశనీయం । ఏవం ప్రథమయాదృశవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేప్రా
 మాణ్యజ్ఞానానాస్కందితత్వస్య అనాహార్యత్వస్యచ నివేశనమావశ్యకం ।
 ఏవం చరమజ్ఞానేపి తాదృశవిశేషణం దాతవ్యం । అతస్తదపేక్షయాన్వ
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశనఏవ లాఘవం । స్వరూపసంబం
 ధావచ్ఛేదకత్వనివేశే పునః యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యవ

చ్ఛిన్నత్వం జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశనీయంతస్యథా హ్రదోప
 ప్నోమాన్ జలాదత్యత్ర హ్రదధర్మకజలప్రకారకనిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్ఛి
 న్నాయా వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలవిషయక నిశ్చయత్వా
 వచ్ఛిన్నా ప్రతిబంధకతా తస్మాత్పి జలత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛి
 న్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదక తాకవహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలరూ
 పాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నతయా ప్రథమయాదృశపదేన జల
 త్వావచ్ఛిన్నస్య ద్వితీయయాదృశపదేన వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతి
 యోగిజలరూపాసాధారణ్యస్యచ ధారణసంభవాత్ తాదృశవిశిష్టత్వవి
 షయతాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
 గిజలరూపాసాధారణ్యేవిరహాత్ తత్రావ్యాప్తిః । యద్యపివావచ్ఛిన్న
 విషయతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వస్య జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశజ
 లత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యాంతగతాయాం జలమిత్యాకారకజ్ఞా
 నీయ విషయతాయాం నిరుక్తాసాధారణ్యవిషయకజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛి
 దకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాన్నప్రథమయాదృశపదేన జలత్వావచ్ఛిన్నస్య
 ధారణ సంభవతి । ఏవం ప్రతిబంధకతాయాం యద్యపివావచ్ఛిన్నవిష
 యతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వం నివేశనీయం । అన్యథాజలధర్మకవహ్నివ్యా
 పకీభూతాభావప్రతియోగిత్వప్రకారక నిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నాయా
 హ్రదధర్మక జలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్మాత్పి
 నిరుక్తాసాధారణ్యవిషయకత్వసామాన్యవచ్ఛిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాకజ
 లత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నతయా తాదృశవిశిష్టత్వయాఘటితత్వ
 స్య నిరుక్తాసాధారణ్యేవిరహాత్ తత్రావ్యాప్తిః తాదవస్థ్యమితి ॥ ప్రతి
 బంధకతాయాం యద్యపివావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వనివే
 శేచాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధ
 కతాయాం జలత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్ప్ర
 థమయాదృశవిశిష్టపదేనాసాధారణ్యంభూత్వా చరమయాదృశవిశిష్టపదేన

జలస్య ధారణం నసంభవతీతి నాసాధారణ్యైవ్యాప్తిరితివాచ్యం । కిం
 త్వనుమితిప్రతిచ్ఛాసామగ్ర్యః ప్రతిబంధకత్వమతే పాకో మత్కృతి
 సాధోభవత్పితిచ్ఛాప్రతి కారణీభూతస్య పాకధర్మకృతీసాధ్యత్వప్ర
 కారకజ్ఞానవిశిష్టపాకధర్మకెష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానస్య పాకధర్మక సిద్ధ
 త్వజ్ఞానాభావవిశిష్ట పాకధర్మకకృతీసాధ్యత్వప్రకారక జ్ఞానవిశిష్ట పాకధ
 ర్మకెష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానత్వాదినా ప్రతిబంధకత్వంవక్తవ్యం । తథా
 చ కృతీసాధ్యత్వవిశిష్టపాక విషయతాసామాన్యవచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేద
 కతాకపాకధర్మకెష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానస్య యా ఇష్టసాధనభూతపా
 కవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసానుమితినిరూపితాభవతి ఇతికృతి
 సాధ్యత్వవిశిష్టపాకెష్టసాధనీభూతపాకై తద్విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్యాపి ని
 వేగారవం । ఏవమిష్టసాధనీభూతపాక కాలీనవహ్నిమాన్ కృతీసాధ్యభూ
 తపాక కాలీన జలాదిత్యత్ర తాదృశసాధ్యవ్యాకరణీభూతాభావప్రతియోగితా
 దృశసాధనరూపాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్ధూ
 మాదిత్యత్ర నీలవర్షణో రుణవహ్నిమానితి ప్రత్యక్షైచ్ఛావిశిష్టతాదృశ
 ప్రత్యక్షసామగ్ర్యం విశేష్యతావచ్ఛేదకప్రకారకజ్ఞానవిషయానీలత్వవి
 శిష్టపర్వతవిశేష్యకనిశ్చయస్యవిశేషణ తావచ్ఛేదకప్రకారకజ్ఞానయావిధ
 రుణత్వవిశిష్టవహ్నివిషయకనిశ్చయస్య ప్రవేశానీలవర్వతత్వ విశిష్టవి
 షయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాకారుణవహ్నిత్వవిశిష్ట
 విషయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాపి హ్రదో వహ్నిమాని
 త్వనుమితినిరూపిత ప్రత్యక్షసామగ్రినిష్ఠప్రతిబంధకతేతి తాదృశతాదృ
 శవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశే గౌరవాపత్తిరహౌనతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశః॥
 తన్నివేశేచ పాకధర్మకసిద్ధత్వజ్ఞానకాలీనజ్ఞానేపి కృతీసాధ్యత్వవిశిష్టపాక
 విషయకనిశ్చయవిశిష్టేష్టసాధనీభూతపాక విషయకనిశ్చయత్వస్య సత్త్వా
 త్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాః అసత్త్వాద్యాదృశవదేన కృతీసాధ్య
 త్విశిష్టపాకస్య ఇష్టసాధనీభూతపాకస్యచ ధారణాసంభవాన్నతాదృశ

విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశ ప్రయత్నగౌరవం! ప్రత్యక్షేచ్ఛాశూన్యకాలీన
జ్ఞానేపి నీలవర్ణతత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టారణ వహ్నితత్వవిశిష్టవిష
యకనిశ్చయత్వస్య సత్త్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతాయాసత్త్వా
దేవం నీలవర్ణతాయావహ్నిశూన్యఇతి బాధనిశ్చయకాలీనజ్ఞానేపి తాదృ
శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్యసత్త్వాన్న
యాదృశవిశిష్టపదేన తస్యధారణానంభవతి || నను యాదృశవిశిష్టవిషయ
కనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టావిషయక యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయ
త్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయాఘ
టితత్వమేవ నివేశ్యతే । ప్రథమయాదృశవిశిష్టోపగతం ద్వితీయయాదృశ
విశిష్టోపగతమేకమేవ । ఏవంచవహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశి
ష్టవహ్నిభావవద్ధృదవిషయకనిశ్చయత్వస్యానుమితిప్రతిబంధకతానతిరి
క్తవృత్తితేషాం వహ్నిభావవద్ధృదవిషయకనిశ్చయే వహ్నిభావత్వవి
శిష్టావిషయకత్వాభావాత్ ప్రథమయాదృశవిశిష్టపదేనవహ్నిభావత్వా
దివిశిష్టస్య ద్వితీయయాదృశవిశిష్టపదేన వహ్నిభావవద్ధృదస్య ధారణా
సంభవతీతి సవహ్నిభావవద్ధృదేనంభవః । ఏవంచ మేయత్వవిశిష్ట
వ్యభిచారవిషయకనిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టావిషయక శుద్ధవ్యభిచారత్వా
వచ్ఛిన్న విషయక నిశ్చయత్వస్యాప్యనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి
త్వాత్ తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైస
త్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తివిరహద్దీప్తికారోక్త విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశ
నం విఘ్నమితిచేన్న । ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూనువాన్వ
హ్నైరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమదూపబాధై
వ్యాప్తిః । ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్విషయక నిశ్చయవిశి
ష్టధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమదవిషయక వ్యభిచార నిశ్చయ
స్యాపి సమూహాలంబనానుమితినిరూపితవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్ఛిన్న ప్రతి
బుద్ధతానిరూపితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితయా తాదృశ విశిష్టద్వయా

ఘటితత్వస్య దాధేఽసత్త్వాత్ । నచ విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేఽప్యీ
తాదృశదోషోఽస్మ్యేవేతివాచ్యం । యతో యత్పదార్థే విశిష్టాంతరాఘ
టితత్వం నదీయతే । కింతస్యనుమితిప్రతిబంధకతాయామేవ సావవచ్చిన్నా
నిరూపితవిశిష్టవిషయత్వానవచ్చిన్నత్వం । ఏవంచ సతత్రావ్యాప్తిః ॥
అత్రైదమవధేయం॥సావవచ్చిన్నానిరూపితవిషయత్వానవచ్చిన్నత్వమిత్య
త్రా నావచ్చిన్నత్వంవ్యాపకత్వం ॥ కింతు సావవచ్చిన్నానిరూపితాయ
ద్యూపావచ్చిన్నవిషయతా తద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావ
చ్ఛేదకతా నిరూపకత్వమేవ । ఏవంచ మహ్నోభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజ
లవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నానిరూపితాయాశుద్ధజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయ
తా తత్సామాన్యావచ్చిన్నత్వస్య జలావచ్ఛేదేన మహ్నోభావవత్తానిశ్చ
యవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయత్వానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
యాం సత్త్వాత్ । ఏవం మహ్నోభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వా
వచ్చిన్నానిరూపితాయా మహ్నోభావవజ్జలవత్సావచ్చిన్నవిషయతా త
త్సామాన్యావచ్చిన్నత్వస్య హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలా
వచ్ఛేదేన మహ్నోభావవత్తాప్రకారకనిశ్చయత్వానవచ్చిన్న ప్రతిబంధక
తాయాం సత్త్వాత్ తాదృశప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వస్య మహ్నోభా
వవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాంసత్త్వేపి నవ
మహ్నోభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేతివ్యాప్తిః । ఏవం మేయత్వ
విశిష్టాసాధారణ్యోనిరూపితాయా అసాధారణ్యవిషయతా తత్సామాన్యా
వచ్చిన్నత్వస్య హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నివ్యాపకీ
భూతాభావప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్ర
తిబంధకతాయాం సత్త్వాత్ తాదృశప్రతిబంధకతామాదాయ ప్రమే
యత్వవిశిష్టాసాధారణ్యేనాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ తత్కల్పానుసరణే విశిష్ట
ద్వయాఘటితత్వనివేశసమఫలం ॥ నను యాదృశ విశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట
యాదృశవిశిష్టవిషయకనియత్వమనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృ

శవిశిష్టద్వయాఘటితత్వం నివేశ్యతాం కిం సామానాధికరణ్యసంబంధేన
యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వని
వేశేన । తథాసతి సామానాధికరణ్యాంశస్య ఏవం నిశ్చయత్వాప్రామా
ణ్యజ్ఞానాభావాదీనాం ద్విధానివేశే గౌరవమితిచెన్ను ॥ యాదృశవిశిష్టవిష
యకత్వవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకత్వమిత్యుక్తావసంభవః । జలావచ్ఛే
దేన వహ్నిభావవిషయకత్వవిశిష్టజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య జ
లవాక్ వహ్నిభావవాన్జాతిమాంశ్చ జలవానిజ్ఞానేపి సత్త్వాత్తత్రచా
నుమితిప్రతిబంధకతాయాశ్చసత్త్వాద్యాదృశ విశిష్ట విషయకత్వ విశిష్ట
యాదృశవిశిష్టపదేన కస్యాపి భారణాసంభవాదితి ॥ సచ యాదృశవిశిష్ట
విషయకత్వవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూ
న్యత్వం జ్ఞానే నివేశనీయం ॥ ఏవమపి హృదోజాతిమజ్జాతిమత్కూలీనజా
తిత్వవానిత్యత్ర జాతిమజ్జాతిమత్కూలీనజాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్వ్యుత్తిజా
తిమద్ధగ్రదేతివ్యాప్తిః । జాతిమజ్జాతిమత్కూలీన జాతిత్వాభావవజ్జాతి
మద్విషయకత్వవిశిష్టజాతిమద్ధగ్రదవిషయకత్వస్య జాతిమాన్జాతిమజ్జాతి
మత్కూలీనజాతిత్వాభావవాన్జాతిమాంశ్చ జాతిమానితినమూహంబనజ్ఞా
నెనత్త్వాత్తత్రచ జాతిమజ్జాతిమత్కూలీనజాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్విషయక
త్వవిశిష్టజాతిమద్ధగ్రదవిషయకత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యత్వమస్తి
తత్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాశ్చసత్త్వాద్యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట
యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వపదేన జాతిమజ్జాతిమత్కూలీన జాతి
త్వాభావవజ్జాతిమద్విషయకత్వ విశిష్టజాతిమద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
భారణాసంభవాత్ ॥ సామానాధికరణ్యసంబంధేన యాదృశవిశిష్టవిషయ
కనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వనివేశేన ద్వితీయయాదృ
శవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వస్యాపి నివేశనీయత
యా జాతిమజ్జాతిమత్కూలీనవిషయతాయాః జాతిమజ్జాతిమత్కూలీన
జాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్విషయకత్వ విశిష్టజాతిమద్ధగ్రదవిషయకత్వావ్యా

పకత్వవిరహేఽపి హృదో జాతిమానితిజ్ఞానసాధారణజాతిమద్ధగ్రదవిషయ
 కత్వావ్యాపకతయా తచ్చాన్యత్వస్య జాతిమాన్ జాతిమానితిజ్ఞానే విర
 హాది నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యం జాతిమాన్ హృదఇతిజ్ఞాన
 మేవ । జాత్యవచ్ఛేదేన తాదృశజాతిత్వాభావవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట తా
 దృశావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్య జాతిమద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
 ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితయా తాదృశ విశిష్టద్వయా
 ఘటితత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టేనత్రావన్నాతివ్యాప్తిః సచ యద్యపిపావచ్చి
 న్న విషయకత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానీయయద్యపిపావచ్చి
 న్న విషయకత్వ విశిష్టయద్యపిపావచ్చిన్న విషయకత్వా వ్యాపకీభూ
 త విషయతా శూన్యజ్ఞానీయ యద్యపిపావచ్చిన్నవిషయక నిశ్చయ
 త్వం ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతా సతిరిక్తవృత్తి తాదృశ విశిష్టద్వ
 యాఘటితత్వం నివేశనీయం । తథాచ జాతిమాన్జాతిమానితి జ్ఞానీయజాతి
 మద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వం న జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్న విషయక
 త్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తి । జాతిమాన్జాతిమజ్జాతిమ
 త్కాలీన జాతిత్వాభావవాన్ జాతిమాన్శ్చ హృదఇతిజ్ఞానీయజాతిమద్ధగ్ర
 దత్వావచ్చిన్నవిషయతాచ జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాప
 కీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞాన వృత్తిస్సమానాకారకజ్ఞానీయ విషయత్కానా
 మైక్యాత్ । కేవలహృదోజాతిమానితిజ్ఞానీయ జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్న
 విషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తివిషయతాయా నై
 వ జాతిమాన్ జాతిమజ్జాతిమత్కాలీనజాతిత్వాభావవాన్జాతిమాన్ హృ
 దఇతిసమాహంబనజ్ఞానీయాపి । అతవ స భ్రమాన్యవృత్తి యద్యపిపావ
 చ్చిన్నవిషయతా ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిప్రకృతప
 క్షేప్రకృతసాధ్యనిరూపితవ్యాప్తివిశిష్టతేతువైశిష్ట్యవగాహినిశ్చయావృ
 త్తి యద్యపిపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయావ్యవహితో త్తరారునుమితిత్వవ్యా
 పకః నిరుక్తోభయాభావస్తద్యపిపావచ్చిన్నత్వమితి వక్ష్యమాణలక్షణే ని

ర్వహ్నిర్వహ్నిమాణా వహ్నిర్వాప్యవ్యధూమవాంశ్చ ఘటజతి సమూహాలం
 బనజ్ఞానెపిసత్త్వాత్ భ్రమాన్యవృత్తిఘటతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్తాదృ
 శనిశ్చయవృత్తిత్వమితిఘటే నాతిహ్యప్తిప్రసంగఇతివాచ్యం । సమానా
 కారకజ్ఞానీయవిషయతాయాః వికార్యభ్యుపగమే జ్ఞానభేదేన విషయతాభే
 దాభ్యుపగమేచ సామానాధికరణ్యసంబంధేన యాదృశ విశిష్టవిషయకని
 శ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధ
 కతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనంతు సంభవతి ।
 యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకత్వమనుమితిప్రతిబ
 ంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనంతు సమానా
 కారకజ్ఞానీయైకవిషయతామతపివేతి సర్వవృత్తసిద్ధపరిష్కారార్థం యా
 దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయేత్యుక్తం ॥
 వక్ష్యమాణభ్రమాన్యవృత్తియద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతా ప్రకృతపక్షేప్ర
 కృతసాధ్యతాదృశసాధ్యవ్యాప్య హేతువత్తానిశ్చయావృత్తిరిత్యాది కల్ప
 స్య స్వయం దూషణీయతయా జ్ఞానభేదేన విషయతాభేదమలె నిర్వహ్ని
 ర్వహ్నిమానితిస్థలెపి ఘటాదావతిప్రసంగస్యాపి తత్కల్పస్యాసంగస
 త్వాత్ । అన్యథా సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతామలెపి యాదృశ వ
 స్తువిషయకం నిర్వహ్నిర్వహ్నిమానితిజ్ఞానం నజాతం తాదృశవస్తువిశేషే
 ఒతివ్యాప్తైః తత్కల్పే వజ్రైరెపాయమానత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ స్యావ
 చ్ఛేదకత్వసంబంధేన ప్రతిబంధకతా విశిష్టాస్యత్వం యద్యూపావచ్ఛి
 న్నవిషయకజ్ఞానే విశేషణీయం ॥ తథాచ హృదావహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర
 వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదవిషయకజ్ఞానే జలావచ్ఛేదేన
 వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధమికజలప్రకారక నిశ్చయత్వావ
 చ్ఛిన్నాయాప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకత్వసత్త్వాత్ సతాదృశం లక్షణ
 ఘటకం । వహ్నిభావవద్ధృదాదిరూపబాధవిషయకనిశ్చయేతు స్యావ
 చ్ఛేదకత్వసంబంధేన నానుమితిప్రతిబంధకత్వం బాధవిషయకజ్ఞానలక్షణ

ప్రతిబంధకతాయాం బాధజ్ఞానస్యానవచ్ఛేదకత్వాత్ . || నచ హృదో వ
హ్నిమాన్ఘామాదిత్యత్ర హృదధమిఁకథూమవత్తాబుద్ధితత్వావచ్ఛిన్నప్రతి
బధ్యతానిరూతాయా హృదధమిఁకవహ్నిగ్రభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్ట
వహ్నిగ్రభావావచ్ఛేదేన ధూమాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాప్ర
తిబంధకతా తస్యాఅవచ్ఛేదకత్వస్య హృదోవహ్నిగ్రభావవానితిజ్ఞానే స
త్త్వావచ్ఛిన్నగ్రభావవద్ధృదేఽవ్యాప్తిః || ఏసం హృదోవహ్నిమాన్ఘాది
త్యత్ర జలధమిఁకవహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకారక నిశ్చ
యవిశిష్టహృదధమిఁకజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధక
తా తస్యాఅవచ్ఛేదకత్వస్యాసాధారణ్యజ్ఞానే సత్త్వావచ్ఛిన్నసాధారణ్యేఽవ్యా
ప్తిరితివాచ్యం । ప్రతిబంధకాంతే యత్పరీక్షణం తస్మైవావచ్ఛేదకత
యా వహ్నిగ్రభావవాన్ఘామాభావవానితిజ్ఞానానమానకాలీనం యద్ధృదో
వహ్నిగ్రభావవానితి జ్ఞానం తత్ర హృదధర్మికథూమ ప్రకారకబుద్ధితత్వావ
చ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాసత్త్వాత్
తాదృశజ్ఞానమాదాయ వహ్నిగ్రభావవద్ధృదే లక్షణసమన్వయోత్ । ఏ
వం హృదో జలవానితిజ్ఞానానమానకాలీనం యజ్ఞత వహ్నివ్యాపకీధూ
తాభావ ప్రతియోగిత్యప్రకారకం జ్ఞానం తత్ర జలధర్మికవహ్నివ్యాపకీ
ధూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మిక జల ప్రకార
కనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య అసత్త్వాన్నాసాధా
రణ్యేఽవ్యాప్తిః । నహి ప్రతిబంధకాంతే యదవిశేషణం తస్య ప్రతిబ
ద్ధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకరూపేణ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం సంభ
వతి । అతేన సంశయనిశ్చయాయవిషయతయో ర్భేదే వహ్నిగ్రభావత్వా
వచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత హృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా ల్పేనాపి నిశ్చ
యవిశిష్ట ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ సంశయనిశ్చయాయవిషయ
తయో రైక్యమధ్యపగమ్య సంశయాయవిషయతాయా నిశ్చయవిశిష్ట ప్రతి
బంధకతావచ్ఛేదకత్వముపపాదితంభట్టా భా ర్యేణ । నచ వహ్నిగ్రభావజ్ఞా

లాదిమద్వ్యత్తిజలాభావవాక్ హృదో వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్రవహ్నీ
 భావవజ్జలాదిమద్వ్యత్తిజలవద్ధ గ్రదరూపాశ్రయాసిద్ధావవాప్తిః । తాదృ
 శాశ్రయాసిద్ధివిషయకజ్ఞానే హృదధర్మికవహ్నిప్రకారక బుద్ధితావవచ్చి
 న్నాయాప్రతిబధ్యతా తస్మిరూపితాయా జలావచ్ఛేదేన వహ్నీభా
 వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయతావవచ్చిన్నా
 ప్రతిబంధకతా తస్యోపవచ్ఛేదకత్వస్య సత్త్వాదితివాచ్యం । అవచ్ఛేదక
 తాసంబంధేన యాదృశ ప్రతిబంధకతావదవ్యద్యజ్ఞానం తజ్ఞానవృత్తిత్వ
 విశిష్టయద్రూపావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపికా ప్రకృతానుమితత్వవ్యా
 పక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత తాదృశ ప్రతిబంధకతాద్రూపవత్త్వమేవ
 హేతావభాసత్వం । తథాచ వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్వ్యత్తిజలాభావప్ర
 కారకహృదతావవచ్చిన్న విశేష్యకబుద్ధితావవచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం సతాదృశజ్ఞానే కింతు అపాగ్మాణ్య
 జ్ఞానాభావాదేరేవతచ్ఛాన్యత్వస్య వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్వ్యత్తిజలవ
 ద్ధ గ్రదవిషయకజ్ఞానే సత్త్వాత్తదవృత్తిత్వవిశిష్ట వహ్నీభావవజ్జలాదిమ
 ద్వ్యత్తిజలవద్ధ గ్రదవిషయకత్వవ్యాపకత్వస్య తాదృశ ప్రతిబంధకతా
 యామపి సత్త్వాదితి తత్ర లక్షణసమన్వయః ॥ కచిత్తు ॥ యద్రూపావ
 చ్చిన్నవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యద్రూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వమ
 నుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వత్ర ప్రతిబంధకతాయాం స్వవ్యా
 పకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా విశిష్టాన్యత్వం
 విశేషణం దేయం । తథాచ హృదో వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర వహ్నీ
 భావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట వహ్నీభావవద్ధ గ్రదవిషయక నిశ్చయ
 త్వం బాధప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వం బాధప్రతిబంధకతాయాం స్వ
 వ్యాపకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయాం స్వత్త్వా
 త్ సజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వం । వహ్నీభా
 వవజ్జలాదిమద్వ్యత్తిజలాభావవాక్ హృదో వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర జ

లావచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధ గ్రదవిషయకాని
 శ్చయత్వం తాదృశ నిశ్చయవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రాదర్భరికజలప్రకారక
 నిశ్చయత్వానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశ ప్రతిబంధకతా
 యాం జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నానుమితి ప్రతిబంధకతాయాస్సత్వాన్న
 వ్యాపకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్య
 త్వం ఇతి విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నిరుక్తాసిద్ధౌ సత్త్వేన సతత్రా
 వ్యాప్తిరిత్యాహుః । తన్న । తథాసతి వహ్నిభావవజ్జలాదిమత్కాలీన
 జలవద్ధ గ్రదే వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తి జలాభావవాత్ హ్రదోవహ్ని
 మాన్దూమాదిత్యత్రాతివ్యాప్తేః । తత్ర వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జ
 లవద్ధ గ్రదస్యాపి వహ్నిభావవజ్జలజలవద్ధ గ్రదవీతదుభయఘటితత్వేనైవ
 తత్రాతివ్యాప్తివారణంసంభవతి । తాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం
 తు తాదృశ ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిభవతి తస్యాం జ్ఞానవైశిష్ట్యానవ
 చ్ఛిన్నాయా అసిద్ధిప్రతిబంధకతావ్యాపకత్వసంభవేన తద్విశిష్టత్వస్య స
 త్త్వాన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వం । అవరేతు । యాదృశవిశి
 ష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం సావవచ్ఛిన్న
 విషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్ట
 ద్వయాఘటితత్వస్య నివేశనీయతయోక్తస్థలీయాసిద్ధౌ నావ్యాప్తిః ।
 తాదృశాసిద్ధివిషయకనిశ్చయత్వానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యంతర్గ
 తాయాః ప్రాదర్భరికవహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలప్రకారకనిశ్చ
 యత్వానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాః అనతిరిక్తవృత్తిత్వస్య జలవాత్ వ
 హ్నిభావవానితి నిశ్చయవిశిష్టజలవాత్ ప్రాదర్భరినిశ్చయత్వేన సత్త్వా
 త్రాదృశవిశిష్టనిశ్చయత్వస్య ధారణం సంభవతీతి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘ
 టితత్వస్య నిరుక్తాసిద్ధౌ సత్త్వాదిత్యాహుః । ఏతన్న తే హ్రదో వహ్ని
 మాన్దూమాదిత్యత్ర వహ్నిభావత్వ విశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టవ
 హ్నిభావవద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య వహ్నిభావవద్ధ గ్రదవిషయక

నిశ్చయత్వవ్యాపకః ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టదవ్యాఖ్యుపిత్వస్యవహ్నిభావవద్ధ్రదేసత్వాన్వివహ్నిభావవద్ధ్రదాదావసంభవవారణమశక్యమేవ || ఇదంతబోధ్యం || యద్యూహవచ్చిన్న విషయకనిశ్చయత్వవ్యాపికాసతియద్యూహవచ్చిన్న విషయకనిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదికాయా ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకతా తద్యూహవత్త్వమేవ హేతవ్యభాసత్వం | భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా అవచ్ఛేదకత్వసంబంధేన గ్రాహ్య | తథాచ వహ్నిభావవద్ధ్రదవిషయక నిశ్చయత్వ వ్యాపికాయా హ్రదధర్మిక వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నా ప్రతిబంధకతా తస్యాం వహ్నిభావవద్ధ్రదవిషయకనిశ్చయనిష్ఠో యోజనచ్ఛేదకతా సంబంధేన బాధప్రతిబంధకతా విశిష్టా ప్రామాణ్యజ్ఞానాభావభేదః తదవచ్ఛేదకత్వస్య బాధప్రతిబంధకతాయాం సత్త్వాద్వాధే లక్షణసమన్వయః | హ్రదోపహ్నిమానిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట హ్రదధర్మిక జలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయాః విశిష్టనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వేపి నిశ్చయే తాదృశప్రతిబంధకతాయాః అనచ్ఛేదకతా సంబంధేన వత్వాన్న తాదృశ నిశ్చయనిష్ఠ భేదప్రతియోగితానిరూపితావచ్ఛేదకత్వ సంబంధావచ్చిన్నావచ్ఛేదకత్వమితి నతత్రాతివాన్యప్తిః | వహ్నిభావవజ్జలాదియదవ్యుత్పత్తిజలాభావవాక్ హ్రదోపహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జలాదియదవ్యుత్పత్తిజలవద్ధ్రదాదిరూపాశ్రయాసిద్ధ్యాదివిషయక నిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యాః అసిద్ధివిషయక నిశ్చయనిష్ఠో యోజనచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్చిన్న తాదృశప్రతిబంధకతానిష్ఠానవచ్ఛేదకతాకా ప్రామాణ్యజ్ఞానాభావ ప్రతియోగితాకభేదః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సత్త్వాత్తత్ర లక్షణసమన్వయః | నన్వత్ర ఘటో గగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనవానిత్యత్ర గగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనాభావవద్ధ్రుటరూపబాధే ౭ వ్యాప్తిః | తథాహి ఘటధర్మిక గగనసత్త్వాబుద్ధిం ప్రతి అభావావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారక

నిశ్చయవిశిష్టఘటధర్మి కాభావప్రకారనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వమవశ్యంవక్తవ్యం । అన్యథాఽభావవాన్గనాభావవాన్భావవాన్భూ ఘటఇతి జ్ఞానోత్తరమపి ఘటో గగనవానితి బుద్ధిప్రసంగః । తథాచ ఘటోగగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనాభావవానితి నిశ్చయస్యావ్యభావావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారనిశ్చయవిశిష్ట ఘటధర్మి కాభావప్రకారనిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వం । తదనంతరం ఘటోగగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనవానితి బుద్ధేరుత్పాదాసంభవాత్ । ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి ఘటధర్మికగగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనాభావప్రకారనిశ్చయత్వేన జ్ఞానవైష్ట్యానవచ్ఛేదస్మప్రతిబంధకతాంతరే మానాభావాత్ । తథాచ బాధనిశ్చయస్య గగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనాభావవద్ఘటవిషయకస్యావచ్ఛేదకతాసంబంధేన ప్రతిబంధకతావత్వేన తాదృశనిశ్చయనిష్టభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం నానుమితిప్రతిబంధకతాయాం సంభవతీతి తాదృశ బాధైవ్యాపిః । అత్ర యదప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయత్వానవచ్ఛిన్నం యదవచ్ఛేదకత్వం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నాయా యమూపావచ్ఛిన్నం నిశ్చయనిష్టభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాంతదాశ్రయత్వస్య ప్రతిబంధకతావిశేషణేవ గగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనాభావప్రకారనిశ్చయేయాప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతా సా న ప్రకృతానుమితినిష్టప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్మాతవిషయిత్వానవచ్ఛిన్నం । ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనాభావబుద్ధింప్రతి ఘటధర్మికగగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । హ్రదోవహ్నిమాన్ద్రామాదిత్యత్ర మహ్నయభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి జలవద్భేదవిషయకే నిశ్చయే యాప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతా సానుమితినిష్టప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయిత్వానవచ్ఛిన్నం । హ్రదధర్మిక

మహ్యభావవజ్జలాదిమద్యప్రతిజలప్రకారకబుద్ధిప్రతి హ్రదధర్మిక వ
 ప్నిప్రకారబుద్ధితేనా ప్రతిబంధకత్వాత్ ఇతి ఏవమపి హ్రదోవహ్ని
 త్యాప్యవానిత్యత్రహ్నివాప్యాభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి మహ్యభా
 భావవద్ధ్రదేతివాన్తిః । హ్రదధర్మిక మహ్నివాప్యవత్తాబుద్ధిప్రతి
 హ్రదధర్మికమహ్యభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట మహ్యభావావచ్ఛే
 దేన మహ్నివాప్యాభావప్రకారత్వావచ్ఛిన్నాయాప్రతిబంధకతా తన్ని
 రూపితాయా హ్రదధర్మికమహ్యభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నా
 వచ్ఛేదకతా తస్యాశ్చ హ్రదధర్మిక మహ్నివాప్యప్రకారకానుమితి
 నిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూత విషయత్వావచ్ఛిన్నతయా తాదృ
 శప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూత విషయత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానుంబం
 దేన తాదృశానుమితినిరూపితప్రతిబంధక తావద్యదప్రామాణ్యజ్ఞానాభా
 వాది తద్భిన్నత్వస్య మహ్నివాప్యాభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి వ
 హ్నిభావవద్ధ్రదనిశ్చయే సత్త్వాత్ । ననుప్రకృతానుమితిత్వవ్యా
 పక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం ప్రకృతాను
 మితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధక తావిశిష్టా యా ప్రతిబధ్యతా తదతచ్ఛేదకీ
 ధూత విషయత్వావచ్ఛిన్నత్వదేయం । ప్రతిబధ్యతాయాం ప్రతిబం
 ధకతావైశిష్ట్యంచ స్వనిరూపితత్వ పావచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబధ్యతానిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూ
 తవిషయత్వావచ్ఛిన్నత్వేతిదుభయసంబంధేన । తథాచ హ్రదోవహ్నివా
 ప్యవానిత్యత్ర మహ్నివాప్యాభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి మహ్యభా
 వవద్ధ్రదవిషయకనిశ్చయే హ్రదధర్మికమహ్యభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
 మహ్యభావావచ్ఛేదేన మహ్నివాప్యాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయా హ్రదధర్మికమహ్నివాప్య ప్రకారకని
 శ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూతవిష
 యత్వావచ్ఛిన్నత్వేపి హ్రదధర్మికమహ్నివాప్యప్రకారకానుమితిత్వవ్యా

పక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వావచ్చిన్న త్వస్య ప్రాదర్భిక్వహ్మన్యభావ ప్రకారక బుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయావనత్వాత్ నిరుక్తోభయసంబంధేనానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతావిశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకతయా నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతిబంధకతావిశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతవిషయత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాసంబంధేనానుమితిప్రతిబంధకతావతి తాదృశనిశ్చయే నిరుక్తసంబంధేన ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదస్యాసత్త్వాత్ సతాదృశవిశిష్టైతివ్యాప్తిరితి చెన్న । ఏవంసతి ఘటా గగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనవానిత్యత్ర గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । తాదృశనిశ్చయే తాదృశ ప్రతిబంధకతాయా నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతా విశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతవిషయత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాసంబంధేన సత్త్వాదితిచేత్ ॥ అత్రాచ్యతే ॥ అనుమితిత్వవ్యాపికాయా ప్రతిబంధకతా తన్నిరూపితాయా ప్రతిబధ్యతా తదవచ్ఛేదక విషయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తన్నిరూపితాసతి నిరుక్తప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వావచ్చిన్నాయావచ్ఛేదకతా తదన్యవచ్ఛేదకతాసంబంధేన యద్రూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయనిష్ఠభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వివక్షితత్వాన్నహి ॥ తథాహ ఘటో గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనవానిత్యత్ర గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటవిషయకనిశ్చయే యా ప్రకృతానుమితినిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా తస్యాః అనుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతబాధవిషయకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నతయా ఏష తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాలపి తాదృశనిశ్చయాయవిషయత్వావచ్చిన్నతయా తద్విన్నత్యం సతాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం కింత్వేన

మ్యాజ్ఞానాభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయామేవ తద్భేదస్య తాదృశనిశ్చయే
 సత్త్వాత్ । హ్రదోవహ్నివ్యాప్యవానిత్యత్ర మహ్నివ్యాప్యభావవద్య
 హ్నిభావవద్యత్తి వహ్నిభావవద్భేదవిషయకనిశ్చయే యా అనుమ
 తినిరూపితహ్నిభావావచ్ఛేదేన మహ్నివ్యాప్యభావప్రకారక నిశ్చ
 యవిశిష్ట హ్రదధర్మికవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతి
 బంధకతా తన్నిరూపితాయా అవచ్ఛేదకతా సా నానుమితినిష్ఠప్రతిబంధ
 కతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నాయాచహ్ర
 దధర్మికవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావావచ్ఛేదేన వ
 హ్నివ్యాప్యభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపి
 తా సాచ నానుమితినిష్ఠప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూ
 తవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితేతి అనుమితినిష్ఠప్రతిబంధక
 తానిరూపితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూత విషయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక
 తానిరూపితాసతీ అనుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్య
 తావచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నాయా అవచ్ఛేదకతా తదన్యత్వంతా
 దృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం వర్తంతేతి తాదృశావచ్ఛేదకతా
 సంబంధేన తాదృశనిష్ఠ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం సతాదృశ ప్రతి
 బంధకతాయామస్తీతినత త్రాతివ్యాప్తిః ॥ సను య్యూరూపావచ్ఛిన్నవిష
 యితాసామాన్యం జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నత్వాసాధారణ్యవిషయితావచ్ఛి
 న్నత్వోపేధయాభావవిశిష్టాయా పశ్యతానుమితినిష్ఠప్రతిబధ్యతానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతా తస్యాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావత్తదూరూపావ
 చ్ఛిన్నత్వంహేతావ్యాభాసత్వం ॥ ఏవంచ జలవచ్ఛేదేనవహ్నిభావప్ర
 కారకనిశ్చయవిశిష్ట జలవద్భేదవిషయకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతి
 బంధకతా తస్యాః జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నత్వాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛి
 న్నత్వయోగ్యత్వావచ్ఛిన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతామూదాయ వహ్నిభావ
 వజ్రాదిమద్యుత్తిజలవద్భేదే తోషః ॥ ఏవం వర్వతావహ్నిమానిత్యత్ర

పాపాణమయత్వావచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట పాపా
ణమయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యామ
సాధారణ్యవిషయకత్వావసచ్చిన్నత్వజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వోపభయోస్స
త్వావసత్తాదృశ ప్రతిబంధకతామూదాయ పాపాణమయత్వవిశిష్ట పర్య
రెతివ్యాప్తిః ॥ హృదో వహ్నిమాజ్జలాదిత్యత్ర వహ్నిభావప్ర
కారక నిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యామసాధా
రణ్యవిషయకత్వావసచ్చిన్నత్వసలైవిపి జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వవిరహా
త్ నిరుక్తోభయాభావవత్త్వమితి తాదృశ ప్రతిబంధకతామూదాయ బా
ధే లక్షణసమన్వయః । హృదస్థిరజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నినాన్
వకీహతాభావ ప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్న విషయకనిశ్చయత్వావచ్చి
న్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యాం జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వసలైవిపి అ
సాధారణ్యవిషయకత్వావసచ్చిన్నత్వవిరహాత్ తాదృశోభయాభావవత్త్వ
మితి తాదృశ ప్రతిబంధకతామూదాయసాధారణ్యే లక్షణసమ
న్వయః । అసతిరిక్తవృత్తిత్వకల్పేతు అసాధారణ్యే లక్షణసమన్వయార్థం
అనుమిత్యప్రతిబంధకత్వసామత్తానిశ్చయకాలీనత్వోపభయాభావే య
ద్యూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వనివేశనం విఫలం । సచ జ
లం వహ్నిమాజ్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీహతాభావ ప్రతియోగిజలమేవా
సాధారణ్యం సకేవలప్రతియోగిజలమితి కేవలప్రతియోగిజలైతివ్యాప్తిః
తథాపి ప్రతియోగిత్వావచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
ప్రతియోగిత్వప్రకారకజలవిశేషక నిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతి
బంధకతా తస్యాః ప్రతియోగిత్వప్రకారకానిరూపిత జలత్వావచ్చిన్నవి
శేష్యతాత్వేన వహ్నివ్యాపకీహతాభావప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిశే
ష్యతాయాఅపి అవచ్చేదకత్వాత్తత్ప్రతిబంధకతాయాం నాసాధారణ్యవి
షయకత్వావసచ్చిన్నత్వమితి జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వావసాధారణ్యవిష
యకత్వావసచ్చిన్నత్వైవతదుభయాభావవత్త్వంతత్ప్రతిబంధకతాయామన్య
తత్ప్రతిబంధకతాయాశ్చావచ్చేదకత్వం ప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిష

యతానామాన్యేస్తీతి తత్రాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం । అసాధారణ్యవిషయ
తాత్పర్యానాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నత్వజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నత్వై
తదుభయాభావస్య ప్రతిబంధకతాయాం వివక్షణీయత్వాత్ । పరియోగి
త్వప్రకారకానిరూపితజలవిశేష్యతాకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబ
ంధకతాతస్యావచ్ఛేదకత్వం నాసాధారణ్యవిషయతాత్పర్యేనేతిసతత్ప్రతిబంధ
కతామాదాయ తత్రాతివ్యాప్తిరితీచేత్ । అయ్యచ్యతే । అసాధారణ్యవి
షయతాత్వం యది వహ్నివ్యావకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వావచ్ఛి
న్నవిషయతాత్వం తదా వహ్నివ్యావకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతాత్వస్య వహ్నిత్వేన గుంజాపుంజావగాహిభీమాత్క వ
హ్నివ్యావకీభూతాభావప్రతియోగిజలమితి జ్ఞానీయవిషయతాయామవ
తమానతయా తస్య ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వానువవత్తిః ।
యదిచ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత వ్యావకత్వావచ్ఛిన్న విష
యతానిరూపితప్రతియోగిత్వత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపిత జలత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతాత్వంప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకం తథాపిమహ్నో
భావవదన్యత్రిజలమితి జ్ఞాననిష్ఠాయా మహ్నోభావవదన్యత్రి జలత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతా తాత్పర్యవిషయతాశాలినిశ్చయవిశిష్టప్రాదర్భికజలప్ర
కారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతామాదాయ మహ్నోభావవదన్య
త్రిజలమప్యసాధారణ్యం గవాధరసమ్మతం తస్యానుగ్రహవత్తిః । ఏవం
వ్యావకత్వసాన్యత్యంతంశాభావాన్యన్యభావభేదేనభిన్నతయా ఏకరూ
పేణ ప్రవృత్తమశక్యత్వాత్ ఏవం ప్రతియోగ్యసామానాధికరణ్యఘ
టితస్య ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యఘటిత్యభిన్నతయాసాధారణ్యంనా
నావిధమితి ఏకాసాధారణ్య లక్షణసమన్వయికాలైనాన్యసాధారణ్యం
వ్యాప్తిరతస్సధర్మి తావచ్ఛేదకకపాతుమత్తానిశ్చయకాలీనయాశ్చతవిశిష్ట
విషయకనిశ్చయసామాన్యం స్వసమానకాలీనపాతుమత్తానిశ్చయసమాన
ధర్మి తావచ్ఛేదకకానుమితిసామాన్యవిరోధి తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ

చ్ఛిన్నత్వమేవ అసాధారణ్యవిషయకత్వానవచ్ఛిన్నత్వమిత్యస్యాద్ధౌవక్త
 న్యః । తథాచ హ్యహోజలవానిత్యాకాచక సధర్మితావచ్ఛేదకక పాతుమ
 త్తానిశ్చయకాలీనమహ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగిజలమిత్యాకాకని
 శ్చయః స్వసమానకాలీనపాతుమత్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదకక వ
 హ్నిసమమితిసామాన్యవిరోధి ఏవం ఘోజలవానితి నిశ్చయకాలీన వ
 హ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగి జలత్వానవచ్ఛిన్నవిషయక నిశ్చయోపి
 తత్కాలీనపాతుమత్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదకక వహ్నిసమమితి
 సామాన్యవిరోధితి వహ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగిజలేఏవంవహ్ని
 భావాన్వయవ్యాప్తివిశిష్టజలాదిరూపాసాధారణ్యచ లక్షణసమన్వయః ।
 ఏవంఽయమూపపదేనాస్య ధారణీయతయా జలంహ్నిమజ్జలాదిత్యత్ర
 వహ్నివ్యాపకీహూతాభావప్రతియోగిజలభవ ప్రతియోగిజల లక్షణగమ
 నం సంభవతి తత్తాత్రివ్యాప్తిరతః ఏతాదృశౌపేక్షాకృతా ॥ కేచిత్తు ॥
 వృక్షః కపిసంయోగవానిత్యత్ర కపిసంయోగాభావవదన్వత్క్షౌణ్డసలక్ష్యఃని
 రవచ్ఛిన్నాధారతానంబంధేన సాధ్యాభావప్రకారజ్ఞానవిషయస్తేవ ఆ
 భాసత్వాత్ తథాచ అవ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానస్యాత్మైకతావత్కే నస్వరూపసం
 బంధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పే కపిసంయోగాభావవదన్వత్క్షౌణ్డ విషయతా సా
 మాన్యస్యాపి అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ కేవలశేషణతాస
 మ్బంధేన కపిసంయోగాభావవదన్వత్క్షౌణ్డసాపి లక్ష్యత్వావత్తైరతః అవ్యా
 ప్యవృత్తిత్వభిమాభావవిశిష్టయమూపావచ్ఛిన్నవిషయక నిశ్చయత్వవ్యాప్తి
 పకత్వం అనుమితిప్రతిబంధకతాయానివేళితం తథాచావ్యాప్యవృత్తిత్వప్ర
 మాకాలీనస్యవృక్షఃకపిసంయోగాభావవానితిజ్ఞానస్యాప్యనమిత్యప్రతిబంధ
 కతయా యమూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వవ్యాపకత్వం నానుమితిప్రతిబంధక
 తాయామితి నకేవలస్వరూపసంబంధేన కపిసంయోగాభావవదన్వత్కైఽతి
 వ్యాప్తిరిత్యాహ ॥ ననుప్రతిబంధక తావచ్ఛేదకవిషయతామాన్య జ్ఞానవృ
 త్తిత్వవిశిష్టయమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపికాఅనుమితిప్రతిబంధకతా

తమూపవత్ప్రమేస ఆభాసత్వం ఏవంచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారే నా
 తివ్యాప్తిః పరకృతానుమిత ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీఘాత ప్రమేయత్వ
 త్వవిశిష్టవిషయతాయాః ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకజ్ఞానసత్త్వా
 ద్యమూపవదేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్యధాఽణాసంభవాదిదిద్ధితి
 కారోక్తవిశిష్టాంతరాభుజితత్వందిఫలమితి ॥ ఏవం జలావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావ ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మకజల ప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నాయా ప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకీఘాతాయా హృదధర్మక జలప్ర
 కారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేనవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నాయా ప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకీఘాతాయాన్వత్త్వివిషయతాయా
 వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యస్త్రి జలవద్ధృదవిషయకజ్ఞాన సత్త్వాన్నాను
 మితి ప్రతిబంధకతాననచ్ఛేదకీఘాతవిషయతాశూన్యత్వం తాదృశజ్ఞానఇ
 తి యమూపవదేన వహ్నిభావవజ్జల వల్పస్త్రి జల వద్ధృద త్వ
 స్య ధర్మమనకృతావచ్ఛిన్యప్తివిహాద్వి శిష్ట ద్వయా ఘటితత్వం
 వ్యథం ॥ సచ హృదో వహ్ని మా ధూ మా ది త్వ త్రి వ హ్ని
 భావేతివ్యాప్తిః । వహ్నిభావకతిజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీ
 ఘాత విషయతాశూన్యత్వవిహాద్ధృదోవహ్నిభావవానితి జ్ఞానస్య త
 భావిభతయా తదవృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్న విషయతావ్యా
 వకత్వస్యానుమితి ప్రతిబంధకతాయాః సత్త్వాదితివాద్యం । యమూపావ
 చ్ఛిన్న విషయత్వావ్యావకవిషయతాశూన్యత్వస్య భవతాపిజ్ఞాన విశేషణీ
 యతయా వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యావకీఘాత విషయతా
 శూన్యానుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీఘాత విషయతాశూన్యజ్ఞానాప్ర
 సిద్ధ్యా యమూపవదేన వహ్నిభావత్వస్య ధాఽణాసంభవాదిసహ్ని
 భావేతివ్యాప్తివిహాత్ । వహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్న విషయ
 తావ్యావకీఘాతవిషయతాశూన్యానుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీఘా
 తవిషయతాశూన్యస్యహృదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానస్య ప్రసిద్ధ్యా స
 హ్నిభావవద్ధృదాదౌ లక్షణసమనయసంభవాత్ । సచ సంయోగసం

యోగాభావనానిత్యాదౌ సంయోగస్సంయోగవానితిబాధభ్రమః । తత్ర
 సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయిత్యావ్యాపకీహూతవిషయితాశూన్యత్వం అ
 నుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛిదకీహూతవిషయితాశూన్యత్వంచాస్తీతితజ్ఞా
 నవృత్తిత్వవిశిష్టసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకత్వం ప్రతిబంధ
 కతాయావ స్తీతి తత్రానివ్యాప్తిరతః ప్రతిబంధకతానవచ్ఛిదకీహూతవి
 షయితాశూన్యత్వం జ్ఞానవిశేషణం నదేయం । తథాచ సంయోగఇతి జ్ఞా
 నస్యాపి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకీహూత విషయితాశూన్య
 తాయా తద్వృత్తిత్వవిశిష్ట సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకత్వ
 స్యానుమితి ప్రతిబంధకతాయాం అసత్త్వావచ్ఛిన్నసంయోగైతివాప్తిరితి
 వాచ్యం ॥ యమూసావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత యమూపావచ్ఛిన్న
 విషయిత త్వం సావచ్ఛిన్నవిషయితత్వసమాసాధికరణాభావప్రతియోగ
 తావచ్ఛిదకం తమూసావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత తమూపావచ్ఛిన్న
 విషయితాశూన్యం యజ్ఞానం తద్వృత్తిత్వవిశిష్టయదూపావచ్ఛిన్న విష
 యితావ్యాపకత్వం అనుమితి ప్రతిబంధకతాయాం నివేదనీయం । తథాచ
 తత్ర సంయోగేన బాపః । వహ్నుభావత్వావచ్ఛిన్న విషయితావ్యాపకీ
 ధూత విషయితాశూన్యంయద్ధృతపక్షకవహ్నుసాధ్యకానుమితి ప్రతిబంధ
 కతానవచ్ఛిదకీహూత విషయితాశూన్యంజ్ఞానం తస్యాన్యద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నవహ్ను
 భావైతివాప్తిరిత్యుచ్యతే । యది । తదా హృదయవహ్నుమాన్ధామాది
 ల్యత్ర హృదవృత్తిరోపవహ్నుభావస్తదవృద్ధృదైతివాప్తిః । హృదవృ
 త్తివహ్నుభావవాహ్నుదగ్ధి జ్ఞానస్యానుమితినిష్ఠ ప్రతిబంధకతానిరూపి
 త ప్రతిబంధకతానవచ్ఛిదకీహూతవిషయితాశూన్యత్వాత్ ॥ నచస్యానవచ్ఛి
 దకవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వవిశిష్ట యమూపావచ్ఛిన్న విషయితా
 వ్యాపికాసావృత్తక ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతా తదూపవత్త్వమేవ
 హేతవాభాసత్వం । తథాచ హృదవృత్తివహ్నుభావవాహ్నుదగ్ధిజ్ఞానే
 ననుమితి ప్రతిబంధకతాద్యయం । ఏకావహ్నుభావవిశేషక హృదవృ

త్తిత్వప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ హ్రదవిశేష్యకః
హ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । తథాచ తాదృశప్రతిబం
ధకతాంతఃకతా ఏకాపి ప్రతిబంధకతా సస్వవదేనధర్తుంశక్యతే । తా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య తయోః పరస్పరమనవచ్ఛేదకవిషయతావ
త్త్వాదితి సావనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితి
ప్రతిబంధకతావిశిష్టహృదవృత్తివహ్మనిభావవద్ధృదతావచ్ఛిన్న విషయ
తాశాలినిశ్చయస్యాప్రసిద్ధ్యా హృదవృత్తివహ్మనిభావవద్ధృదత్వస్యయ
ద్యూపవదేన ధారణాసంభవాదితి తదవచ్ఛిన్నేనాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం ।
ఏవంసతి వహ్మనిభావవద్ధృదాదావసంభవం । తాదృశజ్ఞానే ప్రతిబంధ
కతా నానావిధా । ఏకా హృదతావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితాభావ
తావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవహ్మనిభావతావచ్ఛిన్న విషయతాశాలినిశ్చ
యతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ వహ్మనిభావతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితా
భావతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితహృదతావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిని
శ్చయతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ హృదతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితా
సతి వహ్మనిభావతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితాయా అభావతావచ్ఛిన్న వి
షయతా తాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । తథాచ సస్వవదే
న కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయా ధారణం నసంభవతి । ప్రత్యేకం త
త్ప్రతిబంధకతానాం సాక్షాదనవచ్ఛేదకీభూతవిషయతాయాః తాదృశ
విశిష్టవిషయకజ్ఞానేనత్వాత్ । సాక్షాత్పరంపరాసాధారణమవచ్ఛేదకత్వం
దుర్వచం । ఏకం తన్నిరూపితావచ్ఛేదకత్వం అపరంచ తన్నిరూపితావ
చ్ఛేదకత్వస్యావచ్ఛేదకత్వం । యదేవ కథంచితాత్పరంపరాసాధారణ
మవచ్ఛేదకత్వం నివేద్యైవవీతాదృశాసంభవంవార్యతే । తథాపియత్రసా
ధానిభావత్వేన సకస్యాపి భ్రమోజాతః ఏవం సాధ్యతావచ్ఛేదకరూపేణ
ప్రతియోగితాసంబంధేన సకస్యాపి భ్రమోజాతః తత్ర సాధ్యతావచ్ఛే
దకావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసంబంధేన సాధ్యవిశిష్టాభావవిశిష్టపక్షవిష

యకనిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకతాలాఘవాన్నతు తత్రాపి నిరూప్య
నిరూపకభావావన్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వేనగౌరవాత్ । తథాచ తాదృ
శప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీఘాతాయా సాధ్యతావచ్ఛేదకాదివిషయతాత
స్యాస్తాదృశస్థలీయ దోషవిషయకజ్ఞానై నియమతస్సత్త్వాత్తాదృశస్థలీయ
దోషైవవ్యాప్తిః । ఏవం వహ్న్యాభావో వహ్నిమానిత్యత్ర వహ్న్యాభా
వవిశిషో యోవహ్న్యాభావస్తద్విశిష్టవహ్న్యాభావైతివ్యాప్తిః । తాదృ
శజ్ఞానీయవిషయతాసామాన్యస్తేనైవ వహ్న్యాభావధర్మికవహ్న్యాభావప్ర
కారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ ❀❀❀❀

అనాహార్యాపామ్రాణ్యజ్ఞానానాస్కందితనిశ్చయవృత్తిత్వవిశిష్టయ
ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వం
తద్యూపవత్త్వమిది షేత్యాభాసలక్షణ హృదయక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థిత
వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేతివ్యాప్తివాదతాదృశం యా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్ర
కృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వం
యద్యూపావచ్ఛిన్నే భట్టాచార్యేణ నివేదితః । తథాచ హృదధర్మికవహ్ని
మత్తాబుద్ధిప్రతి జలావచ్ఛేదేన వహ్న్యాభావవత్తా నిశ్చయవిశిష్టహృద
ధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాద్వహ్న్యాభావవజ్జలవ
ద్విషయక నిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయత్వం అనుమితిప్రతి
బంధకతానతిరిక్తవృత్తిభవతి । ఏవం హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి
వినిగమనావిరహేణ హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేద
న వహ్న్యాభావప్రకారకనిశ్చయత్వేనాపి ప్రతిబంధకత్వాత్ జలవద్ధృ
దవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్న్యాభావవజ్జలవద్విషయక నిశ్చయత్వమప్యను
మితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిభవతి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య
వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదే విరహాన్నాతివ్యాప్తిః । నను
సానివ్యాపక ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబధేనానుమితిప్రతిబంధకతాని

ప్రోయోఽనాహార్యాపామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితనిశ్చయస్తద్వృత్తిత్వ
 విశిష్టయమృపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకం ఆనుమితిప్రతిబంధకత్వం
 తమూపవత్వమిత్యనైనైవ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధగ్రదే
 శ్చివ్యాప్తివారణం సంభవతీతి గురుతరవిశిష్టద్యయాఘటితత్వనివేషాన్య
 థః । తథాపి వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చ
 యే పాగుక్రప్రతిబంధకతాద్యయం వత్తే । తథాచ స్వపదేన జలా
 వచ్ఛదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టప్రాదర్శికజలప్రకారక ని
 శ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా ధర్మసంశక్యతే । తాదృశప్రతిబంధక
 తాయాః జలవాక్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానావ్యవహితోత్తరవృత్తిప్రా
 దోజలవానితిజ్ఞానైపి సత్త్వాల్ తత్ర జలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజ
 లావచ్ఛదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధక
 తాయాః అసత్త్వాదేవరీత్యైవ ప్రథమప్రతిబంధకతాయాః ద్వితీయజ్ఞా
 నేసత్త్వాతాదృశప్రథమప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపికాయా ద్వితీయ
 ప్రతిబంధకతా తమూన్నత్వస్య తాదృశజ్ఞానేవిరహాదితి స్వావ్యాపకీభూ
 తప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితిప్రతిబంధకత్వస్య తాదృశవి
 శిష్టవిషయకనిశ్చయే విరహాద్యద్యూపవదేన వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యృ
 త్తిజలవద్ధగ్రదత్వస్య ధాతౌసంభవాల్ । హ్రదోవహ్నిమాన్ ధూమా
 దిత్యత్ర వహ్నిభావవద్ధగ్రదరూపబాధవిషయకనిశ్చయేతు బాధనిశ్చయ
 త్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతాతదవ్యాపకీభూతవ్యభిచారప్రతిబంధక
 తాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతాసత్త్వాద్యద్యూపవ
 దేన బాధత్వస్య ధర్మం శక్యతయా బాధాచా లక్షణానున్వయః । ఏ
 వంచ తాదృశనిశ్చయేఽవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశనమన్యథలం ।
 హ్రదోవహ్నిమానిత్యాదౌ వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయక
 జాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే ప్రకృతానుమితినిరూపితాయా నిరవ
 చ్ఛిన్న హ్రదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకలితేష్యతాకవహ్నిభావప్రకారక

నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తదవ్యాపికాయా జాతిత్వావచ్ఛిన్న
జాతినిష్ఠావచ్ఛేదకతాక విశేష్యతానిరూపిత మహ్నభావప్రకారకనిశ్చ
యత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాసత్త్వావచ్ఛిన్నతాదృశజ్ఞానే సావ్యా
వకీఘాత ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన అనుమితి ప్రతిబంధకతావ
త్వం । నహి సంబంధఘటికీఘాత సావ్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం
ప్రకృతానుమితినిరూపితత్వనివేశస్య ప్రయోజనమస్తి । యేన జాతి
త్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం ప్రకృతా
నుమితినిరూపితత్వవిరహేణ సావ్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యత్వ
సంబంధేన ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాపత్వం సంభావనీయం । ఎ
వం విశిష్టాంతరాఘటితత్వ విశేషణమవ్యసం । మేయత్వవిశిష్టవ్యభి
చారవిషయకనిశ్చయేవ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాలవ్యా
పికాయా వ్యభిచారో మేయత్వాభావవానితిజ్ఞాననిరూపితవ్యభిచారధర్మ
కమేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాసత్త్వావచ్ఛి
న్ననిరుక్తసంబంధేన ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావత్వమితియద్యుపపదే
న మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్య ధారణం ససంభవతీత్యంతామేయత్వవిశి
ష్టైతివ్యాప్తివిరహాదితీచేత్ । అత్రైతిచిత్ । యత్రహృదోవహ్నిమాధూ
మాదిత్యత్ర మహ్నభావవాత్ ధూమాధావవానితి జ్ఞానస్య పూర్వం వ
రణోవా మహ్నభావవిశిష్టహృదవిషయకజ్ఞానంభవతి నాన్యథా । కింతు
వహ్నితేన గుంజాపుంజావగాహ్యభావత్వేనఘటాభావావగాహిమహ్న
భావవాత్ హృదఇతి భ్రమత్తకజ్ఞానమేవ తత్ర మహ్నభావవిశిష్టప్ర
దాదిరూపపాదవిషయకజ్ఞానీయాయా తాదృశ భ్రమసాధారణప్రతిబం
ధకతా తస్యాలవ్యాపికాయా హృదధర్మక ధూమప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛి
న్నప్రతిబంధకతానిరూపిత మహ్నభావావచ్ఛేదేన ధూమాధావప్రకార
కనిశ్చయవిశిష్టహృదవిధిమిత మహ్నభావప్రకారక నిశ్చయత్వావ
చ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాస్తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయమాత్రే సత్త్వా

ద్వహ్నభావసద్ధృదైవ్యాప్తిః । తాదృశ భృమాత్మకజ్ఞానస్య నిరుక్త
 సంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావత్త్వేపి తత్ర వహ్నభావవిశిష్టహృదతావ
 వద్భిన్న విషయతాయా అసత్త్వాత్ భృమాత్మకజ్ఞానమాదాయాపి లక్షణ
 గమనాసంభవాత్ । నచ తద్భటకసావ్యాప్యకత్వం సావధికరణనిష్ఠ భేద
 ప్రతియోగతావచ్ఛేదకత్వం । తత్ర భృమసామాన్యభిన్నత్వం సావధికర
 ణే నివేశనీయం । తథాచ తాదృశబాధప్రతిబంధకతావ్యాప్యకత్వం తాదృ
 శజ్ఞానవైశిష్ట్యానద్భిన్నప్రతిబంధకతాయాః ససంభవతీతి సతాదృశబాధే
 ఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ ఏవమపి హృదోవహ్నిమాణ్ ధూమాదిత్యత్ర జ
 లవ్యాపక వహ్నభావసమానాధికరణ జలవద్ధృదరూపసత్ప్రతిపక్షై
 వ్యాప్తిః । తాదృశ సత్ప్రతిపక్షజ్ఞానే వహ్నభావధర్మిక జలవ్యాపక
 తానిశ్చయవిశిష్ట హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయతావద్భిన్నప్రతిబం
 ధకతాయా జలవాణ్ హృదఇతి జ్ఞానోత్తరవృత్తిజలవ్యాపకౌ వహ్నభా
 వఇతిజ్ఞానేఽసత్త్వాత్సప్రపదేన ప్రథమప్రతిబంధకతాపి ధర్తుంనశక్యతే ।
 ఏవం హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నభావధర్మిక జల
 వ్యాపకతానిశ్చయతావద్భిన్నప్రతిబంధకతాయా జలవ్యాపకౌ వహ్న
 భావఇతి జ్ఞానోత్తరవృత్తిజలవాణ్ హృదఇతిజ్ఞానేఽసత్త్వాత్తాదృశప్రతి
 బంధకతయోః పరస్పరమవ్యాపకత్వాద్ద్వితీయప్రతిబంధకతాపి నతథా ।
 ఏవంచ సావ్యాప్యకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన వహ్న
 భావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదవిషయకజ్ఞానఇవ నిరుక్తసత్ప్రతిపక్షజ్ఞా
 నేష్యనుమితిప్రతిబంధకత్వాసంభవాత్ । తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వాక్తా
 చ తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాయాం సత్ప్రతిపక్షవిషయతాభిన్నత్వం ని
 పెత్య సత్ప్రతిపక్షై లక్షణసమన్వయో భట్టాచార్యేణ స్వయమేవకృతః ।
 నచాత్రాపి సావ్యాప్యకప్రతిబంధకతాయాం సత్ప్రతిపక్షవిషయతావ
 నవద్భిన్నత్వంనివేశ్య సత్ప్రతిపక్షై లక్షణగమనసంభవతీతివాచ్యం । ఏ
 వంసతి వహ్నభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదైవ్యాప్తిచారణం న

సంభవతి । తథాహి జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
 ప్రదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతా త
 స్యాః జలవ్యాపక వహ్నిభావసమానాధికరణజలవద్ధృదవిషయతాయా
 అపి జలత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రదత్వావచ్ఛిన్న విషయతా
 త్వేనావచ్ఛేదకత్వాతో యద్ధర్మావచ్ఛేదేన తదభావవత్తానిశ్చయస్తద్భటి
 తథర్మనిష్ఠప్రకారతానిరూపితాయా అపి విశేష్యతాయాః వ్యావర్తకధ
 ర్మదర్శనవిధయా ప్రతిబంధకతాయామవచ్ఛేదకత్వాత్ । ప్రదధర్మిక
 జలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయ
 త్వావచ్ఛిన్నాయాః ప్రతిబంధకతాయాః సత్ప్రతిపక్షవిషయకత్వానవచ్ఛి
 న్న త్వేపి తత్ప్రతిబంధకత్వాన్యాపకత్వవిరహాత్ తాదృశనిశ్చయే నిరు
 క్తసంబంధేన ప్రథమప్రతిబంధకతావత్త్వవిరహేపి సావ్యవహికీభూత స
 త్ప్రతిపక్షవిషయకత్వానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన ద్వి
 తీయతత్ప్రతిబంధకతావత్త్వస్య వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృ
 దవిషయకనిశ్చయేన త్వాత్ ॥ యదిచ ప్రతిపాతువ్యాపక సాధ్యాభావ
 సమానాధికరణ తద్ధేతుమత్పక్షస్య సనత్ప్రతిపక్షతా । కింతు పాత్వఘ
 ణిత సాధ్యాభావాభావవద వృత్తిమత్పక్షస్యైవ సత్ప్రతిపక్షతా । తదా
 ప్రతిబంధకతాయా సత్ప్రతిపక్షవిషయకత్వానవచ్ఛిన్నత్వనివేశస్య ఏ
 యోజనవిరహేన వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేతి వ్యాప్తిరి
 త్యవ్యతే । తథాప్యేతాదృశనివేశేభావా వహ్నిమాని త్యత్రయత్రసం
 యోగసమ్బంధేన వహ్నిసాధ్యతా తత్రసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్ర
 తియోగితాసంబంధేన వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావస్య హేత్వాభా
 సత్వావత్తిః । తత్రాభావత్వధర్మితావచ్ఛేదకక సంయోగసంబంధేన
 వహ్నిమత్తాబుద్ధి ప్రతి సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసం
 బంధేన వహ్నివచ్ఛేదేన సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నిభావప్ర
 కారకనిశ్చయత్వేనాభావత్వధర్మితావచ్ఛేదకక సంయోగసంబంధావ

చ్చిన్న ప్రతియోగితాసంబంధావచ్చిన్న వహ్నిప్రకారకత్వఘటితేన
ప్రతిబంధకత్వం । నతు నిరుక్తసంబంధేన వహ్నివచ్ఛదేన సంయోగ
సంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాక వహ్నిభావనిశ్చయవిశిష్ట అభావత్వ
ధర్మితావచ్ఛేదక సంయోగసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాసంబంధ
న వహ్నిప్రకారకనిశ్చయత్వేన గౌరవాత్ । తథాచ సావ్యాపక ప్ర
తిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన సంయోగసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగ
ితాసంబంధేన వహ్నివచ్ఛదేన సంయోగసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియో
గితాక వహ్నిభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయా
వహ్నివచ్ఛదేన వహ్నిభావవిషయకజ్ఞానేసత్వాత్ ॥ ఏవం హ్ర
దౌ జలవద్ధగ్రదకాలీన వహ్నిమానిత్యత్ర జలావచ్ఛదేన జలవద్ధగ్రదకా
లీన వహ్నిభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వం । నతు జ
లావచ్ఛదేన జలవద్ధగ్రదకాలీన వహ్నిభావ ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్ర
దధర్మికజల ప్రకారకనిశ్చయత్వేన గౌరవాత్ । తథాచ తాదృశ ప్రతి
బంధకతాయాః సావ్యాపకీభూత ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన జ
లావచ్ఛదేన జలవద్ధగ్రదకాలీన వహ్నిభావవిషయకనిశ్చయేసత్వాత్
త్రదానుమితిప్రతిబంధకతాయాసత్త్వాజ్జలావచ్ఛదేన జలవద్ధగ్రదకాలీనవ
హ్నిభావస్యాపి తత్ర దౌషత్వాపత్తిరతా విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశ
నం ॥ నచ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశేషి యాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చ
యవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమనుమితి ప్రతిబంధకతానతి
రిక్తవృత్తిజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూత తాదృశ
విశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య ప్రతిబంధకత్వమేన నిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘ
టితత్వస్యాభావక్రవ్యతిరేకః । అన్యథా వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
యవిశిష్ట వహ్నిభావవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి తాదృశానుమితి
ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిశయా తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య
ప్రతిబంధకత్వస్య వహ్నిభావవద్ధగ్రదేసత్వాదసంభవాపత్తైః । ఏ

సంవిధనివేశిత వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయత్వ వహ్నిభావవద్ధ్రుతత్వ
 విశిష్టవిషయత్వయోజ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్ఛిన్నాయా హ్రదధర్మిక వహ్ని
 ప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితభాధనిశ్చయతావచ్ఛి
 న్నప్రతిబంధకతా తస్మాదవచ్ఛిదక తేన జ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతానవచ్ఛేదికా సతాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతా కింతు జలావచ్ఛే
 దేన వహ్నిభావజలవద్ధ్రుతైతదుభయవిషయతైవ తచ్ఛాన్యప్రతీతివి
 షయత్వం బాధేక్షతమేవ । ఏవంచాధావా వహ్నిమానిత్యత్రవహ్ని
 వచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా
 యా జ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్ఛిన్నతయా ఏవం హ్రదోజలవద్ధ్రుదకాలీనవహ్ని
 మానిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన జలవద్ధ్రుదకాలీనవహ్నిభావప్రకారక ని
 శ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాలపి జ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్ఛిన్నతయా
 వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయతాయా జలావచ్ఛేదేన జలవద్ధ్రు
 దకాలీన వహ్నిభావవిషయతాయాశ్చ నజ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్ఛిన్నప్రతి
 బంధకతానవచ్ఛేదకత్వం । కింతస్మాదసామేవ విషయతానాం । తచ్ఛాన్య
 స్యప్రతీతివిషయత్వస్య వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావే జలావచ్ఛేదేన
 తాదృశవహ్నిభావేచసత్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తితాదవస్థస్యమితివాచ్యం ॥
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వమా
 నుమితిప్రతిబంధకతాసతి క్తవృత్తిప్రకృతానుమితిప్రతిబధ్యతానవచ్ఛేదక
 త్వవిశిష్ట ప్రకృతానుమితివిరోధ్యనుమితిజనకతావచ్ఛేదకత్వ విశిష్టా
 యా తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతా తచ్ఛాన్యప్రతీతివిషయత్వస్య వివ
 క్షితత్వాల్ । తథాచ బాధస్థల హ్రదోవహ్నిభావవానిజ్ఞానీయాయా
 వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయతాయాచ వహ్నిభావవద్ధ్రుదకత్వవచ్ఛిన్న
 విషయతా తయోరనుమితి ప్రతిబధ్యతానవచ్ఛేదకత్వవిరహేణ సత్ప్రతివ
 క్షస్థలచ వహ్నిభావవ్యాప్యవాహ్రదభిజ్ఞానీయాయా వహ్నిభా
 వత్వవిశిష్టవిషయతాయాచ వహ్నిభావవ్యాప్యవద్ధ్రుదకత్వవచ్ఛిన్నవిష

చంద్రానారాయణము-ద్వితీయలక్షణ

యతా తయోః పృథ్వీతానుమితి విరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వః
 రహిత తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాపదేన తాసాం ధారణం నను
 భవతి కింత్వస్యాసాం విషయతానామేవ అతానక్షతిః ॥ అథావావహ్ని
 మానిత్యత్ర వహ్నిత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నివచ్ఛేదేన వ
 హ్నిభావవిషయక నిశ్చయత్వస్యానుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
 యతాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతయోశ్చ పృథ్వీతానుమితిప్రతిబంధకతానవ
 ఛేదకత్వవిరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వయోశ్చ సత్త్వాత్తాదృశవి
 శిష్టద్వయవిషయతాపదేన తయో రెవధారణం । ఏమ హ్రదో జలవద్ధ్ర
 దకాలీన వహ్నిమానిత్యత్ర తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాపదేన వహ్ని
 త్వవిశిష్టవిషయత్వ జలవద్ధ్రదకాలీన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టవిషయత్వ
 యో రెవ ధారణం సంభవతి తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాహూన్యప్రతీతి
 విషయత్వస్య వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావే జలావచ్ఛేదేన తాదృశ
 వహ్నిభావేచ అసత్త్వాత్సాతివ్యాప్తిః । యద్యప్యేవం యాదృశవిశిష్ట
 విషయకనిశ్చయత్వం అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తినిరుక్తవిశేషణ
 ద్వయాక్రాంత తాదృశవిశిష్టవిషయతాహూన్యప్రతీతివిషయత్వనివేశేనై
 వ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ్రదైతివ్యాప్తివారణంసంభవ
 తి అనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి
 జలవద్ధ్రదవిషయతాయా నిరుక్తధర్మద్వయాక్రాంతత్వాదితి తచ్ఛూన్య
 ప్రతీతివిషయత్వస్యవహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ్రదైత్యసత్త్వా
 త్ । ఏవమథావావహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావేపి
 నాతివ్యాప్తిః । హ్రదోవహ్నిమాధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవ
 ద్ధ్రదవిషయతాయా అనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వేపి తాదృశ
 విషయతాయా అనుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వవిరోహాన్ని నిరుక్తోభ
 యధర్మాక్రాంతతేతి వహ్నిభావవద్ధ్రదవిషయతాయాస్తాదృశవిశిష్టవిష
 యతాపదేన ధారణాసంభవాత్ నాసంభవోపీత్యుచ్యతే । తదా యాదృ

శ్చేత్యాదేరననుగతత్వేన ప్రాతినిధికరూపజైవాభావస్యనివేశనీయతయా
 వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధృదేవహ్నుభావవజ్జలాదిమత్కా-
 లీనజలవద్ధృదే వహ్నుభావవజ్జలవద్యృత్తిప్రమేయత్వవజ్జలవద్ధృదే
 ౨తివ్యాప్తివారణార్థం తాదృశవిశిష్టవిషయతానామభావకూటనివేశా-
 దతివ్యాప్తివారణమపేక్ష్య జలావచ్ఛదేన వహ్నుభావ జలవద్ధృదే
 తద్విశిష్టద్వయవిషయతాసూన్యత్వస్య ప్రతీతౌ నివేశనేన తాదృశవిశిష్ట-
 ద్వయఘటితపదార్థమాలై ౨తివ్యాప్తివారణస్తేన లఘుత్వాదితి సూ-
 చయితుం నిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనం ॥ నను స్వావ్యాపకీభూ-
 తప్రతిబంధకతాసూన్యత్వస్యజ్ఞానే నివేశే కథమవ్యాపకీభూతవిషయతా
 సూన్యత్వస్య వైయర్థ్యం ॥ శుద్ధహ్రదతావచ్ఛిన్నధర్మికవహ్నిప్ర-
 కారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసీయాపితాయా హ్రదధర్మిక జా-
 తిప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజాతిమత్వావచ్ఛేదేన వహ్నుభావప్రకారకని-
 శ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా స్వావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాసూ-
 న్యత్వసంబంధేన తద్వత్వస్య హృదాజాతిమానితి జ్ఞానాసమానకాలీనజా-
 తిమాన్వహ్నుభావమానితిజ్ఞానేపి సత్త్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతా
 విరహాణాసంభవతాదవస్థాత్ ॥ ఏవం హ్రదావహ్నిమాన్వహ్నుభా-
 వవజ్జాతిమత్కాలీన ధూమాదిత్యత్ర వహ్నుభావవజ్జాతిమత్కాలీన ధూ-
 మాభావవద్ధృదరూపస్వరూపాసిద్ధివిషయకనిశ్చయనిష్ఠాయా ప్రతిబంధ-
 కతా తదవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాసూన్యత్వస్య జాతిమాన్వహ్నుభా-
 వమానితిజ్ఞానే సత్త్వాత్తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయా అనత్త్వాదప్ర-
 హ్నుభావవద్ధృదరూపబాధై ౨తివ్యాప్తిః తథాచ కథం తస్య వైయర్థ్య-
 ముక్తమితి ॥ ఏవం హ్రదో వహ్నిమాన్వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యృత్తి
 ప్రమేయత్వవిశిష్టజలాభావాదిత్యత్ర వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యృత్తి మే-
 యత్వవిశిష్టజలప్రకారకహృదవిశేష్యక నిశ్చయతావచ్ఛిన్నాయా స్వ-
 రూపాసిద్ధిప్రతిబంధకతా తదవ్యాపికా నజలావచ్ఛేదేన వహ్నుభా-

ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టప్రాదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతా । నాపి ప్రాదధమికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజ
 లావచ్ఛేదేన వహ్నుభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతైతి
 సావ్యావకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన స్వరూపాసిద్ధిప్రతి
 బంధకతాయావన నిరుక్తనిశ్చయేనత్వాత్తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయా
 స్సత్వాత్తత్ఫలీయ వహ్నుభావనజ్జలాదమద్వృత్తిజలవద్ధృదాతివ్యాప్తి
 వారణార్థమేవ అవశ్యం విశిష్టద్వయాఘటిత్వమపి నివేశనీయంజితాకథం
 తస్య వైయర్థ్యముక్తం । ఏవం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్య
 ప్నోరిత్యాదౌ మేయత్వవాక్ ధూమాభావవాక్ మేయత్వవాక్ ధూ
 మవ్యభిచారివహ్నిరితి జ్ఞానవృత్తిర్యా మేయత్వావచ్ఛేదేన ధూమాభా
 వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నిధమికకమేయత్వప్రకార
 కనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాః నిరుక్తసంబంధేన మేయ
 త్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నివిషయకనిశ్చయేనత్వాత్తత్రచానుమితిప్ర
 తిబంధకతాయాపి సత్వాన్వైయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నివతివ్యా
 ప్తివారణార్థం విశిష్టాంతరాఘటితత్వమపి నివేశనీయమితిచేత్ । సావ
 వ్యావకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితినిరూపి
 త యత్ప్రతిబంధకతావిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపికా
 అనుమితినిరూపితతత్ప్రతిబంధకతా తాదృశవిశిష్టత్వం శాతుదోషత్వమి
 త్యుక్తా దీధితికారోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వం గదాధరోక్తావ్యావకీధూ
 తవిషయతాశూన్యత్వం విశిష్టద్వయాఘటితత్వంచాఫలమేవ । మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారివిషయకజ్ఞానత్వవ్యాపికా ననిరుక్తజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతా కింతు వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతైవ తద
 వ్యాపికాయా వ్యభిచారధమిక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతా తచ్ఛూన్యత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారివిషయక ని
 శ్చయే విరుహాచ్యాదృశవిశిష్టవదేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారస్య భారణౌ

సంభవాత్ । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్మామాదిత్యత్ర కుద్ధహ్రదత్వావ
 చ్ఛిన్నవిశేషస్యకమహ్నీభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబి
 ణ్ణతాతడవ్యాపికాయా జాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నధర్మికమహ్నీభావప్ర
 కారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యః జాతిమాన్ వహ్నీ
 భావవానిత్యాకారకజ్ఞానేసర్వాజ్ఞాతిమాన్వహ్నీభావవానితి జ్ఞానం స
 నిరుక్తసంబంధకతానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛిన్నతే కింతు హ్రదోవహ్ని
 భావవానితిజ్ఞానమేవ తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయాస్సర్వాజ్ఞావహ్నీ
 భావవద్ధృడే లక్షణగమనం । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్వహ్నీభావవ
 జ్జలాదిమద్యృత్తిమేయత్వవిశిష్టజలాభావాదిత్యత్ర స్వరూపాసిద్ధిప్రతిబం
 ధకతా నవహ్నీభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధృడవిషయక నిశ్చయత్వ
 వ్యాపి కాలపితృ జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధంలైవ తస్మాత్ నిరు
 క్తసంబంధేన వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధృడవిషయకనిశ్చయే
 న సత్వమితితు పౌనోపపాదితం ॥ వస్తుతస్తు ॥ సాన్వ్యావకప్రతిబి
 ణ్ణకతావచ్ఛిన్నదీధాతవిరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్ఛిన్నదీధాత విషయతా
 మాన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితినిరూపిత యత్ప్రతిబంధకతావిశిష్టా
 నాహార్యాపామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితజ్ఞానవృత్తిత్వవిశిష్ట యద్రూపావ
 చ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపికా ప్రకృతానుమితినిరూపిత తత్ప్రతిబంధకతాత
 ద్యూపవత్ప్రమేవ హేత్వాభాససామాన్యలక్షణం । ఏవంక గతాధరోక్త
 జ్ఞానో నిశ్చయత్వవిశేషణమప్యఫలం । హ్రదోవహ్నిమాన్మహేత్వాకార
 కసంభవోనుమితినిరూపికాయా బాధప్రతిబంధకతా తడవ్యాపికా
 యా హ్రదధర్మికమహ్నీభావప్రకారకబుద్ధికావచ్ఛిన్నప్రతిబంధ
 తానిరూపిత హ్రదధర్మికమహ్నీప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబం
 ధకతాతడవచ్ఛిన్నదీధాతవిషయకాసర్వాత్ । సంశయాయ విషయతాయా
 పినమానాకారజ్ఞానస్యైకవిషయకావాదిమతేనశ్చదువిశేషణతయా నిశ్చ
 యస్యత్తిప్రతిబంధకతాయామవచ్ఛిన్నదీధాతే । నచ పరీతాహ్నిమా

న్నవెతి సంశయే వహ్నితావవచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత వర్వతత్వావ
 చ్చిన్నవిశేష్యతాతాన్వైవ వహ్నిభావప్రకారతానిరూపితవర్వతత్వా
 వచ్చిన్నవిశేష్యతేతి మతేనేవ సంశయనిశ్చయవిశేష్యతయోరైక్యం || స
 తూభయప్రకారతానిరూపితైకవిశేష్యతామతే ! తన్నైవర్వతావహ్ని
 మానితనిశ్చయాయవిశేష్యతాయా వహ్నితావవచ్చిన్నప్రకారతావన్యప్ర
 కారత్వానిరూపితతయా పర్వతోవహ్నిమాన్నవెతిసంశయాయ విశేష్య
 తాయా వహ్నితావవచ్చిన్నప్రకారతావన్యప్రకారతానిరూపితతయా సం
 శయనిశ్చయవిషయతయోరైక్యాసంభవాత్ || ఏవంచపర్వతోవహ్నిభావ
 వాన్వహ్నిమాంశ్చేతి సముచ్చయార్తకజ్ఞానస్య వహ్నివహ్నిభావయో
 రవ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానదశాయా ఉత్పన్నస్య విషయతాయాః పర్యవ
 హ్నిమాన్నవేతి సంశయవిషయతాతో వైలక్షణ్యోపపాదనాయ సంశ
 యే వహ్నిభావవిరుద్ధవహ్నిప్రతియోగిక సంయోగసంబంధేన వహ్ని
 ర్భాసతే సముచ్చయేతు శుద్ధసంయోగసంబంధేన వహ్నిర్భాసతత్త్వతానం
 శయసముచ్చయయోర్విషయతావైలక్షణ్యం సత్ప్రతిపక్షగ్రంథే భట్టాచా
 ర్యేణోపపాదితం || తథాచ సంయోగసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాక
 వహ్నిభావప్రకారక బుద్ధితావవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితాయాసం
 యోగసంబంధావచ్చిన్నవహ్నిప్రకారకనిశ్చయతావవచ్చిన్నప్రతిబంధ
 కతా తదవచ్ఛేదకశుద్ధసంయోగసంబంధావచ్చిన్న వహ్నితావవచ్చిన్న
 ప్రకారతాయాః హ్రదోవహ్నిమాన్నవేతిసంశయే సత్త్వాన్నిశ్చయప
 దోపాదానమావశ్యకమితివాచ్యం । యత్ర వహ్నిభావవిరుద్ధవహ్నిప్ర
 తియోగిక సంయోగసంబంధేన హ్రదధర్మికవహ్నిప్రకారకనిశ్చయ
 స్తన్నిశ్చయాయవిషయతాయాఅపి వహ్నిభావబుద్ధినిరూపితప్రతిబం
 ధకతావచ్ఛేదకతయా తాదృశవిషయతాయాశ్చ సమానాకారకజ్ఞానీయ
 విషయతాయాః ఐక్యమతే సంశయే విరోధధానమతేచ సత్త్వాత్తాదృశ
 సంశయస్య ననిరుక్తసంబంధేన , వక్యతానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతా

వత్త్వం । అపితు హ్రదావహ్నిభావవానితి నిశ్చయస్తేచేతి నిశ్చ
యపదాపాదానమనధికమేవ । హ్రదావహ్నిమాకా భూమాదిత్యత్ర
జలవ్యాపకవహ్నిభావసమానాధికరణజలవద్ధృదరూప సత్ప్రతిపక్షవిష
యకనిశ్చయే వహ్నిభావధర్మిక జలవ్యాపకతానిశ్చయవిశిష్ట హ్రద
ధర్మికజల ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వావ్యాపక హృ
దధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావధర్మికజలవ్యాపక తాని
శ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాస్సత్తేషి ఏవం పాగ్నీకృద్వితీయ
ప్రతిబంధకత్వావ్యాపకపాగ్నీకృతప్రథమప్రతిబంధకతాయాస్సత్తేషితా
దృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతాయావిరోధ్యనుమితి జనకతానవచ్ఛ
దకవిషయతా తద్వత్వస్య సత్ప్రతిపక్షవిషయకజ్ఞానే విరహాన్నిరుక్తసం
బంధేనానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతావత్త్వం సత్ప్రతిపక్షవిషయకజ్ఞా
నేఽబాధితమేవేతి సపాగ్నీకృతసత్ప్రతిపక్షత్వావ్యాప్తిరపితి । ప్రతిబంధకతా
యాం యత్సతత్వనిచేతాదననుగమోప్యనుగమప్రకారేణ వారయతుం
శక్యతే । తథాపి । యదూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయవృత్తిత్వేనతియ
దూపావచ్ఛిన్నవిషయక నిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితానవచ్ఛేదికాప్ర
కృతానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతా తదూపవత్త్వమిత్యర్థః ॥ నిశ్చ
యవృత్తిత్వంచ సావ్యాపకీధూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూత విషయతా
శూన్యత్వసంబంధావచ్ఛిన్నంగాహ్యం । భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
త్వంచ స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన గా
హ్యం స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాచ సావ్యాపకవత్త్వసావ్యాపకప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వైవతదుభయసంబంధేన । వహ్నిభావవ
జ్జలాదివద్వృత్తిజలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయేఽనుమితినిరూపితాయా ప్రతి
బంధకతావత్త్వే ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకనిశ్చయేచయాను
మితినిరూపితప్రతిబంధకతా సా నసావ్యాపకీధూతప్రతిబంధకతావ
చ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేనేతి తయోర్వ్యుదాసః । హ్ర

దోషహీనమనిత్యాదౌ వహ్నిభావవద్ధ గ్రహాదిరూప దోషవిషయకత్వ
 స్య జాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానైసత్త్వేపి తత్రానుమితప్రతిబం
 ధకతాయా అసత్త్వేపి తత్ర సావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీ
 భూతవిషయతాశూన్యత్వవిరహేణ హ్రదోవహ్నిభావవానిత్యాకార
 కనిశ్చయే సావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వ
 సత్త్వేపి సావ్యాపకత్వవిరహేణ నిరుక్తోభయసంబంధావచ్ఛిన్న సస్వి
 ష్టావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసత్త్వాత్తాదృశసంబంధావచ్ఛి
 న్న యమూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
 త్వమనుమితినిరూపితప్రతిబంధకతాయామక్షతమేవేతిలక్షణసజ్గతిః|నిరుక్త
 సబద్ధావచ్ఛిన్నతాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంతుబాధాదిధర్మకమే
 యత్ప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం ప్రసిద్ధః || అ
 త్యక్తే హ్రదోవహ్నిమాన్వహాదిత్యత్ర సత్ప్రతిపక్షసంగ్రహాయ య
 ది ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత విషయతాయాం విరోధ్యనుమితిజనక
 తావచ్ఛేదకత్వం నివేష్యతే తదానహ్నిభావవిశిష్టజలవ్యాపకవహ్ని
 భావసమానాధికరణజలవిశిష్టహ్రదేతివ్యాప్తిః|తాదృశజ్ఞానే బాధనిశ్చ
 యత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వావ్యాపకసత్ప్రతిపక్షవిషయకనిశ్చయత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాయావప సత్త్వాన్నిరు
 క్తసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావత్త్వం నిరుక్తవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేక్ష
 తమేవేత్యలౌకిష్టాంతరాఘటితత్వమవశ్యం నివేషణీయమితిచేదమమత
 ష్టేవైతల్ గదాధరోపరిపూర్వక్షణామస్తాకం | ఏతేనసహ తాదృశసిద్ధాంతః
 కతుంశక్యతే దీప్తికారోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వసార్థక్యాత్||తస్మాదే
 తాదృశరీమనాదృత్య అవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశనం విశిష్ట
 ద్వయానుజితత్వనివేశనంచ తేనకృతమితినిరస్తం | ఏతాదృశలఘువరీత్యను
 సారేపి విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యాత్ర సాధుకృతసంభవాదితి||అత్రేదంస
 మూఢానం || యత్ర వహ్నిభావనాః ఘటాభావవానితిజ్ఞానపూర్వంత

త్వయావా ప్రాదోపహ్నుభావవానిజ్ఞానం కర్వచిచ్ఛ మహ్నుభావ
వాక్ పటాభావవానిజ్ఞానాత్తరం తత్పూర్వంవా ప్రాదో వహ్నుభా
భావవానిజ్ఞానం తత్ర బాధేఽవ్యాప్తిః । తాదృశబాధవిషయకజ్ఞానేహ
దధమికఘట ప్రకారక బుద్ధితావనచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపితాయా
జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా బాధవిషయకతావనచ్చిన్న ప్ర
తిబంధక తావ్యాపికాయాచ పట ప్రకారకబుద్ధితావనచ్చిన్న ప్రతిబధ్య
తానిరూపితా తథానిధయోః ప్రత్యేకం సలైష్వన నిరుక్తసంబంధేన బా
ధ ప్రతిబంధకతావత్త్వస్య తత్రాసత్త్వాదితిధ్యేయం । అత్ర సావ్యాపక
క ప్రతిబంధకతాయాం యదిజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వనివేశ్యతే తదా
తాదృశస్థలవిశేషేషి నావ్యాప్తిః ॥ కింతు ప్రాదో జాత్యభావవానిత్యా
చా జాతిమద్ధిదయాపదాధేఽవ్యాప్తిః । జాతిమాజాతిమాశ్చిత్తజ్ఞానే
సావ్యాపక ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన బాధ ప్రతిబంధకతావ
త్త్వం సంభవతి ॥ జాతిమాజాత్యభావవానిజ్ఞానస్యాహార్యతయాజా
తితావనచ్చిన్న ప్రకారతానిరూపిత జాతితావనచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాక వి
శేష్యతాయాః కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయాఅనవచ్ఛేదకత్వాత్ తత్ర
జ్ఞానే జాతిమద్ధిదతావనచ్చిన్నవిషయతాయాసత్త్వాత్ ప్రకృతాను
మితి ప్రతిబంధకతాయాశ్చాసత్త్వాదిత్యవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశ
నమావశ్యకం । ఏవం పర్వోపహ్నుభావవానిత్యత్ర వహ్నివిశిష్టవహ్ని
మత్పర్వలేతివ్యాప్తితాదృశజ్ఞానీయవహ్ని ప్రకారతానిరూపిత వహ్ని
పర్వతత్త్వైతమథయావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నినిష్ఠ ధమికతాన
చ్ఛేదకతాయాః కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయాఅనవచ్ఛేదకతయా తత్ర
సావ్యాపకకీర్మాత ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితి ప్రతిబంధ
కతాసత్త్వాత్తత్రచ ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాయాశ్చాసత్త్వాదతావిశి
ష్టాంతరాఘటితత్వమపినివేశ్యం । తత్రయదిప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీర్మాతా
చ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యతావరూపకత్వంజ్ఞానేనివేశ్యతే । తద్దే

తద్దోషద్వయంవారయుతుంశక్యతైతథాహి జాతిమాన్జాతిమానితిజ్ఞానీయ
 యాః జాతిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితజాతిమన్నిష్ఠ విశేష్యతాః
 రూపితజాతిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాః కస్యాశ్చిదపి ప్రతిబంధక
 తాయాఅనవచ్ఛేదకత్వాత్ ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీధూత జాతిత్వా
 వచ్ఛిన్నధర్మితావచ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యత్వోనిరూపకత్వస్య
 జాతిమాన్జాతిమానితిజ్ఞానేనత్రావదనుమితి ప్రతిబంధకతాయాస్తత్రా
 సత్త్వేపి నజాతిమద్ధృదేఽవ్యాప్తిః । ఏవం వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వ
 తవిషయతాంతరపాతిశుద్ధవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నిప
 ర్వతత్వైవతదుభయధర్తావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న
 వహ్నిస్థధర్మితావచ్ఛేదకతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహే
 ణ ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీధూత'వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపి
 తోభయధర్తావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ధర్మితా
 వచ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకత్వస్య వహ్నివిశిష్టవహ్ని
 మత్పర్వతవిషయకజ్ఞానేనత్రావద్యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాపదేన తాదృ
 శవిషయత్వాపాదానం నసంభవతి । వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయ వ
 హ్నిభావవానిత్యనాహార్యసంభవేపి వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయ
 వహ్నిమానిత్యాదిజ్ఞానీయ మహానసీయవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాని
 రూపితవహ్నిపర్వతత్వైవతదుభయావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్ని
 త్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాః వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయవహ్ని
 భావవానిత్యనాహార్యజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేపి తాదృశజ్ఞానస్య
 తాదృశముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకత్వేపి సావ్యాపక ప్రతిబంధకతాహ
 న్యత్వసంబంధేనదాధప్రతిబంధకతావత్త్వవిరూపద్యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాపదేన వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వతవిషయతాయాఉపాదానం నసంభవ
 తీతి నవహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వతైఽతివ్యాప్తిః । వస్తుతో వహ్నిమాన్
 వహ్నిమాన్పర్వతో ద్రివిధమిత్యాకారక ప్రత్యక్షసామగ్గితాదృశాకారక

ప్రత్యక్షేచ్ఛా విశిష్టాసతీభిన్నవిషయకానుమితప్రతిబంధికా తాదృశసా
మగ్గీరతాదృశప్రత్యక్షైకకారణవిశిష్టాపరకారణరూపాతథాచవహ్నిమ
త్ప్రవృత్తత్వధమితావచ్ఛేదకకవహ్నిప్రకారకజ్ఞానస్యాపి ధర్మితావచ్ఛే
దకప్రకారకజ్ఞానవిషయాతాదృశసామగ్గ్యంతగతత్వాత్తన్నిష్ఠాయాతా
దృశప్రతిబంధకతా తస్యాః బాధప్రతిబంధకత్వావ్యాపకతయాతదవచ్ఛే
దకవిషయతాశూన్యత్వస్య వహ్నిమాన్పర్యతో వహ్నిమానిజ్ఞానేన
త్వాత్సాన్వవ్యాపకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయతాశూన్యత్వసంబంధే
న బాధప్రతిబంధకతాయాస్తత్రానత్వాత్సత్త్రాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ
సాన్వవ్యాపకత్వమపి సాన్వచ్ఛేదకీభూతవిషయత్వసంబంధేన గ్రాహ్యమ
న్యథా వహ్నిమాన్పర్యతో ద్రవ్యమిత్యాకారకప్రత్యక్షసామగ్గీవిధయా
పర్యతవిశేష్యకవహ్నిప్రకారకజ్ఞానత్వావచ్ఛేదకత్వా
తస్యాః ప్రత్యక్షేచ్ఛాకాలీనాన్యబాధజ్ఞానేసత్వాద్బాధప్రతిబంధకత్వా
వ్యాపకతయా తదవచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యత్వస్య బాధజ్ఞానేన
త్వేవపిసబాధాదావవ్యాప్తిః । సమానాకారకజ్ఞానీయవిషయతాయాఃవిశ్వ
ప్రత్యక్షేచ్ఛాకాలీనాన్యబాధజ్ఞానే సాన్వచ్ఛేదకీభూత విషయతాసంబం
ధేన ప్రత్యక్షసామగ్గీవిధయా ప్రతిబంధకతాయాః సత్త్వాత్ । ఏవం సి
ద్ధివిధయాయా బాధప్రతిబంధకతా తస్యా సాన్వచ్ఛేదకీభూత విషయతా
వత్త్వసంబంధేన బాధప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వవిరహాన్నావ్యాప్తిః ॥
పరంతు సాన్వవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వమపహాయ సాన్వవ్యాప
కీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యత్వ నివేశపక్షపా
వ్యాపకత్వం సాన్వచ్ఛేదకవిషయత్వసంబంధావచ్ఛిన్నం । సాన్వవ్యాపక
ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వపక్షేతు స్వరూపసంబంధేనావ్యాపకత్వం బో
ధ్యం । వహ్నివిశిష్టపర్యతత్వావచ్ఛిన్న ధమికవహ్నిప్రకారకజ్ఞానత్వా
వచ్ఛిన్నేచ్ఛాప్రతి వహ్నివిశిష్టపర్యతవిశేష్యకవహ్నిప్రకారక జ్ఞాన
త్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్తాదృశప్రతిబంధకతాయాశ్చ వహ్నివిశిష్టపర్యత

యాచూధప్రతిబంధక త్వవ్యాపకత్వాత్తచ్ఛాన్యత్వస్య వహ్నివిజ్ఞప్తః
హ్నిమత్పర్వతవిషయకజ్ఞానేనసత్త్వాత్తత్ర సాతివ్యాప్తిరితితదసత్ ॥ ఏ
వంసతి హృదధర్మిక వహ్నిభావప్రకారకానుమితిజ్ఞానం ఇతి
చ్ఛానిరూపితప్రతిబంధకతాయాః ప్రత్యక్షావృత్తితయా హృదవిశేష్య
కవహ్నిభావప్రకారకానుమిత్యన్యజ్ఞానం జాయతామితిచ్ఛానిరూపిత
ప్రతిబంధకతాయా అనుమిత్యవృత్తితయా తాదృశబాధప్రతిబంధకత్వా
వ్యాపకయోస్తాదృశేచ్ఛానిరూపితప్రతిబంధకతయోరన్యతరస్య బాధజ్ఞా
నమాత్రేనసత్త్వాత్సాన్యవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయకామా
న్యత్వసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావిజ్ఞప్తజ్ఞానస్యాప్రసిద్ధ్యా బాధా
దానసంభవవారణాయ ఇచ్ఛానిరూపితాన్యత్వస్య జ్ఞాననిరూపితత్వస్య
వాసాన్యవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాయానివోననైసహ్యప్రతిబంధకత్వా
వ్యాపకేచ్ఛాప్రతిబంధకత్వస్య వహ్నివిజ్ఞప్తవహ్నిమత్పర్వతవిషయక జ్ఞా
నేనలైప్తి వహ్నివిజ్ఞప్తవహ్నిమత్పర్వతేతివ్యాప్తివారణసంభవాత్ ॥
జ్ఞాననిరూపితప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవిషయిత్వానవచ్ఛిన్నేచ్ఛా
నిరూపితప్రతిబంధకతాభిన్నత్వస్య సాన్యవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాయా
నివేశేతు నకాపిదోషఇతిధ్యేయం ॥ సర్వం గగనవదిత్యాదౌ సర్వత్వావ
చ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిం ప్రతిసధర్మితావచ్ఛేదకగగనాభావప్రకా
రనిశ్చయత్వేన ఘటోగగనాభావవాక్ ఘటోగగనాభావవానిత్యాది
సాధారణరూపేణ ప్రతిబంధకతామతే తాదృశస్థితే గగనాభావవద్ధటరూ
పబాధేనవ్యాప్తిః! తత్రబాధప్రతిబంధకతాయాః ఘటోగగనాభావసానితి
జ్ఞానేపి సత్త్వాత్తదవ్యాపికాయా ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకగగనాభా
వప్రకారనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్య
కగగనవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితా తచ్ఛాన్యత్వస్యగ
గనాభావవద్ధటవిషయకజ్ఞానేనసత్త్వాదితిననుమితీతం ॥ నిశ్చయత్వస్యగగ
మితావచ్ఛేదకఘటితమూర్తికతయాఘటత్వపటత్వధర్మితావచ్ఛేదక

కగనాభావప్రకారకనిశ్చయసాధారణైకనిశ్చయత్వస్య దుర్వచతయా
 ఒపామాణ్యజ్ఞానానాం గగనాభావాభావమతి ఘటే గగనాభావప్రకా
 రకం గగనాభావాభావమతి పటే గగనాభావప్రకారకమిత్యాకారకా
 ణాం అభావస్య ఏకత్ర గగనాభావప్రకారకనిశ్చయేనివేశే తెషాం వి
 శేషణవిశేష్యభావే వినిగమనావిరహాదనంతప్రతిబద్ధకత్వాపత్తిరతఃప్ర
 థకప్రథకపామాణ్యజ్ఞానాభావనివేశ్య ఘటత్వపటత్వధమితావచ్ఛేద
 కకగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వేనప్రతిబద్ధకత్వం లాఘవాత్ ॥ దీధి
 తిక్యతా గగనవత్తాబుద్ధిసామాన్యంప్రతి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనాభావ
 ప్రకారకనిశ్చయస్య యత్ప్రతిబద్ధకత్వముక్తం తత్ప్రతిబద్ధకత్వాదిశ్యపా
 మాణ్యజ్ఞానాభావనిశ్చయత్వయోరనివేశేన ఘటోగగనవానిత్యాదిసాధార
 ణగగనప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నస్యే ప్రతిబద్ధకత్వసంభవాత్ సతథావి
 రుద్ధం॥ వస్తుతస్తదపి నగదాధరానుమతం ॥ ఘటత్వావచ్ఛిన్నధమితకగ
 గనవత్తాబుద్ధిప్రతి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారక నిశ్చయవిశి
 ష్టఘటత్వావచ్ఛిన్నధమితకసర్వత్వప్రకారకనిశ్చయత్వేన తన్నతే ప్రతిబ
 ద్ధకత్వాత్ ॥ అస్తువా సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిప్రతి సధమి
 తావచ్ఛేదకకగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వేనైకప్రతిబద్ధకతా । తథాపి
 సావ్యావకత్వ స్సవ్యభిచారితైవితదుభయసంబంధేనానుమితిప్రతిబద్ధక
 తావిశిష్టం యత్తద్విశిష్టాస్యత్వమేవ జ్ఞానేనివేశ్య తద్దోషస్యవారణీయత్వా
 త్ ॥ తథాపి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిప్రతి యా సధర్మితా
 వచ్ఛేదకక గగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాప్రతిబద్ధకతా తడ
 వ్యావకత్వస్య ఘటధమితకగగనాభావప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నాయాం
 ప్రతిబద్ధకతాయాంసత్తైవపి తద్వ్యభిచారిత్యవిరహాత్ తాద్యకాభయసం
 బంధేన ప్రతిబద్ధకతావిశిష్టా నఘటధమితకగగనాభావప్రకారక నిశ్చయ
 త్వావచ్ఛిన్నా ప్రతిబద్ధకతాభవతి । ఎవంచ ధూమాభావవద్యుత్తి వహ్ని
 త్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతి

బద్ధకతా తస్యాం వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతా వ్యభిచారత్వవిర
 మౌపి నమ్నాత్వధర్మితావచ్ఛేదకక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నాయాప్రతిబద్ధకతా తస్యాః ధూమాభావవద్వృత్తిత్వత్వధర్మితావచ్ఛే
 దకక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబద్ధకతా తస్యాశ్చ
 వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతావ్యభిచారత్వాదవ్యాపకత్వాచ్చ
 తాదృశోభయసంబంధేన ప్రతిబద్ధకతావిశిష్టప్రతిబద్ధకతావత్త్వాన్న మేయ
 త్వవిశిష్టదోషైః తివ్యాప్తిః ॥ సవ్యభిచారత్వమాత్మోక్తా సుందరపర్వ
 తోవహ్నిభావవానిత్యత్ర వహ్నిమత్సుందరత్వవిశిష్టపర్వైః తివ్యాప్తిః ॥
 పర్వతధర్మిక సుందరత్వప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతా
 యాః ప్రకృతానుమితి ప్రతిబద్ధకతావ్యభిచారత్వాత్ తచ్ఛాస్త్యత్వస్య
 బాధవిషయకజ్ఞానేన సత్త్వాదతః సావ్యాపకత్వనివేశః । తథాచ పర్వత
 ధర్మిక సుందరత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతాయాః తా
 దృశబాధప్రతిబద్ధకత్వావ్యాపకత్వవిరహాన్నావ్యాప్తిః । అథవా సవ్య
 భిచారత్వంపరిత్యజ్య సావనవచ్ఛేదకీధూత ప్రకారత్వావచ్ఛిన్నత్వఘటి
 తోభయసంబంధేన ప్రతిబద్ధకతావైశిష్ట్యంబోధ్యం । తథాచ సగ్వత్వావ
 చ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపితాయాప్రతిబ
 ద్ధకతా తదనవచ్ఛేదకీధూతప్రకారత్వావచ్ఛిన్నత్వస్య ఘటత్వావచ్ఛిన్న
 ధర్మిక గగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతాయామస
 త్త్వాన్నతత్ర గగనాభావవద్ధ పేః తివ్యాప్తిః ॥ ❀❀❀❀❀❀❀❀

*సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యదనుమితి ప్రతి
 బంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకం తదవచ్ఛిన్నావిష
 యక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతానతి
 రిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకం తద్ధర్మవత్త్వమితి సముదితార్థః
 తథాచ సవపదస్య లక్ష్యతావచ్ఛేదక త్వేనాభిమతపరత్వాత్ మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద

నుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకంస్వభి
చారత్వం తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయ
త్వవిశిష్టస్వభిచారత్వే విరహాన్నతస్య దోషత్వమితి గదాధరః ॥ అత్ర
సావవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకయద్ధృతత్వం వహ్నయ
భావత్వంవా తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ
హ్నయభావవద్ధృతత్వేనైవ సత్త్వాత్ అతస్సావవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీ
తివిషయతావచ్ఛేదకరూపమనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయతా
నిరూపకతావచ్ఛేదకత్వేనవిశేషితం । తథాదతాద్యుక్తోధర్మః సవహ్నయభా
వత్వాదికం కింతు హృదవృత్తివహ్నయభావత్వం వహ్నయభావవ్యాప్యవ
ద్ధృతత్వంచ తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ
హ్నయభావవద్ధృతత్వేనైవ సత్త్వాన్నానంభవః ॥ నను సావవచ్ఛిన్నావిషయక
ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకై ననుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత సావవ
చ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యకత్వనివేశేనైవ వహ్నయభావత్వస్యవారణంసం
భవతి ॥ వహ్నయభావత్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామాన్యంత గతాయావ
హ్నయభావఇతిజ్ఞానీయవిషయితాయాః అనుమితి ప్రతిబంధకతానిరూపిత
స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహాదితి గురుతరానుమితి ప్రతిబం
ధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వనివేశనమఫలమితిచె
న్న । ఓపంసతి జలవాన్ హృదోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నయభావవజ్జలవ
ద్ధృతేనైవ్యాప్తిః । హృదస్థి కవహ్నిమత్తాబుద్ధిం ప్రతి జవావచ్ఛేదేన
వహ్నయభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదస్థి కజలప్రకారకనిశ్చయత్వే
న ప్రతిబంధకత్వాత్ జలవద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యస్యా
పి సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతాస్వీకర్తృమతేననుమితి ప్రతిబంధ
తావచ్ఛేదకత్వాత్ వహ్నయభావవజ్జలవద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర
తీతివిషయతావచ్ఛేదకం సదనుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతస్వవిష
యతాసామాన్యకం జలవద్ధృతత్వమపి భవతి తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర

శ్రీకృష్ణ

చంద్రావతారాయణాయ-ద్వితీయలక్షణా

తీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య తస్మిన్నసత్త్వాత్ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వనిశ్చ
 శేచ జలవద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః జలవాన్వహ్నాభావవాని
 తిజ్ఞానాసమానకాలీన జలవాన్వహృదఇతిజ్ఞానైసత్త్వాత్ నజలవద్ధృతస్య
 తాదృశవిశిష్టాంతరత్వం సంభవతీతినావ్యాప్తిః । నచ సాన్వచ్ఛిన్నావిష
 యకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకంసత్ అనుమిత్యవృత్తి సాన్వచ్ఛిన్నవిషయ
 తాసామాన్యకం యత్తదఘటితత్వస్య నివేశేనేవ నతస్య విశిష్టాంతరత్వం
 సంభవతి । జలవద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యస్య ప్రకృతాను
 మిత్యవృత్తిత్వవిరహాదితివాచ్యం ॥ పరవతోవహ్నాభావవ్యాప్యవాన్వర్య
 తీయనహ్నాభావాదిత్యత్ర పరవతీయవహ్నిమత్పక్షరూప స్వరూపాసి
 ధ్యాయదావన్యాప్తైః ॥ పరవతోవహ్నాభావవ్యాప్యవాన్వ వహ్నాభావ
 వ్యాప్యవ్యాప్యపరవతీయనహ్నాభావవాన్వైతి సమూహాంబనానుమి
 త్పరవహ్నిమత్పరవతావిషయకతయా వహ్నిమత్పరవతత్వస్యాపి ప్రకృతా
 నుమిత్యవృత్తి సాన్వచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యకత్వేన పరవతీయ వహ్ని
 మత్పరవతత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వేనచ తదఘ
 టితత్వస్య పరవతీయవహ్నిమత్పరవతైసత్త్వాత్ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వని
 శ్చేశేచ పరవతధర్మికవహ్నిసామాన్యాభావవ్యాప్యవత్తాబుద్ధింప్రతి ప
 రవతధర్మికవహ్నిమత్తా నిశ్చయత్వేనాప్రతిబంధకత్వాత్ ప్రకృతా
 నుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య
 వహ్నిమత్పరవతైసత్త్వాత్సన్నవహ్నిమత్పరవతత్వస్య విశిష్టాంతరత్వమితి
 నత్రాన్వ్యాప్తిః ॥ తత్ర సాన్వశ్రయావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక
 త్వస్య నివేశే మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాన్వశ్రయావిషయక ప్రతీతివిషయ
 తావచ్ఛేదకం నవ్యభిచారత్వంభవతి । అపితు బాధత్వాదికమేవ । తదఘ
 టితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైసత్త్వాత్ప్రత్యాతివ్యాప్తిః । అతస్సాన్వ
 షచ్ఛిన్నావిషయకతీతి ॥ యద్యపి ప్రమేయం గగనవదిత్యత్ర గగనాభా
 వవత్ప్రమేయత్వరూపకాధత్వాన్వశ్రయావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యాన్వ

ప్తిరైవసంభవతి తత్కథం తదుపేక్ష్య అతివ్యాప్తిరుక్తాతథాపి మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తివారణార్థమేవ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యని,
 జేషసీయతయా స్యాశ్రయావిషయకత్వనివేశే తత్రైవాతివ్యాప్తివారణం
 ససంభవతీత్యతొలక్షణైవ్యాప్త్యపేక్షయాఽతివ్యాప్తిదోషస్య ఇతరభే
 దానుమానే వ్యభిచారదోషసంపాదకతయాఅధికత్వాద్వ అవ్యాప్తిము
 పేక్ష్యాతివ్యాప్తిరుక్తా । నచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాశ్రయావిషయ
 కప్రతీతిః వ్యభిచారత్వేన ఘటావగాహిన్యపిభవతి । తత్ప్రతీతివిషయతా
 వచ్ఛేదకం వ్యభిచారత్వమపి తదఘటితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారే
 ఽసత్త్వాన్నిత్యాప్తిరితివాచ్యం । ఏవంసతి వహ్నన్యభావవద్ధృదత్వా
 శ్రయావిషయిణీ వహ్నన్యభావవద్ధృదత్వేన ఘటావగాహిన్యపిభవతి త
 త్ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకబాధత్వాద్వేష్యఘటితత్వస్యబాధాదావసత్త్వాదన
 వ్యసః । అతస్సాన్వశ్రయావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిత్వమేషవిజేషసీయం
 నతు సావనచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వం ప్రమేయత్వే
 నవహ్నన్యభావవద్ధృదవిషయిణీయా ప్రతీతిః తద్విషయవృత్తిత్వస్య బాధ
 త్వేనత్వేషి తాదృశప్రతితా బాధత్వాశ్రయావిషయకత్వవ్య విరహాదన
 వ్యసరూపదోషవిరహాత్ । ఏవంచ బాధత్వాశ్రయావిషయిణీయా ప్రతి
 తిః తద్విషయవృత్తిత్వస్య బాధత్వేవిరహః । తథాచ మేయత్వవిశిష్టవ్య
 భిచారత్వాశ్రయావిషయక ప్రతీతివిషయవృత్తిత్వమపి వ్యభిచారత్వేనా
 స్తీత్యతివ్యాప్తిరితిభావః । సావనచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛే
 దకం యదనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛే
 దకం తదాశ్రయావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వోక్తా గగనాభావ
 వత్ప్రమేయత్వాశ్రయావిషయక ప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తిరతః తదవచ్చి
 న్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వంనివృత్తం । తథాచ గగనాభా
 వవత్ప్రమేయత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్య
 భిచారత్వేనత్వాన్నిత్యాప్తిః । ననువహ్నన్యభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నా

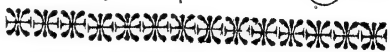
విషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద్విపరీతబాధత్వంతదాశ్రయావిః
 యకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవహ్నయభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదసం
 భవసంభవే కథంస్థలవిశేషైవాప్యప్తిరుక్తాన్సచసావచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర
 తీతివిషయతావచ్ఛేదకం యదనుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయ
 తానిరూపకతావచ్ఛేదకం తదాశ్రయనిష్ఠ ముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకప్ర
 తీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వవివక్షణాన్నాసంభవః ॥ సావచ్ఛిన్నావిషయక
 ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద్విశిష్టాంతరంహృదవృత్తివహ్నయభావత్వా
 ది తదాశ్రయనిష్ఠ ముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపికాయాపక్షవిశేష్యకప్రతీతిః
 తద్విషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నయభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదితివాచ్యం॥
 ఏవమప్యనుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయతా నిరూపకతావచ్ఛేద
 కీధూత విశిష్టాంతరం వహ్నయభావవ్యాప్యవద్ధగ్రదత్వం తదాశ్రయనిష్ఠ
 ముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నయభావ
 వద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదసంభవతాదవస్థ్యమేవేతిచ్చదత్రికచిత్ ॥ హృదోగగ
 నవానిత్యత్ర గగనాభావవద్ధగ్రదో బాధః । గగనాభావవ్యాప్యవద్ధగ్రదస్తున
 నత్ప్రతిపక్షః । గదాధరమతే సాధ్యాభావాభావవదవృత్తిమత్ప్రక్షప్తేన
 సత్ప్రతిపక్షత్వాత్ తత్ర గగనాభావాభావవహ్నప్రసిద్ధ్యా సతత్ర సత్ప్ర
 తిపక్షప్రసిద్ధిః । ఏవంచ గగనాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర
 తీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద్విపరీతబాధత్వం తదాశ్రయవృత్తిముఖ్యవిశే
 ష్యతాశూన్య గగనాభావవద్ధగ్రదవిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
 స్య గగనాభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదగగనాభావవద్ధగ్రదేనావ్యాప్తిః । సేచహ్ర
 దో గగనవానిత్యత్ర యది ధూమస్య హేతుతా తదా ధూమాభావ
 వద్ధగ్రదస్వరూపసిద్ధిః । తదాతాదృశవిశిష్టాంతరం ధూమాభావవద్ధగ్రద
 త్వం తదాశ్రయనిష్ఠ ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
 స్య బాధత్వైసత్త్వాదవ్యాప్తిరస్త్యేన, యదిచ మీనస్య హేతుతాతదా
 గగనాభావవస్తి నవతోష్యభిచారత్వేన గగనాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నా

విషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం యదగ్గనాభావవస్థినవత్వంతదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాహూస్య ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గగనాభావవద్ధృదత్వే విరహాత్ తాదృశస్థల గగనాభావవద్ధృదే లక్షణగమనసంసవ్యవతి । మీనధమిక గగనవ్యాప్తిమత్తాబుద్ధింప్రతి మీనధమికతావచ్ఛేదకగగనాభావప్రకారకనిష్ఠయస్య విరోధితాయాఅపి మణికారసమ్మతత్వాత్ । అతఏవ వహ్నిమాన్లుటతావదిత్యత్ర ఘటతావచ్ఛేదేనవహ్నిభావస్యాప్యాభావత్వం స్వీకృతం జగదీశేన ॥ బాధితైఽపక్షగమానైకాన్తికౌవా హేతురితినియమాత్ అపక్షగమహేతౌహేతవ్యభావవత్పక్షతావచ్ఛేదకమాదాయ న్యభిచారిహేతౌతు సాధ్యాభావవద్ధేతుమత్వమాదాయ లక్షణానంభవాదితివాచ్యం । మీనవాన్లగనవాన్తినాదిత్యత్ర మీనావచ్ఛేదేన గగనస్య యత్ర సాధ్యతా తత్ర సామానాధికరణ్యేన గగనాభావవస్థినవతి లక్షణగమనసంభవాత్ । తత్ర గగనాభావవస్థినవత్త్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గగనాభావవస్థినవత్వరూపవ్యభిచారేన విరహాత్ సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం నవ్యభిచారత్వం కింతు మీనవతి గగనాభావత్వమేవ । తదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాహూస్యప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గగనాభావవస్థినవత్వరూపబాధత్వేనత్వాత్ తత్ర లక్షణగమనసంభవాత్ ॥ యది సాధనధమికతావచ్ఛేదక సాధ్యాభావప్రకారకజ్ఞానం యథా సమానాకారకతయా వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకం తథా సాధ్యాభావధమికతావచ్ఛేదక సాధనప్రకారకజ్ఞానమపి తుల్యన్యాయేన వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకంభవతి తదాగగనాభావవస్థినవత్త్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం యత్తాదృశం విశిష్టాంతరం మీనవద్గగనాభావవత్త్వంతదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాహూస్యప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గగనాభావవస్థినవత్త్వైఽనత్వాత్త్వస్మిన్నపి నలక్షణగమనం సంభవతీతి ధ్యాయం ॥ యత్తు ॥ బాధత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకంతాదృశం

విశిష్టాంతరం వ్యభిచారకాలీనమేయత్వం ఏవం వహ్నిభావవద్ధృతా
 వచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం హృదవృత్తి వహ్నిభా
 కాలీనమేయత్వం తదాశ్రయముఖ్యవిశేష్యతాశూన్య ప్రతిత్వప్రసిద్ధా
 ముఖ్యవిశేష్యతాప్రవేశేష్యప్రసిద్ధినిబంధనాసంభవవేతి || తన్న || సా
 వచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకంసత్ అనుమితిప్రతిబంధక
 తానతిరిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకం యద్యత్ తత్తదాశ్ర
 యావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వమేవవక్తవ్యం । అన్యథా హ
 దో ధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్ర బాధత్వరూప తాదృశవిశిష్టాంతరాఘటి
 త్వాత్ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారస్య తత్రాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ తత్ర
 వ్యభిచారే లక్షణసమన్వయకాలే యద్యత్పదేన బాధకాలీనఘటత్వపక్ష
 త్వాదెరపి ధారణసంభవాత్ తత్తదాశ్రయావిషయకప్రతితివిషయతావ
 చ్ఛేదకత్వస్య నివేశగౌరవం || అతోనతిరిక్తవృత్తిత్వవిశిష్టస్వరూపసంబ
 ద్ధరూపావచ్ఛేదకతావత్ విషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వమేవ విశిష్టాం
 తరాఘటితత్వశతీరే ప్రవేశనీయం । తథాచ వ్యభిచారకాలీనమేయత్వస్య
 స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదక తావత్ విషయతానిరూపకతానవచ్ఛే
 దకత్వాన్నవ్యభిచారకాలీన మేయత్వాశ్రయావిషయకప్రతిత్వప్రసిద్ధ్యా
 దోషః॥ అథ సావచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకయద్యద్యూ
 పావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపకమనుమితి ప్రతిబంధకత్వంతత్తద్యూపమే
 వ యదితాదృశవిశిష్టాంతరవదాధః । తదా తత్తద్యూపభేదేన తస్య ఖ
 న్నతయా బాధకాలీనఘటత్వాదెరపి ప్రాతిస్వికరూపేణ నివేశగౌరవం
 అతస్స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశసం లాఘవాయభవతి । త
 దేవనః కింతస్వనుమితిప్రతిబంధకతావృత్తిభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన
 ఏకరూపేణైవతస్యనివేశక ర్తవ్యః! భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాచ॥సా
 వచ్చిన్నవిషయకత్వాధికరణనిష్ఠ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సంబం
 తావచ్చిన్నా! బాధత్వంచెతాదృశసంభవతి । పక్షతానుమితినిరూపిత బా

విషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం బాధత్వస్యసావచ్ఛిన్నవిషయ
 కత్వాధికరణనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా సంబంధేనాసత్త్వాత్తాదృ
 శబాధప్రతిబంధకతాయాం తాదృశబాధత్వవచ్ఛేదస్య సత్త్వాత్ అను
 మితిప్రతిబంధకతావృత్తితాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం బాధత్వే
 సత్త్వేవేతి బాధకాలీనప్రమేయత్వాదెరపి తాదృశభేదప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకత్వేన తదాశ్రయవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బా
 ధత్వేనసత్త్వాత్తాదృశబాధేపి లక్షణగమనం నసంభవతీతి సుధీభిర్విభావ
 నీయం ॥ అపరేతు సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం
 యత్ తాదృశం రూపం తదఘటితత్వస్యస్వపదార్థవిశేషణత్వమపహ
 య శాసనవచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకం యత్తాదృశం విశిష్టాంతరంతదన
 వచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య స్వపదార్థవిశేషణత్వేపి మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారే శాస్తాభాసత్వవ్యవహారవారణం సంభవతి మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నాయా వ్యభిచారవానితిజ్ఞానీయ్యా వ్యభిచా
 రత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతా తదవచ్ఛేదకీభూతం వ్యభిచారత్వంతదనవచ్ఛి
 న్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వేవిరహాత్ ! త
 తాయద్యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపికా ప్రకృతానుమితిప్రతిబం
 ధకతాతద్యూపమేవతాదృశమిత్యననుగతయత్పదార్థనివేశాభిప్రాయేణై
 వాయంగ్రింధః! తథాచ వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నాయా వ్యభిచారకాలీన
 మేయత్వావచ్ఛిన్నా ప్రకారతా ఏవం వ్యభిచారకాలీనబాధత్వావచ్ఛి
 న్నప్రకారతాతదవచ్ఛేదకంయత్ వ్యభిచారకాలీన మేయత్వాదికం తదన
 వచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్యాపి భవన్త తేనివేశనీయతయాగౌరవం
 సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనివేశేచ వ్యభిచార
 కాలీనమేయత్వాదేవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతా
 వచ్ఛేదకత్వాభావాత్ యద్యూపపదేన ధర్మమశక్యత్వాత్ యద్యూపా
 వచ్ఛిన్నా విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనివేశే లాఘవం । ఏవం

త వహ్నిభావవద్ధగదత్వావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదక
స్య వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి జలవద్ధగదత్వస్య సావచ్చిన్నవి
షయతా వ్యాపకానుమితి ప్రతిబంధకతాకతయా తదవచ్చిన్నావిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య నివేశే గౌరవమతా విశిష్టద్వయావి
షయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వమపి లాఘవాత్ యద్యపి దాత
వ్యం ఏవంచ హృదోగగనవాన్ధూమాదిత్యాదా ధూమాభావవద్ధగదస్య
దోషత్వసంభవేషి హృదోగగనవాన్ దృవ్యత్వాదిత్యత్ర గగనాభావవ
ద్దృవ్యత్వనతః వ్యభిచారత్వేషి గగనవాన్పర్వతా వహ్నిమాన్ధూమాది
త్యత్ర గగనాభావవత్పర్వతరూపత్యయాసిద్ధిరేవ దోషః సతు తత్ర వ్య
భిచారాదిః స్వరూపాసిద్ధిర్వాచ్యః తత్ర గగనాభావవత్పర్వతత్వావ
చ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకస్య హృదవృత్తి గగనాభావ
త్వస్తేన విశిష్టావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకస్య యద్యపి పదేన ధ
తవ్యతయా తద్యాయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్చే
దకత్వస్య గగనాభావవద్ధగదత్వేనత్వాత్తత్ర లక్షణగమనం సంభవతీత్య
సంభవోనాభిహితః । ఏవంచ వ్యభిచారానవచ్చిన్న ప్రకారతావచ్చేద
కం వ్యభిచారావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకంవా య
ద్వ్యభిచారత్వం తదనవచ్చిన్న ప్రకారతావచ్చేదకత్వస్య వ్యభిచారేన
త్వాద్వ్యభిచార వ్యతివ్యాప్తిరతస్తద్యూపావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్చేదకత్వనివేశః॥

* సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నైత్యత్రసావచ్చిన్నవిషయకత్వావ
చ్చిన్నత్వంసావచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠవ్యాప్యతానిరూపితవ్యాపకత్వప్ర
తిబంధకతాసామాన్యమిత్యత్రప్రతిబంధకతాసామాన్యం ప్రతిబంధకతాత్వ
వ్యాపకం అవచ్చేదకంవ్యాపకతానిరూపితవ్యాప్యతాతావితాదృశరూపా
స్తదాఘటితత్వమిత్యస్య సావచ్చిన్నవిషయతాశూన్యప్రతీతివిషయతావ
చ్చేదతాదృశరూపాఘటితత్వమిత్యర్థః తథాచయద్యపి వచ్చిన్నవిషయ

తావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్పర్యాపకవ్యాపకతానిరూపిత వ్యాప్యతాశా
 లినీసాన్వితచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకయద్యూపావచ్ఛిన్నవి
 షయతా తద్యూపావచ్ఛిన్న విషయతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం
 యత్సం తద్వత్పరిమిత్యధః । ఇదం హృదయహృదయభావవాన్వితదేన
 హృదయభావశత్యవయో రెకరూపేణప్రతిబంధకత్వమిభిప్రేత్యసాన్వితచ్ఛి
 న్నవిషయతావ్యాపకత్వమనివేశ్య తాదృశ విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధ
 రూపావచ్ఛేదకతాత్పర్యతత్సమానాన్వితచ్ఛిన్నత్వస్యవానివేశేనస్వత్రా
 సంభవః నహృదయభావవద్ధృతతావద్వచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛిన్నత్వాదే
 నహృదయభావవాక్ హృదయోఽభూతాభావవానితిజ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిబంధకతాయా
 మపి సత్త్వేన తాదృశప్రతిబంధకతాయాం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతా
 వ్యాపకత్వసాన్వితత్వేన తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపకవ్యాపకతానిరూ
 పిత వ్యాప్యతాశాలివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదక యద్యూపసాన్వితప్ర
 తీతిత్వాత్ అతస్సాన్వితచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం ప్రతిబంధకతాయాం
 నివేశనీయం । ప్రథమతతనతిరిక్తవృత్తిత్వం నివేశ్యోత్తరత్ర తాదృశప్ర
 తిబంధకతాత్పర్యాపక స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వ
 స్య నివేశే సత్త్వత్రాసంభవః । ఏకదేశ విషయతాయా అపి తా
 దృశావచ్ఛేదకతాశాలిత్వాత్ నహృదయభావత్వాదేపి యద్యూపవచదేన
 ధర్మశాస్త్రతయా తద్యూపావచ్ఛిన్నాఘటితత్వస్య నహృదయభావవద్ధృ
 తతావదానభావాదతస్తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపక వ్యాపకతానిరూ
 పితవాన్వితత్వమేన యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం నివేశనీయం । న
 ను తథాపి హృదయోఽహృదయభావవానితిజ్ఞానీయ నహృదయభావనిరూపితవి
 షయతాన్యక్తేః ప్రతిబంధకతాత్పర్యాపకవ్యాపకతానిరూపితవాన్విత
 శాలిత్వేన నహృదయభావత్వాదేపి యద్యూపవచదేన ధర్మశాస్త్రతయా అ
 సంభవతాదవస్థ నిమితి చెన్న॥ తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపికాయద్యూ
 పావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకతా తద్యూపాఘటితత్వస్య విషయతాత్పర్యద

సంభవాభావాల్ సేవము త్తరత్రాపిబోధ్యం || ❖❖❖❖❖❖❖
 సోపవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వవ్యాపకవ్యాపకతానిరు
 పిత వ్యాప్యతాశాలివిషయతానిరూపకతావచ్చెదకః కశ్చిత్సోపవచ్చిన్న
 విషయతాశూన్య ప్రతీతివిషయతావచ్చెదకొ యస్య ఏవంభూతం యద
 త్స ఏతద్రూపావచ్చిన్నవిషయతాశూన్య ప్రతీతివిషయతావచ్చెదక య
 ద్రూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికా ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతా
 ద్రూపావచ్చిన్నత్వంవిశిష్టలక్షణార్థః||అత్రస్వపదవ్యయంలక్ష్యతానవచ్చె
 క్షీఘ్రాతైకార్థాపరం| ఉభయ త్రానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశన ప్రయోజనంపు
 ర్యవదేవ | యద్యత్స ఏమిత్యత్ర యద్యదితి వీప్సానుపాదానై ఏకం ప్ర
 మేయత్వవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధ గ్రదత్వమాదాయ యద్రూపావచ్చిన్న
 షయతాశూన్య ప్రతీతివిషయతావచ్చెదకత్వస్య హృదవృత్తిత్వవిశిష్టప్ర
 మేయత్వవిశిష్టవహ్నుభావత్వరూపతథావిధవాధత్వాదానతైవినాతివా
 త్తిరితా యద్యదితి వీప్సానిదేశః | తాదృశవిషయతాయానిరూపకతా
 వచ్చెదకః కశ్చిదిత్యత్ర కశ్చిదితి విహాయ సామాన్యేత్వక్తౌ ప్రమేయ
 త్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాదేరపి తాదృశనిరూపకతావచ్చెదక సామాన్యాంత
 ర్గతత్వేన తాదృశస్వపదార్థాస్యాప్రసిద్ధత్వేనాసంభవాపత్తిరతస్తాదృశ
 రూపకతావచ్చెదకః కశ్చిదిత్యుక్తం | లేన తాదృశయత్కించిచ్ఛుద్ధవ్యభి
 చారత్వాదికమాదాయ లక్షణసమన్వయఇతి నాసంభవః | ఏకదేశాతి
 వ్యాప్తివారణాయ యద్రూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికా ప్రకృతా
 నుమితి ప్రతిబంధకతైదిదరమాంశస్యనివేశః | అత్ర వహ్నుభావవా
 హృదఇతిజ్ఞానీయవిషయతావ్యక్తైర్బాధవిషయతావ్యాపక ప్రతిబంధకతా
 త్వవ్యాపకవ్యాపకతానిరూపితవ్యాప్యతాశాలిత్వాత్తన్నిరూపకతావచ్చె
 దక వహ్నుభావతావచ్చిన్నఘటితత్వాద్బాధాదానంభవఇతితు నా
 శంకనీయం || సోపవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వవ్యాపికా
 యద్రూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకతా తాదృగ్రూపః కశ్చిత్సోపవచ్చి

న్నవిషయతాహుస్య ప్రతివిషయతావచ్ఛేదకః యస్య ఏవంభూతం య
త్సమిత్వేన వివక్షితత్వాత్ ॥ అత్రకచిత్ ॥ ప్రథమస్వపదం లక్ష్య
తావచ్ఛేదక త్వేనాభిమతపరం ద్వితీయస్వపదం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిష
యతాహుస్య ప్రతివిషయతావచ్ఛేదకస్తాదృశః కశ్చిద్ధర్మః తత్పరం । ఏ
వంచరమయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్యసామ్యమపాదాననలా
ఘవముపీత్యాహుః ॥ ఏవంసతి వ్యభిచారఘటితబాధేనాప్యప్తసంగత్యా
పత్తేః । స్వపదేన ధూమాధానవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వస్త్యేన గృ
హీతుముచితత్వేన తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక
తాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యభిచార
త్వేనాధానేన ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారఘటితబాధత్వస్త్యేన తాదృశత
యా తదవిషయక ప్రతివిషయత్వస్య శుద్ధవ్యభిచారఘటితబాధనత్వేన
లక్షణమస్వయంసంభవాత్ ॥ సచైవం నిదుఃప్తమేవేతివాచ్యం । బాధవి
శిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తేః । బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
ప్రతిబంధక తాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య
శుద్ధబాధత్వాదావధానేన ఏవంభూతంయత్స ఏనధూమవ్యభిచారివహ్ని
త్వం కింతు ప్రమేయత్వవిశిష్టబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వం తదవచ్ఛిన్నావిష
యకప్రతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేనత్వాదితిబో
ధ్యం ॥ సచ సావచ్ఛిన్నైతి । అత్రాపి నహ్యభావవాత్ శ్రాద్ధాంతి
జ్ఞానీయవిషయతావ్యక్తిమాదాయాసంభవవారణాయ సావచ్ఛిన్నవిషయ
తావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వవ్యాపకం యద్యూపావచ్ఛిన్న విషయతా
వ్యాపకత్వం తత్తద్యూపావచ్ఛిన్నయత్కించిద్విషయత్వమితిరీత్యా నివే
శ్యం । అథభేతి ॥ అత్ర యత్పదం లక్ష్యతావచ్ఛేదకత్వేన అభిమతపరం
వహ్యభావవద్ధర్మదత్వావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వ
వ్యాపికా యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకతా తద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయతాత్వం యద్యూపావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వవ్యాప్త్యం తద్యూపావ

చ్చిన్నత్వంబోధ్యం । అన్యథా పూర్వవదేక దేశవిషయితాస్య క్రిమాద
యాసంభవస్సాన్యదితి ॥ ***

*సావనచ్చిన్నవిషయక తావనచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చే
దకీభూత యత్క్రిందిద్విషయకత్వం యాదృశయాదృశభమావచ్చిన్నాని
రూపితం తాదృశతాదృశభర్తావచ్చిన్నావిషయక ప్రతిబింబయితావచ్చే
దకం యత్సన్వీం తద్యూపావచ్చిన్నత్వమేవాధః । యద్యూపావచ్చిన్నే
లక్షణసంఘమనీయం తద్యూపపరం స్వపదం ॥ తథాచ వ్యభిచారత్వాన
చ్చిన్నవిషయకతావనచ్చిన్నాయా ప్రకృతానుమితినిరూపిత ప్రతిబింబక
తావ్యక్తతపాతుధర్మికవ్యాప్తిగ్రహతావనచ్చిన్నప్రతిబింబకతానిరూపితాత
సావనచ్చేదకత్వంవ్యభిచారత్వావనచ్చిన్నవిషయితాయావేన । తస్మాం
చ నవ్యభిచారత్వావనచ్చిన్నానిరూపితత్వం । కింతు ఖుటత్వావచ్చిన్నాని
రూపితత్వమేవతాదృశభర్తృఘటత్వమేన । తదవచ్చిన్నావిషయకప్రతిబి
ంబయితావచ్చేదకత్వం వ్యభిచారత్వైస్తీతి తద్వత్వమాదాయ వ్యభిచా
రలక్షణసమన్వయః । మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వంతు నస్వపదేనధర్మం
శక్యతే । తథాహి మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వావనచ్చిన్న విషయకతావన
చ్చిన్నాయా ప్రకృతానుమితినిరూపిత పాతుధర్మికసాధ్యవ్యాప్తిగ్ర
హతావనచ్చిన్నప్రతిబింబకతానిరూపితప్రతిబంధకతా తదవచ్చేదకత్వంతుశు
ద్ధవ్యభిచారత్వావనచ్చిన్నవిషయితాయామస్తి । తస్మాంచ మేయత్వవిశిష్ట
వ్యభిచారత్వావనచ్చిన్నానిరూపితత్వమస్తి తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతి
బింబయితావచ్చేదకత్వం మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వే నాస్తీతి నచాయత్వ
విశిష్టవ్యభిచారైతివాస్త్యి ॥ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాధూమవాన్వ
హ్నోరిత్యాదౌతు ధూమాభావనద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వం స్వపదేన
గృహీతుంశక్యతే । ధూమాభావనద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావనచ్చిన్నవి
షయకతావనచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యంతర్గతాయాధూమవ్యభిచా
రివహ్నిధర్మికతావచ్చేదకక ధూమాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న

ప్రతిబంధకతా తస్యా అసతిరిక్తవృత్తిరూపావచ్ఛేదకత్వం శుద్ధవృత్తిభిచార
 త్వవచ్ఛిన్నవిషయతాయాం నాస్తి కింతు తాదృశబాధత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతాయామేవ । తస్యాంచ సతాదృశ బాధత్వావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వం ।
 కింతు ఘటత్వాద్యవచ్ఛిన్నానిరూపితత్వమేవ । తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిషయక
 ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనిరుక్తబాధత్వేన సత్త్వాదితి ॥ అత్ర చరమవిషయ
 తాయాం యత్కించితత్వనివేశనం తాదృశవిషయతాత్వసామానాధికరణ్యై
 న యాదృశయాదృశభర్తావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వలాభాయ । అన్యథా తా
 దృశవిషయతాత్వావచ్ఛేదేన యాదృశయాదృశభర్తావచ్ఛిన్నానిరూపిత
 త్వనివేశే మేయత్వవిశిష్టవృత్తిభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాంతరగతా మేయత్వవిశి
 ష్టవృత్తిభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాపి తస్యాంచ మేయత్వవిశిష్టవృత్తిభిచా
 రత్వావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వవిరహాత్ స్వపదేన మేయత్వవిశిష్టవృత్తిభిచా
 రత్వస్యాపి ధారణసంభవాన్మేయత్వవిశిష్టవృత్తిభిచారాదావతివ్యాప్తిః । ప్ర
 తిబంధకతాయాం సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నత్వానివేశే షష్ఠతా
 భూమవాన్వప్నోరిత్యాదౌ వృత్తిభిచారైవ్యాప్తిః । అనుమితి ప్రతిబం
 ధకతాసామాన్యాంతరగతపర్యతథమిదం భూమవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య వృత్తిభిచారత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయతాయాం విగ్రహాత్ । పర్యతత్వసామానాధికరణ్యై న సాధ్య
 సిద్ధేరుద్దేశ్యతాయాం పర్యతత్వావచ్ఛేదేన భూమాభావాప్రసిద్ధ్యా బా
 ధరూపతాసంభవాత్ బాధవిశిష్టవృత్తిభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయా
 అపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకత్వాసంభవాదితి । అత్ర
 సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకమి
 త్యత్ర ప్రతిబంధకతాయాం సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నత్వంసా
 వచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకత్వమేవ సతు సావచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠస్వ
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వం । తథాసతి హృత్కామవాతా

ద్రవ్యత్వాదీత్యాదౌ హృదోధూమాభావవాక్ ద్రవ్యత్వాభావవాక్ ఇ
 త్యేకతృ ద్వయమితి తీత్యా యత్ జ్ఞానం తదీయధూమాభావవద్ద గ్రహత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయితాయామపి ద్రవ్యత్వాభావప్రకారతానిరూపితహృదత్వా
 వచ్ఛిన్నవియతాత్వేన హృదధర్మిక ద్రవ్యత్వవత్తాబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబద్ధతానిరూపితప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకతయాధూమాభావవద్దగ్రహ
 వచ్ఛిన్న విషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వ
 రూపావచ్ఛేదకతావద్విషయత్వావస్థిద్ధ్యాఽవ్యాప్తైః సావచ్ఛిన్నవిష
 యతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వంప్రతిబంధక
 తాయాం నివేశ్య తద్దోషవారణాపి హృదోధూమవాప్సవైత్యత్రభూ
 మాభావవద్ద గ్రహరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । తథాహ హృదధర్మిక ధూమ
 వత్తాబుద్ధిప్రతి యథా హృదధర్మికధూమాభావవత్తానిశ్చయత్వేనప్ర
 తిబంధకత్వం తథా హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి ధూమాభావా
 వచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికధూమాభా
 వప్రకారకనిశ్చయత్వేనాపి ప్రతిబంధకతా । ఏవం చ ధూమాభావవద్ద గ్ర
 దవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికాయా ప్రకృతానుమితిని
 రూపితనిరుక్తజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాఽధూమాభావవా
 సవహ్నిభావవానితిజ్ఞానాకాలీనధూమాభావవాక్ హృదఇతిజ్ఞానాంత
 ర్భావేణ వ్యభిచారస్య ధూమాభావవద్ద గ్రదవిషయతాయాం సత్త్వాద్ధూ
 మాభావవద్ద గ్రహత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయామపి ధూమాభావవద్ద గ్రదవిష
 యతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి
 త్వవిరహాత్ । ధూమాభావావచ్ఛేదేనవహ్నిభావావస్థిద్ధ్యా వహ్ని
 భావవద్ధూమాభావవద్వృత్తిధూమాభావవద్దగ్రహత్వస్యావస్థిద్ధ్యాతదవచ్ఛి
 న్నవిషయితాయామపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వస
 మ్భావసావిరహాత్ ॥ సచ సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా
 సామాన్యనచ్ఛేదకత్వమిత్యత్రాపి ప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూ

పసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం నివేశ్యం తథాచోభయత్ర స్వరూపసంబం
 ధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే ఉక్తస్థలై ధూమాభావవద్ధ్రదే లక్షణసమన్వ
 యస్సంభవతీతివాచ్యం । పర్వతోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర పాషాణమ
 యత్స్వవిశిష్టపర్వతేతివ్యాప్తైః । తథాహి పాషాణమయత్స్వ విశిష్టపర్వత
 త్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామాన్యనిష్ఠ స్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛే
 దకతాకాయా ప్రకృతానుమితినిరూపితా పాషాణమయత్వావచ్ఛే
 దేన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్ట పర్వతధర్మిక పాషాణమ
 యత్స్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నా ప్రతిబంధకతా తస్యాః స్వరూప
 సంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం పాషాణమయత్స్వవిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్నని
 రూపితవిషయితాయామేవ తద్విషయితాయాం యాదృశయాదృశ ధర్మావ
 చ్ఛిన్నానిరూపితత్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతిబి
 షయతావచ్ఛేదకత్వస్య పాషాణమయత్స్వవిశిష్టపర్వతత్వై సత్త్వాత్సాన్విత
 చ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకత్వనివేశేచ పాషాణమయత్స్వవిశిష్టపర్వతత్వా
 వచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకత్వాప్రసిద్ధ్యా
 న్యవదేన పాషాణమయత్స్వవిశిష్టపర్వతత్వస్య ధర్మమశ్యతయా నపాషా
 ణమయత్స్వవిశిష్టపర్వతైతివ్యాప్తిః । ఏవం హ్యిదో ధూమవాన్వహ్నిరి
 త్యాదావపి ధూమాభావావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
 హృదధర్మికధూమాభావప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతా
 యా ధూమాభావవద్ధ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకీధూతతయాతా
 దృశ ప్రతిబంధకతా నసాన్వితచ్ఛిన్న విషయకత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానా
 మాన్యాంతరకతా కింతు హృదధర్మికధూమ ప్రకారకబుద్ధిత్యావచ్ఛి
 న్న ప్రతిబంధకతానిరూపితహృదధర్మికధూమాభావప్రకారక నిశ్చయ
 త్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకత్వైవ తత్ప్రతిబంధకతానతిక్రమ్య త్తిర్ధూమాభావ
 వద్ధ్రదవిషయత్వైవ తస్యాంచ యాదృశయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపిత
 త్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతిబిషయతావచ్ఛేదక

త్వస్య ధూమాభావవద్ధృదత్వేనత్వాత్ ధూమాభావవద్ధృదేలక్షణస
మన్వయః । సావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యవ
చ్చేదకమిత్యత్ర ప్రతిబంధకతాయాం సామాన్యపదానుపాదానై ధూమ
వ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్ర ధూమాభావవద్ధూమవ్య
భిచారి వహ్నిమత్స్వరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । తథాపి ధూమాభావవద్ధూ
మవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపికాయాం ఉక్తసమూ
హంబనానుమితనిష్ఠవహ్నిధర్మిక ధూమవ్యాప్తిగ్రహతావచ్చిన్న ప్ర
తిబధ్యతానిరూపితవహ్నిధర్మిక ధూమవ్యభిచారప్రకారకనిశ్చయత్వావ
చ్చిన్నప్రతిబంధకతామూమవచ్ఛేదికా ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరితి జ్ఞానీ
యాయా ధూమవ్యభిచారివహ్నిత్వావచ్చిన్నవిషయతా తస్యాః ప్రకృ
తబాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేన తాదృశ బాధత్వావచ్చిన్నావిషయక
ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య ప్రకృతబాధత్వేనైవత్వాదతస్మామాన్యవ
దోపాదానం । సామాన్యపదోపాదానైవ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచా
రివహ్నిమత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యంత
గతధూమవ్యభిచారివహ్నిధర్మికతావచ్చేదకక ధూమ ప్రకారకబుద్ధి
త్వావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ధూమవ్యభిచారివహ్నిధర్మికతావ
చ్చేదకక ధూమాభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛే
దకత్వం సకలధూమవ్యభిచారివహ్నిత్వావచ్చిన్న విషయితాయామపి
తు ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమత్వావచ్చిన్న విషయితాయా
మేవ తస్మాంచ బాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వవిరహాత్తాదృశబాధై నా
వ్యాప్తిః ॥ యత్క్రిందిద్విషయితాయాం ప్రతిబంధకతాసామాన్యవ
చ్చేదకత్వమపి నసన్వరూపసంబంధవిశేషః । తథానతి వహ్నిత్వా
వచ్చిన్న విషయితానిరూపిత అభావత్వావచ్చిన్న విషయితానిరూ
పిత హృదత్వావచ్చిన్న విషయితాశాలి నిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబం
ధకతా యథా న్నూన్విభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపికా త

థా హృదతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితాథావత్తావచ్ఛిన్నవిషయతాని
 రూపితవహ్నితావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నాప్రతిబంధ
 కతాపి । తాదృశప్రతిబంధకతానాం సాక్షాత్ప్రవరూపసంబంధరూప్యావ
 చెదకత్వస్య కస్యాశ్చిదపివిషయతాయాః విరహాత్ హృదో వహ్నిమా
 ధూమాదిత్యాదావసంభవః । సాక్షాత్ప్రపరాసాధారణస్వరూపసంబం
 ధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశ్య ఉక్తదోషవారణపివహ్నిత్వేన గుంజాపుం
 జావగాహ్యభావత్వేన ఘటావగాహిహృదోవహ్నిభావనానితి భృమా
 త్తక జ్ఞానీయవిషయతాయాఅపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేద
 కత్వేన తస్యాశ్చ వహ్నిభావవద్దృదతావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వేనయా
 దృశధర్తావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వమిత్యత్ర యాదృశధర్తపదేన వహ్నిభా
 వవద్దృదత్వస్య ధర్తుశక్యతయా తాదృశధర్తావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివి
 షయతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిభావవద్దృదత్వేనైవత్యాదినంభవః । అ
 తః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకమిత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వవనతిరిక్తనృత్తిత్వం
 బోధ్యం । తచ్చ నతదభావవదనృత్తిత్వరూపం । తాదృశ భృమజ్ఞానీయ
 విషయతావ్యక్తేస్తాదృశప్రతిబంధకతావహ్నిభావవదనృత్తితయా తద్దోషతాద
 వస్థాతిగ్రాంతం స్వవ్యాపకతత్తుత్వం । తథాచ సావచ్ఛిన్నవిషయతా
 వ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యం యద్రూపావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాప
 కం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితైవ భట్టాచార్యోక్త యత్కించిద్విషయ
 తావృతస్యాధః । ఏవంచ వహ్నిభావవద్దృదతావచ్ఛిన్నవిషయక
 తావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యతగతహృదతావచ్ఛిన్నవిషయ
 తానిరూపితాథావత్తావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత వహ్నితావచ్ఛిన్నవి
 షయతాశాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాఅపి వహ్నిభావవ
 ద్దృదతావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాపకతయా యత్కించిద్విషయతావ
 దేన వహ్నిభావవద్దృదతావచ్ఛిన్నవిషయితైవ ధర్తుశక్యత ఇతి తా
 దృశవిషయతాయాం వహ్నిభావవద్దృదతావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వవిత

హాల్ నవహూయభావవద్ధదాదావసంభవః । నవ వహూయభావవద్ధ
 ఛాదావసంభవః । వహూయభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం వ
 హూయభావవద్ధగ్రదత్వేనానిరూపితత్వవిరహేపి వహూత్వావచ్చిన్నాని
 రూపితత్వసత్త్వాత్ తద్గర్భావచ్చిన్నావిషయక ప్రతివిషయతావచ్చిదక
 త్వస్య వహూయభావవద్ధగ్రదత్వేనసత్త్వాదితివాద్యం । యాదృశయాదృశధ
 మావచ్చిన్నానిరూపితమిత్యత్ర పాక్షాత్పరంపరాసాధారణ యాదృశ
 యాదృశధమావచ్చిన్నానిరూపితత్వస్య వివక్షితత్వాత్ । సాక్షాత్పరం
 పరాసాధారణనిరూపితత్వాన్వీకారేతు యాదృశయాదృశధర్మానిరూపి
 తత్వమిత్యనేన యద్యద్ధర్మావచ్చిన్నావిషయకజ్ఞానవృత్తిత్వమేవ వివక్షణీ
 యం । తథాచ వహూయభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం వహూ
 త్వావచ్చిన్నావిషయకజ్ఞానవృత్తిత్వవిరహాత్ నవహూయభావవద్ధదాదా
 వసంభవః । అత్ర ప్రకృతసమూహంబనానుమితినిరూపిత యద్యత్ప్ర
 తిబంధకతానాశ్రయత్వవక్షధమిక మేతుమత్తానిశ్చయకాలీనతైవతదుభ
 యాభావ సావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం తత్ప్రతిబంధకతైవసా
 వచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యమిత్యనేన వివక్షణీ
 యా । అన్యథా వహూమా జలాదిత్యాదౌ నహ్నిన్యాపకీభూతాభావ
 ప్రతియోగిజలరూపాసాధారణ్యవిషయకత్వస్య జలవాక్ హృదఇతి జ్ఞా
 నాసమానకాలీనజ్ఞానాని సత్త్వాత్తత్తానుమిత ప్రతిబంధకతాయాః విర
 హాత్ప్రపదేన వహ్నిన్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వరూపాసాధార
 కాత్వస్య ధర్మమశక్యతయా అసాధారణ్యేనవ్యాప్తిః ఉక్తవివక్షణచమే
 తుమత్ప్రక్షజ్ఞానకాలీన తాదృశాసాధారణ్యవిషయకజ్ఞానే నిరుక్తసమూ
 హంబనానుమితినిరూపితా సాధారణ్యవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధక
 తానాశ్రయత్వవిరహేణ మేతుమత్ప్రక్షజ్ఞానకాలీనతాదృశాసాధారణ్యవి
 షయకజ్ఞానేన మేతుమత్ప్రక్షజ్ఞానకాలీనత్వవిరహేణచ నిరుక్తభయాభావ
 ఛాసాధారణ్యవిషయకత్వవ్యాపకత్వాత్ తత్ప్రతిబంధకతావదేన అసా

ధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా ధర్మశక్యత ఇతి నాసాధా
రణ్యేవ్యాప్తిః । ఏవంచ తత్తత్ప్రతిబంధకతానానూన్యేయద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతావ్యాపకత్వమపహాయ తత్తత్ప్రతిబంధకతానాశ్రయత్వపక్షధ
మికమేతుమత్తానిశ్చయకాలీనలైస్వతదుభయాభావే యద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతావ్యాపకత్వం తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వైవ భట్టాచార్యో
క్తయత్కించిద్విషయకత్వాంతస్యాథః వక్తవ్యః ॥ అన్యథా హ్యిదో వ
హిమాన్జలదిత్యాదౌ వహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిజలరూపాసా
ధారణ్యవిషయకత్వవ్యాపక నిరుక్తోభయాభావప్రతియోగ్యంతర్గతాసాధా
రణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయ
తావ్యాపకత్వం తద్యూపావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్వేవాప్యసిద్ధేరసాధార
ణ్యేవ్యాప్తేః॥నిరుక్తోభయాభావే తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వ
స్య నివేశేచ నిరుక్తోభయాభావస్య అసాధారణ్యవిషయకత్వ వ్యాపకత
యాఽసాధారణ్యవిషయత్వైవ యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాపదేన ధర్మం
శక్యత ఇతి నాసాధారణ్యేవ్యాప్తిః ॥ అథతత్ప్రతిబంధకతానాశ్రయత్వ
మేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనలైస్వతదుభయాభావే యద్యూపావచ్ఛిన్నవిష
యకత్వవ్యాపకత్వాపేక్షయా తత్తత్ప్రతిబంధకతాయాం యద్యూపావ
చ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకతాకతత్వం
తద్యూపావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్వేవ భట్టాచార్యోక్తయత్కించిద్విష
యిత్యావంతాథఃస్వలఘుత్వం । ఏవంసత్యసాధారణ్యేనావ్యాప్తిః । తథా
హి అసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాలసాధారణ్యవిష
యతావ్యాపకత్వవిరమేపి సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతాంగీకర్తృ
భట్టాచార్యమతేఽసాధారణ్యవిషయతాసామాన్యనిష్ఠ స్వరూపసంబంధ
రూపావచ్ఛేదకతాకతయా యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాపదేనాసాధా
రణ్యవిషయితా ధర్మశక్యతే తస్మాత్తే యాదృశయాదృశ ధర్మావచ్ఛి
న్నానిరూపితత్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతిబింబ

యతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వరూః
 తోషతావచ్ఛేదకసత్త్వాదితి॥నచైవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూప
 వాప్సహ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్ఛి
 న్నువిషయకజ్ఞానత్వావచ్ఛేదేన బాధప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వవిరహాత్ ।
 వ్యభిచారప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వవిరహాస్యాపి సత్త్వాదన్యభిచారజ్ఞా
 నత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వపక్షధర్మిక హేతుమత్తానిశ్చ
 యకాలీనత్రైవీతదుభయాభావస్య తాదృశబాధవిషయకత్వ వ్యాపకతయా
 వ్యభిచారజ్ఞానప్రతిబద్ధకతాపి తత్ప్రతిబద్ధకతాసామాన్యంతరగతా త
 స్యాశ్చ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాని
 స్త్వస్వరూపావచ్ఛేదకతాకత్వవిరహాత్తాదృశప్రతిబద్ధకతాసామాన్యవచ్ఛే
 దకీభూత విషయత్వాంతరగతా నబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా ఏవం త
 త్ప్రతిబద్ధకత్వాంతరగతబాధప్రతిబద్ధకతాయాం ధూమవ్యభిచారి వహ్ని
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకత్వవిరహాత్ తాదృశప్ర
 బద్ధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతావదేన వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
 పి ధర్మం సశక్యత ఇతి తత్రబాధేఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం । అసాధారణ్యవి
 షయకత్వపక్షధర్మిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్రైవీతదుభయాభావవిశిష్టా
 నాహార్యాప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కండితనిశ్చయవృత్తిత్వవిశిష్ట సావచ్ఛి
 న్నువిషయతావ్యాపికాసతి సావచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబద్ధ
 రూపావచ్ఛేదకతానిరూపికాయాప్రతిబద్ధకతా తాదృశప్రతిబద్ధకతాత్వ
 వాచకం యద్యుపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపవ్యభిధ్వజరూ
 పావచ్ఛేదకతాకత్వం తద్యుపావచ్ఛిన్నవిషయతాకత్వస్తేన భట్టాచా
 ర్యోక్తయత్క్రిందివిషయత్వాన్తాదృశత్వాత్ । తథాద ధూమవ్యభిచారి
 వహ్నిమాన్ ధూమవాన్సహ్నోరిత్యాదౌ వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నా
 యంతాదృశబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛే
 దకతానిరూపకత్వస్య ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరిత్యజ్ఞానసాధారణప్రతిబద్ధ

కతాయాంవిరహాల్ బాధత్వావచ్చిన్నై లక్షణసమన్వయకాలే లక్షణఘట
కానవ్యభిచారత్వావచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబద్ధకతాకింతుబాధ
ప్రతిబద్ధకతైవ తస్యాశ్చ బాధవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూ
పావచ్ఛేదకతాకతయా యద్యూపపదేనబాధత్వమేవాపాదాతుంశక్యతే॥
నచైవం తాదృశబాధే లక్షణసమన్వయకాలే వ్యభిచారప్రతిబద్ధకతాయా
లక్షణఘటకత్వేన ప్రతిబద్ధకతాసామాన్యమిత్యత్ర భట్టాచార్యోక్త సా
మాన్యపదమనర్థకమితివాద్యం ॥ విశేషగుణాభావత్వాఽఘటగుణసా
మాన్యాభావవానిత్యత్ర విశేషగుణవద్ధటరూపాశ్రయాసిద్ధివిషయకత్వ
వ్యాపికానతి విశేషగుణవద్ధటవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛే
దకతానిరూపికాయథా ఘటవిశేషకవిశేషగుణాభావప్రకారకబుద్ధిత్వా
వచ్చిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపితావిశేషగుణప్రకారతానిరూపితఘటత్వావ
చ్చిన్నవిశేషకతాశాలినిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతా తథా ఘటత్వా
వచ్చిన్నవిశేషక గుణసామాన్యాభావప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్చిన్న ప్రతి
బద్ధతానిరూపితగుణత్వావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితఘటత్వావచ్చిన్న
విషయతాశాలినిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబద్ధకతాపి తత్ప్రతిబద్ధకతా
యా గుణవద్ధటత్వావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యావచ్చిన్నత్వేన గుణవ
ద్ధటవిషయతాపి ధతుంశక్యతే । తస్మాత్పివిశేషగుణవద్ధటత్వావచ్చి
న్నానిరూపితత్వేనతత్త్వవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
స్య విశేషగుణవద్ధటత్వేనైవత్వేనావ్యాప్తిరితి । ఏవంచ దీధితికారోక్త
విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణన వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధ
దాదావతివ్యాప్తివారణార్థం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబద్ధకతాసతిక్రవృత్తి
తాదృశవిశిష్టదన్వయాఘటితత్వవివక్షణం వినాపి తత్ప్రతివ్యాప్తివాద
యితుం శక్యతే । తథాపివహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధదత్వా
వచ్చిన్నవిషయిత్వావ్యాపికానతి వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధ

ఉత్సాహవచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకతాకా నే
 హృదధర్మిణీకజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్ర
 కారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతేతి తాదృశప్రతిబద్ధకతానలక్షణః
 టకా || కింతు జలావచ్ఛేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలప్రకా
 రతానిరూపితహృదవిశేష్యతాకత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతైవ తత్ప్రతిబద్ధ
 కతాయాః జ్ఞానభేదేన విషయతాభేదానభ్యుపగంతృగదాధరభట్టాచార్య
 చుతే జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యవచ్చిన్నతయా కేవల
 జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరుత్తాధిక తాదృశప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్ఛేదకీభూత యత్క్రిందిద్విషయతావదేన ధర్మం శక్యతే త
 స్యాశ్చ వహ్నిభావవజ్జలాదిమదృప్తిజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నానిరూపి
 తలైన తాదృశధర్మావచ్చిన్నావిషయకప్రతిబింబవిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవ
 హ్నిభావవజ్జలాదిమదృప్తిజలవద్ధగ్రదత్వైవసత్త్వాత్ || ఏతేన హృదో
 వహ్నిమానిత్యాకారకబుద్ధిప్రతిహృదోవహ్నిభావవానితి నిశ్చయస్యే
 వ హృదేవహ్నిభావఇతి నిశ్చయస్యాపి ప్రతిబంధకతయా తయోః సప్ర
 థకప్రతిబద్ధకత్వంకింతు విశేషణతావిశేషసంబంధానవచ్చిన్నప్రకారతా
 భిన్ననహ్నిభావత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూపితవిశేషణతావిశేషసంబ
 ధ్ధావచ్చిన్నాధేయతాసంబధ్ధానవచ్చిన్న ప్రకారతాభిన్న ప్రదత్వావచ్చి
 న్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వైవప్రతిబద్ధకతా తథాచ యద్రూపావచ్చి
 న్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాత్వవ్యాపకంయద్రూపావచ్చిన్నవిషయ
 తావ్యాపకత్వం తద్రూపావచ్చిన్నవిషయత్వమిత్యస్యభట్టాచార్యోక్తయ
 త్క్రిందిద్విషయకత్వాంతార్థత్వైవహ్నిభావవద్ధగ్రదాదావసంభవతఃతథా
 హివహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపికాయాః అనుగతధ
 ర్మావచ్చిన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతాయాః విశేషణతావిశేషసంబంధావచ్చి
 న్నాధేయతాసంబంధేన హృదవిశిష్ట వహ్నిభావత్వావచ్చిన్న విషయక
 త్వవ్యాపకతయా హృదవిశిష్టవహ్నిభావతాన్న విషయతాపి తాదృశ

[illegible]

యా సాక్షాత్సర్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం సహృదవిశిష్ట వ
హ్మ్యభావతావచ్ఛిన్న విషయతాయాం కింతు వహ్మ్యభావవద్ధ గ్రదత్వా
వచ్ఛిన్న విషయతాయామేవేతి హృదవిశిష్టవహ్మ్యభావతావచ్ఛిన్న విష
యతాయాః వహ్మ్యభావవద్ధ గ్రదత్వావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వేష్యసంభవా
భావాద్యత్కించీద్విషయతాయాః సావచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యాపకీధూత
విషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వం నివేశ్య తాదృశ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశ
స్య విచారాసహత్వాత్ || నను సావచ్ఛిన్న విషయకత్వవ్యాపకత్వేష
తి సావచ్ఛిన్న విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య ప్ర
తిబంధకతాయాం నివేశే హృదోధూమవాన్వహ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభా
వవద్ధ గ్రదవిశిష్టధూమాభావవద్వృత్తి వహ్నిరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారే ధ
ట్టాచార్యోక్తాతివ్యాప్తిదానం నసంగచ్ఛతే || తథాహి ధూమాభావవద్ధ
దవిశిష్టధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న
విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వం నధూమాభావప్ర
కారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్న విషయతాశానినిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న
బాధప్రతిబంధకతాయాం ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయ
తాయాః ధూమాభావప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్న విషయతాశా
నినిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వాదితి తాదృశ బాధ
విశిష్ట వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబంధ రూపావ
చ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతాంతర్భూతా వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయ
కత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతా తాదృశ బ్రతిబంధకతాయాం యదూ
పావచ్ఛిన్న విషయతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వం తదూపావచ్ఛిన్న వి
షయతాపదేన కేవలవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయతాపి ధర్మం శక్యతే త
స్మాత్ బాధత్వావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వేన తాదృశబాధత్వావచ్ఛిన్నావిష
యకప్రణీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వైఽనంత్రాదితి
చేదత్రనదంతి || ధట్టాచార్యమతే బాధవిశిష్టవ్యభిచారపదం బాధేన విశి

ష్టోవ్యభిచారఇతిరీత్యా తత్పురుషమవలంబ్య నభూమాభావవద్ధృగవిశిష్ట
 భూమాభావవదవృత్తివహ్నిరూపవ్యభిచారపరంకింతు బాధశ్చాసౌ విశిష్ట
 వ్యభిచారశ్చేతి కమథానయే సబాధాభిన్నవిశిష్టవ్యభిచారపరంబాధవ
 దంహక్త విశిష్టాంతరాఘటితత్వేనాఘటితప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకవ
 రం । తథాచ యాదృశవిశిష్టవ్యభిచారః ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాని
 రూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాశాలివిషయతాః తాదృశవి
 ష్టైతివ్యాప్తిరితిభావాధాః । తథాచ జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యాదౌ వ
 హ్నిస్సభావవిశిష్టవహ్నిస్సభావవదవృత్తిత్వవిశిష్ట జలరూపవిశిష్టవ్యభిచారే
 ఏకతృదవ్యయమితిరీత్యా వహ్నిస్సభావవదవృత్తి వహ్నిస్సభావవజ్జలమిత్యా
 కారకైతివ్యాప్తిః । తథాహ తాదృశవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాయాః తాదృశాభేయవిశిష్టజలత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా స్వరూపాయాశ్చ
 వహ్నిస్సభావప్రకారతానిరూపిత జలత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేన బాధప్ర
 తిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావత్వేనవహ్నిస్సభా
 వవదవృత్తిత్వప్రకారతానిరూపిత జలత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్వేన వ్యభి
 చారజ్ఞానప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావ
 త్వేనబాధప్రతిబంధకతావ్యభిచార ప్రతిబంధకతాచతాదృశ ప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యాంతర్గతా తాదృశప్రతిబంధకతాయాశ్చ నవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వం నబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యవ
 చ్ఛిన్నత్వం । కింతు నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామా
 న్యవచ్ఛిన్నత్వమేవేతి యత్కించద్విషయతావదేన నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచా
 రత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వైవధర్మత్వా । తస్మాం నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారత్వా
 వచ్ఛిన్నానిరూపితత్వ విరహాన్నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తిస్సుదృ
 ఢేవేతి సుధీర్ఘినిభావనీయం ॥ నను సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీహూత యత్కించద్విషయకత్వం యాదృ
 శయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నా

విషయక ప్రతివిషయకావచ్ఛేదకం, యత్సర్వం తదవచ్ఛిన్నత్వమిత్యత్ర
 బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిర్దత్తా భట్టాచార్యేణ సాకథంసంగచ్ఛతే
 తథాహి హృదోధూమవాన్వహ్నోరిత్యత్ర ధూమాభావవద్ధ్రదేనసమాన
 కాలీనత్వసంబంధన విశిష్టోయో ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరూపవ్యభి
 చారః తాదృశబాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వవ్యాపికాయాబాధనిశ్చయ
 తావవచ్ఛిన్నా వ్యభిచారనిశ్చయతావవచ్ఛిన్నాపిప్రతిబద్ధకతాతాదృశప్ర
 తిబద్ధకతాదవ్యయస్య అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వం సమానకాలీన
 త్వసంబంధన ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నివిశిష్టధూమాభావవద్ధ్రదతావ
 చ్ఛిన్నవిషయతాయామవ్యస్తితస్యాశ్చిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారతావవచ్ఛి
 న్నానిరూపితత్వాల్ తాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావ
 చ్ఛేదకత్వస్య నిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేనసత్త్వాదితిచేత్ || అత్రక
 చిత్ || సర్వమాకాశవదిత్యత్ర ఆకాశాభావవద్ధ్రదాదాధః ఆకాశాభావ
 త్పటాపీదాధః । తథాహి సర్వత్వావచ్ఛేదన గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి ఘ
 టో గగనాభావవానిత్యాదిసకలజ్ఞానసాధారణసధర్మితావచ్ఛేదక గగ
 నాభావప్రకారక నిశ్చయత్వేన ప్రతిబద్ధకతా వత్తాలే ఇతి । తథాచ
 గగనాభావవద్ధ్రదరూపబాధేనవ్యాప్తిః । తథాహి గగనాభావవద్ధ్రదత్వా
 వచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపికాయా ప్రకృతానుమితినిరూపిత సధర్మితావ
 చ్ఛేదక గగనాభావప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతాతస్యాలన
 తిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వంగగనాభావవత్పటావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాయామస్తితస్యంగగనాభావవద్ధ్రదత్వావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వసత్త్వాద్ధ
 గగనాభావవద్ధ్రదత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గ
 గనాభావవద్ధ్రదత్వేనసత్త్వాల్ ఏవం హృదోవహ్నిమాధూమాదిత్యత్ర
 వహ్నిభావవద్ధ్రదేనవ్యాప్తిః । తథాహి హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబు
 ద్ధింప్రతి హృదోవహ్నిభావమా హృదేవహ్నిభావఇతిజ్ఞానయోర్వి
 శేషదత్తావిశిష్టసంబంధావచ్ఛిన్నాభేదత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతా

భిన్నాయా హృదత్వావచ్చిన్నవిషయతా తన్నిరూపితాయా విశేషణతా
 విశేషసంబంధావచ్చిన్నప్రకారతాభిన్న వహ్నుభావనిష్ఠావీషయతాత
 ద్భావినిశ్చయత్యేనైకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వాత్ వహ్నుభావవద్ధృ
 త్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకీధూతం
 ఆధేయత్వసంబంధేన హృదవిశిష్టో యో వహ్నుభావస్తద్విషయత్వమపి
 జాతం । తస్యాశ్చ వహ్నుభావవద్ధృతత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వాద్యా
 దృశధర్మపదేన వహ్నుభావవద్ధృతత్వస్యాపిధర్మం శక్యతయా తాదృశధ
 మావచ్చిన్నావిషయకప్రతిబిషయతావచ్చేదకత్వస్యవహ్నుభావవద్ధృ
 తత్వే సత్త్వాదితి ॥ సచైవం హృదో వహ్నుభావవాహ్ హృ
 దే వహ్నుభావఇతి జ్ఞానయోః యద్యేకరూపేణ ప్రతిబంధకతా ఛట్టా
 చార్యసమ్మతా అదా సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్చేదకవిషయతానిరూపకతావచ్చేదకం యత్సావచ్చిన్నావిష
 యక ప్రతిబిషయతావచ్చేదకం తదవచ్చిన్నావిషయకప్రతిబిషయతావ
 చ్చేదకం యత్సావచ్చిన్నప్రథమకల్పే అనంభవదానం కథం శుభం చ తే॥
 వహ్నుభావవద్ధృతత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్చేదకీధూత విషయతానిరూపకతావచ్చేదకత్వస్య హృదవిశిష్ట
 వహ్నుభావత్వేనసత్త్వాత్తత్రైద వహ్నుభావవద్ధృతత్వావచ్చిన్నావిషయ
 కప్రతిబిషయతావచ్చేదకత్వస్యచ సత్త్వాదితి స్వపదేన వహ్నుభావవ
 ద్ధృతత్వస్యాపి ధర్మం శక్యత్వాదితి వాద్యం । ప్రథమకల్పే యథా
 శ్రుతే బాధవిశిష్ట వ్యభిచారేతివ్యాప్తిః ॥ బాధవిశిష్ట వ్యభిచారత్వావ
 చ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదక వయవి
 తానిరూపకతావచ్చేదకం యద్యవ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వం తస్య బాధవి
 శిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నావిషయక ప్రతిబిషయతావచ్చేదకత్వస్య స
 త్త్వాత్ స్వపదేన బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్యాపిధర్మసంబంధవాత్ । ఆ
 తః తద్వాద్యాయో సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసా

మాన్యావచ్ఛేదకీహతాయా సావచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యావకీభూతవిష
యతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకం యత్సావచ్ఛి
న్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం తదవచ్ఛిన్నా విషయకప్రతి
తివిషయతావచ్ఛేదకం యత్స ఏమిల్యేవ ప్రథమలక్షణాధోవాచ్యః । త
థాచబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతా
సామాన్యావచ్ఛేదికాయా బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వావ్యావకీభూత
విషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకం వ్యవ్యభిచా
రవిశిష్టబాధత్వం కింతు బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వం ఏతస్య బాధవిశిష్టవ్యభి
చారత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యచ విరహాత్ ॥
అప్రసిద్ధినిబద్ధనాతివ్యాప్తివాఙ్మం । ఏవంచ వహ్నీభావవద్ధృతత్వం న
స్వపదేన ధర్తుంశక్యతే తదవచ్ఛిన్న విషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతాసా
మాన్యావచ్ఛేదికా తదవచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యావక విషయతాశూన్యజ్ఞానీ
యవిషయతాయా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకమాధేయతాసంబంధేన నహృద
విశిష్టవహ్నీభావత్వం । కింతు వహ్నీభావవద్ధృతత్వమేవ । తస్య వ
హ్నీభావవద్ధృతత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య
విరహాదప్రసిద్ధినిబద్ధనాసంభవస్య సుదృఢత్వాత్ । ఏవంవహ్నిసామాన్య
భావవత్తాబుద్ధింప్రతి వహ్నీభావవదవృత్తిధర్మవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబ
ద్ధకతా । తత్ర ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకంవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిరూ
పితాభావత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితాధికరణవిషయతానిరూపితవృత్తి
త్వవిషయతానిరూపితాభావవిషయతాశాలినిశ్చయత్వం । తత్ర వహ్నిత్వా
వచ్ఛిన్నత్వం వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకత్వమేవ । సతు వహ్నిత్వపర్యా
ప్రావచ్ఛేదకతాకత్వమపి మహానసీయ వహ్నీభావవదవృత్తిధర్మవా
వహ్నీభావవదవృత్తి ధర్మవానిత్యాదిజ్ఞానానాం వహ్నీభావవత్తాబు
ద్ధింప్రతి ఏకరూపేణ ప్రతిబద్ధకత్వేన ఏవంచ భట్టాచార్యమతే పర్యతావ
హ్నీభావవానిత్యత్ర వహ్నీభావవదవృత్తిమత్పర్యతాబాధః, పర్యతి

య హ్మన్యభావవదవృత్తిమత్పర్యతాపిబాధః । వీవంచ పర్యతీయ వ
హ్మన్యభావవదవృత్తిమత్పర్య తె వ్యా పిః । వ ర్వ తీయవహ్మన్య భా
వవదవృత్తి ధర్మవత్పర్యతవిషయకత్వావ చ్చి న్నా యా పృ తి బ స్థ క
తాతదవచ్ఛేదకత్వం వహ్మన్యభావవదవృత్తిమత్పర్యతత్వావచ్చిన్నవిషయ
తాయామవ్య సితస్యాచ పర్యతీయ వహ్మన్యభావవదవృత్తిమత్పర్యతత్వా
వచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్త్వాత్తదవచ్చిన్నావిషయక పృతిభిషయతావ
చ్ఛేదకత్వస్యత్రాసత్త్వాత్ । ఏవంయత్రమహానసీయవహ్మన్యభావవదవృత్తి
త్వస్యసాధ్యతా మినాదిః పక్షః తత్ర మీనధర్మిక మహానసీయవహ్మన్
సామాన్యభావవదవృత్తిత్వప్రకారకబుద్ధింపృతి వహ్మన్తావచ్చిన్నవిష
యతానిరూపితాభావత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూపితేత్యాదిక్రమేణ పృతి
బంధకతాయామపి వహ్మన్తావచ్చిన్నత్వం వహ్మన్తస్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక
త్వం నతు వహ్మన్తవర్యాప్తాతచ్ఛేదకతాకత్వమితిమహానసీయవహ్మన్
భావవదవృత్తిత్వవాక్ వహ్మసామాన్యభావవదవృత్తిత్వవానిత్యాది జ్ఞా
నానామైకరూపేణ పృతిబంధకత్వాత్ । అతవ వ కాంచనమయధూమవా
న్యవేర్చరిత్యత్రహ్మన్యనిష్ఠధూమాభావవదవృత్తిత్వం కాంచనమయధూమా
భావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిగ్రహవిరోధితయా సాధారణ్యం ఇయాంస్తు
విశేషః । తత్ర పృతిబంధకతావచ్ఛేదకకౌటా ధూమత్వవర్యాప్తావచ్ఛే
దకతాకత్వమనివేశ్య ధూమత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూపితాభావత్వావ
చ్చిన్నవిషయతానిరూపితేత్యాదిక్రమేణ పృతిబంధకతావచ్ఛేదకం నిరుద్య
ధూమసామాన్యభావవదవృత్తిత్వజ్ఞానస్యపృతిబంధకధూమతం కాంచనమయ
ధూమాభావవదవృత్తిత్వజ్ఞానమపి అత్రేతపృతిబంధకతావచ్ఛేదకకౌటా వ
హ్మన్తవర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వమనివేశ్య వహ్మసామాన్యభావవదవృత్తి
త్వవత్తాబుద్ధిపృతిబంధకం మహానసీయవహ్మసామాన్యభావవదవృత్తిత్వ
జ్ఞానమపీతి ఏవంచ తాదృశవక్షసాధ్యకస్థలే వహ్మసామాన్యభావవదవృత్తి
తమీనరూపబాధేఽవ్యాపిః । వహ్మసామాన్యభావవదవృత్తి తమీనత్యాది

వచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతా సామాన్యవచ్చుదకీభూతా
 యా మహానసీయవహ్నిభావవద్వృత్తికత్వావచ్చిన్నవిషయతా తస్మాత్
 హానసీయవహ్నిసామాన్యభావస్య వహ్నిసామాన్యభావతా భిన్నత
 యా వహ్నిసామాన్యభావవద్వృత్తి మీనత్వావచ్చిన్ననిరూపితకత్వాత్
 దవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్యచ సప్తస్మిన్ననంత్రా
 దితివీచం వహ్నిమా జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 జలరూపాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః । తథాహి హ్రదధమికవహ్నిమత్తా
 బుద్ధింప్రతి జలధమికవహ్నివ్యాపకీభూతాభావ ప్రతియోగిత్వప్రకారక
 నిశ్చయవిశిష్ట హ్రదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వేన నప్రతిబద్ధకతా
 కింతు వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలం జలవాంశ్చ హ్రదావ
 హ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగీశ్చేవాలః శ్చేవాలవాంశ్చ హ్రదఇ
 త్యాదినకలజ్ఞానసాధారణ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వప్రకా
 రకనిశ్చయవిశిష్ట హ్రదత్వావచ్చిన్నవిశేష్యతాకజ్ఞానత్వేన । నిరుక్తజ్ఞాన
 వైశిష్ట్యంచసప్తసామాన్యకరణ్యసీయసాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
 గిత్వప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతావృత్తి ధర్తావచ్చిన్నప్రకారకత్వైవిత
 దుభయసంబంధేన । విశేష్యతావృత్తిత్వంచ సాప్తవచ్చిన్నత్వస్యవ్యాపకతా
 ద్యుశప్రతియోగిత్వప్రతియోగిక స్వరూపసంబంధావచ్చిన్న ప్రకారతాక
 త్వైవితదుభయసంబంధేన । తథాచ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 జలమిత్యాకారకజ్ఞానస్య ఏకక్షణావచ్చిన్నైకాత్మవృత్తిత్వరూప సామా
 నాధికరణ్యం జలవా హ్రదఇతి జ్ఞానైస్త్రీ ఏవం తజ్ఞానీయ వహ్ని
 వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వప్రకారతానిరూపితాయా విశేష్యతా
 సాప్తవచ్చిన్నత్వసాప్తవ్యాపకీభూత తాద్యుశప్రతియోగిత్వ ప్రతియోగివిశే
 షణతావిశేషసంబంధావచ్చిన్నప్రకారతాకత్వైవితదుభయసంబంధేన త
 ద్వృత్తి యజ్జలత్వం తదవచ్చిన్నప్రకారకత్వమవ్యస్తి । నిరుక్తోభయసం
 బంధా తాద్యుశ్చేద్యియవిశిషంజలవా హ్రదఇతిజ్ఞానంభవతి । వహ్ని

వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలమితి . జ్ఞానసమానాధికరణ మీనవాక్
 ప్రదత్తిజ్ఞానే తాదృశప్రతియోగిత్వప్రకారజ్ఞానీయవిశేష్యతానిరూ
 పితనిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్న వృత్తితావిశిష్టం యజ్జలత్వం తదవచ్ఛిన్న
 ప్రకారత్వస్య విరహాన్నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతియోగిత్వ ప్ర
 కారజ్ఞానవిశిష్టం సమీనవాక్ ప్రదత్తిజ్ఞానం పురుషాంతరీయజలవా
 స్త్వాదత్తి జ్ఞానే సతాదృశప్రతియోగిత్వప్రకారజ్ఞానేన సామానాధికర
 ణమితి నైకధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యకతాదృశప్రతియోగిత్వప్రకారజ్ఞాన
 కాలీనాన్యధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారక ప్రదత్తావచ్ఛిన్న విశేష్యకజ్ఞాన
 స్య ప్రతిబంధకత్వం । నవా తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యక తాదృశప్రతియో
 గిత్వప్రకారజ్ఞానకాలీనపురుషాంతరీయ తాదృశధర్మజ్ఞానస్య ప్రతిబంధ
 కత్వం । సావచ్ఛిన్నేత్వమిత్యత్ర సస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరవచ్ఛిన్నా
 గ్రాహ్య । ఏవం తాదృశ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వమిత్యత్ర ధర్మనిష్ఠా
 వచ్ఛేదకతాపి నిరవచ్ఛిన్నా గ్రాహ్య । తేన స్నేహసమవాయికార
 ణతావచ్ఛేదకవత్ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలవాక్ ప్ర
 దత్తి జలం తాదృశాభావప్రతియోగి తాదృశ కారణతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
 న్నవాంశ్చ ప్రదత్తిజ్ఞానయోర్నప్రతిబంధకత్వం । ఏవం సావచ్ఛిన్న
 త్వమిత్యత్ర సస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా యాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నా తద్ధర్మావ
 చ్ఛిన్నత్వమిత్యత్రాపి తద్ధర్మనిష్ఠావచ్ఛేదకతా తాదృశ సంబంధావచ్ఛి
 న్నాగ్రాహ్య । నాతస్సంబంధభేదనిబంధనోదోషః । జలత్వసామానాధి
 కరణ్యేన వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వనిశ్చయతాల్లీన జలవాక్
 హృదయజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకత్వాభావోపపత్తయే సవ్యాపకత్వవిశిష్టతా
 దృశప్రతియోగిత్వప్రతియోగికస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య ఉభయ
 సంబంధఘటకతయానివేశః । ఏకధర్మతావచ్ఛేదకకజ్ఞానైకపరధర్మవ్యాప
 కత్వవిశిష్టప్రకారప్రతియోగిత్వస్య సంసర్గతావచ్ఛేదకతాయ
 మాణికత్వే మీనసాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞానమేవ యత్ర

ఐతత్తాయాస్సంసగతయా భానం తాదృశజ్ఞానకాలీనజలవాక్ హ్రద
 ఇతి జ్ఞానస్య ప్రతిబద్ధకత్వాభావావపత్తయే సావచ్చిన్నత్వస్య సంస
 ర్గతయాప్రవేశః । అతఏవ జగదీశతరాలంకారణ పర్వతత్వావచ్ఛేదేన
 వహ్నిమత్తాబుద్ధింప్రతి పర్వతత్వావచ్ఛేదేన సిద్ధః ప్రతిబద్ధకత్వం । ప
 ర్వతత్వవిశిష్టవిశేష్యకపర్వతత్వవ్యాపక వహ్నిప్రతియోగిక సంబంధావ
 చ్ఛిన్నవహ్నివిధేయతాకానుమితత్వం ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదకమిత్యుక్తం
 అన్యథైకధర్మితావచ్ఛేదకకజ్ఞానేపరధర్మవ్యాపకత్వస్య సంసగతాన
 వచ్ఛేదకత్వే పర్వతత్వవిశిష్టవిశేష్యకత్వస్య ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదకకో
 టా వైయథ్యావలైః । నచ జలం వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
 గినవేతి జ్ఞానకాలీనజలవాక్ హ్రదఇతి నిశ్చయస్య జలం తాదృశాభా
 వప్రతియోగిహ్రదో జలవాన్నవేతి సంశయస్య హ్రదోవహ్నిమాని
 తిబుద్ధింప్రతి న ప్రతిబద్ధకత్వమతః ప్రతిబద్ధకజ్ఞానే విశేషణజ్ఞానేచ నిశ్చ
 యత్వమగత్యానివేశనీయం । నిశ్చయత్వంచ ధర్మితావచ్ఛేదకంవినాదు
 ర్వచం । ఏవంచ జలత్వావచ్చిన్నధర్మితాదృశ ప్రతియోగిత్యాభావా
 ప్రకారకత్వఘటితనిశ్చయత్వస్య ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదకే హ్రదధర్మిత
 జలత్వావచ్చిన్నాభావాప్రకారకత్వస్యప్రతిబద్ధకీభూతజ్ఞానే విశిష్ట నివేశ
 నావశ్యకత్వే కథంమీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీమీనవాక్ హ్రదఇతిజ్ఞా
 నసాధారణీవ్యావతాకధర్తదర్శనస్య ఏకరూపేణ ప్రతిబద్ధకైతివాచ్యం
 యతో హ్రదధర్మిత వహ్నిమత్తాబుద్ధింప్రతి జ్ఞానవిశిష్టహ్రదత్వావ
 చ్ఛిన్నధర్మితజ్ఞానత్వేన ప్రతిబద్ధకతా జ్ఞానవైశిష్ట్యంచ జ్ఞానే సప్తసా
 మానాధికరణ్యస్వవృత్తిధర్మవత్త్వేతదుభయసంబంధేన ధర్మే స్వవృత్తి
 త్వంచ సావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తాదృశ ప్రతియోగిత్యాభావప్ర
 కారతానిరూపకాన్యత్వ స్వవిశిష్టతాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారతానిరూప
 కత్వైతదుభయసంబంధేన సంబద్ధఘటక. ప్రకారతాయాం నైవైశిష్ట్యంచ
 సావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితత్వసమగ్రుపకత్వవిశిష్ట తాదృశప్రతియోగి

త్వప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధావచ్ఛిన్నతైస్థితుభయసంబంధా
 ధేన । తాదృశప్రతిబద్ధక తాదృశధర్మవైశిష్ట్యంత సావచ్ఛిన్నాభావని
 స్థహృదత్వవ్యాపకత్వవిశిష్టస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపి
 తహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకాన్యత్వసావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూ
 పిత హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాక తైస్థితుభయసంబంధేన । ఏవంచ
 జలం తాదృశాభావప్రతియోగినవేతిసంశయే జలత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా
 క తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకాశ్యత్వవిరహేణ తా
 దృశసంశయవృత్తినజలత్వం । హృదోజలవాన్నవేతిసంశయేచ జలత్వావ
 చ్ఛిన్నాభావప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకాన్య
 త్వవిరహేణ సతాదృశసంబంధేన జలత్వవత్సమితి తాదృశసంశయద్వయే
 ఉక్తక్రమేణ ప్రతిబద్ధక తావచ్ఛేదకత్వప్రతిబద్ధకత్వయోధ్వవదానః । స
 న్నేవమప్యప్రామాణ్యజ్ఞానానామనుగమప్రకారోనసంభవతి । తథాహ
 జలం తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞానం యత్ర తాదృశప్రతియోగితావ
 చ్ఛిన్నవతి జల తాదృశప్రతియోగితప్రకారకం ఇత్యప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కం
 ద్దితమేవ జాతం తజ్ఞానే జలవాక్ హృదఇతి జ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛే
 కత్వాభావోపపత్తయే ప్రతిబంధక తావచ్ఛేదకే ఏతాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞా
 నస్య విశేష్యత్వసామానాధికరణోభయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
 తాకాభావోఽవశ్యం నివేశనీయః । ఏవం జలవాక్ హృదఇతిజ్ఞానమేవే
 దం జ్ఞానంజలాభావవతిజలప్రకారకమిత్యప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కందితమేవ
 జాతం తాదృశజ్ఞానే ప్రతిబంధత్వాభావోపపత్తయే ఏతాదృశాప్రామా
 ణ్యజ్ఞానస్య నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నాభావప్రతిబంధకేఽవశ్యం నివేశనీ
 యః । ఏవంచయత్రమీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీతిజ్ఞానమేవతాదృశప్రతి
 యోగితావచ్ఛిన్నవతిజలతాదృశప్రతియోగితప్రకారకమిత్యప్రామాణ్య
 జ్ఞానాస్కందితమేవజాతం తాదృశజ్ఞానకాలీనమీనవాక్ హృదఇతి జ్ఞా
 నస్యప్రతిబంధకత్వావచ్ఛేదకే । ఏవం మీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞాన

దేన తద్వ టథమిక్ గుణప్రకారకనిశ్చయస్య ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నః ఘట
 త్వవ్యాపక తావద్యనవగాహనోపి జ్ఞానస్య విశేషగుణాభావవాణ్ ద్వితీయ
 క్షణావచ్ఛిన్నఘటో గుణసామాన్యభావవానిత్యనుమితిం ప్రతి ప్రతిబద్ధక
 తయా గుణవద్ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకతావ్యఘటితత్వటాపి
 బాధోభవతి ఏవం విశేషగుణవద్ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకతావ
 ఘటితత్వటోప్యాశ్రయాసిద్ధిర్భవతీత్యాశ్రయాసిద్ధౌ బాధఘటితత్వమక్షత
 మేవ అతపవ యద్విషయకనిశ్చయో త్రరానుమితిసామాన్యే పక్షతావచ్ఛే
 దకవిశిష్టే పక్షే సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్ట సాధ్యవైశిష్ట్యాద్యనవగాహిత్యఘటి
 తోభయాభావఘటితలక్షణైవక్షపదానుపాదానన పక్షతత్వరూపేణ నిర్య
 హ్నిపర్యతస్యయత్రపక్షతా వహ్నోసాధ్యతా తత్ర వహ్నిభావవన్నిర్య
 హ్నిపర్యతస్యాపి బాధత్వం పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షతత్వత్రపక్షపదాను
 పాదానె తాదృశబాధస్యదోషత్వానుపపత్తిః । వహ్నిభావవాన్పర్యతఇ
 తిజ్ఞానస్య పర్యతత్వసామానాధికరణ్యైవ వహ్నిభావావగాహనః పర్యత
 త్వేన పర్యతాంతరే వహ్నినుమిలేరప్రతిబంధకత్వాదతః పక్షపదోపాదా
 నమితిపి సంగచ్ఛతే । ధర్మవిశేషావగాహిత్యేన ప్రతిబద్ధకతాయాం ధర్మ
 తావచ్ఛేదకావచ్ఛేద్యత్వావగాహిత్యస్యాతంత్రత్వాత్ । నచైవం సతి విశే
 షగుణాభావవాణ్ ఘటో గుణసామాన్యభావవానిత్యుక్తావపి ఘటత్వేన
 యదా యద్వ టస్య పక్షతా తత్ర గుణవత్త్వటాపిఘటత్వసామానాధికర
 ణ్యేన బాదోభవతు మర్హతి । తాదృశబాధఘటితత్వస్య విశేషగుణవత్త్వ
 టరూపోసిద్ధౌ ప్రవేశాత్ తత్రైవావ్యాప్తిస్సంభవతీతి ద్వితీయక్షణావ
 చ్ఛిన్నత్వోపాదానం వ్యథామితివాద్యం । ఘటత్వరూపేణ తద్వ టథ
 మిక్ గుణసామాన్యభావవత్తాబద్ధిం ప్రతి ఘటత్వేన తద్వ టథమిక్ గుణ
 వత్తానిశ్చయో నప్రతిబద్ధకః । ఏకస్మిన్నైవఘటే విభిన్నకాలావచ్ఛేదేన
 గుణసామాన్యభావగుణయోస్సత్వే విషయవిరోధవిరుహత్ । ద్వితీయక్ష
 ణావచ్ఛిన్నత్వోపాదానైతు ఏకత్ర వీక్షణావచ్ఛేదేన భావా భావయో

అవతామనతయో విషయవిరోధసత్వేన ప్రతిబద్ధకతాయా దుష్పరిహరణాదితి ||

* స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వం మేయత్వవిశిష్ట వ్యభిచారాదావతివ్యాప్తివారణాయ భట్టాచార్యేణ నివేశితం || స్వసజాతీయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వంచ స్వవృత్తిపాత్వాభాసవిభాజకరూపవిశిష్టం యత్స్వావిషయకప్రతితివిషయాధూతం తదవిషయకప్రతితివిషయత్వం । పాత్వాభాసవిభాజకరూపం బాధత్వవ్యభిచారతాన్విదితాన్వితమరూపం || బాధత్వంచ || అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వం । ఏవం వ్యభిచారత్వమపి వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక స్వవిషయతాసామాన్యకత్వరూపం || స్వపదం య్యూపావచ్చిన్నే లక్షణం సంగమనీయం తయూపావచ్చిన్నపరం । తాదృశప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకమిత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వం స్వరూపసంబద్ధవిశేషః । తథాచ మేయత్వవిశిష్ట బాధవృత్తియదనుమితిప్రతిబద్ధకలావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వరూపం బాధత్వం తద్విశిష్టమేయత్వవిశిష్టబాధావిషయకప్రతితివిషయోదాహరణదవిషయకప్రతితివిషయత్వస్య మేయత్వవిశిష్టబాధేన సత్త్వాత్ప్రసదేన మేయత్వవిశిష్టబాధస్య భారణానంభవాన్నతత్రాతివ్యాప్తిః । ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌతు ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమహ్నిసబాధవృత్తిపాత్వాభాసవిభాజకం రూపం నవ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వం । ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్విషయతాయా వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతానిరూపిత స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకత్వవిదహత్ । కింతం అనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వమేవ తద్విశిష్టం యత్స్వావిషయకప్రతితివిషయాధూతం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్వృత్తిధూమాభావాదికం తదఘటితత్వస్య ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమతిసత్త్వాత్ తత్రనా వ్యాప్తిః

నచ వహ్నిభావవద్ధగ్రదవృత్తి యదనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీర్ణత
 స్వవిషయతాసామాన్యకత్వంతస్య హృదవృత్తి వః ప్రభావేనత్వా
 త్ స్వసజాతీయ విశిష్టాంతరాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన లక్ష్యధారణం న
 సంభవతీత్యసంభవశ్చితివాచ్యం ॥ స్వప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణత స్వవిష
 యతాసామాన్యకత్వ సంబంధేన అనుమితిమత్వరూప బాధత్వస్యాక్త
 త్వేనోక్తాసంభవానవకాశాత్ ॥ తథాపి వహ్నిభావవద్ధగ్రదేవతా
 యా నిరుక్తసంబంధేన హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితిః తస్యాః నిరుక్తస
 మ్బంధేన హృదవిశిష్టవహ్నిభావేపి సత్త్వాన్నాప్రసిద్ధిః ॥ నను తథాపి
 జలవాక్ హృదో వహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జలవద్ధగ్రదేవత్యా
 ప్తిః । తత్ర జలవద్ధగ్రదధర్మికవహ్నినుమితిర్వహ్నిభావవజ్జలవద్ధగ్ర
 దశ్చన స్వప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబం
 ధేన జలవద్ధగ్రదేపిసత్త్వాత్ । హృద్ధర్మికవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి జ
 లావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టప్రదధర్మిక జలప్రకా
 రకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । ప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యానవ
 చ్ఛిన్నత్వనివేశేతు అసాధారణ్యైవ్యాప్తిప్రసంగాదితిచెన్న । స్వవిష
 యచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యాధికరణధర్మపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాక ప్రతిబద్ధకతా
 నిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబం
 ధేన స్వవృత్తిర్యాప్రతిబద్ధకతా నిరుక్తసంబంధేన తద్విశిష్టం యద్విశిష్టాం
 తరం తదఘటితత్వస్యాక్తత్వాత్ । తథాచ వహ్నిభావవజ్జలవద్ధగ్రదయా
 పబాధోనిరుక్తసంబంధేన వత్తే యా జలవద్ధగ్రదధర్మికవహ్నిప్రకా
 రకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతా తదవచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యాధికరణాయ
 జలవద్ధగ్రదధర్మిక వహ్నిప్రకారకబుద్ధిత్వం తదవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతాని
 రూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం నజలవద్ధగ్రదవిషయతాయామస్తి ।
 కింతుహృదధర్మికవహ్నిప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వమేవ హృదధర్మికవహ్నిమత్తాకబుద్ధిప్రతిబంధక

చెప్పిన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మకజలప్రకారక నిశ్చయ
 త్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । ఏతేన ఘటో విశేషగుణసామాన్యభావగుణ
 సామాన్యభావోభయవాత్ ఇత్యత్ర విశేషగుణవద్ధటరూపబాధే న్యప్ర
 తిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేనవతేతే
 యానిరుక్తానుమితి స్తస్యాస్యప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాతస్వవిషయతా
 సామాన్యకత్వసంబంధేన గుణవద్ధటేపిసత్త్వాత్తదఘటితత్వస్య విశేషగు
 ణవద్ధటేనసత్త్వాదవ్యాప్తిరితిపరాస్తం ॥ విశేషగుణవద్ధటరూపబాధే వ
 తేతే విశేషగుణాభావప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధతా తస్యా
 స్యావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణభర్మావచ్చిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపి
 తప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన గు
 ణవద్ధటేనసత్త్వాదవిశేషగుణవద్ధటస్య గుణవద్ధటఘటితత్వేపి దోషాన
 వకాశాత్ । అత్ర వదంతీతి నిష్కృష్టకల్పానుసరణైతు బాధత్వం ప్రకృత
 జడే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహితావభావరూపం । స్వవృత్తిత్వంతుస్వ
 ప్రయోజకీఘాతస్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేనఅగ్రతదన్తత్వమపి
 తేనైవసంబంధేన । ఏవం పేతుధర్మికసాధ్యవ్యాప్త్యవగాహితావభావ
 ఏవ వ్యభిచారత్వం । తత్రత్యవృత్తిత్వం । తదవృత్తిత్వంచక్రసంబంధేనైవ
 ఏవంచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాస్వప్నైరిత్యాదౌ ధూమా
 భావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమతి బాధే న్యప్రయోజకీఘాత స్వవిషయ
 తాసామాన్యకత్వసంబంధేన ప్రకృతపేతుధర్మిక ప్రకృత సాధ్యవ్యా
 ప్త్యవగాహితావభావోనవతేతే ధూమవ్యభిచారి వహ్నివిషయతామా
 మేవోక్తాభావప్రయోజకత్వసత్వేనధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్ని
 మద్విషయతాయాస్తాదృశాభావాప్రయోజకత్వాత్ । కింతు ప్రకృతజడే
 ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహితావభావఏవ బాధవృత్తి తద్వాన్యవిపరీ
 తబాధస్తదఘటితత్వస్య నిరుక్తదాధేనత్వాన్నివాన్యాశ్చిః । నను ప్రతిబద్ధ
 తాయాస్మాజాత్మ్యం భిదక్తాభావస్యవా సాజాత్మ్యంవిషక్ష్యతాం । ఏదమ

శ్లోకం స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వవిచారః ౨౩౩

ఏ ధూమవ్యభిచారివహ్నిధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్త్ర ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరూప బాధేవ్యాప్తిదుర్వాప్తయైవ । తథాహి వహ్నిధమింక ధూమాభావవదవృత్తిత్వ ప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నాయ ప్రతిబధ్యతా తస్యాస్సన్వితచేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నస్వప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక స్వవిషయతాసామాన్యకత్వ సంబంధేన ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నివివ ధూమవ్యభిచారివహ్నిరూపవ్యభిచారేపి సత్త్వాన్నిరుక్తబాధ సజాతీయో వ్యభిచారోపి తదఘటితత్వస్యబాధేన సత్త్వాత్ । ఏవం ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నివిషయతాయాతిపి ధూమాభావవదవృత్తిత్వ ప్రకారతానిరూపిత వహ్నివిషయతాత్వేన ప్రకృతమేతుధమింక ప్రకృత సాధ్యవ్యాప్త్యవగాహిత్యాభావప్రయోజకతయా నిరుక్తసంబంధేన బాధవృత్తిర్యోనిరుక్తాభావః నిరుక్తసంబంధేన తద్వాన్వయధూమవ్యభిచారి వహ్నిరూపవ్యభిచారః తదఘటితత్వస్య నిరుక్తబాధేన సత్త్వాదితిచేన్న । స్వవృత్తి యావద్దేత్వాభాసవిభాజకరూపేణ సాజాత్యస్య వివక్షితత్వాత్ । తథాచాక్రస్థలీయదాధవృత్తి యావద్దేత్వాభాసవిభాజకరూపాంతరగతాబాధత్వమపి తత్సహిత యావద్రూపేః సజాతీయం విశిష్టాంతరం నశుద్ధవ్యభిచారః । అపితు వివరీతదాధమీవ తదఘటితత్వస్య ఉక్తబాధేన త్వేనావ్యాప్తివిరహాత్ । నచైవంసతి బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిః । తత్త్ర శుద్ధదాధస్యశుద్ధవ్యభిచారస్యవా బాధత్వవ్యభిచారత్వరూప యావద్దమైశాన్వితాత్మవిరహేణ వ్యభిచారవిశిష్టబాధస్తేన తథాత్వేన తదఘటితత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారైసత్త్వాదితివాచ్యం ॥ ఇదానీం స్వరూపసమ్బంధరూపావచ్ఛేదకతాఘటితసంబంధేన స్వవృత్తిత్వస్య సాజాత్యవివక్షితత్వాత్ స్వవృత్తి యావద్దేత్వాభాసవిభాజకరూపేణ సాజాత్యవివక్షణేపి హ్రదోధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధృగ్విశిష్ట ధూమాభావవదవృత్తి వహ్నిరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిర్నాస్తి

ప్రకృతపక్షధర్మికసాధ్యవత్తాగ్రహత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయాః ప్రకృతపక్షే సాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యావస్యవానిరుక్తసంబంధేన నిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారావృత్తితయో స్వవృత్తిపాత్యావభాసవిభాజకరూపేణ తయోరుపాదానంసంభవతి కింతు ప్రకృతపాతుధర్మిక సాధ్యవ్యాప్త్యవగాహిత్యావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యత్వప్రకృతపాతుధర్మికసాధ్యవ్యాప్త్యవగాహిత్యావయోరేవతద్వాన్వయ్యభిచారవీచ తదఘటితస్వస్య నిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారైస్సత్త్వాత్ అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వస్వసంబద్ధఘటకత్వే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతాయామి నిరుక్తసంబంధేన బాధవిశిష్టవ్యభిచారావృత్తితయాస్వవృత్తియావద్ధైత్వాభాసవిభాజకరూపేణ సజాతీయం విశిష్టాంతరం కేవలవ్యభిచారోనభవతి కింతు వ్యభిచారవిశిష్టబాధవతదఘటితస్వస్యబాధవిశిష్టవ్యభిచారేస్సత్త్వాత్ అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పవీచ తత్త్వాత్రివ్యాప్తదానం భట్టాచార్యేణ కృతం । కేచిత్తు ధూమవ్యభిచారివహ్నిధూమాభావవానితిజ్ఞానై విశేష్యతాద్యయా । ఏకా ధూమాభావప్రకారతానిరూపితశుద్ధవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నా అపరాచ ధూమాభావప్రకారతానిరూపితాధూమాభావవద్యృత్తిత్వవహ్నిత్రైవీతదుభయావచ్ఛిన్నా వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదికా । తథాచ వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూతధూమాభావవద్యృత్తిత్వవిశిష్ట వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయతాకత్వంనధూమాభావవిశిష్టధూమాభావవద్యృత్తివహ్నిరూపదాడేఇతి సతత్ర సాజాత్యం వతేత ఇతి సవ్యభిచారఘటితబాధేఽవ్యాప్తిరిత్యాహుః । తద్బింత్యం ॥ ఇదంతుబోధ్యం ॥ స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకతాఘటితసాజాత్యవివక్షణాపి జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యత్ర వహ్నిభావవద్యృత్తిత్వ వహ్నిభావైతదుభయవజ్జలైఽతివ్యాప్తిః స్వవృత్తియావద్ధైత్వాభాసవిభాజకరూపేణోక్తావహిసశక్యతేవారయితుం । పక్షధర్మికసాధ్యవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నాయాఇవ పాతుధర్మికవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబ

ధ్యతాయాఅపి సావచ్చేదకతావర్యాప్త్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతిబ
 ధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధకతావచ్చేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వస
 మ్బంధేన వతఃమానతయా స్వవృత్తి యావద్ధైత్యావభాసవిభాజకరూపే
 ణ నిరుక్తస్వసజాతీయం విశిష్టాంతరం బాధోపినవభతి వ్యభిచారోపినభ
 వతి । కింతు వహ్మ్యభావవ్యాప్య వహ్మ్యభావవద్యృత్తిత్వవ్యాప్తోభ
 యవిశిష్టజలాదికమేవ తదఘటితత్వస్య తత్రసత్త్వాత్ । ప్రతియోగిని స్వ
 త్వాంతర్యావేతు స్వఘటకస్వసజాతీయవిశిష్టాంతరస్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదే
 న వహ్మ్యభావవద్యృత్తిత్వ వహ్మ్యభావైతదుభయవజ్జలస్యసాధారణం
 నసంభవతీతి స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరఘటితం యద్యత్స్వం మేయత్స్వవిశి
 ష్టవ్యభిచారాది తదన్యత్వస్య తాదృకోభయవిశిష్టజలసత్త్వాదితి । ఏవం
 చ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వై సావచ్చేదకతావర్యాప్త్యధికరణ ధర్మావ
 చ్ఛిన్నప్రతిబద్ధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధితానిరూపిత స్వరూపసంబద్ధరూ
 పావచ్చేదక తావత్స్వవిషయతాసామాన్యకత్వస్యాసత్త్వాత్స్వపదేనవ్యభి
 చారవిశిష్ట మేయత్వోపాదానాసంభవాద్భు । అనుయోగిని స్వత్వాం
 తర్యావేన తత్రాతివ్యాప్తిః । కింతు ప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్యావవీనా
 అతఃప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్యావేపి అనతిరిక్తవృత్తిత్వఘటితసాజాత్యం
 నివేష్య గ్రంథకృతాప్యతివ్యాప్తివారణంకృతం । నను అనుయోగిని స్వ
 త్వాంతర్యావకల్పే యథాత్ర వదంతీత్యాదినిష్కృష్టకల్పే విరోధివిషయ
 తాప్రయుక్తత్వ దలవైయధ్యక్షంసంభవతి తథా మణికృదుక్త యద్విషయ
 కల్పేని లింగజ్ఞానస్యానుమితిప్రతిబద్ధకత్వమిచ్ఛస్యాపి వైయధ్యక్షంసంభ
 వతి । ఉదాసీనపదార్థే నిరుక్తసాజాత్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేనావాసీన
 పదార్థాధారణాసంభవాత్ తత్రాతివ్యాప్త్యయోగాత్ । ఏవమత్ర వ
 దంతీత్యాదికల్పేపి యద్విషయకస్యేత్యాది సముదాయలక్షణవైయధ్యక్షం
 సంభవతి కథం విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వ దలమాత్రవైయధ్యక్షముక్త
 వితిచేన్న । అనుయోగిని స్వత్వాంతర్యావకల్పే స్వరూపసంబద్ధ రూపా

శస్త్రసారాయణీయ-ద్వితీయలక్షణ

వచ్చెదకతాఘటితసాజాత్యస్తేయ భట్టాచార్యానుమతయా పాపాణ
 మయత్వవిశిష్టపర్వతైతివ్యాప్తివారణార్థమేవ మణిక్యదుక్తలక్షణస్య
 ఏవం యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యే ఉభయాభావస్యాపి
 సార్థక్యసంభవాత్ । అదైవం నిర్వహిః పర్వతోవహ్నిమానిత్యత్ర పా
 పాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయతాపామాన్యస్యాపి నిర్వహిః పర్వతత్వవి
 శిష్టేవహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావప్రయోజకతయా స్వప్రయోజకీభూ
 తస్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన తాదృశాభావవత్త్వస్య తత్రా
 పి సత్త్వేన తాదృశాహార్యస్థల పాపాణమయత్వవిశిష్ట పర్వతైతి
 వ్యాప్తివారణార్థమేవ విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వదలసార్థక్యం సం
 భవతీతి కథం తదైవయథ్యముక్తమితిచెన్నత్యం । తథాపి వస్తుమాత్రవి
 షయకనిశ్చయానంతరం వహ్నిరసశుమితావపి సత్తతిరితి దీధితిగ్రంథే ప
 దార్థమాత్రైతివ్యాప్త్యభిదానం విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వాను
 పాదానే దీధితికృతాకృతం । అనుయోగిని స్వత్వాంతర్భావేతు పదార్థ
 మాత్రే నాతివ్యాప్తిసంభవత్యతఃప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్భావే తాదృశ
 దీధితిగ్రంథః భట్టాచ్యోగోపపాదితః । నచైవం స్వవిషయతాప్రయోజ్యవి
 హ్వాంతరవిషయిత్వాప్రయోజ్యేత్వాదిక్రమేణవిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివే
 పివిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వానివేశే వస్తుమాత్రైతివ్యాప్తిర్నసంభవతి
 తిభట్టాచార్యోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేపి వస్తుమాత్రైతిత్వాదిదీధితి
 గ్రంథాసంగతిః తదవస్థేవేతివాచ్యం । అత్రాపి విశిష్టాంతరవిషయత్వా
 ప్రయోజ్య స్వవిషయతాప్రయోజ్యోభయాభావప్రయోజకీభూతావాధికర
 ణతాకం యద్యత్సత్త్వం తత్తదస్య తేవతాత్పర్యాత్ నదీధితిగ్రంథాసంగ
 తిః ఇతిధ్యేయం ॥ అత్రాసతి క్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వేఘటితసాజా
 త్యనిష్పాదక న్యభిచారవిశిష్టమేయత్వేపి తాదృశసాజాత్యసంభవతి । త
 త్ర విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టాసతి క్తవృత్తిత్వేఘటితసాజాత్యనివేశే పి
 సాజాత్యావాత్ । ఏవం ప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్భావే న్యభిచారవిశిష్ట

మేయత్వస్య స్వపదనాపాదానసంభవాన్నవ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వై-
 తివ్యాప్తిః । అత్ర ధూమవానవృత్తివహ్నిరిత్యత్ర ధూమాభావవద్యుత్త-
 వహ్నిరూపవ్యభిచారేవత్తై యదావ్యైష్టిగ్రహ ప్రతిబద్ధతానతిరిక్త-
 వృత్తిత్వరూపసాజాత్యం తస్యవృత్తివహ్నిరూపసాధనవిశేషణాసిద్ధావపి-
 సత్వేన తద్ఘటితవ్యభిచారేవ్యాప్తిః ఏతం ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధూ-
 మత్వాశ్రయకాలినధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్ర వహ్నిసమానాధికరణాభావ-
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధూమత్వరూపవ్యభిచారే ప్రతియోగితావచ్ఛేదక-
 ధూమత్వరూపసాధ్యవిశేషణాసిద్ధిఘటితత్వసత్వేన తాదృశవ్యభిచారే-
 వ్యాప్తిః । అతస్సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యగ్రహవిరోధత్వసతిసాధనతావ-
 చ్ఛేదకవిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వేనై వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకతానతిరి-
 క్తవృత్తిత్వఘటితమేవ సాజాత్యం వివక్షణీయంతథాచ వృత్తివహ్నిరూప-
 సాధనాప్రసిద్ధావిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వస్యవిరహాత్ నవ్యభిచారసజా-
 తీయవిశిష్టాంతరం సాధనాప్రసిద్ధాదీతతద్ఘటితత్వపి సతత్రావ్యాప్తిః ।
 సచ పాగ్నిక్తస్థలే మేయత్వవిశిష్టధూమాభావవద్యుత్తిత్వవిశిష్టవహ్నితి-
 తివ్యాప్తిః । సాధనతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వవిశిష్టవ్యాప్తిగ్ర-
 హప్రతిబద్ధతానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపసాజాత్యస్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేనమే-
 యత్వవిశిష్టతాదృశవ్యభిచారస్యధారణం సంభవతి । కింతు మేయత్వవిశిష్ట-
 బాధాదేవతదఘటితత్వస్య తత్ర సత్త్వాదితివాచ్యం । విశిష్టసాధనగ్రహ-
 విరోధత్వసదేన విశిష్టాంతరాఘటితం యద్విశిష్టసాధనగ్రహవిరోధతవ్య-
 త్వస్యవివక్షితత్వాత్ తథాచ పాగ్నిక్తవ్యభిచారే విశిష్టాంతరం య-
 ద్యుత్తి వహ్నిస్తద్ఘటితత్వస్య సత్త్వాత్తదఘటితత్వవిశిష్ట సాధనగ్రహ-
 విరోధి యత్తదవ్యత్వస్య సత్త్వాన్నపాగ్నిక్తమేయత్వ విశిష్టవ్యభిచార-
 వ్యభిచారత్వరూపసాజాత్యాప్రసిద్ధిః । వస్తుతస్తు । ప్రకృతపాతంభమి-
 కవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపికాయా ప్రతిబద్ధతా తస్యామేవ విశిష్టసాధనగ్ర-
 హత్వావ్యావకత్వం దేయం । తథాచ ధూమవానవృత్తివహ్నిరిత్యత్ర

అవృత్తివహ్నిధర్మిక ధూమవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపకాపి వహ్నిధర్మ
కావృత్తిత్వప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా నవిశిష్టసాధనగ్రహ
త్వావ్యాపికా । ఎవంప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధూమత్వవహ్నివహ్నిః
త్యాదౌతాదృశవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపికాపి ధూమత్వధర్మికప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకత్వప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా నవిశిష్టసాధ్యగ్రహ
త్వావ్యాపికేతి తాదృశప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూమ
స్వవిషయతాకత్వస్యాసత్తావత్ సాధనావస్థిద్ధిసాధ్యాప్రొద్ధోర్నవిశిష్టా
న్తరత్వమితనత్వఃకీతవ్యభిచారైవాప్తిః । ఏవంచ స్వవృత్తివ్యాప్తిగ్రహ
త్వవ్యాపకవిశిష్టసాధ్యావిగ్రహత్వావ్యాపక ప్రతిబధ్యతాదిస్వరూపంచ
త్వేతేత్యాభాసవిభాజకం తద్వత్సావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతితివిషయతావ
చ్ఛేదకకం యద్యత్సవం తదవచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదక
త్వం లక్ష్యతావచ్ఛేదకే నివేశనీయం । అత్ర స్వవృత్తిత్వం ప్రతిబధ్యతా
రూపవిభాజకే స్వనిరూపితసావచ్ఛిన్నావిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతా
కత్వసంబంధేన । ప్రథమం స్వపదం ప్రతిబధ్యతాపరం । ద్వితీయస్వపదం
తు మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాది తత్తద్భక్తపరం । తేత్యాభాసవిభాజ
కరూపవత్త్వంతు సావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణభర్మావచ్ఛిన్నప్ర
తిబధ్యతానిరూపిత సావచ్ఛిన్నావిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాకత్వసం
బంధేన । అత్ర వదంతీతికల్పేతు ప్రకృతపేతుధర్మికప్రకృతసాధ్యవ్యా
ప్తివైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావ ప్రకృతవక్ష్యధర్మికప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవ
గాహిత్యాభావ ప్రకృతవక్ష్యధర్మిక పేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావా
ప్రసృతమేవ తేత్యాభాసవిభాజకరూపంగ్రాహ్యం । అత్ర స్వవృత్తి
త్వం స్వప్రయోజకసావచ్ఛిన్నావిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన । త
దవృత్తివమి తాదృశసంబంధేనైవ॥నచ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేగపిస్వ
వైశిష్ట్యపాదానం నసంభవతి । వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వవిషయతాయాః
ప్రకృతపేతుధర్మిక వాచివనివగాహిత్యాదానా ప్రయోజకత్వాత్

స్వవృత్తిత్వస్యాక్రమసంబంధేన హేతుత్వానవిభాజకరూపైశంభవాదితి
తథాచ పరియోగిని స్వత్వాంతర్భావకల్పే స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరఘ
టితం యద్యత్తదన్యత్వస్య వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వేపి సత్త్వాత్తత్త్వాతి
వ్యాప్తిరుక్వాదైవేతివాచ్యం ॥ స్వప్రయోజకీభూత సావచ్చిన్నవిష
యతాకా యోగర్తస్తద్ధర్తాపచ్చిన్నఘటితత్వేన సంబంధేన స్వవృత్తిత్వ
స్యాక్రమేన వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేరపి స్వప్రయోజకసావచ్చిన్న
విషయతాకవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నఘటితత్వేనస్వపదేనాపాదాపసంభవా
త్ నతత్త్వాతివ్యాప్తిః ॥ వస్తుతస్తు ॥ యద్విషయక నిశ్చయోత్తరేత్యాది
కల్ప విరోధవిషయతాయాం స్వనిష్ఠత్వాపాదానేనైవ వ్యభిచారవిశిష్ట
మేయత్వే నాతివ్యాప్తిః ॥ స్వపదస్య లక్ష్యపరతయా వ్యభిచారవిశిష్టమే
యత్వవిషయతాయాఃప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకత్వేనాభయాభావాప్రయో
జకత్వాత్ । అత్ర స్వవృత్తి తాదృశాన్యతమప్రతిబద్ధకత్వ వ్యాపక
సావచ్చిన్న ఘటకతావచ్ఛేదక సావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకక వృత్తిత్వం యద్యత్సవం తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీ
తివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య స్వస్తి వివక్షితత్వాన్నబాధవిశిష్టవ్యభిచా
రేతివ్యాప్తిః । నచా వ్యభిచారఘటితదాధేయ్యాప్తిః । తథాపి । బా
ధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేడి క్తపరంపరాసంబంధేన వృత్తియత్ప్రతిబద్ధతవంతా
దృశప్రతిబద్ధతాత్వం హేతుధర్మిక ప్రకృతవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్చిన్న
ప్రతిబద్ధతాయామస్తి । తత్రచ ప్రకృతవ్యభిచారత్వబాధత్వాద్యన్యతమ
నిరూపిణీ క్తపరంపరాసంబంధావచ్చిన్న వృత్తిత్వమస్తీతి స్వపదేన బా
ధవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్య ధర్మశక్యతయా తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేనసత్త్వాత్ । ఏవం భూమ
వ్యభిచారవహ్నిమాన్ధూమవాక్ వహ్నిరిత్యాదౌ భూమాభావశబ్దామ
వ్యభిచారివహ్నిమత్స్వరూపబాధత్వనిరూపితం యత్సవనిరూపితసావచ్చి
న్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాకత్వసంబంధావచ్చిన్న వృత్తిత్వం తథా

శ్రీయశస్వం బాధాశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకా
యామపి । తత్రైవ సావచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదక సావచ్చిన్నావిష
యకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకవ్యభిచారత్వనిరూపితం యత్సన్నిరూపిత
సావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబద్ధకత్వసంబంధావచ్చిన్నవృత్తిత్వం
నాస్తీతి తాదృశప్రతిబద్ధకత్వవ్యాపక సావచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదక
సావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకవృత్తిత్వకత్వస్య వ్యభి
చారఘటితబాధత్వైశ్చత్వాత్ స్వపదేన తస్యోపాదానం నసంభవతి ।
కింతు మేయత్వవిశిష్ట వ్యభిచారత్వాదేరేవ తదవచ్చిన్నావిషయక ప్ర
తీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య వ్యభిచారఘటితబాధత్వైశ్చత్వాన్నతత్రా
వ్యాప్తిః । ఏవంఘటావిశేషగుణాభావవాక్ గుణసామూహ్యాభావాదిత్యత్ర
గుణవద్ధుటరూపవిశేషగుణవద్ధుటరూపబాధే గుణవద్ధుటరూపస్వరూపాస్థి
ఘటితేపినావ్యాప్తిః । తత్రవిశేషగుణవద్ధుటత్వనిరూపితోక్తసంబంధావచ్చి
న్నవృత్తిత్వవిశిష్టం యద్ధుటధర్మికవిశేషగుణతావచ్చిన్నాభావప్రకారక
బుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకత్వంత్ర విశేషగుణవద్ధుటతావచ్చిన్నఘటక
తావచ్చేదక విశేషగుణవద్ధుటతావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చే
దకగుణవద్ధుటత్వనిరూపిత సావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబద్ధకతా
కత్వ సంబంధావచ్చిన్నవృత్తిత్వవిరహాత్ స్వపదేన విశేషగుణవద్ధుటత్వ
ధారణాసంభవాత్ । కింతు మేయత్వవిశిష్టవిశేషగుణవద్ధుటత్వమేవ । స్వప
దేనధర్తవ్యం । తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్యవిశే
షగుణవద్ధుటత్వైశ్చత్వాత్ ॥ బాధతావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్ర
తిబద్ధకతాయాం బాధతావచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదకబాధత్వవృత్తిత్వాత్
స్వపదేన బాధత్వోపాదానసంభవాద్వాధైశ్చత్వాప్తిః ॥ అతస్సావ
చ్చిన్నఘటకతావచ్చేదకే సావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావ
చ్చేదకత్వవిశేషణం । యదిద హ్రదోపమ్యుభావవాక్ హ్రదేనమ్యు
భావవాక్ జానయోః పుథక్పుథక్ ప్రతిబద్ధకత్వమేవ విచారనఘాం న

అక్షర సారాంశము - ద్వితీయ అక్షరము

నివారణం । తథాచ ప్రతిబంధకజ్ఞానోత్తరజ్ఞానస్థితోభయాభావాధికరణ
 కాన్యాయాజితస్వస్య ప్రతిబంధకజ్ఞానవృత్తివ్యతిరేకతావచ్ఛేదకవిషయ
 తాయామేవ స్వీకారాల్ పాషాణమయోసవస్మామానితిజ్ఞానశూన్య కా
 లీన పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్న విషయకజ్ఞానోత్తరాను
 మితా విరోధివిషయకాప్రయత్నత్వవిశిష్ట తాదృశోభయాభావానత్వాన్న
 పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితత్వవ్యాపకవి
 రోధివిషయకాప్రయక్తోభయాభావాధికరణకాత్వమితినపాషాణమయ
 త్వవిశిష్టపర్వతైతివ్యాప్తిః । నివహ్నిః పర్వతావహ్నిమాధూమా
 దిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతయాపాశ్రయాసిద్ధివిషయకనిశ్చయోత్తరానుమి
 తినామాన్యనిష్ఠాయ తాదృశోభయాభావాధికరణతా ఘాపి నివహ్ని ప
 ర్వతత్వవిశిష్టే వహ్నివైశ్ట్యావగాహిత్యవ్యాపకస్య పర్వతత్వావచ్ఛిన్నై
 వహ్నిభావావగాహిత్యసాధావప్రయోజకాయా వహ్నిమత్పర్వతవిష
 యకా తత్ప్రయోజ్యా భవతి । వ్యాపకాభావప్రయోజక ప్రయోజ్యత్వ
 స్య వ్యాప్యభావే సత్త్వాదితిభట్టాచార్యేణాభిహితం । నను తత్సంబ
 ధ్నిపర్వతత్వవిశిష్టే వహ్నివైశ్ట్యావగాహిత్యవ్యాపికాహ్యజ్ఞానీయపర్వ
 తత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయకా
 సాచ సప్రతిబంధకావచ్ఛేదికా । కింతు నివహ్నిః పర్వతైతిజ్ఞానీయ
 వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నప్రకారకానిరూపిత పర్వతత్వావచ్ఛిన్న విశే
 ష్యతైవ । తస్యా వహ్నిప్రకారకానిరూపితతయా అహ్యజ్ఞానావృత్తి
 త్వాత్ । సద నివహ్నిః ర్వతోవహ్నిమాగతి జ్ఞానస్య ప్రత్యక్షతయా
 ఉపసయసన్నికర్షణమర్యాదయా నివహ్నిః పర్వతా వహ్నిమా ని
 వహ్నిశ్చ పర్వతైతి సమూహంబనే ప్రత్యక్షాత్త క బాధకాభావా
 దాహ్యజ్ఞానవృత్తిత్వమపి తాదృశవిషయకాయామక్షతమైవేతివాచ్యం ।
 యత్ర పర్వతా వహ్నిమానితి బాధనిశ్చయోవర్తతే తదుత్తరం నివ
 హ్నిపర్వతై వహ్నిజ్ఞానం బాధకామితీయా తదుత్తరం కేవలనిరహ్నిః ।

పర్యతోహస్మిమానితిజ్ఞానం జాయతే సతు సమాహారంతునం నిర్వహిన్ !
 పర్యతోహస్మిమాన్పర్యతశ్చ నివహిన్రితిజ్ఞానం । కెమల పర్యతత్వావ
 చ్చిన్నై వహ్మ్యభావవత్తాబుద్ధింప్రతి పర్యతత్వావచ్ఛిన్నై వహ్మ్యభా
 వప్రకారకనిశ్చయేచ్ఛావిరహవిశిష్ట పర్యతవిశేష్యకవహ్మ్యప్రకారకనిశ్చ
 యాభావస్య జనకత్వాత్ తాదృశాభావస్య తత్రానత్వాత్ । తథాచ
 నిర్వహిన్ః పర్యతజ్ఞిజ్ఞానీయాయా ప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకీర్మాతవిషయతా
 తస్యాః ప్రకృతవత్తై ప్రకృతసాధ్యావగాహిత్యవ్యాపకత్వవిరహాత్ క
 థం మహ్మిమత్పర్యతవిషయతాయాః వ్యావకాభావప్రయోజకతయా
 వ్యాప్యాభావప్రయోజకత్వమితిచేన్న । వ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావ
 చ్చిన్నాభావప్రయోజకస్తేవ వ్యాప్యాభావప్రయోజకత్వాత్ । తథా
 చ పర్యతత్వావచ్ఛిన్నై వహ్మ్యభావావగాహితాత్పర్యత నిర్వహిన్పర్య
 తత్వావచ్ఛిన్నై వహ్మ్యవగాహిత్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకతయా తదవచ్ఛి
 న్నాభావప్రయోజక వహ్మిమత్పర్యతవిషయత్వస్య నివహిన్పర్యతత్వ
 విశిష్టే వహ్మివైశిష్ట్యవగాహిత్యఘటితోభయాభావప్రయోజకత్వమావ
 శ్యకమితి । మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదాపతివ్యాపైర్వాకరణాయ స్వ
 విషయతా ప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యయోజ్యోభయాభావ ప్ర
 యోజకాభావాధికరణతాకత్వం నివేశితం భట్టాచార్యైః । ఉభయాభా
 వప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయిత్వాప్రయోజ్య
 త్వమూర్త్యాక్తా యదనుమిత్యవ్యవహితభూర్వం, వహ్మ్యనుమితిసామగ్రి
 నాస్తీవహ్మ్యభావవద్ధృదవిషయకనిశ్చయోపినాస్తీ తదనుమితినిష్ఠోభ
 యాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం హృదధమిక వహ్మ్యను
 మితిసామగ్రిభావమూర్త్యప్రయోజ్యాయాం విశిష్టాంతరవిషయిత్వాప్ర
 యోజ్యత్వస్యసత్త్వాత్ తదధికరణ తాకత్వంమేయత్వవిశిష్టవహ్మ్యభా
 వవద్ధృదేస్తీత్యతివ్యాప్తిదుర్వాచారైవ । అతస్సవిషయతా ప్రయో
 జ్యత్వవత్తం । తథాచానుమితిసామగ్రిభావప్రయోజ్యాయాం తాద

శాధికరణతాయాం మేయత్వవిశిష్ట మహ్నభావవద్ధృదవిషయకతా
 ప్రయోజ్యత్వవిరహాత్ స్వపదేన మేయత్వవిశిష్ట మహ్నభావవద్ధృ
 దోపాదానానుభవః । నచ విషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవ సామ
 గ్గ్యభావమాల్యప్రయక్తోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతామా
 దాయాతివ్యాప్తివాచనసంభవే న్యవిషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశనం న్య
 భామితివాద్యం । ఏవంసతియత్ర పవనాధూమవాన్ వహ్నోరిత్యత్ర
 పవనతత్వసామానాధికరణ్యేన భూమస్య సాధ్యతా తత్ర ప్రమేయత్వవి
 శిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తిః । పవనతత్వావచ్ఛేదేన భూమాభావవానితి ని
 శ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠాయా తాద్యకోభయాభావప్రయోజకప్రకృత
 పక్షే ప్రకృతసాధ్యాసగౌహిత్యాభావాధికరణతా నిస్సామేయత్వవిశిష్ట
 వ్యభిచారితావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం యదన్య
 భిచారత్వం తదవచ్ఛిన్నవిషయభావ్యవ్యవక రూపావచ్ఛిన్నాప్రయ
 క్తత్వాత్ । భ్రమీయవాదవిషయతాప్రయక్తత్వాద్భు । పవనతత్వావ
 ఛేదేన భూమాభావాప్రసిద్ధ్యా విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్న
 దృశాధికరణతాయాం నవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్న
 ప్రయోజ్యత్వసంభవః । న్యవిషయతాప్రయక్తత్వనివేశేన భ్రమీయతా
 దృశవిషయతాప్రయోజ్య తాద్యశాధికరణతాయాం నమేయత్వవిశిష్టవ్యభి
 చారవిషయతాప్రయక్తత్వమితి మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారేనాతివ్యాప్తిః
 నచ భూమవ్యభిచారివహ్నిధూమవాన్ వహ్నోరిత్యత్ర మేయత్వవి
 శిష్ట భూమవ్యభిచారివహ్నివిషయతాప్రయోజ్యాయాం మేయత్వవాన్దూ
 మాభావవాన్దూమవ్యభిచారివహ్నిశ్చ మేయత్వవానితిజ్ఞానోత్తరానుమి
 తినిష్ఠాయాం ప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యాభావాధికరణతాయాంమే
 యత్వావచ్ఛేదేనభూమాభావాప్రసిద్ధ్యా విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యా
 పకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వసత్వేనమేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచా
 రివహ్నినిదావతివాన్ పితౌదవస్యాత్ యదవిషయకనిశ్చయాన్యవహితో

త్రరానుమితిసామాన్యే విరోధవిషయతాప్రయుక్తః యదభావాధికరణ
తాప్రయుక్తోభయాభావాధికరణతా స్వవిషయతాప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవి
షయత్వాప్రయోజ్యరీత్యభావాధికరణతాకల్పమేవవిషయతాంతరభావమే
యత్ప్రవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిసామా
న్యే ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్యహేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావా
ధికరణతాప్రయుక్తత్వంనిరుక్తోభయాభావోమేయిత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచా
రివహిషయతాప్రయోజ్యయాం తాదృశాభావాధికరణతాయాం వ్య
భిచారివిషయతాత్వవ్యాపకరూపాసచ్చిన్నప్రయుక్తత్వనియమాన్ననిరు
క్తస్థలమేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహిషయదాపతివ్యాప్తిరీత్యవచనప
ర్యంతాభూమవాక్సంస్కారిత్వాదౌ పరవలత్వావచ్ఛేదేనభూమాభావవ
త్తానిశ్చయోత్తరానుమితినిప్రపక్షేసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణ
తాయాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపాసచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వే
పి సమేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితి
త్వవ్యాపకరీత్యంతరపక్షేప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యాభావాధికరణతాప్రయుక్తోభ
యాభావాధిసతి । కింతు ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్య హేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యా
భావాధికరణతాప్రయుక్తత్వం । తస్మాత్తద విషయతాప్రయోజ్యయాం స
విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యమితి మేయత్వవిశిష్ట భూమవ్యభిచారి
వహిషయతాప్రయోజ్యత్వే కథం స్వపరపాదానమితివాద్యం । ఏవమపి
పరవలత్వహిషయభావనా హృదయ పరవలత్వతి జ్ఞానోత్తరానుమితిని
ప్రాయో ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవగాహిత్యాభావాధికరణతా భూమి
యవిషయతాచూర్ణప్రయోజ్య తస్మాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక
రూపాసచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వాత్ హృదయమాన్తరామాదిత్యత్ర
ప్రమేయత్వవిశిష్టసహస్యభావవద్ధృదేతివ్యాప్తిరంతః కలవిషయతా
ప్రయోజ్యత్వమపరవల స్వవిషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశనం । విశిష్టాంతర
విషయత్వాప్రయోజ్య స్వవిషయతాప్రయోజ్యోభయాభావప్రయోజకాధి

కరణతామత్రనివేశే హ్రస్వోవహ్నిమాధూమాదిత్యత్రప్రమేయత్వవ్యా
ప్యవిశిష్టవహ్నిభావనద్ధృదేతివ్యాప్తిః । వహ్నిభావనద్ధృదో మే
యత్వవ్యాప్యవానితపరామర్శియాయా విషయతా తత్ప్రయోజ్యత్వస్య
వహ్నిభావనద్ధృదః ప్రమేయత్వవానిత్యనుమితినిరూపితాయావహ్ని
భావనద్ధృదవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛదకీఘాత విషయతాత్వే
న ఉభయాభావప్రయోజకాయాః సత్వేన విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప
కరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వేనచ తద్విషయతాధికరణతాకత్వస్య మే
యత్వవ్యాప్యవిశిష్టే వహ్నిభావనద్ధృదేనత్వాత్ । నచ యమూపావ
చ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే విశిష్టాంతరవిషయతాత్వ
వ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్నాయావిరోధివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాతన్నిరూ
పితప్రయోజ్యత్వవిశిష్టోభయాఘాతాధికరణతాకత్వం తయూపసత్వమేవ
క్షణంపినుచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవారణంసంభవతితథాహిమేయత్వ
విశిష్టవ్యభిచారవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యనిష్ఠోభయాఘా
ధికరణతాయాః విశిష్టాంతరవ్యభిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్న
ప్రయోజ్యతయా నవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్న
యోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వం । ఏనంచ విశిష్టాంతరాఘాతత్వనివే
శనం వ్యథామేన ॥ కింతు విరోధివిషయతాయాం ముఖ్యవిశేష్యతాల్ల
కత్వం అవశ్యం నివేశసియం । అన్యథా వ్యభిచారవిషయతాయాః ధూ
మాభావనదన్వత్త్రిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయతాత్వే
న వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత ధూమాభావనదన్వత్త్రిత్వప్రకా
రతాయాఅపి వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత ధూమాభావనదన్వ
త్త్రిత్వప్రకారతాత్వేన ప్రయోజకతయా తాదృశప్రకారతాత్వస్యవిశిష్టాంత
రవిషయతాత్వవ్యాపకత్వవిరహాత్ తాదృశప్రకారతానిష్ఠ ప్రయోజకతా
యాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్నతయా తాదృశప్ర
కారతానిష్ఠప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వస్యమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచా

రవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి నిష్కోభయాభావాధికరణతాయాం సత్త్వే
 న మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాపైరితివాచ్యం । యత్ర హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్నోస్సాధ్యతా తత్ర హృదత్వవ్యాపకత్వవిశిష్ట వహ్న్యభావ
 ప్రతియోగిక స్వరూపసంబంధేన వహ్న్యభావవద్ధగ్రదస్య దోషత్వం ఏ
 వ కెవలవిశేషణతాసంబంధేన వహ్న్యభావవద్ధగ్రదస్య దోషత్వం । త
 త్ర హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యభావైవవ్యాప్తిః । తథాహి హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్న్యభావాపగాహి నిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ట హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్న్యవగాహిత్యఘటితాభయాభావాధికరణతాయాం హృద
 త్వావచ్ఛేదేన హ్నివైశిష్ట్యాపగాహి బుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకత్వావచ్ఛేదక స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్న్యభావ
 ప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్వేన రూపైతైవహృద
 త్వవ్యాపకవహ్న్యభావప్రతియోగికస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్న్య
 భావప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాః ప్రయోజకతే
 తితాదృశోభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపాన
 వచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వస్యానభవః । ఏవం ఘటాగు
 ణసామాన్యభావవిశేషగుణభావోభయవానిత్యర్థే విశేషగుణవద్ధటా
 బాధః గుణవద్ధటాపి బాధస్తత్రానుమితో విశేషగుణభావప్రకారకబు
 ద్ధితావచ్ఛిన్నా ఏకా ప్రతిబద్ధతా అపరావ గుణసామాన్యభావత్వా
 వచ్ఛిన్న ప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నా ప్రతిబద్ధతా తథాచ తాదృశ ప్ర
 తిబద్ధతావచ్ఛేదేన ప్రతిబంధకతాపి గుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయే విశేష
 గుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయే చిన్నాభవత్యభయస్తేన దోషత్వం । త
 త్ర విశేషగుణవద్ధటైవవ్యాప్తిః । విశేషగుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయోత్తరా
 నుమితిసామాన్యే యా తాదృశోభయాభావాధికరణతా తస్యాం గుణవద్ధ
 టరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపాత్తకగుణత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతానిరూపితఘటతావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనైవరూపేణ అవచ్ఛిన్నా

యాప్రయోజకతానిర్మాపితప్రయోజ్యత్వమేవస్వీక్రియతే | నతువిశేషగుణత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిర్మాపితఘటత్వావచ్ఛిన్న విషయతాత్వేనావచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిర్మాపితప్రయోజ్యత్వాంతరమపిగౌరవాత్ । తథాచ విశేషగుణవద్ధటవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితీ సామాన్యస్థోభయాభావాధికరణతాయాం నవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిర్మాపిత ప్రయోజ్యత్వసంభవః । స్వవిషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతాకత్వనివేశేచ హృదత్యావచ్ఛేదేన హ్మైవైష్ట్యావగాహిత్యఘటితాభయాభావప్రయోజకా యథా హృదత్వవ్యాపక హ్మైవప్రతియోగిక సంయోగ సంబంధావచ్ఛిన్న హ్మైవైష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతా తథా హృదత్యావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిర్మాపిత సంయోగత్యావచ్ఛిన్నసంసగత్యానిర్మాపిత వహ్మైకావచ్ఛిన్నప్రభాకరతాకత్వసామాన్యభావాధికరణతాత్వేన విశేషగుణాభావగుణసామాన్యాభావాభయ వైష్ట్యావగాహిత్యఘటితాభయాభావప్రయోజకా యథా ఘటవిశేష్యకగుణాభావప్రకాశకత్వ సామాన్యాభావాధికరణతా తథా ఘటవిశేష్యక విశేషగుణాభావప్రకారకత్వసామాన్యాభావాధికరణతాపి తయోశ్చ ప్రత్యేకం హృదత్వసామాన్యాధికరణ్యేన వహ్మైభావరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వ హృదత్యావచ్ఛేదేన వహ్మైభావవిషయతాప్రయోక్తత్వోభయోః ఏవం గుణవద్ధటరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోక్తత్వ విశేషగుణవద్ధటరూప స్వవిషయతాప్రయోక్తత్వయోగస్సత్వావచ్ఛేద క్రస్తతే హృదత్యావచ్ఛేదేన వహ్మైభావపద్ధతిదటాపబాధే విశేషగుణవద్ధటరూపబాధేనావ్యాప్తిః ॥ స్వవిషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యోభయాభావాధికరణతాకత్వనివేశేచధూమవ్యభిచారిహ్మైమాన్ధూమవాత్ వహ్మైరిత్యాదౌ బాధైవ్యాప్తిః బాధవిషయతాప్రయోజ్యాయాం పక్షే నిరుక్తోభయాభావాధికరణతా

యాం వ్యభిచారరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనియమాదతడభ
యాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాన్వ
ప్రయోజ్యత్వ నివేశనం । తథాచోభయాభావ ప్రయోజకీభూతాయాప్ర
కృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాతస్యాంవ్య
భిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపేణవ్యభిచారవిషయతాయాఅప్రయోజ
కతయావ్యభిచారరూప విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నా
ప్రయోజ్యత్వమక్షతమేన॥ నచయత్ర ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమా
భావవానితిబాధనిశ్చయో త్తరం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవ్యాప్య
వహ్నిమానిత్యాహోర్యజ్ఞానం తజ్ఞానీయాయాఉభయాభావాధికరణతా త
స్యాంనవ్యభిచారవిషయతాత్వేనవ్యభిచారవిషయతాయాఃప్రయోజకత్వం
కింతు బాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనత తదధికరణతామాదాయైవ సస్య
విషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యభయాభావాధికర
ణతాకత్యం వ్యభిచారఘటితబాధే స్థాస్యతీతి తాదృశోభయాభావప్రయో
జకాభావాధికరణతాపర్యంతనివేశనం న్యకమితివాచ్యం । యాదృశవ్యభి
చారఘటితబాధవిషయకజ్ఞానానంతరం ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్య
పాతు వైశిష్ట్యావగాహిత్యాహోర్యజ్ఞానం నజాతం తాదృశ వ్యభిచారఘటితబా
ధైవ్యాప్తివారణాయ ఉభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాపర్యం
తానుధావనం । ఏవంయత్ర హృదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర హృదత్వా
వచ్ఛదేన వహ్నిదేసాస్సధ్యతా తత్ర హృదత్వావచ్ఛదేన వహ్ని
భావస్య దోషత్వానుపపత్తిః ॥ హృదత్వావచ్ఛదేనవహ్నిభావవ
త్తానిశ్చయో త్తరానుమితినిష్ఠోభయాభావాధికరణతాయాం హృదత్వసా
మానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వ
నియమాత్ అతడభయాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం వి
శిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశః ॥ తత్ర పూర్వోక్తక్రమేణ సం
యోగత్వావచ్ఛిన్న సంసర్గతాకహృదత్వవిశిష్టవహ్ని వైశిష్ట్యావగాహిత్యా
భావాధికరణతాయాః । హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూ

ప విశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యతావల్లక్షణసమన్వయః । నను హృదో
 వహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిజలవిషయక
 నిశ్చయో త్రరాసుమితౌ హృదత్వివిశిష్టే వహ్నివైశిష్ట్యావగాహిత్వివహ్ని
 వ్యాప్యహేతువైశిష్ట్యావగాహిత్వాభయాభ్యావసత్వమావశ్యకం । హృద
 ధర్మికానాహార్యవహ్నిమత్రాబుద్ధిప్రతి వహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్ర
 తియోగిజలనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కా
 ర్యసహభావేన హేతుతయావహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగి జలవిష
 యకనిశ్చయోత్తరం హృదే వహ్నిజలయోరేకదావైశిష్ట్యావగాహిజ్ఞానా
 మత్పదాదిత్యసాధారణ్యే యేనప్రకారేణ లక్షణసమన్వయః తేనప్రకా
 రేణ వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్వహ్నితావదిత్యత్ర కాంచనమయ
 త్వవ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగివహ్ని త్వేతివ్యాప్తిః । తత్రవహ్నిధ
 మిక. కాంచనమయత్వప్రకారక బుద్ధితావచ్ఛిన్నం ప్రతి వహ్నిత్వధ
 మిక కాంచనమయత్వవ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిత్వప్రకారక నిశ్చ
 యవిశిష్టవహ్నిధమిక వహ్నిత్వప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కార్యసహ
 భావేన హేతుతయా కాంచనమయత్వవ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిత్వ
 ప్రకారకనిశ్చయోత్తరం వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్కాంచనమయ
 వహ్నివ్యాప్య వహ్నిత్వవాంఛేతి సమూహాలంబనానుమిత్యనుత్పత్త్యా
 తాదృశనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే ఉభయాభావసత్త్వాదితీచేన్న ॥
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిత్వవ్యాపకం హేతుమత్రాని
 శ్చయవిశిష్టాస్యత్వం తాదృశవిశిష్టవియత్కాస్య యద్యూపావచ్ఛిన్నవిష
 యకజ్ఞానీయవిషయతాప్రయోజ్య జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్య నిరుక్తోభయా
 భావాధికరణతాకం యద్యూపం తద్యూపావచ్ఛిన్నావిషయకత్వస్యలక్ష్య
 తావచ్ఛేదకీధూత యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయకజ్ఞాన వివక్షితత్వాత్ । హే
 తుమత్రానిశ్చయవైశిష్ట్యంచ సావ్యవహీతోత్తరవృత్తిత్వ సీవయ హేతు
 తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతాపిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న

విశేష్యతానిరూపితసాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్న ప్రకారతాకలై వీతదుఖ
యసంబంధేన । తథాన హృదోనహ్నిమాన్వలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీభూ
తాభావప్రతియోగిజలవిషయకనిశ్చయో తరయదనుమితౌ యగ్ధమితా
వచ్చేదకక హేతుమత్తానిశ్చయో తరవృత్తిత్వం తదనుమితౌ సతాదృ
శ ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపిత సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్న ప్ర
కారతాకత్వమితి నిరుక్తోభయసంబంధేన హేతుమత్తానిశ్చయవిశిష్టాన్యత్వ
మసాధారణ్యవిషయకనిశ్చయో తరయమితిత్వవ్యాపకమితిలక్షణసమన్వ
యః । వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్వహ్నితాపదిత్యత్ర కాంచనమ
యత్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి వహ్నిత్వవిషయకనిశ్చయో తరయ
మితిత్వవ్యాపకం సనిరుక్తోభయసంబంధేన హేతుమత్తానిశ్చయవిశిష్టాన్య
త్వం ఘటోవహ్నిత్వీవాన్కాంచనయత్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
గి వహ్నిత్వమితిజ్ఞానో తరంఘటః కాంచనమయవహ్నిమాన్వహ్నిమాన్వ
ఘటో వహ్నిత్వవానితి జ్ఞానాన్యనహితౌ తరవృత్తిత్వతజ్ఞానధమితావ
చ్చేదకఘటశ్వావచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపిత కాంచనమయ వహ్నిత్వప్ర
కారకత్వయోస్సత్వాత్ । అత్ర ధూమన్యభిచారివహ్నిమాన్వూమవాన్వ
హ్నిరిత్యాచౌ ధూమాభావనన్తూమన్యభిచారివహ్నిమద్విషయక నిశ్చ
యో తరయమితిస్థానభూతావాధిక గణతాయాః బాధవిషయతాంతరపా
తిత్యేన విశిష్టాంతరన్యభిచారివిషయకా ప్రయోజ్యత్వాదతః విశిష్టాంతర
యన్వివిషయకాత్వవ్యాపకీభూతావచ్చిన్నా ప్రయోజ్యత్వం భట్టా
చార్యైర్నివేదితం । తథాచ విషయతాన్తరపాతిన్యభిచారివిషయకాత్వం
సవిశిష్టాంతరన్యభిచారివిషయకాత్వవ్యాపకం । కేవల ధూమన్యభిచారి
వహ్నిరితిజ్ఞానీయవిషయతాయాం బాధవిషయకాన్తరపాతిన్యభిచారివిషయ
కాత్వనిరూపణోక్తింతు ధూమన్యభిచారిప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్చి
న్నవిషయకాత్వం । తాదృశరూపం సధూమన్యభిచారివహ్నిమాన్వూవచ్చి
కథూమన్యకారక బుద్ధిప్రలిబంధక తావచ్చేదకమితి సతాదృశరూపేణన్యభి

మాచిషయతాయాఃక్రితవత్తేప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యావగాహిత్యాభావప్ర
యోజకత్వంయోనరూపేణవిషయతాయాః యాదృశరూపావచ్ఛిన్నవిషయ
త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం లెనరూ
పేణ స్వవిషయతాయాఃతాదృశవిషయతాత్వావచ్ఛిన్నాభావాధికరణతా
ప్రయోజకత్వత్ ॥ యద్యపి హ్రదోపహింసామాన్ద్యామాదిన్యోనివహ్ని
భావవద్గ్రహాదిరూప వాధవిషయతాప్రయోజ్యోభయాభావప్రయోజక
భూతాభావాధికరణతాయాం నహ్నిభావాదిరూపాశిష్టాంతరవిషయతా
యాఃపి వాధవిషయతాంతరపాతివిషయతాన్వేన ప్రయోజకతయా విశి
ష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకత్వానిచేతైసంభవసిన్హాముగిలిః । తథాపి
యద్విషయకనిశ్చయోతరరాసుమితి సామాన్యే నిర్యోధయాభావస్తాదృ
శవిశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యత్వనిచేతే నహ్నిభావవిషయతాప్ర
యోజ్యత్వస్య నహ్నిభావవద్గ్రహావచ్ఛిన్న విషయతాప్రయోజ్య
నిర్యోధయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం సత్వేపి నవ
హ్నిభావవద్గ్రహే లక్షణాసంగతిః । నహ్నిభావవిషయకనిశ్చయోత
రరాసుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావనిరహత్ విశిష్టాంతరపదేక
వలనహ్నిభావస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ । ధూమస్యభిచారివహ్నిమా
న్దూమవాన్వహ్నిర్యాదౌ ధూమస్యభిచారివహ్నివిషయతాకనిశ్చయో
తరరాసుమితిసామాన్యేపి తాదృశోభయాభావసత్త్వాత్ తాదృశవిశిష్టా
ంతరపదేన స్యభిచారస్యధర్మమశక్యతయా స్యభిచారాదికమాదాయ ధూ
మాభావవద్ధూమస్యభిచారివహ్నిమత్యవ్యాప్తివాణాథానం విశిష్టాంతర
విషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనిచేతే । నను నహ్ని
దిధర్తికవ్యాప్తిగ్రహంప్రతిభూమాభావవద్వృత్తిప్రకారతానిరూపితవ
హ్నిత్వనిష్ఠ నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకనిశ్చయన్వేన ప్రతి
బంధకత్వమవశ్యంవాచ్యం । అన్యథా జాతిమాన్దూమాభావవద్వృత్తిరితి
జ్ఞానో తరమపి నహ్నిధర్మికధూమవ్యాప్తిగ్రహానుత్పాదప్రసంగాత్ ।

ఏవంచ మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్నిస్యదావతివ్యాప్తివారణమశక్యమేవ । తథాపి తత్ర విశిష్టాంతరం యథూమవ్యభిచారివహ్నిః కిః తద్విషయతాత్వవ్యాపకం సభూమాభావవదన్వత్త్రిత్వప్రకారతానిరూపితనిరవచ్ఛిన్నవహ్నిత్వనిష్ఠానచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాత్వం జాతిమాన్ధామాభావవదన్వత్త్రితి జ్ఞానీయవిషయతాయాం వ్యభిచారాత్ । కింతు ధూమాభావవదన్వత్త్రిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వానవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్వం ఏతాదృశంచరూపం సశుద్ధవహ్నిత్వానవచ్ఛిన్నధమికవ్యాప్తిగ్రహతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకమితి సతదవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వస్య వ్యాప్తివైష్ట్యానగాహిత్యావాధికరణతాయాం సంభవః । తథాచ సమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైకత్వవ్యాప్తివారణమితి విశిష్టాంతరవిషయతావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వమేవ నివేశనీయం । తథాచ ధూమాభావవదన్వత్త్రిసహితానవచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యం సజాతిమాన్ధామాభావవదన్వత్త్రితిజ్ఞానం కింతు ధూమాభావవదన్వత్త్రినహ్నిరితి జ్ఞానమేవ తజ్ఞానవృత్తిధూమాభావవదన్వత్త్రిసహితానవచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకం ధూమాభావవదన్వత్త్రిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నానచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాత్వమపి తమూహనవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వస్య వ్యాప్తివైష్ట్యానగాహిత్యావాధికరణతాయాం సత్త్వాన్నాతివ్యాప్తీః । ఏవంచ విశిష్టాంతరవిషయతావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వానగాహిత్యావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాత్వమపి తమూహనవహ్నిత్వాన్ధామాభావవాన్యవ్యాప్తిరీత్యాదౌ బాధేనావ్యాప్తీః । వ్యభిచారరూపవిశిష్టాంతరవిషయతావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానం సభూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధామాభావవానిబాధవిషయకంజ్ఞానం కింతు ధూమవ్యభిచారివహ్నిరితి జ్ఞానం కేవలవ్యభిచారివిష

యకం తదీయవిషయతాతున ప్రకృతవత్ ప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యావగాహిగృహప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకేతితన్నిష్ఠ ప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వాభావస్య ప్రకృతవత్ ప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యావగాహిత్యావధానిరూపితయాంసత్వాత్ తాదృశవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకత్వనివేశనమఫలం నచైవం మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్నవతివ్యాప్తిః । మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్ని విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠాయాః ఉభయాభావప్రయోజకీభూతాధావాధికరణతాయాః భూమవ్యభిచారివహ్నిరూప విశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీసూతరవిషయతాశూన్య భూమవ్యభిచారిహ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానీయవిషయతాయా మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారి పహ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానాప్యతితయాతాదృశవిషయత్వావప్రయోజ్యత్వాత్ సర్వపూర్వస్య త్విజ్ఞానీయ విషయతాయావ సోపత్తరస్య త్విజ్ఞాననిష్ఠస్య త్విబద్ధతావచ్ఛేదక ధర్మాధావాధికరణతాప్రయోజకత్వాత్ ఇతివాచ్యం । ఏవమవిశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయతాప్యతిరూపపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వాభావవిషయకైతివ్యాప్తివారణం సంభవతి । కేవలం భూమవ్యభిచారివహ్నిరితిజ్ఞానీయాయా విషయతా తద్వత్త్వి యద్ధర్మాభావసదృశత్వప్రకారతానిరూపిత సహిత్యావచ్ఛేదక విషయతాత్వం తేన రూపితైవ మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్ని విషయతాయా సదనంతరజ్ఞాననిష్ఠోభయాభావప్రయోజకాధావాధికరణతాయాం ప్రయోజకత్వాదితిచేన్న । సామాన్యతావిశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యగృహస్యాప్రసిద్ధిః విశిష్టాంతరవిషయతాయాః ఘటాదిజ్ఞానే సత్త్వాత్తత్ర వ్యభిచారవిషయతాయాః ఇథావాత్ వ్యభిచారవిషయతాయా ఆపి విశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకత్వేన తచ్ఛూన్యత్వస్య వ్యభిచారవిషయకజ్ఞానేవ్యసత్త్వాత్ । కింతు సావ్యవధిన్నా విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యవ్యమూపర పౌరినిష్ఠికరూపేణ తత్తమూపావధిన్న విష

యితావ్యవ్యాపకేభూతవిషయతామూన్యజ్ఞానమృతివిషయతానిష్ఠ ధర్మపర్యా
ప్రావచ్ఛేదకతాకప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వాభావసూటపీఠనివేశ
నీయః। తథాచ మేయత్వసిద్ధ్యభిచారనాతివ్యాప్తిః। వివిష్టాంతరస్యభి
చారవిషయితావ్యవ్యాపకేభూతవిషయతామూన్యజ్ఞానమృతివిషయతానిష్ఠధర్మ
పర్యాప్రావచ్ఛేదకతాకప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వస్య మేయత్వ
విసిద్ధ్యభిచారవిషయజ్ఞానాంతరజ్ఞానసమీధయాభావప్రయోజకేభూతా
భావాధికరణతాయామృతత్వాత్ । ఏవంచ ఘటాభావవమ్భాతలవిషయ
తావ్యవ్యాపకేభూతవిషయతామూన్యజ్ఞానమృతివిషయతానిష్ఠ ధర్మపర్యా
ప్రావచ్ఛేదకతాకప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వాభావస్యప్రాతిస్విక
రూపేణ నివేశఃకార్యః। తదపేక్షయా సావ్యవచ్చిన్న విషయతావ్యవ్యాపకే
భూతవిషయతామూన్యజ్ఞానమృతిర్యా సావ్యవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిష
యతావచ్ఛేదకేభూత ధర్మావచ్చిన్నవిషయతా తత్ప్రయోజ్యత్వాభావవి
షయివేశనీయః। తథాచ ఘటాభావవమ్భాతలవిషయతాయాః సావ్యవచ్చిన్న
విషయతావ్యవ్యాపకేభూతవిషయతామూన్యజ్ఞానమృతిత్వవిరహాత్ నతదప్ర
యోజ్యత్వస్య తాదృశసూటాంతరగతా। ఏవంచ ధూమవ్యభిచారివహ్ని
మాన్దూమవాగ్వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమ
ద్విషయకతావ్యవ్యాపక విషయతామూన్యజ్ఞానీయాయా ధూమవ్యభిచారివ
హ్నితావ్యవచ్చిన్నవిషయతా తస్యాస్పృశ్యవత్తాగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛే
దకతయా ప్రకృతివత్తై ప్రకృతసాధ్యతైరిష్ట్యావగాహితావ్యాభావాధికరణతా
ప్రయోజకత్వేన ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్సవ్యాప్తిరతా
వ్యాపకత్వనివేశనమితి ॥

* ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిప్రకృతసాధ్యవ్యాప్యహేతువైశిష్ట్యావగాహినిశ్చయావృత్తి యద్యపివాచ్యస్థవిషయతాశాలి నిశ్చయోత్తరానుమితిసామానేనిరుక్తోభయాభావస్తయూపవతస్త్వమత్రేవదం తీతానిదివక్తృస్తాథాశ్చలియత్విత్యాదినా గదాధరేణో కం || అత్యయ

దూరపావచ్చిన్నవిషయతాయాం తాదృశనిశ్చయావృత్తిత్వరూప విరోధి
త్వనివేశాన్నిర్వహింః పర్యతోపహ్నిమానిత్యత్ర ఘటవిషయకనిశ్చయో
త్తరానుమితినామాన్యే ఉభయాభావసత్వేపి నఘటేతివ్యాప్తిః || నిశ్చ
యపరపాపానాచ్చ పహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్న విషయతాయా
స్సంశయవృత్తిత్వేపినక్షతిః । అత్ర నిశ్చయత్వం యదితద్ధర్మావచ్చిన్నవి
శేష్యకతదభావాప్రకారకత్వేనతి తద్ధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యక తత్ప్రకా
రకత్వం తదా నిర్వహింః పర్యతోపహ్నిమానిత్యత్ర తాదృశనిశ్చయాప
సిద్ధిః । నచ తద్ధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తద్ధర్మావచ్చిన్నప్రకా
రతాకంసత్ తద్ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం
ర్మావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తద్ధర్మావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకాభావ
ప్రకారకాన్యత్వం నిశ్చయపదేన వివక్షణీయం । తథాచ నిర్వహింః ప
ర్యతో నహ్నిమానిత్యత్ర పహ్నిప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛే
దకతాపర్యాప్త్యధికరణం పహ్నిభావపక్షతత్వోభయదేవ తాదృశా
భయ ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యతాక పహ్నిభావప్రకారకాన్యత్వం తా
దృశనిశ్చయేక్షతమేవ । అనుగమప్రకారస్తు । స్వనిరూపకత్వ స్వని
రూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణీభూతధర్మావచ్చిన్న వి
శేష్యతానిరూపిత సావచ్ఛేదకావచ్చిన్నాభావ ప్రకారతాకాన్యత్వై
తమభయసంబంధేన తద్ధర్మావచ్చిన్నప్రకారతావిశేష్టత్వమితివాచ్యం । ఏ
వంసతి నీలహృదో పహ్నిమానిత్యత్ర హృదతావచ్ఛేదేన పహ్నిభావ
స్య బాధతయా తాదృశసాధ్యకధామహేతాద హృదతావచ్ఛేదేన భూ
మాభావస్య స్వరూపసిద్ధితయా తత్రా వ్యాప్తిః । ఇట్టాచాన్యమత్య
థా సామాన్యఘటితవిశేషధర్మావచ్చిన్న సామాన్యాభావకొటికనశయో
హృదో మహానసీయవహ్నిమాన్ పహ్నిసామాన్యాభావనాన్ వేత్యాకా
రకోబాయతే తథా సామాన్యఘటిత విశేషధర్మావచ్చిన్నై ఏకకొటివిశిష్ట
సామాన్యధర్మావచ్ఛేదేనాపరకోట్యవగాహినీలహృదోపహ్నిమాన్ హృ

ఏవహ్నిసామాన్యభావమాన్ సీలహృదోవహ్నివ్యాప్య ధూమమాన్
 హృదో ధూమసామాన్యభావమాన్వేత్త్యాకారకోజాయతే । తథాచ తా
 దృశసంశయస్య వహ్నితావవచ్ఛిన్నప్రకారతాకల్యేపి వహ్నితావచ్ఛి
 న్నప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీహూత
 సీలత్వహృదత్వోభయధర్తావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావ
 ప్రకారతాకతావభావాత్ వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారత్వస్య నిరుక్తోభ
 యసంబంధేన వైశిష్ట్యస్య తత్సంత్వాత్ తాదృశసంశయేచ వహ్నిభా
 వరద్ధృతతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాసత్త్వాదతః స్వనిరూపకత్వస్వనిరూపి
 తవిశేష్యతావచ్ఛేదకతానాత్మక స్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
 న్నవిశేష్యతానిరూపితస్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్యా
 వచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకాన్యలైవేదుభయసంబంధేన తద్ధర్తావచ్ఛిన్న
 ప్రకారతావత్వం వక్తవ్యం ॥ తథాచ నిర్వహ్నిః పర్యతోవహ్నిమానితిజ్ఞా
 నే వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకత్వసత్త్వేపి తాదృశప్రకారతాని
 రూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకతానాత్మక వహ్నిభావప్రకారతానిరూపక
 త్వం నాస్తీతి నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతావైశి
 ష్ట్యనిరుక్తాహార్యైస్త్యేవనచనిర్వహ్నిః పర్యతోవహ్నిమానితిజ్ఞానాయ
 థా వహ్నిప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకతా వహ్నిభావేపర
 తే ॥ తథా పర్యతతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితధర్మితావచ్ఛేదకతా
 నాత్మకప్రకారతావత్తత్వేతి కథం తాదృశాహార్యసంగ్రహఇతివాద్యం ।
 తత్ర భూమితావచ్ఛేదకత్వప్రకారకత్వయోగైదమతే స్వనిరూపిత విశే
 ష్యతావచ్ఛేదకతానాత్మకత్వంవిహాయ స్వనిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదక
 తావచ్ఛిన్నత్వస్యాక్తతావచ్ఛిన్నదోషః । నచైవంసతిహృదోవహ్నిమాన్
 ధూమాదిత్యత్ర హృదవిశిష్టవహ్నిభావేవాప్తిః । హృదో వహ్ని
 మాన్ వహ్నిభావశ్చ హృదఇతినమూహంబనాహార్యస్య వహ్నితావ
 చ్ఛిన్నప్రకారకత్వసత్త్వేపి వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత విశే

ష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపితావచ్ఛేదకత్వానవచ్ఛిన్న
 వహ్నిభావప్రకారకత్వవిరహేణ నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నిత్వానవ
 చ్ఛిన్నప్రకారతావిశిష్టత్వాత్ తత్ర హృదవిషయతానిరూపిత వహ్ని
 భావవిషయతాయావర్తమానత్వాన్నిరుక్తతాదృశనిశ్చయాపృథిత్వస్యహ్ర
 దవిశిష్టవహ్నిభావత్వానవచ్ఛిన్నవిషయతాయామనత్వాత్ । అహార్యజ్ఞానీ
 యవిషయతాయాలనాహార్యజ్ఞానీయవిషయతాతోనిరూపకభేదేనైవభిన్న
 తయాభ్రమాన్యకేవలహ్రదేవహ్నిభావఇతిజ్ఞానీయవిషయతాయాహ్రదోవ
 హ్నిమాన్ వహ్నిభావశ్చహ్రదఇతిసమూహాలంబనజ్ఞానీయహ్రదవిశిష్ట వ
 హ్నిభావవిషయతాతోభిన్నతయా భ్రమాన్యకేవలహ్రదేవహ్నిభావ
 ఇతిజ్ఞానీయహృదవిశిష్టవహ్నిభావిషయతాయాలపితాదృశసమూహాలం
 బననిశ్చయవృత్తిత్యేవాధకాభావాత్ । అతఏవవహ్నిమాన్ హ్రదోవహ్ని
 భావవానితిజ్ఞానీయవిషయతాయా భేదే ప్రయోజకాఅహార్యజ్ఞాన సమా
 నాకారానాహార్యజ్ఞానాప్రసిద్ధిరితి భట్టాచార్యేణ లిఖితం సంక్షుప్తతతి
 వాద్యం ॥ స్వనిరూపకత్వసాప్తవచ్ఛిన్న ప్రనిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధ
 కతావచ్ఛేదకవిషయతావత్వైవతదుభయసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్య
 త్వం నిశ్చయత్వం తథాచ హ్రదోవహ్నిమాన్ వహ్నిభావశ్చ హృ
 దఇతిజ్ఞానై హ్రదత్వానవచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నిత్వానవచ్ఛిన్న
 ప్రకారకత్వంవత్కాలే । ఏవం తాదృశప్రకారత్వానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధ్యతాని
 రూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతాధ్యైవత్వసంబంధానవచ్ఛిన్న హ్రద
 త్వానవచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నిభావత్వానవచ్ఛిన్నవిషయతావ
 త్వం వత్కాలతత్వభయసంబంధేన తాదృశప్రకారతావత్త్వాదృశ జ్ఞాన
 స్వ సనిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వం కింతు హృ
 దోవహ్నిమానితిజ్ఞానస్తేవ తత్ర హ్రదవిశిష్ట వహ్నిభావవిషయతా
 యా అవత్కమానత్వాద్యద్యూపపదేన హ్రదవిశిష్టవహ్నిభావత్వస్య
 భారణసంభవాత్ హ్రదవిశిష్టవహ్నిభావే లక్షణసమన్వయః । నచ ని

ర్వహింః పర్వతోవహింమానిత్యత్ర వహ్నిభావప్రకారతాయాలపి ఆ
హార్యజ్ఞానవృత్తిశ్చైవ సావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయా అప్రసిద్ధశ్చైవ స
పదేన తస్య ధారణం సంభవతీతి నిర్వహింః పర్వతోవహింమాణ్ పర్వ
తశ్చ వహింమానిత్యజ్ఞానై నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్వ
మక్షతమేవేతి తాదృశజ్ఞానే వహ్నిమత్పర్వతస్య ధారణాసంభవాద్యహింమత్పర్వతే
ఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం । సవనిరూపకత్వస్యవిశిష్టప్రకారతావచ్చిన్నప్రతి
బధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతావలైవ్యతదుభయసంబ
ద్ధేన ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్వస్య విషక్షితత్వాత్ ॥ ప్రకారతాయాం స
వైశిష్ట్యంచ సావచ్చేదకావచ్చిన్నత్వస్వనిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకా
వచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవైవర్త్యభయసంబంధేన । తథాచనిర్వహింః
పర్వతోవహింమాణ్ పర్వతశ్చ ఏహింమానితి సమూహాలంబనజ్ఞానై ని
ర్వహింఃపర్వతోవహింమానిత్యజ్ఞానీయాయావహ్నిభావప్రకారతాన్ని
రూపకత్వంవతే ఏవం నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశ ప్రకారతావిశి
ష్టాయా నిర్వహింః పర్వతశ్చిత్తజ్ఞానీయవిషయితా తదవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా
నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీనూత పర్వతోవహింమానిత్యజ్ఞానీయ విష
యతానిరూపకత్వంచ పర్వతశ్చిత్త నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశ ప్రకార
తావిశిష్టాస్యత్వం తాస్యశసమూహాలంబనజ్ఞానై నాస్తీతి సవహ్నిమత్పర్వ
తైవ్యాప్తిః॥ సవ నిర్వహింఃపర్వతోవహింమానిత్యావహ్నిజ్ఞానీయవహ్ని
మత్పర్వతవిషయితాయా వహ్నిభావప్రకారతావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా
నిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకశ్చైవ తాదృశజ్ఞానమపి నిరుక్తోభయస
ంబంధేన తాదృశప్రకారతావిశిష్టాస్యదేవేతి తాదృశజ్ఞానీయవహ్నిమత్ప
రవిషయితాయాస్తాదృశనిశ్చయన్యతిరయాతథాపివహ్నిమత్పర్వతైవ్యా
ప్తితాదవస్థగమితివాచ్యం । భ్రూమాస్యన్యత్రియమూపావచ్చిన్నవిషయతా
తాదృశనిశ్చయాన్యత్రి సమూపావచ్చిన్నత్వస్యభూతాచార్యేణవిషక్షణీయ

తయా నిర్వహింః పర్వతావహిమానిర్జ్ఞానీయవిషయతాయా భ్రమాన్య
 వృత్తియద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యస్య తాదృశ నిశ్చయావృత్తి
 తాయా అక్షతేః । నచైవమపి నిర్వహింః పర్వతావహిమానిర్జ్ఞానీయ
 వహ్నిభావవానితి సమాహంబనజ్ఞానై యా వహ్నిభావావచ్చిన్న
 విశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావావచ్చిన్నప్రకారతా తస్యాః ప్రతి
 బంధకతానవచ్ఛేదకతయా తాదృశజ్ఞానై నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకార
 తావిశిష్టాన్యత్వమక్షతమేవైతి నిరుక్తనిశ్చయావృత్తిత్వస్య వహ్నిభా
 వావచ్చిన్నవహ్నిభావవిషయతాయామసత్వాత్ వహ్నిభావవద్య
 హ్నిభావవత్ప్రవాప్తిరితివాచ్యం । శుద్ధవహ్నిభావావచ్చిన్నవిశేష్య
 కవహ్నిభావప్రకారకాన్యత్వస్య సావితం త్రైవిణజ్ఞానవిశేషత్యాత్ న
 వహ్నిభావవిశిష్టవహ్నిభావవత్ప్రవాప్తిః । ఏవం వహ్నిభావస్యా
 ధైయతాసంబంధేన వహ్నిభావవత్ప్రకారకాన్యత్వమపి తాదృశజ్ఞానైదే
 యమతానాధైయతాసంబంధేన వహ్నిభావవద్విశిష్ట వహ్నిభావే
 వ్యాప్తిరితి । ఏవం నిర్వహింః పర్వతావహిమానిర్జ్ఞానీయ
 ర్వితస్యాధైయతాసంబంధేన పర్వతవిశిష్టవహ్నిదీనాలక్షణసమన్వయా
 థాం పర్వతే వహ్నిప్రకారకాన్యత్వస్యాధైయతాసంబంధేన వహ్ని ప
 ర్వతప్రకారతాకాన్యత్వస్యచ ప్రాతిస్వికరూపిణ నివేశే గౌరవాత్ప్రతి
 బంధకతాఘటితానుగమప్రకారం వహ్నిభావవద్విశిష్టవహ్నిభావా
 దౌచ తాదృశానుగమప్రకారాసంభవాదగత్యా ప్రాతిస్వికరూపిణ నివే
 శః । నచ నిరుక్తోభయాభావనివేశసమఫలమీతివాచ్యం । యాదృశస్థలయ
 దావ్యవస్థవత్ప్రజ్ఞానం యదావ్యవిహంగానగమితానచ్ఛేదకకం పత్యైత
 దభావనిశ్చయాత్మకం జాత్యైతత్త్వం తాయాం తదభావ
 వత్ప్రత్యేకతీయాప్తివారణః । నిశ్చయోత్తరాను
 మితిసామాన్యే ఉభయాభావసాగత్యా గ్రాహికత్వే ప్ర
 మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదునిర్జ్ఞానవిశిష్టాంతరాఘటి

తత్త్వమవశ్యంనివేశనీయం లథాసతి ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ ధూమ
వాన్వహ్నిరిత్యత్ర ధూమాభావసద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్యూపవ్యభి
చారఘటిలేవ్యాప్తిరితివాచ్యం । పక్షవిశేష్యకసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చి
న్న వైశిష్ట్యానగాహి పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యక సాధ్యవ్యాప్త్య
హేతుమత్తాపగాహిజ్ఞానత్వవ్యాపకం యద్యూపావచ్చిన్నవిశేష్యక య
ద్యూపావచ్చిన్నప్రకారకత్వం తద్యూపావచ్చిన్నవిశేష్యక తద్యూపావ
చ్చిన్నప్రకారకనిశ్చయావృత్తి యద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యం
తద్యూపావచ్చిన్నవిశేష్యక తద్యూపావచ్చిన్న ప్రకారక నిశ్చయావృత్తి
సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక యద్యూపావచ్చిన్నవిష
యతా తద్యూపావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక తద్యూపా
వచ్చిన్నత్వనివేశాన్నదాషః । లథాద మేయత్ప్రవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చి
న్నవిషయతా కెవలం సపక్షవిశేష్యకసాధ్యవైశిష్ట్యానగాహిసాధ్యవ్యాప్త్య
హేతువైశిష్ట్యానగాహిత్వవ్యాపక హేతువిశేష్యకవ్యాప్తిప్రకారక నిశ్చ
యతావశ్యయావృత్తిస్థవతి పరంతు తాదృశనిశ్చయావృత్తిమేయత్వావచ్చి
న్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయతా
పి భవతీతి వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
స్య మేయత్ప్రవిశిష్టవ్యభిచారత్వైకసత్త్వాన్నితివాప్తిః । స్వనిరూపక
త్వస్వవిశిష్టవి శేష్యతాకత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకీహూత విషతావత్సాధ్యభయసంబంధేన ప్రకారజావిశిష్టాన్యత్వమేవ
నిశ్చయేత్వం । వైశిష్ట్యం చ సాక్షవచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితత్వ
స్వనిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నత్రైవీతదేభయసంబంధేన । త
థాచ హ్యోదోవహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర హ్యోదోవహ్నిమాన్నవా వ
హ్నివ్యాప్త్యధూమవాన్నవేతి సంశయే యా వహ్నిత్వావచ్చిన్నప్రకార
తానిరూపితహృదత్వావచ్చిన్నవిషయతా తదవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూ
పిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీహూతాఽహ సమానాకారజ్ఞానీయైక విషయ

తా స్వీకర్తృమతే హృదోవహ్నిమాన్నవేతిసంశయాయ వహ్నిభావ
 ప్రకారతానిరూపిత హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా తద్వర్షమపి వతఃత
 ఇతి ననిరుక్తసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వం తత్రాస్తీతి నతస్య ని
 శ్చయత్వమితి తాదృశసంశయే వహ్నిభావవద్ధృదాదావసంభవః । నిర్వహ్నిః పర్వ
 తోవహ్నిమానిత్యత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమాన్ వహ్నివాన్యథా
 మవాన్శ్చేతి సమూహంబంధనిశ్చయస్య వహ్నిభావప్రకారతానిరూపక
 త్వసంపాద్యే నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నిభావప్రకారతావిశిష్టాయా ప
 ర్వతోవహ్నిభావవానిత్యనాహర్యవిశేష్యతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా
 నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛిదకీధూతవిషయతావత్వవిరహాన్నిరుక్తోభయ
 సంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వమక్షతమేవేతి తస్య నిశ్చయత్వనిర్వా
 హః ॥ నచ నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూ
 పాశ్రయాసిద్ధివిషయతాయాస్తాదృశనిశ్చయవృత్తితయా వహ్నివిష్ట పర్వ
 తరూపాశ్రయాసిద్ధావవాన్ప్రితితివాచ్యం । భ్రమాన్యవృత్తియమ్రూపావ
 ఛ్ఛిన్నవిషయతా తాదృశనిశ్చయవృత్తిస్తమ్రూపావచ్ఛిన్నత్వస్యేవనితే
 శనీయతయా నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయ వహ్నిమత్పర్వత
 విషయతాయా భ్రమాన్యవృత్తిత్వవిరహాత్ । భ్రమాన్యవృత్తిః కేవలం వ
 హ్నిమాన్ పర్వతఇతి జ్ఞానీయవిషయతా తస్యాశ్చ తాదృశ నిశ్చయావృ
 త్తితయా తత్ర లక్షణగమనసంభవాత్ । నచ హృదో వహ్నిమాన్ వ
 హ్నిభావాదిత్యత్ర హృదోవహ్నిమాన్ వహ్నివాన్యథా వహ్నిభావ
 వానిత్యస్య నిశ్చయత్వానుపపత్తిః ॥ తత్ర హృదోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయవ
 హ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకార నిరూపకత్వేన ప్రకారతావిశిష్టహృ
 దత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా వచ్ఛిన్నస్య పర్వతపితప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకీధూతవిషయతావచ్ఛిన్యత్వం ॥ వహ్నిభావ
 వదవృత్తిత్వరూపహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూ
 పాశ్రయాసిద్ధివిషయతాయాస్తాదృశనిశ్చయవృత్తితయా వహ్నివిష్ట పర్వ